Íslands Árbækr

í sögu-formi.

Af

Jóni Espólín,

fyrrum Sýslumanni í Skagafjarðar Sýslu.

XII. Deild.

Kaupmannahöfn, 1855.

Prentad á kostnad ens *íslenzka bókmentafèlags*

hjá prentara *S. L. Möller*.

Íslands Árbækr,

Xdi Hluti.

Drög til Árbóka,

til undirbúnings seinni mönnum,

ysir fyrra hluta 19du aldar.

I. Kap. Mannalát ok misfarir.

Á öndverdu ári hinu næsta andadist Jóhannes prestr í Vestrhópshólum, 1805.
Ólafs son prests frá Kvíabekk, af iktsýki, er þá gjördist mjök tíd; Jón prestr Stephánsson í Vallanesi austr, ok Árni prestr Sigurdarson at Hollti undir Eyjafjöllum, sá er fyrri hèlt Breidabólstad á Skógarströnd ok var prófastr; ok Magnús, sonr hans, hann var með Gunnlaugi Briem, mági sínum, vestra. Um vorit deydi frú Martha á Hvanneyri, Didrichs dóttir Hölters, er átt hafdi Stephán assessor Stephensen, var hún gód kona, ok áttu þau eptir börn mörg á lífi: Ólafr var elztr ok Sigrídr, Ragnheidr, Magnús, Hannes, Pètr, Stephán, Elín, Martha. Ásgrímr prestr, son Páls í Gufunesi, drukknadi; en Halldór Hjálmarsson, er conrector hafdi verit á Hólum, ok bjó í Hofstadaseli, andadist í Junio, hann var vitr madr ok lærdr vel. Íngigerdr hèt dóttir hans ok var gipt Gísla Jónssyni biskups, Teitssonar, er verit hafdi í conrectors stad, ok bjó vid Halldór í Hofstadaseli, ok áttu þau dætr nokkrar. Þat vor var mikit flód á hvítasunnu, ok spilltust vída jardir í Skagafirdi. Þá andadist ok Þorleifr Nikolásson landþíngsskrifari, en greifinn tók vid stiptamtmanns embætti.

II. Kap. Konúngsbrèf ok skipanir.

Konúngsbrèfin komu þá út um kvarantaine, eda sjúkleika vörzlur, ok um kýrbólu frá kansellíi, innstefníngu sakamála, ok forbod á sölu

edr útbýtíngu ritgjörda bónda þess í Noregi, er Hans Hauge hèt, ok marga þótti hafa villt til hjátrúar ok ædis med fortölum sínum, ok enn mörg fleiri, er hèr eru ei talin eda lítt nádu hèr til lands. Jón Jakobsson á Espihóli fèkk þá lausn frá Vadla sýslu, ok hafdi haldit hana á sjöunda vetr hins fjórda tugar, eigi fèkk hann at heldr meir en 30 dali vidrlífis peníngа um ár, ok hafdi þó ádr fengit silfr-minnispeníng fyrir nytsemdir vid jardyrkju ok annat, en þat þó ótalit, er hann setti ekkna sjódinn ok födrleysíngja, og gaf til sjálfr fyrstr 30 dali. Þá fór Krog utan frá Geitaskardi, ok fèkk Sigurdr Snorrason Húnavatns sýslu, en Gunnlaugr Briem sekreteri Vadla þíng, þjónadi þó Sigurdr Snorrason þar sýslunni, því sekreterinn kom ekki brádlega til, hèlt og amtmadr Sigurdi heldr til ádstodar vid sik. Nú var samþykkt í kammerinu bod Ara læknis uppá Flugumýri, svo hann fèkk hana, en sýslumanni í Skagafirdi vísat til Vidvíkr, ok þó til leigu, bjó Ari sídan at Flugumýri, ok þótti mörgum ásvellr, ok átti opt í landa þrætum, en vann sum ítök med lempni; hann var karlmannlegr madr í sjón, sem frændr hans, eigi mjök frídr, sjónhagr í mörgu, lastvarr í ordum, læknisdómar heppnudust honum betr en hann hafdi lærdóm til, en fyrirhyggjumadr var hann mikill. Cecilia kona hans var álitleg ok hèlt sèr mjök upp, ok höfdu þau á sèr ríkismanna bragd, ok urdu audug, hýstu ok sæmilega. Þá stódu yfir commissionar-mál Ólafs stiptamtmanns Stephánssonar, og svo mál Finns sýslumanns Jónssonar vestra.

III. Kap. Frá Bjarna mordíngja, ok fleiri málum.

Þat er at segja frá Bjarna mordíngja ok Steinunni, at þau höfdu verit lánga hríd í tukthúsinu, sem þá var títt um sakamenn, þó þeir væri dæmdir til hærri refsíngar, því málin þurftu at gánga fyrir hæstarètt. Bjarni hafdi nád járnstaung úr glugga, ok komizt út ok haldit sídan upp í Borgarfjörd; en er hann kom upp yfir Hvítá, sagdi hann til sín, ok var tekinn ok fluttr sudr aptr; en er mál þeirra var nú komit í hæstarètt, ok daudadómar stadfestir, ok Steinunn spurdi þat, dó hún þegar af helstrídi, ok var kösnd í holltinu vid tukthúsit. Þóttust höfdíngjar þá engan fá hèr í landi færan til at taka mann af, en þó leitadi amtmadr nyrdra fyrir sèr, ok fèkk sýslumadr í Skagafirdi þann mann, er fyrr hjó Íngibjörgu í Helluhólma, fyrir 50 dali eina, med ferd sudr ok öllu; var ætlad, at þeir mundu ei hafa nennt at fást vid slíkt sydra, því at stjórnar brèf kom, at engan skyldi hèr af taka, ok því var leitad í meiri kostnadar, ok Bjarni látinn fara utan um haustid, og fenginn til prestr hèdan at telja um fyrir honum, er Hjörtr hèt Jónsson, all-

úngr madr, hafdi fyrrum verit med Vigfúsi sýslumanni Þórarinssyni á Hlídarenda, sídan vid skóla; komu þeir til Noregs, ok var Bjarni þar höggvinn, ok sagt hann hafi líklega búizt við dauda sínum, en Hjörtr prestr varla ordit samr lengi, ok fólki mörgu, er þar var nærri ok horfdi á, vard svo bylt, eda tródst svo, at datt fram af kletti ok meiddist. Hjörtr prestr kom út, ok var sídan lengi at Gilsbakka. Nálega voru þá sakamenn hèr dæmdir til tukthússveru fyrir hverja sök, ok var hún svo fánýt ok agalítil, at óreidismenn kusu þat heldr fyrir sik en vistir, ok sjálfir formenn tukthússins kveinudu um þat. Tvö eda þrjú mál höfdu fallit til, er líflátsmál höfdu þótt þángat til, en ekki voru adrir menn af teknir í þat mund, en Bjarni; var aldar sidr svo mýktr í því sem ödru, ok nóg í sumu: — hèt einn madr Ísleifr, bóndi á Akranesi, ok dótturmadr Hans Klingenbergs á Krossi, hann hafdi getid barn med stjúpdóttur sinni, ok verit dæmdr til dauda í hèradi, eptir stóradómi, ok svo fyrir hærri dómstólum, var hann þessa stund í tukthúsinu, ok ei lokit hans málum í þenna tíma.

IV. Kap. Frá Jóni Þorkelssyni.

Jón hèt stúdent íslenzkr, Jónsson, Þorkelssonar, af Mýrum, ok nefndi sik Therkelsen, all-lítilla manna ok óaudugr, en hafdi verit mjök námgjarn í æsku, ok fengit lidsinni til kennslu af Halldóri prófasti Finnssyni í Hítardal, ok sídan verit djákn um hríd, ok gefit sig til at kenna börnum til at vinna sèr nokkut inn, ok safnat svo nokkru til utanfarar, en er hann var þar kominn, fèkk hann med eptirgángi 30 dali um sídir af fátækra sjód til styrks, er kammerit átti at býta, því at teknir höfdu verit frá honum djáknapeníngar hans; gjördist hann svo vel at sèr, at hann las grisku sem dönsku, ok lagdi svo út latínu, at í afhaldi var; hann var frágerdamadr at næmi ok skilníngi, en þróttlítill ok heilsuveikr, sýktist af brjóstveiki ok andadist á þessu sumri, ok gaf ádr bækr sínar til Reykjavíkr skóla, en Börge Thorlacius prófessor gjördi minníngu hans. Steingrímr, son Jóns prests Jónssonar ok Helgu Steingrímsdóttur, systur Jóns prófasts í Skaptafells sýslu ok Þorsteins, födur Bjarna, er sídar uefnist, var þá utanlands ok kynntist honum; hann var þá midaldra ok framamadr mikill; en Jón var 5 árum ýngri, ok þá á 31ta ári; Steingrímr kom út þetta sumar ok var lector vid skólann, ok ritadi sídan æfi Therkelsens eptir vidtali þeirra.

V. Kap. Árferdi ok tídindi.

Þetta sumar var allgott, bædi at grasvexti ok nýtíngu, en dýrleiki á

vörum Dana hækkadi nær hvert ár, ok einna mest á Sudrlandi ok umhverfis Reykjavík, svo at nálega engir embættamenn hèldust vid skuldlausir. Geirr biskup Vídalín var þá enn á Lambastödum, ok einna mest í skuldum; máttu ekki virdíngamenn verda smálátir í Reykjavík, ef þeir ætludu at halda nokkut til jafns vid höndlunarmenn, en þeir hugdu sèr lítt hóf um ríkilæti ok stórveizlur; hrukku þeim ei inntektir, þó auknar væri, er þar þóttust verda at breyta eptir; en alþýda manna mörg vildi fátt nýta, nema kaupstadar vöru, ok setti opt í óþarfa, ok vard mönnum af því skuldasamt um Sudrnes öll, ok var þar laungum margt fólk óhardgjört, ok fór ei batnandi. Þetta sumar öndudust nokkrir hinir heldri menn, þegar á leid: Dómhildr Eyríksdóttir, er sídar hafdi átta Þorsteinn prófastr Ketilsson, systir Gunnlaugs prests fyrrum til Múnkaþverár Eyríkssonar, Þorsteinssonar prests, Gunnlaugssonar prests í Saurbæ, Sigurdarsonar, gömul mjök; Sigrídr at Innrahólmi, dóttir Magnúsar jústizráds, all-efnileg mær ok hugþekk, en Ólafr ok Þórunn, börn hans, lifdu; Jón í Bólstadarhlíd, er fyrr var Hóla rádsmadr, son Árna í Bólstadarhlíd, Þorsteinssonar, Benediktssonar, at Bjarnar prests sonar síns, er þar bjó; Gudmundr prestr at Stad í Hrútafirdi, Eyríks son prests, Gudmundarsonar, ok Gudrún í Hofstadaseli, ekkja Halldórs Hjálmarssonar, bjó þá Gísli þar, Jóns son biskups Teitssonar, dótturmadr þeirra. Skrìda tók Nýjabæ í Hörgárdal síd um haustid, ok 5 menn inni. Þá var lestrar fèlag sett í Skagafirdi, en annat var fyrr í Húnavatns þíngi medan Ísleifr hafdi þar sýslu, var þar nú sýslumannslaust, ok hin næstu misseri, því at Sigurdr Snorrason var fyrir nordan, en settr var lögsagnari Thómas Thómasson at Ásgeirsá.

VI. Kap. Frá ýmsu.

1806. Vetrinn eptir var allhardr ok gekk peníngr vída illa undan, gjördi þá ok mikil hardindi austanlands; fiskafli var ok lítill í veidistödum, því hann kom seint, en fyrir nordan vard hann allgódr um sumarit, ok hákalls fengr allmikill í Fljótum ok Siglufirdi. Þá urdu tveir menn úti fyrir vestan Vatnsskard; ok er skip komu, spurdist út andlát Fridriks arfaprinz, bródur Kristjáns konúngs. Þá braut Pètr Hölter kaupmadr, födurbródir frúar Mörthu á Hvanneyri, skip sitt hèr vid land, komust menn í bátinn nema hann sjálfr, því hann var þúngfærr, stód hann svo af sèr brimit um hríd, en vard ei nád, því at ófært var at skipbrotinu hverjum manni, ok lèzt hann þar; hafdi hann verit skörúngr ok gildlegr madr, ok rausnarmadr mikill. Þá kom Stephán Stephensen út, ok hafdi fengit amtmannsdæmi fyrir vestan land, ok settist

at Hvanneyri, en Ólafr stiptamtmadr Stephánsson fèkk allar virdíngar sínar, þó hann væri frá embætti, ok fulla vidrlífispenínga, sem laun hans höfdu verit, ok þarmed Videy afgjaldslausa til ábúdar medan hann lifdi þadan af, var þá afgjörd med öllu sú commission, er hans mál hafdi haft med höndum, en hversu hún gekk, er oss ei heyrinkunnugt. Gunnlaugr Briem sekreteri kom ok út til sýslu sinnar í Eyjafirdi. Þá hófst sú commission, er skamta skyldi biskupinum ok skipa launum hans, ok gjalda skuldir, ok hafdi hann sjálfr beidzt hennar; í henni voru: Ísleifr Einarsson assessor, ok hafdi hann þá næst ádr haft umbod amtmanns Stephans Þórarinssonar til stiptamtmanns verka sydra, medan hann stód fyrir þeirri sýslan; Rasmus Frydensberg landfógeti ok Markús stiptprófastr Magnússon í Gördum; þótti mörgum þat eyrindi fátítt, er biskupi einum á landinu skyldi ei verda launat svo dygdi, ok þó var þat upp lagt at hann skyldi sitja í Reykjavík, þar sem dýrast var fyrir konúnginn at kosta hann, en hann mátti sjálfr einna minnst vera til sidbóta med lærdómi sínum ok dagfari, því at meira var þar býlífi ok fjárplógs andi ok hirdíngarskortr andlegra efna en svo, enda þótti þat ok sumum undarlega rádit, þó vera ætti til býjareflíngar, er hinir ædstu menn landsins skyldu þar vera saman, medal kramara einna, ok konúngs fèhirzlurnar, skólinn, yfirrètturinn, ok allt ágæti landsins, í varnalausum bý móti opnu hafi, en öll forn regla var nidr felld, er allvel hafdi hagat í mörgu; ok ei sídr þótti þat mörgum undarlegt, er konúngr hafdi látid selja allar þær eignir, er fæddu hèr ádr stórhöfdíngja, ok vildi heldr launa þeim sjálfr margfalda upphæd, eptir því sem tídin gjördi þeim dýrara lífit. Var þá fjarstædr aldarháttr því, sem var á 17du öld, þó betri væri í sumu, ok allt fráleitast þat, er til þeirra manna kom er mannsmót var at; svo var ok alþýdan ordin mjök ólík því, er fyrr var, hlutsamari ok hvikulari ok tilhaldssamari, en mannblendin ok sidgód í umgengni, frá því sem var ádr.

VII. Kap. Frá Hólamönnum.

Stephán amtmadr Þórarinsson hafdi bodit uppá Hóla tvær þúsundir dala í bankósedlum, sem þá gengu, ok ætlad frú sinni, ef hún lifdi hann, en þó þat væri gott verd, þá idradi hann þess, ok seldi aptr Páli Hjálmarssyni rectori ok Gísla í Hofstadaseli, Jóns syni biskups, Teitssonar, er kalladr var proconrector, ok fyrir hit sama verd; flutti Gísli þá til Hóla hit sama ár sem Jón Espólín flutti til Vidvíkr ok bjuggu þeir Páll rector á jördinni, ok tóku þegar at rjúfa húsin ok selja vidinn ok allt fulldýrt, seldu þeir allt þat er þeim þótti missast mega, en þó at jördin

væri gód, ok þeir færi slíku fram, búnadist þeim þar lítt, ok med litlu samþykki voru þeir þar, nema í því at vilja eigna Hóla jörd afrèttina; bjó frú Gudrídr, ekkja Sigurdar biskups, á litlum hluta, ok gekk mjök af henni, en Þorkell Ólafsson stiptprófastr var á framfæri þeirra fyrir tekjur sínar; hafdi hann drukkit, ok þó ekki nema einn sèr í húsi, ok var fèlaus med öllu, en þeir hèldu hann lítt, ok var helzt ord á því gjört í húsi Gísla, en aldrei heyrdist þó á honum í einu ordi eda atviki, svo var hann jafnlyndr.

VIII. Kap. Frá brèfum.

Þá var gott sumar fyrir sunnan, en kalt ok votsamt nyrdra, ok nýttust illa hey, hafdi aldrei allskostar gott ár verit sídan um aldamót; kom þá út kansellí-brèf um kennimerki á venus-sýki, ok opit brèf konúngs um hin þýzku lönd, sem lægi undir ríkit; var ok gefit út konúngsbrèfit um hálfan þrettánda af hundradi auka-inntektar reikníngs embættismanna, er bæta skyldi vid, ok gánga til konúngs, einnig aftekin heykaup eptir Jónsbók: skyldi enginn framar neydast til at selja óbyrgum, þótt byrgdir hefdi; þar at auk um talsmanna laun, hestagröft, skóla, ok enn fleira, er eigi nádi þá hèr út at koma.

IX. Kap. Mál ok mannalát.

Þá andadist Jóhannes Jónsson, úngr prestr í Grímsey, ok var nokkut misrædt um, ok þó líkast hègóma, en í Augusto eda Septembri andadist Kristján prófastr Jóhannsson í Stafholti, er orkt hafdi Sigrljód; þá dó ok Jón prófastr Högnason á Hólmum, ok Jón Thorberg, assistent á Vatneyri, son Þorbergs prests Einarssonar. Vigfús, son Erlendar prests Hannessonar, útlærdr, hafdi ordit úti ádr yfir sandfè á Gufudalshálsi. Seint á því hausti voru mál í Eyjafirdi: átti annat Jón prestr Jónsson at Mödrufelli vid Hallgrím prest Thorlacius, um hospítalsfiska, ok reis af þeim þremr fyrst, en annat sá madr er Sveinn hèt, Bernhardsson, vid Jón Jakobsson sýslumann, kalladi af honum arf sinn, er stjúpfadir hans Bóas Sigurdarson Grímseyjar-prestr, sá er drukknadi á Grímseyjar sundi, hafdi eydt, því at hans formælendr vildu, at sýslumadr hefdi verit í yfirformyndara stad; sókti Sigurdr Snorrason málin, ok höfdu sækendr hærra hlut í hèradi, þó minna en þeir ætludu; vard Hallgrímr prestr fyrir bótum miklum, enda hafdi hann fyrri verit málagjarn, ok átt í þeim bædi þá er Thómas prestr Skúlason tók vid Grenjadarstad, þar hann var þá kapellán, ok svo sídan, ok gefit sik opt meira vid fjárafla en em-

bætti sínu; en er kom til landsyfirrèttar, mýktist nokkut mál hans, ok hefdi þó ordit framar nema ógætni hans hefdi spillt, en Jón Jakobsson sýslumadr vann sitt med öllu fyrir þeim rètti. Yfir stódu þá ok sýslumál Finns Jónssonar, ok er hèr ekki sagt frá þeim klækiskap, honum var borinn, því vèr vitum ei hvat satt er í, voru þau ei afgjörd, en þó veik greifinn honum frá sýslu fyrri, medan hann hafdi umrád, ok var þar settr fyrir sýsluna Sigurdr Gudlaugsson, er lengi hafdi verit í Reykjavík, ok vid margt ridinn, en Ebenezer Þorsteinsson, er þar hafdi verit settr fyrri, var dæmdr frá. Stephání Skevíng var ok vikit frá Stapa umbodi, útaf ákærum Finns, ok skipadr fyrir þat Ólafr smidr, hreppstjóri ok bóndi á Munadarhóli, Bjarnarson, Þorsteinssonar, prests at Tjórn á Vatnsnesi, Bjarnarsonar prests at Stadarbakka, Þorsteinssonar, prests at Hofi á Skagaströnd. Ásgrímr Vigfússon hafdi aptr fengit prestskap vid Hellna, med fylgi tengdamanna sinna, ok var þó mörgum mjök á móti skapi. Mál hafdi ok verit med sýslumönnum, Skúla Magnússyni á Skardi ok Gudmundi Skevíng í Haga, en Jón Gudmundarson í Skaptafellssýslu var dæmdr í fèsektir eigi all-litlar í einu máli. Hans Koefod hèt danskr madr, er út kom, ok hafdi fengit Kjósar sýslu, hann dæmdi í því máli sem Jónas Skevíng var hafdr fyrir, um ákæru vid Erichsen, var ákæran virt sem af illum hug væri, ok eptir tilskipuninni um vanbrúkun prentfrelsis, þó þat væri nokkut á annan hátt, ok Jónasi sýslumanni dæmd á hendr 800 dala fèsekt til fátækra, ok þó fleiri útlát; þótti mönnum þat fáheyrt, ok var þat nokkra stund at hann rèdi hvorugt af, at appellera eda halda dóminn, en þó vard þat um sídir, at hann skaut máli sínu til hæstarèttar.

X. Kap. Mannalát ok hardr vetr.

Öndverdlega á hinum næstu misserum öndudust þessir menn, er helzt 1807.
voru teljandi, svo at vèr vitum: Gísli Thorlacius rector gamli, Jón bóndi Egilsson at Vatnshorni í Haukadal, vel áttrædr at aldri, ok voru margir erfíngjar hans; Gísli prestr at Tjörn í Svarfadardal, Magnús son prests Einarssonar, skáld ok gáfadr vel, sem fadir hans, átti hann eptir börn mörg; Helga Finnsdóttir, Arnórssonar sýslumanns frá Belgsholti, hennar hafdi nýlega fengit Páll prestr at Hafsteinsstödum, son Árna biskups Þórarinssonar; Rafn prestr Jónsson á Hjaltabakka, er þar hafdi lengi verit, hann dó snögglega á ferd ok var stadrinn mjök illa kominn; ok einnig Audunn prestr í Blöndudalshólum, hafdi hann lengi legit ádr; hans son var Björn Blöndahl, og enn all-úngr í þenna tíma. Erlendr prófastr Jónsson at Hrafnagili andadist enn, ok hafdi þá verit

blindr um hríd; þótti at honum söknudr, því hann var valmenni mikit; einnig ekkja Gunnlaugs prests at Hálsi í Fnjóskadal, hèlt þá þann stad Sigurdr prestr, er fyrr var nokkra vetr í Goddölum eptir Jón prest Sveinsson; hann var Árna son frá Sigluvík, Hallgrímssonar, Sigurdarsonar frá Svalbardi, Jónssonar frá Hèradsdal, Jónssonar lögmanns á Reynistad, Sigurdarsonar, ok átti Björgu, dóttur Halldórs Vídalíns ok Ragnheidar á Reynistad; hún þótti skörúngr ok græddu þau vel fè. Enn deydi Íngibjörg Markúsdóttir sýslumanns, Bergssonar, módir Markúsar stiptprófasts í Gördum sudr, hún hafdi þrjá vetr hins tíunda tugar. Sá vetr var strídr ok hardr, med miklum hörkum, ok var mælt frostid at Miklabæ í Blönduhlíd 26 tröppur, eptir hitamæli Rèaumurs, en einni tröppu minna í Hofsós; þar var þá Jakob Havstein faktor; voru hafísar svo miklir, at enginn mundi þá slíka, ok komu þeir helzt med vestan átt, þeirri er laungum hafdi vid haldizt, sídan snjóavetrinn mikla, er þá var kalladr, ok verit hafdi þá fyrir 5 sumrum; var hafþök fyrir nordan ok vestan ok austan land, ok svo fyrir sunnan, nema nokkut af Faxafirdi var audt; voru þar svo miklir lagnadar-ísar, at ekki vard róit, en fyrir nordan land sá enginn út yfir ísinn af háfjöllum, ok komu Grímseyíngar á honum í land, ok inn á Akreyri, ok sögdu hafþök fyrir utan Grímsey; lítt var þó gagn at honum, nema þat, at höfrúngar nokkrir voru drepnir á Eyjafirdi, ok var illt at bjarga sèr um vorit, komust ok eigi skip at landinu. Var vor hart ok gjördi felli mikinn á peníngum í Múla sýslu, hlífdi þat eitt vid felli í Nordrlandi, at menn höfdu miklu skamtlegar sett á en fyrrum; ok voru þessi ár híngat til engu betri sydra en nyrdra, en hèdan af tók at skipta um þat ok hardna æ miklu meir nordanlands. Á þessum vetri hafdi Gunnlaugr Briem setid á Akreyri med Hemmert faktor, ok fór hann vestr til Arnarbælis um vorit, ok sókti konu sína ok bú, ok setti saman at Kjarna í Eyjafirdi, ok hafdi þar starfa mikinn vid húsagjördir ok annann kostnad. Þá skildi Hildr, kona Benedikts bónda Bogasonar at Stadarfelli, vid mann sinn samvistir, ok fór vestr til Haga, til Halldóru dóttur sinnar ok Gudmundar Skevíngs.

XI. Kap. Upphaf tekjumála.

Þetta vor fór Sigurdr sýslumadr Snorrason vestr til Húnavatns þíngs, hann átti Gudrúnu, dóttur Þorsteins á Laxamýri, Benedikts sonar lögmanns, var hann madr medallagi á hæd, toginleitr, grannlegr ok óstyrkr, smágjörr um alla hluti, en þó nokkut hvatvís ok ætladi sèr meira, en hann var vel færr um; þar var sagt at fallit hefdi til meinamál, en vard

þó lítid af; setti hann sídan bú at Gilja. Þá bjó at Þíngeyrum Björn Ólsen, er hèlt klaustrid, hann átti Gudrúnu Runólfsdóttur, er fyr var gipt Einari Hjaltested, ok var hún köllud gód kona. Björn var bænda ættar, bródurson Þorkels gamla Bergmanns, er lengi var vid porcelíns-verksmidju í Kaupmannahöfn, en sídan kaupmadr í Reykjavík; þeir frændr voru bólugrafnir allir, ok rómdigrir. Björn hafdi verit vid kaupmannsskap ok grædt fè mikit, hann var djarfr ok hvatr til alls, ok snarpr atgaungu, heldr lítill vexti. Brædr átti hann marga, voru Helgi ok Magnús kalladir Bergmann, ok voru fyrir sunnan, ok knálegir menn, mátti Magnús kalla bædi sterkan ok hardgjörfan; Jón, einn þeirra, bjó á Hnausum, ok var hann gildlegr vel. Margir voru þá menn í Húnavatns þíngi vel fjáreigandi, ok eigi audveldir at ráda fyrir, ok urdu þó torveldari sídar. En í þennan tíma hófust skattamálin; hafdi þat verit venja, at goldnir voru 90 skildíngar í skatt fyrrum, í stad 20 álna, því þat var þá jafngyldt, ok þar med fannst þess getid í einni bók Magnúsar jústizráds, „Gamni ok Alvöru", at 90 skildíngar væri rètt goldnir í skatt, en nú var enginn landeyrir ódýrri en tvöfaldr eda þrefaldr vid þat er ádr var, í móti peníngum, ok var því inntekt sýslumanna ok presta miklu fèminni en fyrrum, en lítt þurfti at eggja alþýdu fram at tregdast í gjöldum; freistudu á þessu vori sýslumenn í Nordrlandi, nema í Þíngeyjar sýslu, at fá meira í peníngum, en annarstadar höfdu þó fyrri þeir sýslumenn, er hardir þóttu, kallat slíkt sem þessir eda meira, sem Gudmundr Pètrsson í Krossavík, Þórdr Thorlacius ok Gudmundr Skevíng, en þessu fór fyrst á flot Gunnlaugr Briem í Eyjafirdi, gekk honum ok greidast fyrst; vildi hann hafa 12 skild. fyrir alin, eptir því sem þá gengu verdaurar, þeir er bókin tiltekr, en þat þótti bændum frekt. Í Húnavatnsþíngi var farit uppá hit sama, ok mótmæltu bændr, ok fèll þar nidr um sídir; í Skagafirdi var nokkut midlat til, ok gekk þó treglega. Prestar leitudust ok vid at fá fyllra en penínga reikníng, ok höfdu þeir sumir komit því á um sumt þá fyrir nokkru sídan; enda voru prestar í Skagafirdi illa sviptir tíundum af stólsjördum, þeim er fyrri voru, því at þeir höfdu fengit þær af stólnum, en hinir nýju eigendr vildu eigi gjalda, helzt þeir, sem ekki áttu til fulls, eda höfdu at öllu lokit verd fyrir jardirnar, ok guldu rentu af, en amtmadr vildi ekki midla af rentunni til tíunda lúkníngar; var einum presti, er lögsókti, dæmd tíundin í hèradi, eptir kristinrètti ok brèfi Fridriks konúngs annars, ok vard þat flestum at reglu þar. Margt var þá fleira ókarrat, sakir nýmæla þeirra er upp voru komin, ok orsökudu vandrædi um suma hluti, þar sem ekkert var til lykta leidt; jardeigendr vildu færa fram

landskyldir, því þær höfdu goldizt í peninga reikning á hinum sídustu árum stólanna, en hann var nú svo rýr ordinn, ok gekk þat sumum, en skuldsetníng sú, er menn væntu frá konúngi á jördunum, kom ekki, nè önnur tilskipun um slíkt, ok leit svo út, þó at sú skammsýni mætti ótrúanleg þykja, sem forrádendr sæi ekki adal-grundvöll allrar óskipunar, peninga fallit, ok afstýrdu því ei afleidíngum þess, med því at undirbúa vid stjórnina í tíma, ok jafnskjótt sem fríhöndlan kom, at gjöld væri skordud vid landaura verd, sem jafnan hafdi verit, ok útvegadr kapítuls-taxti; hins er eigi til getanda, at þeir hafi aldrei hirt hverjar tekjur adrir höfdu, ef þeirra laun væri aukin sjálfra eptir tídar þörfum.

XII. Kap. Tilskipanir ok mál.

Útkjálka mælíngu var þá fram haldit af stjórninni, ok komu út leutenantar á Eyjafirdi: Frisak ok Scheel, ok var sagt, at þeim væri launat af peníngum landsins; þá komu út brèf um yfirsetukonur, ok börn andvana borin, ok kver til leidarvísis um slíkt; konúngsbrèf um óþörf kærumál fyrir hæstarètti, ok annat um fríhöndlunina, ok mest kaupmönnum þarflegt; var þat eitt, at Vestmannaeyjar ok Grundarfjördr skyldu ei lengr kaupstadarètt hafa, heldr en hver höndlunarstadr; eitt um fortinun matar íláta, ok fleiri, er vid komu lækna-íþrótt. Mál var í Snæfells sýslu, hafdi kerlíng ein verit skotin um vetrinn ófyrirsynju til bana, ok var helzt fyrir hafdr Kjartan, son Ólafs á Munadarhóli, Bjarnarsonar; Ólafr læknir, er þar var, ok átti Kristínu, dóttur Hallgríms Bachmanns, ok Jón prestr Ásgeirsson í Stapatúni, skodudu hana, ok flimtadi Ólafr á Munadarhóli um þat, ok lèt sídan úti í samníngi fyrir þá flimtan 40 dali, þó gjördist ei út um málit, ok var Kjartani dæmdr eidr. Stephán amtmadr Stephensen reid um sumarit vestr þángat, ok þadan í Dali.

XIII. Kap. Ár ok mannalát.

Mjök var þá illt sumar, kalt ok gródrlaust öndvert, ok tók af nautjörd í Skagafirdi í Julio, en sídan voru jafnan óvedr ok gjördi hrídir þá verst gegndi, ok hin versta var nýtíng nordanlands, þángat til er seint í Augusto ok öndverdum Septembri lagdi at med frostum ok fjúkum, ok því verra sem nordr kom, urdu þar stórir fjárskadar, ok bædi lítil ok ill heyin; en fyrir sudaustan land var allgód nýtíng; stigu þá æ jafnan vörur Dana ásamt í verdi, en ei hinar íslenzku. Á því sumri andadist Snorri prestr

Bjarnarson á Hjaltastödum, fadir Sigurdar sýslumanns ok systkina hans; var eitt Árni prestr í Felli, ok var hann ólíkr þeim frændum. Þá bar ok svo til, at Gísli prófastr Þórarinsson í Odda kom heim af ferd, hann hafdi lengi verit heilsulítill ok þúngfærr af offhyldgun, ok dó hann heldr snögglega; var þá Jórunn Sigurdardóttir, kona hans, ekkja ödru sinni, hún var ærit holdug, ok var þat helzt ordlagt, at Gudni, son Gudmundar prests Magnússonar at Kálfatjörn, mátti varla koma henni í södul; hún fór sídan til Ísleifs assessors, ok var med honum er hann bjó á Brekku, því hann hafdi fengit Sigrídar, dóttur þeirra Gísla prófasts, ok vard hún kona gömul.

XIV. Kap. Teknir siglíngamenn.

Frá midjum September mánudi voru ýmist regn eda snjóar med frostum, ok leit þá út til hinna mestu hardinda í öllum sveitum fyrir nordan land, urdu sumir saudlausir þegar um haustid, en margir felldu kýr til helmínga, ok þó enginn meir en þurfti. Á því hausti rak upp 147 hnýdínga eda marsvín á Þíngeyra sandi, ok höfdu margir menn gagn af í Húnavatns þíngi, en Björn Ólsen ábata, er klaustrid hèlt, þó þat væri á reikníng. Fridrik greifi af Trampe reid nordr til Mödruvalla um sumarit, hann hafdi enga vidhöfn á háttum sínum eda sveinahald; hafdi eigi allmjök fallit á med þeim Magnúsi Stephensen justizrádi, ok fóru þeir bádir utan um haustid. Höfdu borit til ádr utanlands þau stórtídindi, er þeir vissu ekki ok engir út hèr, en þat var, at Enskir komu med skipaher í Eyrarsund, var lid þat hálfr fjórdi tugr þúsunda, en ekki voru, at því er mælt var, til varnar fyrir Kaupmannahöfn nema sex þúsundir hers, því Fridrik konúngsson var á Holsetulandi med meginher Dana, kom hann sjálfr til borgarinnar snöggva ferd, ok beiddust hinir Ensku herflota Danakonúngs, kvádu ei Dani mundu verja hann, hvort heldr sem væri, fyrir meginlands stjórnandanum Napoleon Bonaparte, Frakkakeisara, ok mundu þeir þá hljóta at hafa hann í móti sèr, lètust þessvegna vilja verda fyrri til at bragdi ok fá hann til láns, lètust mundu skila honum jafngódum. En med því þá var ord á komit, at stjórnin hin enska væri ótrú, þá þóttust ekki Danir slíkt mega gjöra vanvirdulaust, treystust því ok lítt fyrir Frankismönnum, var því fyrir þá sök skjótt neitad, ok foríngi settr fyrir borgarlidit, ok reyndist hann lítt; komust Englismenn á land, ok sóktu at borginni med herbúnadi sínum, brendu þeir mörg hús ok gjördu mikinn skada, ok var sagt, at vistaskortr hefdi þrengt mest borginni, ok því verit gefizt upp fyrr en ella mundi, ok settir skil-

málar; ekki vissu menn þó svo gjörla um þat, en sídan hefir mælt verit at sljó væri vörnin; en hitt er ljóst, at konúngssonr kom födur sínum ok öllu konúngs húsi á brott í dularklædum, höfdu þeir enskt leidibrèf ok fóru sídan úr Sjálandi; tóku Enskir flotann, ok gjördist þadan af ófridr; verda hèr ei talin nema höfudatridin í svo stórum tilburdi, ok þó ófródlega, ok þarf ei at greina nema at því leyti er tók til lands þessa; 1600 menn fèllu eda fórust alls af Dönum, ok var einn íslenzkr; en sídan tóku Enskir upp öll skip Dana, er þeir nádu; var sagt þeir hefdi alls tekit 1000 skipa, ok voru þar í flest kaupför er frá Íslandi fóru, nema fáein, er af komust, ok gátu selt med ábata vöru sína. Urdu þá Nordmenn fyrstir til at leika á hina Ensku. Greifinn af Trampe ok Magnús jústizrád urdu teknir: greifinn vid Sjáland, ok slapp þar, ok komst brádlega til módur sinnar, en Magnús Stephensen vid Lídandisnes, ok var hann settr upp í Skotlandi, þar er sagt hann hafi mælt fyrir því, at nokkrum skipum væri sleppt til at halda fram kauphöndlun vid Ísland, medan ófridr stædi, ok komst hann sídan med ensku leidibrèfi til Kaupmannahafnar, ok enskt leidibrèf hafdi póstskipit út híngat. Gudmundr Pètrsson í Krossavík hafdi fengit lausn frá sýslu, en Páll sonr hans vid tekit, ok lagdi Gudmundr mjök lítid af til eflíngar honum; sídan hafdi Gudmundr farit utan med kaupskap, sem hann átti stundum vanda til at hafa í hendi, ok var hann tekinn; vard mikill fjöldi manna af skipum Dana fánginn á Englandi, ok ræmdist þetta stórilla, en sunnanlands tóku margir at ugga um sik fyrir ófridi af Enskum, sem Reykjavíkíngum ok Nesjamönnum var þó heldr títt, þó minna væri um. Spurdist þetta svo seint híngat, at margt var ádr ordit, þat er enn er ótalit, ok var eitt, at Ólafr Brynjólfsson var settr í stad Brynjólfs Pètrssonar handlæknis, födur síns, á Austfjördum, en Oddr, son Jóns prests Hjaltalíns, vard læknir vestra. Pètr, fadir Brynjólfs læknis, var Brynjólfsson, prests at Hálsi í Hamarsfirdi, Ólafssonar prests, Gíslasonar, Jónssonar prests í Fellsmúla, Bjarnasonar.

XV. Kap. Tjón ok mannalát.

Þá hafdi Finnr Jónsson sýslumadr farit at vestan ok skilit vid konu sína Úlfdísi, því þau höfdu hvergi hæli, ok gekk hún til frænda sinna sudr í Borgarfjörd; voru þau barnlaus. Finnr reid nordr til Vídimýrar; þar bjó Benedikt Halldórsson Vídalín, mágr hans, ok þadan til Hóla, til Gísla bródur síns, gjördi hann þá þat rád, at komast utan á Hofsós skipi, ok ridu þeir brædr bádir til Vidvíkr, ok bádu Jón Espólín um fararbrèf, því þat var þá komit til sýslumanna; hann grunadi, at

þó Finnr hefdi ei fast hæli vestra, mundi þó ei gefa eiga honum fararbrèf í ödru amti, ok at þetta mundi vera mega áleikni, er Finni var eignud, ok hann sæi sèr þá ei annat færi til; var þat ok líkt atferli Gísla stundum, at koma fljótt at mönnum; þó med því, at hann þóttist vita at rádaleysi mætti valda, ok atsetu mundi hann taka sèr med frændum sínum í Skagafirdi, en aumkadi hann svo vesælan, þá hèt hann brèfinu, ok hefdi gefit honum, nema annat hefdi at borizt; ridu þeir brædr til Hofsóss, at taka Finni far, ok var med þeim hálfvaxinn sveinn, Kristján, launsonr Finns; þeir komu hvergi fyrr en í kaupstadinn, ok fengu heit um farit; þar drukku þeir, ok skildu sídan í því öli, bad Gísli hann rída, ok mælti eigi vel, ok laust hestinn, kvadst mundi koma eptir; Finnr var mjök máttvana, hann reid heimleidis til Hóla, ok sveinninn, ok komu til Ártúna, þar beiddist Finnr at leggjast fyrir, at því er sveinninn sagdi sídan, ok fèkk ei, þar bjó Sigurdr Andrèsson, er málit hafdi átt fyrrum vid Eyjólf prest, sídan reid hann sudr yfir ána, ok sveininn af sèr, en þá tók at dimma, fèkk piltrinn leidarvísi til Grafar, þar bjó Benjamín prestr Jónsson, sá er átt hafdi í tíunda-málinu; var þá ætlan manna, at Finnr hefdi ridit tilbaka, því hann fannst um morguninn, er leitad var, daudr í Grafará, vid stein einn mikinn, ok var sagt at lètt væri líkit ok óþrútid, vildi Sigurdr ei at þat væri sett inn í Ártúnum, ok var þat þá flutt til Hóla. Litlu ádr, en Finnr drukknadi, hafdi drukknat sonr Thómasar Thómassonar at Ásgeirsá; en seint í hinum sama Octobri andadist Magnús prestr í Saurbæ, Jónsson, Bjarnarsonar frá Bustarfelli, fljótlega, hafdi hann verit vel þokkadr í Eyjafirdi; ok um sömu mund Þorkatla Sigurdar dóttir sýslumanns Vigfússonar, kona Þorbjarnar gullsmids á Lundum, Ólafs sonar smids, hafdi hún lengi verit illa höfd, en Þorbjörn var mjök audugr. Annarr deydi Helgi smidr á Steinum, ok týndist skip á Dýrafirdi med 8 mönnum. Þá dó enn Jón bóndi Bjarnason at Bakka í Vidvíkrsveit, ok Sigrlaug kona hans, ok fóru í eina gröf, áttu þau eptir jardir nokkrar ok annat fè, ok erfdi Eyríkr prestr Bjarnason, dóttur-madr þeirra, er þá var kapellán Bjarna prests Jónssonar at Mælifelli. Á öndverdri jólaföstu andadist frú Sigrídr Magnúsdóttir í Videy, var hún fræg at viti ok stillíngu, ok lofud um adra kosti. Ekki voru birt konúngsbrèf þau, er mjök væri hèr vid komandi, var sumt um læknismedöl eda um fángahöld. Var þá öndverdr vetr þegar eigi gódr, en menn undirbúnir hit versta, spurdist þat úr Þíngeyjar þíngi, at þángat var komit margt umferdarfólk austan at.

XVI. Kap. Árferdi, tjón ok mannalát.

1808. Þessi vetr var allhardr ok frostamikill, en menn svo illa vid látnir, fátt um afla ok kalt vorit; var hafís mikill lengst fyrir Nordrlandi, urdu vída hvalrekar mjök miklir í Húnavatns þíngi, rak tvo mikla á Þíngeyra rekum ok meir en 130 hnýdínga á Sandinn, ok hafdi Björn Ólsen hag mikinn, sem optar. Á því ári öndverdu, hinn 12ta Januarii, andadist Thómas prestr Skúlason á Grenjadarstad, hafdi hann átta Álfheidi Einarsdóttur, systur meistara Hálfdáns, ok börn; Helgu, konu Jóns prests at Mödrufelli, Jóns sonar prests, er seinast var at Núpufelli, Jóns sonar, Gudrúnu konu Gísla Jónssonar klaustrhaldara, Einar prest, er drukknadi, Skúla prest ok Ólaf prest; son Einars prests var Hálfdán. Annarr deydi Gudlaugr, prófastr í Vatnsfirdi, Sveinsson, Gudlaugssonar, ok enn um þær mundir öndudust nafnkenndir menn fleiri: Jón prestr Hannesson, er Mosfell hafdi haldit, ok var þá kominn at Hvítárvöllum til Arnórs prests, sonar síns, ok fleiri adrir. Eldr kviknadi í Haga á Bardaströnd, ok brenndi þar bæjarlopt, en þat var á degi ok vard eldrinn slökktr; brann ok bær at Stadarfelli, at Benedikts bónda Bogasonar, innanbæjar-hús öll, í rökkri, ok vard fáu bjargat; fórust 60 fjórdúngar smjörs, 32 saudarföll, 12 tunnur skyrs, bordbúnadr, skeidar ok smídat silfr, ok bækr margar ok allgódar, en fiskr ok mjöl ok peníngar voru í kirkju; lá Benedikt í fjósbásnum nóttina eptir, ok vard vel vid skada sínum. Flód hljóp at Hvammi í Nordrárdal, ok tók af hús mestöll, en eitt barn Þórdar prests Þorsteinssonar fèkk bana. Þat spurdist austan at, en hafdi sked ádr, at Þorsteinn Melsted snikkari, son Jóns Ketilssonar í Kidey, er fyrr var at Ósi á Skógarströnd, er hann hafdi ádr haft afskipti nokkur ok umsýslu um peníngahvarfit þat er vard í Vallanesi, en farit sudr um sumarit, ok med honum sá madr er Jón Ófeigsson hèt, systkinabarn vid Þorvald prest á Reynivöllum, Bödvarsson, en er þeir komu austr aptr, hafdi Þorsteinn tekit at reisa stofu fyrir Jón bónda í Papey, vantadi 24 bord, fór hann þá í land einu sunnudag, í kaupstad, ok tók út bordin, ok fèkk þadan far heimleidis, ok faladi menn med sèr, en engir urdu til, nema Jón Ófeigsson; sídan fengu þeir sèr hressíngu, í því komu tveir piltar Jóns, efnilegir, ok ein stúlka, ok vildu fara med; sigldu þau beinan byr frá landi, ok spurdist aldrei til þeirra sídan; hafdi þetta sked litlu fyrir vetrnætr. Þat var á öndverdum þessum misserum, at fjórir menn sóktu lömb úr Hrappsey í ey eina óbygda, ok nádu þeim öllum, nema einu; þeir fermdu skipit ok eltu sídan allir hit eina lambit; var skipit rekit undan er þeir komu aptr, ok stökk einn út á jaka, ok ætladi at henda

sik at því af einum á annan, fèll hann þá í sjóinn ok drukknadi, en skipit rak undan med lömbunum. Skridur fèllu vída, ok höfdu fallit hit fyrra árit í Kjós. Þá var mjök uggasamt fyrir Enskum, ok siglíng mjök afskorin frá Dönum; var ótti um Sudrnes, at Enskir mundu ræna; var þar á Nesjunum audugastr madr Egill bóndi Sveinbjarnarson í Njardvík, uggdi hann mjök um fè sitt, ok fèkk af því áhyggjur svo stórar, at dró hann til dauda, ok er ei gjörr frá sagt; var bú hans talit frá 15 til 20 þúsunda dala verds, ok mun þat svara 10 hundrudum hundrada at forngyldu; hann átti tvö börn, sonr hans hèt Sveinbjörn, en dóttir Gudrún, hún var á Innrahólmi, ok hafdi alizt upp med Magnúsi jústizrádi Stephensen, en ekkja Egils var fús at giptast, ok fèkk hennar seinna vinnumadr hennar, Skagfirzkr, Ari Jónsson, bródurson Þorsteins bónda á Höfda, Árasonar. Þá var fiskilítid sydra, en bágt at fá björg í kaupstödum. Draugr var sagt at gengi um í Garpsdal vestr, þar Sæmundr prestr var, Þorsteinsson, ok margt um talat, en reyndist lítid mark at, þá at var hugat. Jón Jakobsson sýslumadr á Espihóli hafdi legit lengst vetrarins í iktar-verkjum, er inn höfdu slegit, hann andadist hinn 22ann dag Maji at kvöldi, er hann var vel sjötugr, ok var mjök tregadr af mörgum manni, en alþýda kalladi, at eigi mundi koma hans jafníngi í Eyjafjörd, sem sannar sálmr Jóns prests Þorlákssonar; var hann jardadr á Grund, framundan kirkjudyrum, hjá Þórarni sýslumanni, ok gekk Stephán amtmadr á Mödruvöllum fyrir útför hans, med ekkjunni, ok Jón Espólín. Á því vori spurdist þat frá Danmörku, at Kristján konúngr hinn sjöundi væri andadr, ok ætludu margir honum nærri mundu gengit hafa ásamt skada þann hinn mikla, er Enskir gjördu; hann var hinn ástsælasti konúngr, ok hafdi gjört mikit gott Íslandi. Þá dó í Junio Þorleifr bóndi Jónsson á Siglunesi, ok var hann gamall mjök, var einn hans son Ólafr prestr, er hèlt Kvíabekk.

XVII. Kap. Frá Magnúsi Stephensen.

Magnús Stephensen var þá kominn til Danmerkr; hann hafdi sett saman út hèr þá bók, er hann kalladi eptirmæli 18du aldar, en í ferdinni jók hann hana, ok setti á Dönsku, ok breytti nokkut, ok kalladi „Ísland á 18du öld" hann lèt geta þess í dagriti því, er kallat var Kaupmannahafnar mynd (*Kjöbenhavns Skilderie*), ok svo hins, at upplýsíng hefdi aukizt út hèr, ok þó væri margir mótfallnir sálmunum nýju ok ödru, ok eigi sízt klerkarnir; var þessu svarat nafnlaust, ok kallat at hann gjördi lítid úr upplýsíngu Íslendínga, ok mundi eigna sèr sjálfum helzt

til mikit; var ok spurt, hversu á uppfrædíngar fèlaginu stód, ok hvert þat var ei sjálfs hans forsjá er hann hældi. Því tók hann eigi vel, ritadi á móti ok kalladi þann illviljadan, ok ödrum óvinveittum nöfnum, er slíkt bar fram, ok duldi þó nafns síns; taldi sjálfa stjórnina ei mjök kunnuga háttum hèr nú, ok lèzt mundu gjöra grein á sínum medferdum, hèlt ok svari sínu um þat, er hann hafdi at fundit. Þessu var jafnskjótt svarat, ok tekid af honum fyrir framgirni, gaf sá sik fram er ritad hafdi, ok var þat Grímr Thorkelín; hann ámælti honum um kapp, ok bar honum nokkut svo eigingirni, ok gat þess, at slík svör, svo stór eda stríd, væri ekki í tídsku í Danmörku, ok mundi vera hèrlenzk, en stód á því, at konúngi ok kammeri væri fullkunnugt hvat hèr væri þarflegt. Því svaradi Magnús Stephensen aptr all-hardfengilega, ok taladi um sínar medferdir vid landsfèlagit, ok bar sumt af sèr er hinn bar fram, en lèzt þá ei framar gegna mundu, því hann væri ferdbúinn til Íslands. — Thorkelín svaradi þar fáu til, lèzt ei vilja vinna til jafnadar, er hann var á brottu, ok ei til andsvara, kvad sèr þat nægja, at engin væri sín ord rekin; lagdi Magnús Stephensen út, ok komst til Noregs, ok vard þar um vetrinn. Á því sumri keypti Stephán amtmadr Þórarinsson Espihól af erfíngjum Jóns Jakobssonar, ok komst svo at öllum hans menjum, en leigdi landit, ok módur sinni stofuna fullri leigu.

XVIII. Kap. Rænt sydra.

Sumar var allgott ok þerrasamt fyrir nordan, en ekki lètti hardæri, miklu var þat magnadra, ok hèlzt enn lengi svo; gjördist þá heldr til nýtídinda í landi hèr, ok helzt í Reykjavík. Bar þat til á laugardaginn hinn 23ja Julii mánadar árla, at sást frá Landakoti briggskip sigla inn til Hafnarfjardar, en menn áttu ei von á skipum Dönskum eda Norrænum; barst þetta um Reykjavík, ok gjördi mörgum þar áhyggjur, reid Thomsen faktor til Hafnarfjardar á njósn, ok kom skjótt aptr, ok kvad enska hernadar-brigg vera, ok hafa tekid jaktir tvær fyrir Bjarna Sigurdarsyni, er út höfdu legit til fiskjar; nokkrir höfdu farit þar á land, ok skodat húsin, ok leitad peninga, lokat sídan vöruhúsunum, ok fyrirlidarnir tekit lyklana, ok farit á skip sitt. Árni Ketilsson lótsmadr hafdi farit fram, ok fleiri Íslendíngar, var honum haldit, en hinum sleppt; þeir fundu 5 eda 6 menn íslenzka á skipinu, er teknir höfdu verit upp fyrir Jökli á fjögra manna fari, þat var Kjartan, son Ólafs bónda á Munadarhóli, er þá stód fyrir Stapa umbodi, sá er borinn hafdi verit vid at hafa skotid kerlínguna; þessir menn kvádust vel

baldnir, en hafa átt at setja hina Ensku inn í Ólafsvík, ok lètu þat ei ordit hafa, en vid þat kvádu þeir Kjartani heitid hafa verit hengíngu, ok sídan vedr bægt þeim, svo þeir hèldu til Hafnarfjardar. Jón Jónsson, er þá hafdi umsjá vid skólann á Bessastödum, því hann hafdi verit fluttr þángat frá Reykjavík, var einn af hinum sídustu, sem fyrir midjan dag fóru á skipit; var hann vel tekinn, ok vid bord höfudsmannsins um daginn, en sídan fóru þeir á land, höfudsmadrinn ok átta adrir, ok var Jón látinn bída hans aptrkomu um 12 stundir, taladi skipslæknirinn vid hann á Frönsku vinsamlega, ok kvad hann hljóta vera í gislíngu medan þeir væri á landi, en þeir yrdi at brenna Hafnarfjörd ef höfudsmanninum yrdi nokkurt mein; hann sagdi, at kapteinn hèti Gilpín, ok skipit Salamine, hafdi þat 23 edr allt at 26 fallbyssum, ok mikinn útbúnad, þar med bombur; lèzt vera konúnglegt herskip frá Leirvík á Hjaltlandi, ok eiga at sækja konúngsfè ok brjóta vígi; spurdu þeir eptir kastala á Bessastödum, ok var þeim sagt, at þar væri allt nidr fallit; hafdi skip þetta tekit Þórshöfn á Færeyjum, svo at ekki var fyrirstada, brotid kastalann, ok flutt þadan konúngsfè ok vöru alla til Skotlands; sagdi þat Jóni danskr skipari Hansen, er á því var, ok opt hafdi farit til Íslands; hann höfdu þeir tekid í Þórshöfn. Er nú at segja frá kapteininum, at hann fór á land ok hans menn, fundu þeir einn landsmann, ok lètu fylgja sèr, ok spurdu hvar landshöfdínginn byggi? þeim var sagt, at hann væri þá ekki í landinu, en umbodsmadr hans væri Ísleifr Einarsson assessor, á Brekku; þeir fóru þángat, ok spurdu at honum, var hann farinn til Reykjavíkr ok vard þeim illa vid þat, gengu í stofu ok fundu Þorgrím Thómasson gullsmid, settu þeir honum brugdinn höggkorda fyrir brjóst, ok töludu hátt til hans um penínga, en hann skildi þá ei, grunadi þó hvat þeir mundu vilja, lauk upp dragkistu sinni, ok tóku þeir þar þat sem þeim þótti nýtilegt, 13 bankósedla, 2 silfr-úr ok 5 gullhrínga, ok fèkk hann þat ei aptr. Konur flýdu frá Brekku til næstu bæja, en tveir hinir Ensku fóru til Skógtjarnar, ok hittu þar tvær stúlkur vænar, ok veittu þeim árás; þar kom út kerlíng ein sjötug, med barn á armi, er Jórunn hèt, ok sögdu sumir, þó adrir bæri þat sídan aptr, at hún hefdi haft kníf í annarri hendi ok otad at þeim; en hversu sem þat var, hurfu þeir aptr. Þadan fóru þeir landveg til Bessastada, ok spurdu um penínga, en gjördu ei adrar óspektir en þeir tóku byssu gamla. Á Breidabólstad tóku þeir bát ok fóru yfir á Seltjarnarnes, komu til Reykjavíkr um midjan dag, ok fylgdi þeim íslenzkr madr, höfdu þeir allir höggkorda brugdna ok pístólur, þeir tóku hús á landfógetanum, ok var þar inni Ísleifr assessor ok Hans Koefod sýslumadr; þar kom

Andreas Mitchell, kaupmadr danskr, en skotzkr at uppruna, ok var hann túlkr. Sá kvadst vera óvinr Dana konúngs, er foríngi lèzt vera, ok krafdi þess, at sèr væri sagt til penínga hans ok eigna, lèzt hlífa mundu annarra manna fè, ef enginn sýndi vörn. Hann heimti lykla at konúngs fèhirzlum ok kvad skipit í dag koma skyldu til Reykjavíkr, eda nær sem hann fengi því vid komit, ok þraungva þeim til þess er þeir vildu ei med gódu. Landshöfdíngjar þóttust varnarlausir ok fengu þeim lyklana, fóru þeir þá til húss Greifans af Trampe, er Ísleifr hafdi byggja látid ok selt honum, þat var múrhús mikit á Austrvelli ok há stètt undir; fór Ísleifr ok landfógeti med þeim, var fèhirzlan opnud, ok teiknat upp hvat í var, sídan var henni læst, en þeir tóku lyklana, ok pístólur tvær, er greifinn átti, skygndust um í bænum ok fengu sèr því næst hjá landfógetanum nokkut til matar ok drykkjar; sídan fóru þeir aptr til Hafnarfjardar. Landfógeti ok sýslumadr ridu eptir þeim, ok njósnudu um háttu þeirra ok ástand; baud landfógeti at halda gódum háttum á í Reykjavík, ok hafa vardhöld. Um nóttina lèttu þeir akkerum hinir Ensku, ok komu fyrir Reykjavík á sunnudaginn um dagmál, höfdu konur sumar flúit þadan, en bæjarmenn voru hræddir, sem þeir áttu þó stundum vanda til. Víkíngar sigldu á höfn ok höfdu á eptir sèr jagtskipin bædi, er þeir höfdu tekid; fór bátr at landi med 12 mönnum, ok fyrirlidarnir bádir, allir vopnadir. Kaupmenn höfdu sett upp flögg dönsk, en hinir Ensku tóku þau, fóru sídan til húsa landfógetans, en spurdu at húsi landstjóra, ok lètust vilja þángat, var þeim þá fylgt þartil af hinum sömu ok fyrri, tók kapteinninn upp fèhirzlu-lyklana, ok bad upp ljúka, sídan töldu þeir peníngana ok lètu nidr aptr, ok fluttu á skip alltsaman, kröfdu sídan bókar yfir fè hirzlunnar af landfógetanum, var hún þá nýlega fullgjör at reikníngum ok fengin þeim; en þat er sumra sögn, at sá, er landfógetinn afhenti peníngana, hafi tekit sjálfr 100 dali af þeim, svo at þeir horfdu á, ok látid hjá sèr, ok kallat vangoldit, ok hafi landfógetinn goldit af sínu, en Koefod hafi geymt tvær þúsundir dala, ok ei viljat láta af hendi eda til segja, ok ekki þó þeir ofrudu vopnunum. Þeir lètu stórilla yfir, at ekki var meira til en 35 þúsundir dala, ok þó verr yfir því, at ei var nema 300 í silfrpeníngum, ok rúmar 6 þúsundir í skildíngum, kvadst kapteinninn ekki gagn hafa af bankósedlunum, ok bad kaupmenn leysa þá med silfri, ella lètst hann taka mundu vöru þeirra, dugdi ekki þó honum væri tjád, at slíku mætti menn ei orka, ok bodit allt þat er til var: silfrbúnadr landfógetans ok annat, í umskiptum; því neitadi hann, kalladi þat ósæmilegt, en hèlt á svari sínu sem ádr; lèzt hann hafa lokat kaupmanna húsum í Hafnarfirdi fyrir þá skuld,

at hann ætladi konúngr ætti hèr höndlun alla, sem í Færeyjum, trúdi hann ei at ödruvísi væri, fyr en þeim var sýnd höndlunar-tilskipunin. Þeir skodudu kaupmanna vöru, ok litu helzt á lýsi, ædardún ok refaskinn. Sídan hittu fyrirlidar biskupinn, ok spurdu hvort hann hefdi eigi stjórnarinnar peninga eda tíundir undir höndum, hann neitadi því, ok bad þá hlífa messuvíni fyrir almennings naudsynja sakir, ok því hètu þeir. Um kvöldit fóru fyrirmenn til Videyjar ok fundu Ólaf stiptamtmann Stephensen, hann tók þeim vel, ok svo sýndu þeir sik vinsamlega á móti, lèt hann þá sjá silfr sitt, er þeir bádu, ok gaf þeim 8 lömb ok 2 saudi. Þeir gáfu herra Ólafi 10 eda 12 pund kaffebauna, en fylgdarmenn þeirra stálu silfrbikurum tveimr. Um nóttina fóru tveir af skipinu á land til Videyjar, á íslenzkum báti litlum, ok höfdu pístólur ok höggkorda, þeir komu at opnum dyrum ok gengu inn, ok fundu stiptamtmann í sæng sinni í skyrtu einni saman, þeir voru hávarir mjök ok hótudu honum med vopnunum, svo hann vard upp at standa, ok sýna þeim silfr sitt ok peninga; sagdi hann svo sjálfr sídan, at ótti allr hefdi frá sèr horfit, ok hann hefdi búizt vid dauda sínum einum; ræntu þeir sem svara mundi tveggja hundrada dala verdi. Rádsmadr stiptamtmanns, er Audun hèt, sá til ok fèkk ei at gjört, en húskarlar treystust ei at þeim, voru hræddir, ok helzt um hefnd, ef þeim væri gjört nokkut; sumir sögdu þeir hefdi komit út í stofudyrnar ok rádizt ei inn; hèt einn Gísli Gudmundarson, skagfirzkr, mikill vexti ok í sterkara lagi, en all-óeinardr. Audun bjóst at fara á njósn, ok rèri til Reykjavíkr, ok fèkk Mitchell til at fara med sèr fram á skipit, vöktu þeir stýrimanninn ok fèkk svo kapteininn at vita hvat um var; voru þá vardmenn spurdir, hvort nokkur hefdi farit af skipi edr á um nóttina, ok neitudu þeir því; sídan voru allir skipsmenn kalladir, ok kendi Audun annan, er á land hafdi farit, ok var sá settr í járn, en kapteininn kvadst mundu finna hinn eda fá uppspurdan sjálfr. Á mánudags morguninn fór kapteininn á land í Reykjavík med lækni sínum, ok ætladi inn í Videy, at fridstilla stiptamtmann ok lækna, ef þyrfti; þótti þat mörgum mönnum líklegt, er þetta spurdu, at svo gömlum manni hefdi nær gengit atförin, ok helzt af því hann hafdi jafnan verit haldinn nokkut óttagjarn, en hann kom í hinu sama til Reykjavíkr sem kapteininn. — Lèt þá Gilpín á sèr heyra, at honum hefdi illa líkat tiltæki sinna manna, ok kvadst mundu láta hengja þá, en fèkk herra Ólafi mest allt aptr, þat er þeir höfdu tekid, nema bikarinn fèkk hann ekki; komu ok upp hjá þeim hríngar gullsmidsins, er þeir höfdu fólgit í braudskál. Stiptamtmadr bad þeim grida, en kapteininn kvadst þat fá vilja skrifat, svo fylgja mætti prótókolnum, lèt ok svo, at Íslend-

íngar mætti skjóta menn sína, ef þeir færi þannig fram sem þessir. Þar eptir lètu þeir kaupmenn greina sèr allar vörur þeirra, ok fengu 12 saudkindr, er þeir höfdu bedit um, ok landfógetinn hafdi keypt fyrir sjálfs síns peninga, lèt þá ok fá kál ok egg ok annat, ok launudu þeir þat engu. Á þridjudaginn komu þeir á land med vöru-listann, ok höfdu gjört jöfnud á kaupmenn, hversu mikit hverr skyldi innleysa, voru þat alls 28 þúsundir dala, en þeir fengu at eins tvær þúsundir, þar lètu þeir fyrir bankó-sedla, þá er íslenzka var á annarsvegar, því þá vildu þeir sízt, ok heimtu fleiri penínga, sem ádr. Á midvikudaginn settu þeir adra jagtina upp, ok skófu hana, brendu ok tjörgudu, kvádust þá taka mundu vöru, ef þeir fengi eigi penínga, fyrir bankósedlana, ok fara med jagtina adra. Einarr Gíslason frá Ási, skipari á annari, kvad þá mundu brenna þá sem lakari var, nema hún væri leyst med tveim hundrudum dala, hann lèzt vilja fara med þeim, en fáir vildu þat adrir, af þeim er þeir höfdu upp tekid. Kapteininn baud þá fyrirmönnum í Reykjavík til bords um daginn, komu fáir, ok var þeim vel veitt. Var enn gefinn 5 daga frestr til innlausnar bankósedlanna, ok sent í allar áttir; lèt kapteininn sem sèr væri naudugt at halda jagtinni fyrir Bjarna Sigurdarsyni, en kvad þó svo vera verda, ef hann fengi ei penínga. Var þá enn bodit fyrirmönnum í Reykjavík til balls um kvöldit á skipinn, en þat var eigi þegit; þá beiddnst hinir Ensku at mega halda þat á landi, ok treystust hinir ei at neita, var þat sídan haldit um nóttina, ok sýndu fyrirlidar alúd alla á sèr, ok fóru svo á skip sitt. Eptir um daginn lètu þeir hefja nokkur flögg, ok sagdi Mitchell, at þeir væri at þakka med því skemtanina um kvöldit. Gleraugum stiptamtmannsins, er hann hafdi mist, hèt kapteininn, hvadan sem þau fengist. Lètu þeir út um daginn ok skildu eptir jagtirnar ok menn med, en kvádust mundu vitja þeirra at tveggja daga fresti; ætludu menn þeir mundu óttazt hafa áhlaup óvina sinna, Franskra, ok viljat heldr mæta þeim á rúmsjó, því talat var um at skip hefdi sèzt ok heyrzt skot úti fyrir. Þeir fundu fiskibát einn á föstudaginn, því vindr bægdi þeim, ok spurdu þá er á voru, hvort þeir hefdi sèd skip eda heyrt skotid í hafinu. Á laugardaginn var kyrt, en þó hurfu þeir úr sýn um midjan dag, sídast sást til þeirra úr Keflavík, ok ætludu menn þá elta fiskiskip hollenzk, ok þareptir heyrdust í hafinu úti skot mikil á föstudaginn næsta, er var hinn 5ti Augusti; sídan komu þeir aptr í Reykjavík til hafnar, ok med þeim dugga hollenzk, fór þá kapteininn ok skipslæknirinn á land um kvöldit, ok kvádust elt hafa skip hollenzk, en þau hefdi oflángt verit undan dregin. Þeir höfdu komit inn í Vestmannaeyjum, en fólk allt var flúit á

fjall upp; tóku þeir þar 6 saudkindr, ok guldu bændum, er þeir fundu, verd fyrir; annat sinn höfdu þeir fengit at gjöf af faktornum þar 2 saudi ok 4 lömb, en gjört þar engar óspektir. Þeir höfdu nád fyrir einum degi duggunni hollenzku, er þeir fóru med, hún hafdi innan borda 34 lestir fiska. Stundu fyrir midjan aptan fór kapteinninn aptr á land, ok fèkk 6 þúsundir ok 700 dali í skiptum, ok sleppti sídan jögtunum, þegar adgjördin var launud, bad ok ei um fleiri penínga, en 12 saudkindr at eins, ok 4 svört lömb til kaups, ok fèkk hann þat. Lèt hann þá bækurnar af hendi, ok kvittunarbrèf fyrir konúngs fèhirzlunni, en bad um vitnisburd landstjórans ok tveggja embættismanna fyrir því, at hann hefdi vel farit med sínu rádi hèr vid land, en engu vildi hann aptr skila, hversu sem hann var bedinn. Á laugardaginn galt hann 300 dali fyrir ýmsa hluti, er hann hafdi fengit; spurdu menn þá, at þeir væri dæmdir til hengíngar, er rænt höfdu í Videy, ok skyldi bída til þess þeir kæmi heim. Þeir fóru þá enn til Videyjar fyrirmennirnir, ok fengu Ólafi stiptamtmanni gleraugu hans ok silfr-úr, ok enn fleira er hann hafdi mist. Á sunnudaginn voru þeir vid danzveizlu í bænum, en á mánudaginn slepptu þeir Árna Ketilssyni lótsmanni, ok fengu honum 40 dali, sem hann hafdi af þeim heimt, kölludu þat þó helzt til mikit, ok eigi þótti þeim þeir gjalda sèr vel, er þeir höfdu tekit vestra; þeir lètu út at lídanda nóni, ok sáust ei sídan; var margt eptir þeim haft um ófrid utanlands, ok helzt eptir Hansen, en þó sátu þeir mjök á honum, var ok þá enn vissulítid fyrir því er þeir sögdu. En um þetta allt lagdist á misjafn ordrómr med alþýdu, sem opt kann vera, en var fátt um talad af hinum stærri mönnum; þótti mörgum sem landfógetanum hefdi verit drengilegra at láta taka sik med fèhirzlunni, ok ætludu hann heldr vera gódan mann ok gætinn í sýslun sinni, en at honum hefdi þetta skörnglega farit, eda hugr væri í honum; spurdist þat sídan, at Gilpín hefdi ei haft leyfi til annars en hernadar á sjó, ok hefdi verit ófrjáls at því, at ræna inni í landabugum, ok hann ok hans menn hefdi þarum ákærdir ordit á Englandi.

XIX. Kap. Frá Reykjavíkr ok Nesjamönnum.

Þat hafdi sýnzt mörgum mönnum í Danmörku, at heldr mætti þykja misrádit at í Kaupmannahöfn voru saman komin öll rádaneyti ríkisins, ok allar fèhirzlur, ok margt annat, er týnast mátti í ófridi; svo mikit tjón hafdi þar ordit á mörgu, at ófridr Enskra lauk upp augum manna um slíkt; en miklu var þat ólidlegra, at því leyti er numit gat þessa

lands ágæti, at konúngs fèhirzlurnar ok allt annat skyldi saman komit vera í Reykjavík, þar sem bær var varnarlaus ok opinn sem mest mátti verda, fyrir hverjum víkíngi sem fyrstr kom at landinu, hversu vanmáttugr sem var, ok þarmed var þar engin fyrirhyggja höfd um annat en fèdrátt ok skart; voru allir bæjarmenn kramarar, ok þernur þeirra ok þjónar hugsudu ei um annat en skart ok móda: konur höfdu gullhrínga marga hver, ok keppt var um hvat eina sem til yfirlætis horfdi, samkvæmi jafnan ok danzar ok drykkjur, ok eptir þessu vandist alþýdan, er þar var um kríng, ok jókst þar mikit idnarleysi, en allt þat er horfdi til hardgjörfi, eda rèttrar karlmennsku ok hugrekki, var þar sem fjarlægast. Ok med því, at slíkt þótti horfa til sidaspillis úngum mönnum, þá hafdi skólinn verit fluttr til Bessastada, vard hann þar þó ærit kostnadarsamr ok atbúnadr illr um hríd, því húsin voru afar köld. Dómkirkjan, sú er bygd hafdi verit þá fyrir fám árum í Reykjavík med miklum kostnadi, var þá þegar tekin mjök at láta á sjást. Voru í þenna tíma þessir höndlunarmenn ok kaupmenn sydra: Kristján Jacobæus í Keflavík, ok hafdi verit all-lengi; Bjarni Sigurdarson í Hafnarfirdi, hann var frá Árnes sýslu, ok hafdi verit lögrèttumadr fyrrum, en fadir hans bóndi gódr; var hann nú í förum, ok var bædi árædinn ok hamíngjusamr; í Reykjavík voru: Vesty Petræus, hann var tekinn á Englandi í þenna tíma, þótti kænn ok fèdröguII mörgum, Knudsen ok Thomsen, Strube ok Faber, ok Gísli Símonarson, skagfirzkr madr, son Símonar í Málmey, en smákramarar at auki.

XX. Kap. Mannalát.

Nú vitum vèr æ færra, ok verda þeir vid at auka er sídar koma, ok laga ef ósannlegt hefir med slædzt, en þat skal telja þeim til fyrirgreidslu, er vèr vitum framast; má því vel verda at margt verdi hèdan af órèttara en fyrri, at eptir engu verdr farit, er skrád hefir verit á pappír, ok allar skortir upplýsíngar um hvat eina, nema sagnir, þar sem vèr höfum eigi sjálfir sèd ok mundum. Á því sumri andadist Jónathan prestr at Stad í Hrútafirdi, Sigurdar son smids, Oddssonar, hann hafdi stundum verit med litlu rádi, en gáfadr var hann vel, hlaut kallit eptir hann Þorkell prestr Gudnason frá Flatey; annarr deydi Eyríkr prófastr Vigfússon, ok var þá kominn í Stafholt, en Reykholt hafdi fengit Eggert prestr Gudmundarson frá Hjardarholti, Vigfússonar, hann hafdi haldit ádr Gilsbakka, ok fèkk þann stad Hjörtr prestr Jónsson, sá er utan hafdi farit þá er Bjarni mordíngi var tekinn af. Þorleifr

prestr Sæmundarson at Stad í Kinn andadist enn, ok Vigfús prestr í Gardi, Bjarnarson prófasts, Magnússonar, Bjarnarsonar, Pálssonar, hann hafdi verit vel fjáreigandi, mikill álitum ok þykkr, ok átti fyrri þá konu, er Gudlaug hèt, Andrèsdóttir, ok med henni Björn prest, er fèkk Önnu Stephánsdóttur frá Presthólum, ok Cecilju, konu Ara læknis á Flugumýri; þau voru bædi skörugleg; Elínu, Sigrídi ok Þrúdi; en seinna hafdi hann fengit Kristínar Þórdardóttur, Árna sonar hins ríka á Arneidarstödum, bródurdóttur Jóns sýslumanns á Íngjaldshóli; hún var fjárgefin; þeirra son var Benedikt. Enn deydi Steinunn Sigurdardóttir, Sigurdarsonar á Geitaskardi, Einars sonar biskups, sú er átt hafdi Snorri prestr Bjarnarson á Hjaltastödum, ok módir Sigurdar sýslumanns á Gilja. Sídla ársins kom út í Reykjavík skip norrænt, at forlagi rentukammers, búit híngat til lands med naudsynjavörur: korn, járn ok annat; þóttu þær mjök dýrar, sem von var til, í svo miklum kostnadi ok ófridi sem á lá, ok kunnu margir lítt vid þat at koma, þó framfærslulítid væri selt frá innkaupum, enda voru fáir færir at kaupa, því peníngar voru mjök þrotnir, en vörur litlar til ok óhægt at koma yfir land; skiptu amtmenn þessu gózi í sýslurnar, ok sýslumenn í hreppa, ok vísudu mönnum med sedlum til landfógetans, er deildi því út; en fyrir því, at litlu sídar kom höndlun meiri sydra, vard lítid af útsölu þess. Þeir brædr drukknudu: Þorvaldr í Brautarholti, ok Hálfdán, er prestr hafdi verit, synir Odds prests á Reynivöllum Þorvardssonar; ok andadist Margrèt Bogadóttir úr Hrappsey, kona Jóns prests Þorlákssonar at Bægisá, sleppti hann tilkalli til arfs eptir hana, ok var þó snaudr.

XXI. Kap. Lögmál.

Þat sem af konúnga brèfum, er út komu þau misseri, tók helzt til almeníngs, var reskript eitt, er tók af tukthús-dóma fyrir flest, en lagdi vid hvern einfaldan stuld, lausgángara hátt ok margt annat, smábýdíngar, er hreppstjórar skyldu framkvæma med sýslumanns rádi; skyldu þó amtmenn ádr samþykkja dómana. Var tekid frá sýslumönnum sakeyrir ok svo fángahald, ok skipud sakafalls fèhirzla, er sýslumenn skyldu safna til ok ábyrgjast kauplaust, ok þó med amtmanns yfirsýn, en hvat meira yrdi at kosta málin, en eignir hinna seku hrykki, skyldi jafnast á almenníng, ok svo enn fleira, þat er til kostnadar horfdi; var þetta í sumu betra en fyrr hafdi verit, en í mörgu torveldara, helzt med skriptir og reikhínga, ok kröfur til fèhirzlunnar, ef amtmenn vildu vera hótfyndnir, ok var þeim þat ekki óskapfelt, helzt

sumum hinum íslenzku, er sýna vildu vandlæti sitt. Gapastokkr var ok af tekinn, sem annat, er til mínkunar horfdi, hafdi hann verit vanbrúkadr stundum fyrrmeir, en þó þótti sumum, eigi allheimskum, illa, er enga mínkun skyldi mega bjóda þeim, er sýndu sik í mínkunarverkum med fullum ódrengskap, því oflítil var jafnan manngrein á Íslandi á framferdum manna, ok rèdist eigi bót á því med slíku; var frumvarp þeirrar löggjafar eignat Magnúsi Stephensen. Konúngr band med ödru brèfi, at auka álit ok virdíngu hreppstjóra, ok gaf þá fría frá útgjöldum, ok ödrum skylduverkum almeuníngs, ok framfylgdu landshöfdíngjar þessu seinna. Var nú hart nyrdra af fiskleysi, en sydra
1809. var aflasamt um haustid, en minna þá til vetrarins kom, á venjulegri vertíd, því at mjök margt fór sudr, en fiskleysi var mikit úti á Nesjum. Sá vetr var allgódr, en hörd ár höfdu svo undir búit, at menn máttu varla standast, ok stódust þó nær med ólíkindum, svo mikit bjargleysi sem var, bædi af sjó ok svo kauphöndlaninni, enda leit þá út hit óvænlegásta.

XXII. Kap. Útkoma Savignaks.

Skip enskt kom í Hafnarfjörd, ok vildi höndla um vetrinn; höfdu þeir mest salt, jardepli, er kartöplur kallast, ok nokkut annat gæda, en Frydensberg landfógeti ok Hans Koefod sýslumadr sendu til þeirra, ok fyrirbudu þeim kaupskap; hinir Ensku sáu, at því fylgdi ekkert afl, ok fór í hótun, höfdu þeir varnir nokkrar, kom svo, at hinir treystust ei annat en leyfa kaupskapinn; var þá brátt sókt til þeirra, því at verdit var nokkut lægra en þá var vant, komu ok mörgum manni at gagni jardeplin. Lá hit norræna skipit um vetrinn, er Justitia hèt, ok svo þetta, ok hèt Savignak hinn enski kaupmadr, lèt hann snemma, sem hann mátti, efna til kálgarda stórra, ok var í húsi sýslumanns, vid greifahúsit, er Ísleifr assessor hafdi látid reisa. Sá madr var med honum, er Jörgen Jörgensen hèt, hann lèzt hafa verit víkíngr danskr, eda kapara kapteinn, ok tekinn upp af Enskum, var hann túlkr þeirra, ok barst mjök á; gjördist þar stundum hredusamt, tóku Enskir segl frá hinu norræna skipinu, ok eignudu sèr áhöfn alla, en Danir, er á voru, fengu sèr eitthvat at seglum, ok lögdu út, þá elti Jörgensen þá á áttæríngi, ok nádi ekki, en þó urdu þeir aptr at hverfa sakir seglaskorts, ok í Hafnarfjörd, en seinna var þeim sleppt. Savignak lèt skip sitt fara utan þá fyrst er vard, ok fór Jörgensen med því, en hann vard sjálfr eptir at selja varníng.

XXIII. Kap. Útkoma landshöfdíngja.

Því næst komu út kaupmenn, Petræus ok Bjarni Sigurdarson, er kalladr var Sivertsen, höfdu þeir lagt út snemma ok ordit aptrreka, en nú komu þeir ok þótti þá lítid um batna. Magnús Stephensen ok Fridrik greifi af Trampe höfdu átzt vid utanlands, hafdi greifinn lagzt í móti því, at hann fengi at vera á Innrahólmi, ok svo því, at Jónas sýslumadr Skevíng kæmist af med minni fèsektir en honum voru dæmdar, ok þó hann þætti hafa höfdíngjatraustid meira, dugdi þat ekki, því at Magnús Stephensen vann á um hvorutveggja. Hann var þá etazrád, ok bar þat hit þridja á milli, at hann vildi fá Videy af konúngi fyrir Reykhóla, mundi þat unnizt hafa, sem hitt, ef eigi hefdi þat vardat, at hann mátti eigi gjörla segja hve mikil var kirkjueignin á Reykhólum. Hann hafdi fundit konúnginn, Fridrik hinn sjötta, ok skrásett at hans bodi um bjargrædi Íslendínga, hèlt hann embætti sínu vid landsyfirrèttinn, en hafdi legit í Noregi um vetrinn. Um bók hans „Ísland í 18du öld" er fyrr getid; var hann nú vel framadr ok æfdr í enskri túngu, ok hafdi mikit aukit bækr sínar; var mælt, hann hefdi því á komit vid Banks á Englandi, þann er fyrrum fór hèr yfir, ok var vinr mikill Ólafs Stephánssonar stiptamtmanns, ok hinn audugasti madr ok ágætr kalladr af gódleik ok ödru, at hann vann á vid stjórnina ensku, at 10 eda 12 Íslandsför voru gefin laus at fara híngat, því allan fjölda skipa ok manna, er Dönum heyrdi til, höfdu Enskir í haldi; at mörgu þótti hann stórum framadr; hann kom út á einmánadi á norrænu skipi, ok lèt flytja sik sjóveg upp at Innrahólmi, kom hann þar mjök á óvart, svo at frú Gudrúnu vard bylt; þótti mörgum um Borgarfjörd gód hans koma, ok sumum annarstadar, ok urdu nokkrir til at færa honum kvedlínga, en hann gaf þeim, er sóktu hann heim ok eigi áttu adrar skylduferdir, 10 bankósedla hverjum; þótti hann heldr lítilátlegri í umgengni en fyrri. Næst honum kom út greifinn Fridrik af Trampe, stiptamtmadr, á því skipi er hèt Orion, ok hafdi keypt hálft med konúngs fè af Adser Knudsen, med áhöfn, ok ætladi at nota leyfisbrèf hans; hann hafdi mikit vald, því honum var falit at gegna þeim málum, er amtmenn máttu ei yfir taka ok konúngr einn eda Collegia voru vön at skera úr; kom þá ok konúngsbrèf um sakamanna mál, at yfir-sakamála rèttr skyldi vera, medan hæstarètti yrdi ei nád; annat var um málin sjálf, ok svo um nýja hreppstjórnar skipan, þat er ádr er getid, skyldi ei vera nema einn eda tveir í hrepp, ok mega bera einkenníngarklædi; voru ok brèf frá greifanum: eitt áminníng til landsmanna, at halda sem bezt til hagnadar, mjúklega stílat; ok frá etazrádi hugvekja til

landsmanna, ok enn eitt rit um saltgjörd, en þetta vard ei mjök framgengt á þeim misserum fyrir ödru, er í veginn kom. Flest skip höfdu ensk leidibrèf, sem greifinn, nefndi hann sik Knútsen, ok átti helft í skipi ok vöru, sem fyrr segir, en konúngr hálft. Var hann þá af sumum kalladr stórr í broti, ok vard brátt ordfleygt, at hann hafdi talit kaupmenn á at hækka verd á vörunni ok selja matartunnu fyrir 16 dali; brá þat svo vid komu hans, at Hjálmar skólahaldari á Hausastödum, son Gudmundar prestlausa, Gudmundarsonar, Teitssonar sýslumanns, Arasonar, bad hann um forlag til barnanna, ok fèkk ei kost á ödru en mjöli, ok þó hverri tunnu á 16 dali, ok eptir þat fyrirbaud greifinn kaupmönnum í Hafnarfirdi at selja á annann hátt. Hann bannadi ok hardlega, undir lífstjóns sektir, at kaupa vid hina Ensku, en strídskapteinn sá enskr, er Jón Nott hèt, kom út, ok hafdi mætt ádr greifanum í hafi, ok spurt þá at Bessastödum, ok hafdi verit vísat til þeirra á Austfjördum, ok dvalizt vid þat, vita menn ei hvat af hans komu hefdi leidt, nema greifinn hefdi bannat kaup vid Englismenn; brautst þetta í milli þeirra ok lèt Nott handtaka stýrimann á skipi greifans, ok hafdi einn dag í haldi fyrir gabb vid sik, en vítti sídan greifann þúnglega fyrir forbodit, enda þótti þat fávíslegt, ok lauk svo, sem vita mátti, at greifinn vard at leyfa Enskum kauphöndlun, en Nott hèt þá íslendíngum aptr á móti fridi af sínum mönnum, ok var sá samníngr gjörr hinn 16da dag Junii mánadar; lítid vard þó enn um hríd af kaupskap vid Enska, var ei kominn tími landsmanna, er Enskir hugdu æ vera, því þeir vissu ei af fátæki manna, ok ferda torveldni hèr, þóttu mönnum ok dýr kaup vid þá, svo at til lítils var at slægjast.

XXIV. Kap. Mannalát.

Í þann tíma lánudu nokkrir ríkismenn konúngsfèhirzlunni peninga at beidni amtmanna, ok vard þat konúnginum ógagnsamt, sem fleiri slíkar tilhlutanir, því at þeir vildu hafa fullt fyrir lánit, ok áskildu sumir jardir med litlu verdi, var einn Björn Ólsen á Þíngeyrum, ok fèkk seinna fyrir þat keypt Þíngeyrar ok Hnausa. Þá drukknudu Fagreyjarbrædr fjórir saman, er þeir fóru inn eptir úr Dritvík, synir Einars Pálssonar, Gunnarssonar prests í Stafholti, Pálssonar; prestakonur nokkrar dóu, ok týndist Jörgen Hólm úr Húsavík, er kaupmadr eda faktor hafdi verit í Hofsós, á Deildardalsjökli, er hann ætladi at sækja heim Jakob Havstein, mág sinn, er þá var í Hofsós, hann var at rèttu stjúpfadir Marínar, konu Jakobs; þat bar til í Junio; en ádr um vorit hafdi andazt Jón prestr Grímsson á Húsafelli, er krenktr hafdi

verit af líkþrá; leyfdi biskup Eggerti presti Gudmundarsyni í Reykjaholti at halda kallit sídan. Nokkru fyrr hafdi ok biskup lagt Stóradals kall austr til annars kalls, en því var breytt sídan.

XXV. Kap. Útkoma Phelps ok Jörgensens.

Litlu sídar en Nott kom út enskr kaupmadr, Samúel Phelps frá Lundúnum, ok var hann þá kalladr hinn stórandugasti madr, med honum var á skipi Jörgen Jörgensen, er utan hafdi farit med því skipi er skildi Savignak hèr eptir; sá var annarr madr med Phelps, er kalladr var frændi hans, ok ferdast vildi um land til náttúru-fródleiks. Jörgensen var túlkr Phelps, en hann sagdi svo, at hann hefdi tekit at sèr höndlun Íslands, ok þó at tilmælum herra Banks á Englandi, ok tjádi þetta þeim, sem Banks voru kunnugir, var því vid skotid, at skipum þeim væri nú eigi leyfd útkoma, er fyrr var heitid, fyrir þá skuld at þau hefdi sýnt undirferli í því, at flytja kúlur ok púdr til Noregs, tjádi því Phelps, at sèr einum hefdi leyfd verit öll kaupverzlan á Íslandi um 5 ár, ok lèzt hafa brèf Englakonúngs fyrir því, at hann mætti breyta vid Íslendínga svo hardfengilega sem hann vildi; kvadst nú þó mundi betr gjöra, ok vilja frelsa landit frá þúngri kauphöndlun ok yfirrádum Dana, en hèt þeim afarkostum er eigi vildu taka slíkt med þökkum; þó gjördi hann sik eigi beran í slíku sjálfr fyrir alþýdu, ei heldr var því þá þegar fram slegit, en Jörgensen gekk mest fyrir því; þeir höfdu útbúnad á skipi ok var ei á þá rádizt, en Jörgensen gjördi sik at fyrirlida til yfirgángs, ok gáfu sik þegar nokkrir umrenníngar íslenzkir í þjónustu hans; voru þeir fyrst kalladir soldátar en sídan vardmenn, ok fengin vopn, þó enginn þeirra kynni at beita. Samson, son Samsonar Sigurdarsonar nordan af Midfjardar-hálsum, ok dótturson Halldórs prests Hallssonar á Breidabólstad, var fyrstr þeirra, hann hafdi hlaupizt frá ómegd sinni; Gísli hèt annarr, sunnlenzkr, ok annarr Gísli, kalladr Sigrborgarson; Dagr, strákr einn úr Hegranesi, er þadan hljóp úr vist sinni; Jón, er stolit hafdi ádr í Eyjafirdi; Sveinn, son Pèturs frá Bjarnastödum, er týndist á Laungufjörum, Sveinssonar, hann hafdi eydt fè sínu öllu á ári, ok kalladi sik Hjaltalín; Gísli Gudmundarson Skagfirdíngr, er verit hafdi í Videy þá er þar var rænt; ok sá er einna mest gjördi at, Jón, er kalladr var greifi, son Gudmundar í Skildínganesi, hann hafdi verit sveinn greifans ok hans umbodsmanns, Ísleifs assessors, ok var þeim illviljadr, ok getid til at hann mundi ekki af spara illri medalgaungu.

XXVI. Kap. Tekinn greifinn, ok annarr yfirgángr.

Nú var greifanum gjör atför, ok gefit at sök, at hann hefdi logit til nafns síns ok farit med okri, en þat var raunar, at þeir uggdu hann mundi fylgja fram konúngs valdinu, eda banna þeim kaupskap ok önnur yfirrád, þurfti ei at segja þeim þat, en þó var grunat, at einhverir mundu hafa rádit þeim at taka yfirmenn; er sagt hann hafi varizt, en þó fengu þeir kúgat hann til at gefast upp, ok var hann sídan hafdr fram á skip; þat var sunnudaginn hinn 25ta Junii; vildi hann þá ei at menn gæfi sik fram hans vegna, urdu ok flestir forvida, en mannfátt í Reykjavík þá; var hverjum hótad, er á nokkru lèti brydda í bænum, at skjóta skyldi þá til bana, ok treystist enginn út at gánga; var svo jafnan at kvedit, at skjóta skyldi sèrhvern innan tveggja tíma, átti þat at vera rádslögunar eda prófs stund, ok var þetta lagt vid hvern hègóma, ef nokkurr grunr yrdi um þat er Jörgensen mátti taka sèr til þykkju, þó at líklegt sè at minna mundi hafa af ordit, ef á hefdi reynt; var af þessu ótti allmikill; en er Geirr biskup Vídalín heyrdi þat, sendi hann þènara sinn Gunnar Gunnarsson til Jörgensens, ok bad hann mæla vid sik; Gunnarr lèt sèr ei óhætt at gánga út, en fór þó, ok gekk Jörgensen med honum til biskups; mælti þá biskup vid hann áþèttlega fyrir slíkar framferdir, kvad þær ómannlegar ok ósidlegar, en hann þagdi vid, þó hann þætti brádlyndr; gekk hann þadan í stiptamtmannshúsit, braut upp innsigli fyrir skrifstofunni ok tók at fylgja fram fyrirætlan sinni; var þá skjali nokkru eda plakati slegit upp, ok lýst upptæku öllu fè danskra kaupmanna, ok bodit at selja fram verjur allar í landinu, en þeir Phelps ok Jörgensen slógu sinni hendi yfir allt fè greifans ok konúngsins: sídan var sett upp annat skjal daginn eptir, í 20 greinum, þar í var ákvedit, at landit væri frjálst frá Danakonúngum; yfirvöld öll skyldu íslenzk vera, ok útvelja skyldi menn til at semja lög ok skipa stjórn, sem líkast því er verit hafdi ádr landit kom undir Noregs konúng; allir skyldu gefa Jörgensen til kynna innan ákvedins tíma, hvort vid embætti sín vildu vera, edr ei; landit skyldi hafa flagg sjálft, vera í fridi vid allan heim, ok varnir setjast upp fyrir þat; hospítöl ok skólar setjast í betri skipun en ádr var; skuldir allar til konúngs ok Danskra vera fyrirbodit at gjalda; kornvörur skyldu lækka í verdi, en Íslendíngum gefast hálfir skattar um eitt ár; embættamenn skyldu hafa laun hjá Jörgensen, ok landsmenn allir dæmast af 12 mönnum, hvort lagastraff skyldu lída edr ei, á þann hátt sem verit hefir á Englandi; fyrirmuna skyldi öll samkvæmi vid dönsk skip, en löggjafar verda settir: 3 úr sudramti, 1 úr

austramti, 2 úr vestramti ok 2 úr nordramti, þeir skyldu nefnast fulltrúar, en þat gekk Jörgensen skrykkjótt í stjórninni, at hann vildi stundum ráda öllu einn, en stundum lètta af sèr stiptamtmanns sýslun ok leggja á adra; sáu þat allir hinir vitrari menn, at í þessu var meira gabb en alvara eda skyusemd, ok þó full landrád; blekkti þó marga, at sá væri þá einn undanfæris kostr, ef stjórnin enska hefdi hlut í þessu sem upp var lostid, at láta Jörgensen ráda, en nálega þeir einir, er óvitrari voru, ætludu gott mundi af hljótast. Engan vildi Jörgensen láta rètt halda í konúngs nafni, eda Danakonúngs lög gilda, en landaþrætumál eitt var fyrir landsyfirrèttinum úr Húnavatnsþíngi, er Björn bóndi Gudmundarson á Audólfstödum, módurbródir Bjarnar Ólsens, átti vid annann mann, var þat fyrir því, at Magnús Stephensen etazrád mælti fram med rèttinum, ok kvad ei þat standast mega at nú væri þegar kastad lögunum, lèt þá verda mundu allskonar óstjórn, ok samdist þetta svo, at landsyfirrèttrinn var haldinn, ok settu þeir Jörgensen bádir nöfn sín undir Audólfstada dóminn; sá einn dómr var hèr stadfestr af útlendum þjódum ok óvinveittum, því þá þótti ei annars kostr, ok var afrádit at svo skyldi standa, þar til er samkoma yrdi haldin. Var þá talat um at fá nokkurn til at vera stiptamtmann um hríd, í stad greifans, ok fèkkst Magnús etazrád ekki, kom þó ei til ofríkis, því at þeir Ólafr stiptamtmadr ok Phelps áttu allt í makindum saman, en sagt eptir Jörgensen, at honum þætti þeir brædr vel sparandi, ef þeir kynni at vinnast med gódu; grunadi suma þar launmál, en ei vard sannat; mátti þeim brædrum duga þat fyrir röksemd, at engin ódygd fylgdi, at þeim hefdi þótt varlegra at synda í milli skers ok báru medan tími gæfist til rádrúms, ok ei bættara þó fleiri færi sem greifinn, medan ei sáust málslok, en menn voru þeim Jörgensen í greipum; enda þótti þetta einnig haglegt at bera fyrir. Gramastir lètust þeir Jörgensen vera Dönskum. Ekki mátti landfógetinn út rída, ok fyrir þat hann reid út á Austrvöll med barn sitt til skemtunar sèr, ok þó mjök hræddr, sem jafnan, tóku þeir hann ok lètu í tukthúsit, en þá hafdi Jörgensen ádr hleypt þadan öllum sakamönnum; þó vard þat fyrir bæn konu hans um sídir, at hann fèkkst þadan aptr. Biskupinn ok klerkdóminn hlífdust þeir helzt vid, ok þurftu þó engin undirmál at valda, sem nokkrum vard fyrir at geta til; lèt biskup eigi mjök til sín taka medan hann var ei áhrærdr, en hèlt einurd sinni. Ok med því at fleiri menn, þeir er málsmetandi voru þá sydra, þóttust í hers höndum, ok naudsyn at láta at ordum Jörgensens, er bana væri hótad ella, þá vard Benedikt Gröndal einn, er ætlat var eigi mundi vera allskostar leid stjórnarskipun Jörgensens, töldu menn þat ok, at lítil mundu líkindi til verndar frá Danakon-

úngi, ok væri því skárst úr rádit at slá nokkut undan, en sæmilegast væri at telja ei adra til, at vel hafi líkat þessi rádstjórn, en sveina Jörgensens, er fyrr voru nefndir; ok þat vitu menn, at heldr hneigdust þeir til hans af hinum fremri mönnum: Árni Jónsson Reynistadar-mágr ok Petræus. Enginn átti þá at vera ordfrjáls í Reykjavík, ok eigi tveir mæla saman á götu; þó voru eigi allir svo huglausir, at enginn hefdi til ordit at rádast bædi á sjálfa formennina ok skipit, ef einíng hefdi fengizt, eda nokkurr öruggr oddviti, ok deigdi þat menn þó, at ætludu herskip þat, er vart hafdi ordit útifyrir ok ei var inn komit, mundi hefna þeirra, ef þeim væri nokkurr vansi bodinn, ok jafnvel hin enska stjórn sjálf, en engin lids von af Dönum, eptir því sem þá var á at sjá.

XXVII. Kap. Tekinn Ísleifr.

Nú gengr þetta svo nokkra daga, ok er greifinn í haldi, en Jörgensen vill fá Ísleif Einarsson assessor til at vera stiptamtmann; hann bjó at Brekku ok hafdi jafnan mikinn starfa vid jardarbót ok hýsíngar ok annat, ok vann at því sjálfr; fèkkst hann ekki til þessa, en hitt er sagt, at hann sendi menn upp at Innrahólmi til Magnúsar etazráds, ok mæltist af honum til lidsinnis eda ráda, lètst mundi fá til 60 menn á Nesjum til at fara at Jörgensen; var því ei mjök brátt svarat; en sídan fór etazrád sudr í Reykjavík, ok mæltust þeir Jörgensen vid; var þat þá, er Jörgensen sat at bordum, mælt af hans mönnum, at því er kunnmenn Magnúsar etazráds sögdu, at mannsöfnudr mundi vera á Brekku, en þeir, er verra ætludu Magnúsi Stephensen, gátu til, at hann mundi hafa sagt Jörgensen rádagjördir þessar, því at fátt mundi hafa verit med þeim Ísleifi, ok er óhættara at ósanna þat, en ekki er getid svars hans til Ísleifs, ok heldr hins, at hann hafi kallat röksemd til at taka hann. Er þá sagt, at Jón greifi væri mjök eggjandi atfarar at Brekku, ok fóru menn Jörgensens þángat, ok hann sjálfr, voru þar fyrir margir karlmenn, en óbúnir allir, en Jón Gudmundarson ok nokkrir adrir gengu at Ísleifi med óvirduglegu atferli, ok gekk hann á vald þeim viljugr, ok tóku þeir hann ok settu á hross eitt, lítt fansat, ok fluttu í Reykjavík; vildi Jörgensen geyma hann í tukthúsinu, en Ísleifr lètst ei mundu una því, ok bad fá sèr sæmilegra herbergi en þat, er óbótamenn höfdu verit í, en lífláta sik ella; þá gjördi Jörgensen sik bistan, en Ísleifr kvadst ei at því fara, ok hafdi þar um nokkur ord, ok lèt í engu sitt minna; þá sókti Jörgensen pístólu sína, ok otadi henni, sem hann gjördi jafnan; en er þat kom til einkis, rèdi hann

þat af, at láta Ísleif hafa sæmilegra herbergi, þat var í greifahúsinu, en hvergi mátti hann koma, svo at vardmenn Jörgensens gætti hans ei; þeir voru á treyjum bláum, ok höfdu korda, áttu þeir at hafa 60 dali til launa, ok fædi at auki, ok höfdu einhleypíngar látid blekkjast af því helzt, er þeir áttu von brádrar lausnar; þeir höfdu ok reidkápur til ferda, ok hesta fèkk Jörgensen þeim, er hann keypti, ok var ádr stýfdr hálfr stertr af þeim at enskum sid; þeir fóru óspaklega, ok ridu yfir tún ok bæi, ok mæltust til margs illa, ok helzt ef ei vard nád tali af honum sjálfum, sidadi hann þá ok lítt, því hann var örr ok framgjarn, ok ólærdr. Ísleifr var tekinn á sunnudegi, viku seinna en greifinn, ok var sagt at Magnús etazrád hefdi bodit fè mikit til lausnar honum, en þeir Jörgensen tæki því ekki nær, ok kvádust mundu hafa hann í England; biskupinn bad ok fyrir hann, ok vann ekki.

XXVIII. Kap. Frá þeim Phelps.

Svo var sagt, at þá er Magnús etazrád mælti vid þá Phelps, hefdi þeir í fyrstu hótad at umkríngja bæ hans ok brenna, en sem hann sagdi þeim, at slíkt væri engar röksemdir, ok taldi, hve illa hefdi fram farit hèr ádr en landit kom undir konúng, ok ósamþykki mundi aukast enn í landi, ef stjórn skyldi breyta, lèt Phelps telja sik ok kvadst því einu fara skyldi fram er landsmenn vildu; en hver rök eru fyrir þessu vitum vèr ei, nema Magnús Stephensen sagdi svo kunnmönnum sínum; ok ekki lèt Jörgensen svo, sem menn ætti at vera hèr sjálfrádir, var því getid til seinna af sumum, at nokkrir málsmetandi menn mundu hafa studt at því, at landit fengi frístjórn, því at Jörgensen lètst fylgja því sem fastast, ok þeir Phelps bádir, ok gáfu engan kost á ödru; ok þótti þat enn sumum líkast, at samtekin rád mundu hafa verit med þeim Phelps ok Jörgensen, at hafa hèr allt af landinu medan þeir mætti, ok skilja þat svo greinarlaust eptir, ok hafa þá alla at ginníngar-fíflum er lètust sæma stjórnarskipun þeirra, var þat ok ærin skammsýni ok óvizka, at gefa sik vid slíku, ef nokkur hefdi þat gjört, því at hvorgi þeira Jörgensens hafdi vit á stjórn, ok engin efni til at styrkja nýbreytni eda verja hana, þó einhverr hefdi viljat vera ótrúr konúnginum; en at þessi hafi verit fyrirætlan Phelps, var eigi leidt sèr mjök almennt í hug þá í stad, ok heldr adrar gátur ósannlegri. Phelps seldi mjöltunnu á 12 dali, ok tók tólgar pund á tólf skildínga, ok var þat lítid betra en Danir gjördu þá, svo hægt sem Enskum var um, ok sýnt á því, at þar var engra gódra kosta von, ok slíkt at eins gjört til sýnis, ok at blinda þá sem skammsýnastir voru; hann gjördi þá þó þegar

kostnad, ok hafdi umönnun fyrir at láta flytja vöru yfir land, vildu þeir láta flytja á hestum ok heimti Jörgensen þá kauplaust fyrst, en þá fyrir kaup er þat fèkkst ekki, ok þó rádit væri frá því af mörgum, voru samt heimtir menn ok hestar til at senda á ýmsa stadi. Þeir áskildu ok einnig menn ok hesta til skansagjördar, ok áttu þeir ekkert kaup at hafa sem tregdudust í nokkru. Einn íslenzkr madr vard þá til at bjóda landfógetanum at drepa Jörgensen, ef sèr væri látid óhætt, en þat var bannat.

XXIX. Kap. Sýslanir Jörgensens.

Jörgensen reid til Keflavíkr, Eyrarbakka ok Hafnarfjardar, ok kastadi eign sinni á kaupmanna vöru. En um lestir, þá er málit var dæmt úr Húnavatns þíngi, þat er fyrr getr, hafdi Sigurdr sýslumadr Snorrason ridit sudr ok verit vid; ok er hann reid nordr um aptr, mætti hann Jóni Espólín í Kalmanstúngu, hann reid sudr at Hvanneyri, Hólmi ok Videy, ok var bedinn á þeim stödum öllum at fara ekki í Reykjavík, því þar væri ei hættulaust ord at mæla, hann lèt þat ei saka mundu, en kvadst vilja spara þat, er hann var þess beiddr, med því hann ætti ei þángat eyrindi. Jón sýslumadr Jónsson í Bæ reid ok sudr, ok er hann kom at Hvítá, spurdi hann tídindin ok vildi snúa aptr; reid þó til Hvanneyrar ok rèdist um vid Stephán amtmann Stephensen, kvadst eiga eyrindi í Reykjavík, en vilja ei fara nema honum sýndist, hann kvad honum þat óhætt, því hann var vid aldr ok hverjum manni kyrlátari, var hann ok í vináttu vid þá brædr. Fóru nú bod milli brædranna, ok var kallat at Jörgensen lèti þeim ei hættulaust; en hinn 11ta dag Julii lèt Jörgensen setja auglýsíngu upp í Reykjavík, í 17 greinum, hafdi á konúngsstíl, ok átaldi þat, er embættamenn voru þá enn ei saman komnir, til at semja þat er hann vildi, kalladi almenníng óska umskiptanna, ok at menn bædi sik hundrudum saman at takast á hendr umsjá landsins, kvadst vera landsins forsvarsmadr ok fyrirlidi á sjó og landi, ok lèt flagg landsins vera blátt med þremr hvítum þorskum; þat kvadst hann verja mundu med lífi og blódi. — Stiptamtmanns innsiglit fyrirbaud hann, en kvad sitt brúka skyldu, þar til er landit sjálft tæki sèr annat. Embættamenn, er ei höfdu heitid vid at vera, skyldu hafa greint orsakir innan 20ta Julii, en innan fjögra vikna þeir, sem lengst voru á brott, ok landrádum sekir þeir allir, er hlýddi þadan af þeim valdamönnum, er eigi vildu á hans mál fallast; slíkir skyldu ok hafa sik til Vestmannaeyja, ok flytjast þadan til Kaupmannahafnar er færi gæfist, nema borgun fengi fyrir framferdi sínu. —

Hinni andlegu stèttinni hèt hann öllu gódu, kvad hana vera gjarna til fridstillíngar. Landinu skyldi vörn reisa, ok almúginn ei hafa kostnad fyrir. Einn madr skyldi stadfesta fridinn vid Englands konúng. Íslenzkir einir skyldu embætti hafa, en hann lèzt mundu leggja nidr embætti sitt hinn 1ta Julii næsta ár, þá fulltrúa samkomunni væri lokit ok landstjórn ákvedin. Allar eignir Dana, þeirra er eigi byggi sjálfir hèr út, skyldu upptækar fyrir landit, ok amtmenn nú þegar kyrrsetja þær, hvort sem yrdi vid embætti eda ekki, en hverr sem bryti á móti þessu nokkru, ok spillti þarmed almenníngs gagni, skyldi án dvalar ok rèttargángslaust láta lífit. Lögin skyldu standa þetta ár, nema í því, at allir mætti fara um land vegabrèfalaust. Hann kalladi sik í því alls Íslands verndarmann, ok hæstrádanda til lands ok sjóar, lèt ok nefna sik Excellence. Árna Jónsson Reynistadarmág skipadi hann fyrir landfógeta, en líkadi hann þó eigi allskostar vel, vildi hafa Sigurd Thorgrimsen, son Bjarnar prófasts Þorgrímssonar at Setbergi, hann hafdi þó látid taka hann ádr fyrir rógs sakir, edr þá Finn Magnússon, þeir höfdu verit umbodsmenn landfógetans, ok voru æfdir vid slíkt ok vel at sèr, en vildu eigi verda til þessarar þjónustu vid hann. Ok er þeir áttu at gánga í málsókn vid landsyfirrèttinn, hvorr í móti ödrum, ok menn hugdu þar gott til at heyra sókn ok vörn ítarlega, þá fórst þat fyrir, þat var í máli Gunnlaugs Briems sekretera ok bænda í Eyjafirdi um tekjurnar, því þá þeir lètu ei at vilja Jörgensens í því, at taka landfógetadæmit, lèt hann sem hann mundi binda þá vid staf ok skjóta, en þat vard af, at hann gjördi þá ræka frá öllum embættum ok talsmennsku, ok nálega frá öllum gódum mönnum. Hann setti Benedikt Gröndal fyrir amtid, eda jafnvel stiptamtid, medan hann ætti sjálfr ödru at gegna, en kveldit eptir þat er auglýsíngin var fest upp kom madr at Hvanneyri, ok hafdi þreyttan hestinn, ok færdi Stepháni amtmanni Stephensen brèf Gröndals, med þessum öllum skipunum sem í auglýsíngunni voru greindar, ok bar ásamt eitthvert brèf frá Innrahólmi; tjádi hann mikit af yfirgángi Jörgensens ok hans manna, kvad þá fara óspaklega; þeir höfdu atsetu í tukthúsinu ok átti Savignak at æfa þá vid vopnaburd, en sídan skal greint hversu amtmanni brá vid brèfin. Þann dag sleppti Jörgensen Ísleifi assessor, fyrir bænir konu hans, biskups ok annara, ok bjóst at rída úr Reykjavík, en baud medan hann væri á brottu at taka fallbyssur, er lengi höfdu legit á Bessastada skansi, ok voru sokknar í jörd, ok flytja til Reykjavíkr, ok setja skans vid Arnarhól, ok kalla Phelps-skans, ok færa þau þar á, ok þá gaf hann sèr jafnframt Excellence-nafnit, ok reid sídan, ok med honum Árni Jónsson landfógeti hans, Jón greifi Gudmundarson, Samson Samsonsson, Dagr ok fleiri, hálft lidit; vissi

5

enginn hvert hann mundi rída, gátu sumir til í Borgarfjörd, sumir austr eda nordr; en þat var á midvikudaginn hinn 12ta Julii mánadar.

XXX. Kap. Nordrreid Jörgensens.

Þeir Jörgensen ridu Mosfellsheidi, ok ádu í Vilborgarkeldu, þar fundu þeir ferdamenn, ok kúgudu af þeim hestana, ok guldu nokkru fyrir, ok ridu í Kalmanstúngu; höfdu þeir lítid nesti sem ekki, því þeir ætludu at hafa ferd hrada; ridu þeir nú nordr, ok fundu á leid Magnús bónda í Hvammi í Svartárdal, ok tóku hesta hans, en hann kvad eigi vera samkvæmt því, er Jörgensen hèt mönnum, at fara svo vid ferdamenn med ofrvaldi, ok lèt þá eigi hafa skyldu hestana, þá lètu þeir hann vera, ok adra, er slík mótmæli höfdu, en tóku þar hesta er þeir fengu. Þeir komu til Þíngeyra, ok hótadi Jörgensen Birni Ólsen, ok tók til pístólunnar, hann spretti frá brjósti sèr, ok bad hann skjóta ef hann þyrdi, sagdi ok svo, at hann hefdi mannafla fyrir ærinn at hefna sín, ok svo var; sídan fór í makindum med þeim. Á föstudagskvöldit eda laugardaginn árla komu þeir í Höfda-kaupstad, mæltust þeir vid Jörgensen ok Schram, er þar var faktor, ok bar skjótt í milli svo Jörgensen tók til pístólu sinnar, kom svo, at Schram gjördist hans madr, ok kvadst Jörgensen gefa honum húsin öll; þadan reid hann til Laxárdals, ok tók hesta á Skídastödum, ok fèkk ekki skil nema annarr bóndinn er þar bjó, því hann fylgdist med þeim til Borgar; þeir fóru yfir Hegranes á ferjunni, ok komu at Vidvík á sunnudaginn á lestri, kölludu fólk út ok spurdu at Jóni Espólín sýslumanni; ok er þeim var sagt at hann væri ekki heima, þá at konu hans; Rannveig kom út, ok heimti Jörgensen hesta, en hún kvad þá ei vera til; hann segir hún skuli taka þá hjá bændum; hún lèt eigi mundu af því verda, kvad þat engan sid, ok fólk allt væri at leita sèr bjargar ok sumt á fjöllum vid grös; þar var einn karlmadr heima, úngr ok óhardnadr. Samson ok Dagr voru med Jörgensen, ok vildu beita hestum sínum túnit, en hún lèt þá ei ná því; þá hèt Jörgensen at brenna bæinn, hún kvad hann því ráda mundu, ok lèt í engu til. Þadan reid hann í Hofsós, en hún sendi á medan sem skjótast nordr at Mödruvöllum, til Stepháns amtmanns Þórarinssonar, til at gjöra hann varan; tók hann því med þökkum, en engu launadi hann ferdina, vard hún honum ok til lítils. Jakob Havstein var ekki heima í Hofsós, fór þar allt í makindum at kalla, voru þeir þar um nóttina, ok ridu sídan nordr Svarfadardal ok til Mödruvalla; amtmadr kom seint út, mælti Jörgensen vid hann ok heldr hardfengilega, ok geigadi hon-

um; hann heimti at honum konúngspeninga, en amtmadr kvad ei til vera nema 100 dali ok tók Jörgensen helmínginn. Hann hafdi sent sudr Húnvetníng einn, at bera brèf í Reykjavík, um at skip skyldi koma nordr. Hann var nótt á Mödruvöllum, ok reid þadan á Akreyri, þar voru fyrir 60 manna, því þeir voru í síldarveidi. Jörgensen lèt menn sína sitja á hestum í mannþraunginni, medan hann gekk inn til Hemmerts kaupmanns, þeir höfdu hladnar pístólurnar ok skulfu á medan af hrædslu, gekk hann inn í stofuna med brugdnum höggkorda, en lagdi hann þó af sèr, er hann sá at ekki var at óttast, ok rèdi hann þar öllu. Gunnlaugr Briem sekreteri kom ofan á Eyri, ok mæltust þeir vid, lèzt hann eigi mundu verda vid sýsluna, en Jörgensen baud honum þá at fara utan med sèr; hann lèdi honum reidhest konu sinnar, en hinn vísadi honum til verds hjá amtmanni, ok var þat ekki til; þó fèkk hann þat sídar, er hann skrifadi eptir því. — Lieutenantarnir voru ekki vid, ok sögdu sumir Scheel hefdi óskat sèr at hann hefdi þar verit, mundi þá nokkut hafa í skorizt, en ei var þat sídan á þeim sjálfum at heyra, at þeir mundu at hafzt hafa. En er Jörgensen hafdi kvadt, baud hann mönnum sínum at skjóta af pístólunum út á fjördinn; þeim gekk þat ekki greidt, því þeir voru stirdhendtir af hrædslu. Þórdi sýslumanni baud hann hardlega, med brèfi, at færa sèr Wulf kaupmann, ef hann kæmi þar út, lifandi eda daudan. Sídan reid hann; þeir voru mjök matlausir, ok þádi hann í einhverjum stad skyr á hestbaki. En er lestamenn fóru nordr um, hinir skagfirzku, einrèdu þeir allir med sèr at neita Jörgensen um hesta, ok verjast ef hann vildi ræna þá. Jörgensen reid Yxnadalsheidi tilbaka, ok yfir Túnguna, hann kom til Hafgrímstada til Eyríks prests Bjarnasonar, kapelláns Bjarna prests Jónssonar at Mælifelli. Bjarni prestr hafdi lengi verit blindr, ok var mjök þrotinn fyrir elli sakir ok heilsubrests, en Eyríkr prestr sat mjök eptir stadnum. Jörgensen heimti at honum hesta, ok er þeir voru ei jafnskjótt til, hèt hann at brenna bæinn; prestr bad hann hafa bidlund, ok þiggja fyrst kaffe; þeir þágu þat, ok komu þá hestarnir ok voru sóktir med vèl til bónda eins, er Þorkell hèt, hann var haltr, ok gekk þó ódlega um vid staf sinn, ok hardmælti Jörgensen; mælti nú prestr nokkut svo málum sínum, ok gaf Jörgensen sjálfum reidhest, en lèdi hina adfengnu hesta mönnum hans, en Jörgensen kvad hann hafa skyldu Mælifell þá þegar, þó Bjarni prestr lifdi; fèkk Eyríkr prestr af þessu ámæli, ok hafdi lengi lítinn framgáng, en Bjarna presti fèll mjök þúngt, hrumum ok gömlum, er hann spurdi, ok barst þó vel af; mundi nokkut sögulegt ordit hafa ef hann hefdi verit heill ok ýngri, ok þeir Jörgensen fundizt svo,

at nokkut hefdi á milli borit. Þeir Jörgensen ridu Mælifellsdal fimtudaginn á álidnu, ok mættu þar Jóni Espólín; spurdi Jörgensen at ferdum hans, ok sídan tídinda úr Reykjavík, en hann lèzt engin kunna, var hann vid annan mann únglíng, en Jörgensen vid þridja mann, ok minnti einn hann á, at þar væri sýslumadr, en hann kvadst vita þat, yrdti á hann engu ordi, horfdi á hann ok kvaddi, ok reid sídan. Sýslumadr spurdi vid sel á dalnum, at hann hefdi komit at Vidvík, ok lá vid at rída eptir honum, þó hvorki hefdi manna kost nè hesta, þar til hann vissi at þar hafdi ei ordit á. Jörgensen mætti sumstadar lestamönnum á fjöllunum; hann fèkk regn mikit, ok er hann kom sudr yfir Sand, hitti hann kaupamenn, ok þádi mat af þeim; voru þá trosnadir sokkar hans. Aptr mætti hann mönnum á Kaldadal, var þá med honum Einarr úr Kalmanstúngu med 10 hesta, ok hann þá mjök þrotinn, en vel launadi hann Einari. Þótti ferdin mikil á skömmum tíma, med svo illum útbúnadi, ok kvad um hana Eggert prestr Eyríksson hinn gamli í Glaumbæ þær vísur er hèr má setja, því þær lýsa manninum, þó þær sè eigi mjök skáldlegar eda vandadar.

Fálkinn enski fló hjá,
sem færi af boganum píla,
faktóra hèr fann þrjá
fljótt þá gjördi mýla,
med byssu ok korda uppá,
amtmanni vard grýla;
hans belg þyrfti at býla.

Prentad sendi plakat,
púdrhegrinn myndugt,
á sèr setid ei gat,
illfyglit blódsyndugt,
af enskri makt því út frat,
sem álft ein blèsi fyndugt,
eda klár frísadi kyndugt.

Lög ok landstjórn nýja
lætt hann stipta at ári,
fulltrúana fría,
sem födrland ei dári,
frá oss sídan flýja,
fljótt sem brenndr Kári:
er inntak úr hans pári.

Eigi mundi Jörgensen hafa farit frá Eggert presti med heilu skinni, ef hann hefdi verit nokkru ýngri, ok þeir hefdi átzt illt vid.

XXXI. Kap. Sýslanir ok tilskipanir Jörgensens.

Nú voru sendir menn med hesta ok vörur nordr í Höfda, ok fóru þeir illa med alltsaman, en peníngar voru sendir í Hofsós, at kaupa tólg fyrir, þúsund dalir, var þángat heitid skipi, þat átti at sækja hinar dönsku vörurnar, því Jörgensen hafdi gjört þær upptækar allar, þar sem kaupmenn sjálfir, er áttu, bjuggu ei hèr í landi. Stephán amtmadr á Hvanneyri hafdi þegar ridit vestr á land, er bodin komu frá Jörgensen, ok lokat höndlunarhúsum Danskra; þat þótti sumum kynlegt um svo vitran mann ok vel hugadan, ok ætludu hann mundi sjá í þat nokkut, er menn vissu ei, ok sumir hugdu, at traudt mundi hann þat gjört hafa nema brèfit hefdi komit frá Hólmi; en hann sagdi svo sjálfr, at þat mætti verda kaupmönnum meira gagn en skadi, úr því sem ráda var, ef hann færi í þá för; en nokkrir drógu þat saman til öfundarmáls vid Magnús etazrád, ok ætludu, at hans rád mundu valda; verdr ok flestum fyrir, ok helzt ef ekki er umsvifarúm til rádagjörda, at fylgja straumnum, þó allvitrir sèu ok vili sæmilega. Lieutenantarnir frá Akreyri voru vestra, ok reid Jörgensen vestr at leita þeirra, hittust þeir ekki sjálfir, en samit vard med þeim; hann hafdi gjört upptækar vörur á skipi Henkels, er greifanum heyrdu til, í Reykjavík, ok öllum dönskum skipum, er þángat komu, veittu þeir árásir. Var nú tekit til at setja skansgard hjá Reykjavík, ok færdar á fallbyssur frá Bessastödum; flaggit hafdi ok verit sett upp, ádr Jörgensen fór nordr, ok vissu nú flestir lítt hvat af skyldi ráda. Stephán amtmadr Þórarinsson ok Gunnlaugr Briem ok Þórdr sýslumadr Bjarnarson kvádust mundu láta af embættum sínum, en þeir voru fleiri er lètust mundu vid verda, ok sumir áskildu, at þurfa ei at gánga á eida sína, ef nædist sídan til Danakonúngs, ok var þat virt sem þeir vildu ei vid vera. Fáir sem engir gjördust menn Jörgensens, en til þess gaf Sigurdr Snorrason sik at yfirsetja fyrir hann. Gunnlaugr Briem reid sudr, ok ei lengra en í Borgarfjörd. — Gudmundr Skevíng reid ok sudr í Reykjavík, var þat sögn margra manna, at hann hefdi bodit sik til at taka vid amtmannsdæmi nyrdra, ok Jörgensen þegit þat, en svo sagdi hann sjálfr, at Jörgensen hefdi lagt at sèr; sídan reid Gudmundr Skevíng nordr, ok med honum Jón Gudmundarson, ok skyldi vera umbodsmadr hans ok sitja á Mödruvöllum á medan Gudmundr færi vestr ok sækti varnad sinn. Þeir sendu menn undan sèr til Mælifells nóttina hins 19da

Augusti, ok heimtu hesta marga, ok at þeir væri til at midjum morgni, sídan komu þeir á eptir á ákvednum tíma, ok voru eigi hestarnir búnir; var Brynjólfr, son Bjarna prests, fyrir svörnm á Mælifelli; hann var mikill madr ok þreklegr, breidleitr ok í gildlegra ok hardgjörfara lagi, þeirra manna er þá voru, ok óhræddr, mundi hann eigi uppnæmr þó hann væri einn fyrir þeim nokkrum saman; hafdi Gudmundr heldr í hótunum, en Brynjólfr lèzt eigi hrædast þat, sagdi ei andvelt at koma mörgum hestum saman á fám stundum. — Gudmundr Skevíng sagdi, at þeir skyldu eigi senna, er þeir voru samlendir, ok beid þess er hestarnir voru til; mælti hann þá um þat nokkrum ordum, at víst hefdi óþarfi verit fyrir Stephán amtmann Þórarinsson at láta embætti sitt, en eigi væri minni óþarfi fyrir sik at neita því, at takast þat á hendr, er þat baudst. Þeir ridu þadan yfir Yxnadalsheidi ok at Audbrekku, þadan á sunnudaginn til Mödruvalla, undan farángri sínum, ok hlýddu messu, sídan sóktu þeir farángrinn ok lètu bera töskurnar í stofu, gekk allt í makindum fyrir amtmönnum, ok settist Gudmundr þar upp; hann vildi fá Jón bónda Sigurdarson á Böggvistödum, roskinn mann ok audugan, fyrir sýslumann í sýsluna, en hann var ei þess búinn, skipadi hann þá Pál á Múnkaþverá, Benediktsson, er fengit hafdi Karítasar, dóttur Magnúsar sýslumanns Ketilssonar, ekkju Vigfúsar Fjeldsteds, ok var hann í sýslumanns stad fimm nætr, sem sídar telst efni til; sídan sendi Gudmundr póstbod sudr; var sagt med því hefdi farit bónarbrèf frá amtmanni til Jörgensens, ok er nú sannat at svo var, en svo fèll, at þat kom aldrei fram.

XXXII. Kap. Brèf Jóns Gudmundarsonar sýslumanns.

Jón Gudmundarson, sýslumadr í vestri Skaptafells sýslu, bjó í Vík; hann hafdi átt þíng vid bændr í sýslunni, ok fengit heit af þeim til fylgis, hafdi og njósnir úti, en þar var einstigi til sýslunnar, ok hægt at verja; hann sendi Jörgensen brèf hinn 10da dag Augusti mánadar, þat var á dönsku, en Björn prestr Jónsson í Bólstadarhlíd setti þat á íslenzku á þenna hátt: „Jörgen Jörgensen í Reykjavík! Ek heidra sèrhvern konúngsins strídsmann, ok ber virdíngu fyrir vergángsmanninum vegna þess hann er manneskja; en hverr ert þú? fæddr vart þú danskr þegn, þessvegna vart þú vors ríkis medlimr ok samborgari at upprunanum til; — en nú? — af ok hjá Bretlenzkum nádir þú aldrei landsmanns rètti, samt hættir þú at vera þat sem þú vart, ok med rèttu áttir at vera; já, þú ert hættr at vera manneskja. — Þú hefir, hverr helzt ok hvat þú ert, vanvirt persónu mína med hinni 5tu

grein í auglýsíngu þinni af 11ta Julii næstlidna, þar þú álítr mik svo nautheimskan, at þèr muni hægt veita at táldraga mik, þat gúngumenni, at ek muni hrædast heitíngar þínar, ok þá mannskömm, at ek muni yfirgefa æru mína ok skyldu. Til lítils endrgjalds fyrir þetta skal þèr hèrmed sagt vera, at hvorki þèr nè þínum fylgjurum skal (at svo miklu leyti í mínu valdi stendr) vera óhætt á lífi, frá því sama augnabliki sem þú skreppr yfir Jökulsá. Ærlegr fjandmadr krefst stórútláta af þeim, sem enga vörn fá veitt, at vidlagdri hótun báls ok bruna, ok í því tilliti gat þat stadizt, at vèr dalabændrnir hefdum látid úti nokkut af saudfè voru, í hvers stad þeir edallyndu Bretar láta sèr nægja at höndla vid oss; en þú hefir — líkr djöflinum, sem um er getid í Miltons bók, þeirri er nefnist hin tapada Paradís — lagt allt kapp á at leida afvega þínar medmanneskjur, já, leitazt vid at kollsteypa oss frá allri vorri mannvirdíngu; verdskuldar þú þá ekki, at eptir þèr sè æpt útaf skodunarplátsinu, med þessu úr öllum áttum samstemmandi bergmáls orgi:

eidrofi fordastu ágæta lýdi,
umflý þú Danmörk, hvar sízt fær þú gröf,
útflæmdr, bannsettr sèrtu um sídir,
sökktr af verstum í forsmánar höf!

einasta áttu nú eptir at taka á móti eilífdinni; því óska ek þèr, at þú getir hèdanaf byrjat nýtt ok betra líferni!"

Þessu brèfi reiddist Jörgensen mjök, en fèkk ei svifarúm at endrgjalda.

XXXIII. Kap. Áfall Phelps ok Jörgensens.

Jafnframt þessu er at geta þess, at greifinn hafdi verit kránkr ok hugsjúkr í haldinu, ok var honum bodin lausn, en hann vildi ei þiggja, ok kaus heldr at fara til Englands ok eiga mál vid Jörgensen; en hinn 12ta dag Augusti kom herskipit inn í Hafnarfjörd, er úti fyrir var, ok hèt Talbot, var þat nær þeim tíma er Gudmundr reid nordr um; þat herskip höfdu sumir uggat, ok sídr fyrir þá skuld viljat í rádast; fyrir því var kapteinn Alexander Jones; en þat er fram hafdi farit hafdi Bjarni Sigurdarson í Hafnarfirdi allt ritid í eina sögu á enska túngu, ok þat fundu þeir af herskipinu hjá honum. Jörgensen hræddist, er hann spurdi komu kapteinsins, reid þó á fund hans, ok baud honum heim, en hann vildi ei þiggja ok hèlt skipi sínu nær landi, ok spurdist fyrir af landsmönnum, ok hèt fylgi sínu; sídan lagdi hann skipinu til Reykjavíkr, hinn 14da dag Augusti, ok vard ei af vörnum Jörgensens; var

þá enn mælt, at kona þess manns, er híngat fór med Phelps til umskodunar, hefdi sagt kapteininum frá haldi greifans, ok því ödru, er Jörgensen hafdi sýslat; greifinn fèkk ok vidtal hans ok sagdi honum frá því sjálfr. Svo hefir verit sagt, at Hákon Vilhjálmsson í Kirkjuvogi vildi eiga tvær konur, ok hafdi Jörgensen leyft honum, en nú, er menn hræddust um hans rád, hradadi Hákon at fá konunnar, hún var dóttir Jóns Sighvatssonar í Njardvík, var þat látid standa óátalit sídan af þeim er næst rèdu, enda skorti Hákon eigi fè; — segja sumir Alexander Jones hafi því næst látid senda eptir Magnúsi etazrádi ok þeim brædrum, en þat er ljóst, at þeir fóru at finna hann, er þat spurdist at hann væri Phelps eigi vinveittr, því hann sagdi svo, at hann skammadist sín þess, at þeir væri samlendir; báru þeir brædr fram fyrir kapteininn skjal á Ensku, ok ákærdu gjördir Jörgensens, ok athafnir þeirra ósæmilegar ok leyfislausar hèr vid land; kom nú Jörgensen til máls vid þá, ok var þat um sama leiti er hann fèkk brèfit at austan, ok mundi þá hafa ridit austr, nema hann hefdi haft ödru at sinna; er þá sagt hann hafi tekit pístólu sína, ok sett fyrir brjóst etazrádi, ok mælti: „skjóta skal þik fyrst!" en Jones hafi slegit á arm honum ok af lagit, ok hljóp þá byssan. Samdist nú svo, at vilja Jones ok hinna, at varnir skyldu engar vera fyrir Reykjavík; en skansarnir voru á Arnarhólskletti, ok bjó fyrirlidi þeirra í tukthúsinu, hann hèt Malmqvist, ok var ádr beikissveinn sænskr, en sídan hafdr fyrir sökum. Samdi nú kapteinninn ok þeir brædr, hinn 22an dag Augusti mánadar, í þat mund sem Gudmundr Skevíng var settr at Mödruvöllum, at allar gjördir Jörgensens skyldu ómerkar vera, embættamenn allir vera vid, nema þeir sem hann setti, varnir allar brjótast, en enskir mega höndla, ok hafa frid vid landsmenn, ok hver þjód önnur; setti Phelps sjálfr nafn sitt undir þann samníng, ok var nú tekit til at brjóta skansinn, þartil ekki var eptir af, ok gjördu þat hinir Ensku, en fallbyssurnar lágu þar eptir í bleytu; var þeim seinna sökkt nidr á Videyjarsundi; földu sik þá menn Jörgensens, en hann sjálfr var at rída út um nes, sem í órádi. Skiptu þeir brædr med sèr sýslunum greifans, svo at Stephensen amtmadr var í andlegum málefnum, en etazrád í öllu ödru, þvíat greifinn vildi ekki annat, en fara til Englands, ok var mönnum þó grunr á, at sú skipun mundi ekki gjör med hans rádi. Nú var póstr sendr nordr med þessum eyrindum, ok mætti hann pósti Gudmundar Skevíngs á fjöllunum, ok sagdi honum hvar komit var, sneri hann vid þat aptr, ok fór til Mödruvalla; skipti þar þá um allt, ok reid Gudmundr Skevíng vestr ok hans menn, ok fóru mjök sundrlausir, ok komu hvergi á hina sömu bæi sem þá er þeir

ridu nordr um; en peníngar Phelps í Hofsós voru upptækir gjörvir. Bjarni prestr at Mælifelli fèkk ok at spyrja hvar komit var, ok andadist mjök litlu sídar, en Eyríkr prestr fèkk ei Mælifell. Þá var graslítid vída, ok enginn fiskifengr nyrdra. Var þá Jörgensen fluttr á skip; þá mælti hann, at fjandinn skyldi vera konúngr yfir Íslandi.

XXXIV. Kap. Utanfarir.

Nú siglir greifinn ok Phelps, á því skipi er Phelps átti þá, en Jörgensen á skipinu Orion, er hann tók frá greifanum; fóru med honum til Englands Sveinn Pètrsson ok Dagr, ok þeir fleiri hans menn, einnig Malmqvist ok kona hans; hún var yfirsetukona dönsk. Á skipi Phelps voru 340 skippund tólgar, ok 400 tunnur lýsis, kviknadi í því á sjónum, ok brann þat upp fyrir Reykjanesi, ok voru ýmsar getur á, hvat valda mundi; Jörgensen var nærstaddr á Orion, ok dugdi hann þá vel at bjarga mönnunum, en fallbyssurnar hleyptu sèr af sjálfar seinast, er þær voru hladnar; þótti líklegt, at þetta mundi bæta mál hans, en þeir lögdu aptr til lands, ok ádr þeir komu inn, hitti Jörgensen ródrarmenn af Akranesi tvo á báti, ok mælti vid þá, var annarr meira fyrir svörum, ok hèt sá Hallr. Hann spurdi: hverir þeir væri? Jörgensen kvad þá vera Franska, ok í eptirleit eptir Enskum, en kunna lèzt hann Dönsku, ok spurdi hvort Enskir hefdi ei þar komit? Hallr segir at svo var, ok at túlkr þeirra hèt Jörgen, ok gjördi sik at landstjóra, lèt þess von at hann mundi enn liggja í höfn, ok þeir Phelps, en Alexander Jones væri sigldr. „Hversu líkadi ydr vid hann?" segir Jörgensen. Landsmadr svarar: „sem verst var þat, fór hann yfir sem víkíngr, ok fángadi yfirvöld vor saklaus, ok gjördi mart illt, en þó ber ek hónum ekkert illt fyrir sjálfan mik, ok segja svo landshöfdíngjarnir, ok helzt Magnús etazrád, ok hafa á honum þúngan hug". Margt sagdi hann óspurt. Jörgensen spyrr: hvort hann mundi vilja veita þeim at drápi hans ef kostr væri, eda hversu landsyfirmönnum mundi þat líka? — Landsmadr segir, at þat vildi hann at vísu, ef svo mætti verda, en lèzt ei vita hvort hann fengi svo mikit at gjört: „en fegnir mundu landshöfdíngjar vera því, ef landrádamadr sá yrdi af rádinu". — Jörgensen mælti: „vel hefir þú sagt, ok er sá illr er þú segir mèr frá, vil ek fara ok drepa hann, ok skaltu fylgja mèr". Þeir fóru svo á skip med honum, til þess er lótsmenn mættu þeim; þá mælti Jörgensen til Halls: „nú em ek, sem vid þik mæli, sá sami, er þú taladir um"; hann vard hræddr vid, en Jörgensen kvad hann þess ei þurfa, ok gaf honum dúkat; lèzt þó nú sjá, hvílíkir væri vinir sínir: „en þú mátt þakka hamíngj-

unni", sagdi hann, „er þú slappt, svo málgr sem þú vart". Þeir lögdu inn í Reykjavík hinn 28da dag Augusti; hafa þá sumir sagt, at Jörgensen hafi viljat skatta landit fyrir skadann, ok þeim etazrádi farit nokkur ord á milli um þat, því at þat fèkkst ekki, at hinir dönsku skipverjar medkenndist at hafa valdit brennunni. Tók Jones greifann á sitt skip, ok Koefod sýslumann, áttu þeir at bera vitni á Englandi. Lögdu þeir nú utan aptr, til Englands, Jörgensen ok Phelps, ok greifinn ok Koefod med Jones, en Magnús etazrád lèt brèf gánga um í Reykjavík, ímóti illum grun, er honum þótti sèr borinn, ok mest eptir ordum Jörgensens. Lèt Árni Jónsson af landfógetadæmi ok sýslunum þar sydra, ok hafdi haldit þeim 8 daga, ok vann þat eitt á, medan hann var vid, at taka djarflega til konúngs penínga, ok kvad sá madr um býfógetadæmi hans er Páll hèt, ok vard seinna prestr í Vestmannaeyjum, skáld gott, ok heldr flimsamr medan hann var úngr; tók Frydensberg vid landfógeta-sýslunum aptr, ok umbodi Koefods yfir hans sýslu. En skip þat, er Jörgensen hafdi fengit til at fara í Hofsós, kom þar, ok átti at taka tólg, fyrir penínga þá er Phelps hafdi senda, en fór eyrindislaust aptr. Þá fór Hooker hinn enski nokkut um land.

XXXV. Kap. Tilbreytíngar ok annat.

Skip hafdi komit í Reykjavík, medan Phelps var þar; voru þat Ameríkanar, þeir seldu med miklu betra verdi en adrir, ok var þat kallat at forlagi Magnúsar etazráds, því hann hafdi samit vid þá, en þat líkadi mörgum höndlunarmönnum illa vid hann; gátu fáir sætt þeim, því bædi voru vörur Íslendínga uppgengnar, enda gjördu faktórarnir þeim þann baga, er þeir máttu, ok meinudu þeim hús; þó seldu þeir mikit. Skip kom í Hofsós frá Höwisch kaupmanni, þat eitt kom til Nordrlands med vöru, en dýrleiki var mikill, ok ritadi Magnús etazrád nordr til amtmanns á Mödruvöllum, at Nordlenzkir mætti vitja sudr, en þat var ei anglýst. Um sídir seldu Ameríkanar Petræusi í Reykjavík vöru sína. Nú tóku landshöfdíngjar at láta konúngsbrèf gánga um land, var eitt um þurrabúdamenn, at þeir ætti at vera sem fæstir; eitt áminníng um sparnad; eitt um veitíngabrèf, at þau skyldu öll stadfestast af hinum nýja konúngi, ok ónýtast ef þat væri eigi gjört í tíma; beiddist Magnús Stephensen, samkvæmt sýslun sinni, at sá tími væri lengdr; eitt var um kúabólu, ok svo hugvekja etazráds um nýtíngu ýmsra hluta, ok fleira. Sakamenn voru kalladir aptr til tukthússins, þeir er Jörgensen hafdi hleypt þadan, ok hert þar vistin, ok önnur

skipan á gjör, en hestum Jörgensens hinum stertskornu var slátrad, sakamönnum til vidrlífis, því at þar var konúngsbod fyrir, at hrossakjöt mætti hafa til átu faungum ok sveitarlimum, ok hverjum sem med þyrfti — svo skjótt var öllu snúit, sídan hègómamenn voru fældir úr leiknum. Menn Jörgensens voru allir reknir til átthaga sinna, þeir er þá voru hèr í landi, ok skyldi þá eigi lagt til þeirra, en ella skyldu þeir vera ófridhelgir undir refsíngu sydra: fór Samson nordr í Húnavatns þíng med varníng, ok vard þar sekr um prang, ok misti hann allan, en Gísli Gudmundarson fór í Skagafjörd til frænda sinna; hafdi hann verit þeirra spakastr. — þat var þá eitt bodit, at karlmönnum skyldi lýsa í leidibrèfum þeirra eda pössum, ok þeir rita uppá sjálfir. Þá kærdu hreppstjórar nokkrir úr Skagafirdi dýrtíd, ok höndlun þadan, til Magnúsar etazráds, ok vard þat þá strax eptir, at amtmadr nyrdra birti þat, er honum hafdi ritad verit, um tilbod vid Nordlenzka, ok þótti nokkut óljóslegar en menn höfdu ætlat upplagt í fyrstu, en ákæruna hafdi Magnús Stephensen sent amtmanni, því honum þótti hún ei koma sèr vid, ok gramdist hann henni fyrir hönd Havsteins, en lèt þó ei prófa hver efni í voru, spunnust af erjur, en batnadi þó nokkut sumt um hríd, þat er áfríat var. — Mikil þraung var þá med mönnum, því fáir gátu keypt kaupstadarvöru, peníngar ok þrotnir, en afli enginn fyrir nordan. Sunnanlands var illt á landi, en fiskafli svo mikill af sjónum, at gekk inn allt á grunn, ok guldu margir menn allar skuldir sínar á stuttum tíma; þarmed rak á Akranesi, ok vid Hvalfjörd, 9 eda 10 hundrud hnýdínga, á reka þeirra brædra, stiptamtmanns-sona ok Jónasar Skevíngs sýslumanns; voru þeir reknir á land; ok enn voru mjök margir, er ei vard yfir komizt ok rak í ýmsum stödum, en landsetum vard at eptirláta helmíng fyrir brædsluna, ok kom þat mörgum í gagn. Hreppstjórar nýir voru á þessum misserum skipadir sydra ok vestra, ok um Vadla sýslu, eptir konúngs bodi, ok eidteknir, nutu þeir alls útsvars síns til hverrar stèttar um sinn. — Þá andadist í Decembri Gudmundr sýslumadr Ketilsson at Svignaskardi; hafdi hann lengi verit heilsu-lítill, ok hálfvisinn seinast, ok var hans saknat af alþýdu; ein kona deydi þá, sú er skorti tvo á tírædan, ok átti afkomendr eptir 135.

XXXVI. Kap. Árferdi, um hreppstjórn ok skipakomu.

Sá vetr var beztr nordast, en þúngr þegar dró í Skagafjörd, ok enn 1810.
meir í Húnavatnsþíngi, ok því verri sem sunnar kom, ok svo þar austr med, gjördi peníngafelli í Árness þíngi ok Rángár þíngi, ok austr svo lángt sem spurdist, einnig í Gullbríngu ok Kjósar sýslum, ok nokkut

svo um Borgarfjörd, en þó voru menn þar allvel staddir af hvalkomunum, ok svo lausir vid flestar skuldir. Annarstadar var þúngt; þrengdi at lángvinnt hallæri undanfarit, fiskleysi ok matvöruleysi nyrdra ok vídar, grasatekja var ok mjök stopul ordin, nema Húnvetníngar höfdu safnat þeim medan Enskir voru sydra, ok selt þeim dýrt, ok ábatazt af mikit; þótti undr, hve menn hèldust vid vídast, ok at heldr fjölgadi fólk en fækkadi; olli því miklu betri hagsýni manna en fyrr hafdi verit, um ásetníngar ok annat, en í hinum gódu sveitunum, um Árness ok Rángár þíng, treystu menn meira útigángi. Fiskafli var gódr fyrir Jökli, ok svo sydra, ok hèldst jafnan þegar róit vard. Skipud var þá vídast um vorit hin nýja hreppstjórnar-reglan, en sumstadar ádr gáfu amtmenn þeim hreppstjórum instrúx prentat, þó þat gengi ei yfir í sudramtinu, því at Magnús Stephensen rèdi mestu í því efni, en greifinn hafdi ei gefit honum umbod sitt; en sýslumenu tóku þá í eid; gjördist þá mikill rekstr af sveit í sveit, því at vinnuhreppar voru látnir gilda mest, er ei var ádr, en umferd var mjök af tekin; áttu hreppstjórar at hirta þá sem flökkudu, en sýslumenn þó at dæma ádr, ok amtmenn at samþykkja; var þá skipadr sakafalls-fèsjódr, er af mátti taka med amtmanns leyfi til útgipta um sinn, ok jókst sýslumönnum vid þat vandi ok reikníngr. Skip amerískanskt kom í Reykjavík um vorit, ok hafdi hveiti ok hrísgrjón, járn ok romm, ok margt annat, nema timbr, ok var flest fulldýrt, pund hveitis á 12 skildínga, ok svo eptir því um annat; þat fór nordr í Höfda ok á Akreyri. Þareptir kom annat skip enskt, mikit ok útbúit, ok voru á herramenn, ok lètust ætla at fara um land, spurdist þá til greifans, ok at hann átti í málum vid Phelps, var sagt at Phelps hefdi verit dæmdr frá öllu fè sínu, ok parlamentit í Lundúnum tekit þat undir sína umsjá, en Jörgensen væri annathvort í haldi eda fylsnum. Hann var þar eptir med frú einni á Englandi, en kom sèr sídan fram sem hann mátti, medan honum hrökk þat. Sveinn Pètrsson, madr Jörgensens, var þar á skipi, en Dagr var sagt hefdi hálsbrotnat, eda fallit úr skipsreida til bana, fór Sveinn nordr, ok var spakari en ádr, en sídan sudr í Borgarfjörd, ok bjó í Stafholts sókn.

XXXVII. Kap. Nýtt umbod stiptamtmanns, Commission.

Englands konúngr hafdi gefit út bod, ok at forlagi greifans, at Ísland, Færeyjar ok Grænland skyldu vera áreitíngarlaus, þar sem engar varnir voru fyrir, ok skyldi öllum skipum heimilt þángat at sigla, en haldi þó til Lundúna eda Leith á Skotlandi; kom þá ok út enskr konsúl, er sjá skyldi um kauphöndlun þeirra, ok ætludu menn, at Franskir

mundu ei virda mikils leidibrèfit Enskra, ok álíta þá er höfdu sem fèndr, þó Danir væri. Skip komu þó dönsk, en bædi fá ok seint; kom eitt í Reykjavík, ok á því Koefod sýslumadr, en greifinn var bodadr til Danmarkar á konúngs fund at segja honum tídindi hèdan. Hann sendi út med þessu skipi umbod sitt fyrir stiptinu til Stepháns amtmanns Þórarinssonar, Ísleifs assessors ok Frydensbergs landfógeta, en vildi ei hafa þá brædr í rádum; hèldu sumir hann mundi heldr hafa þúngan hug til Magnúsar etazráds; átti þá at halda commission sydra um Benedikt Gröndal, Gudmund Skevíng, Árna Jónsson ok Jón Gudmundarson, ok prófa hversu verit hefdi varit fylgi þeirra vid Jörgensen, en af engu vard medan hit enska skip var hèr, fór þat nú utan. Gröndal hafdi kvedit eptir frú Sigrídi í Videy med ödrum, honum þótti jafnan skáldlega fara, en nú lá hann jafnan veikr, ok opt med lítilli sinnu, gátu menn til at honum mundi þúngt fallit hafa hversu til tókst allt saman, ok vard hann aldrei sídan heill. Var nú sent nordr eptir Stepháni amtmanni, ok reid hann sudr um lestir, en setti Gunnlaug Briem sekretera fyrir amtid, medan hann væri eigi vid, en alla stund medan hann var á fjöllunum sleit hvergi fiskalestir sunnan at, svo mikit var nordr flutt. Ætludu menn þó, at hafin mundi verda commissionin sú er ætlud var fyrri, en Magnús Stephensen etazrád, er gjörst kunni at upplýsa þau mál, med þeim brèfagjördum er hann hafdi í höndum, hafdi ei verit til kvaddr, ok leiddi þá commissionin hjá sèr öll vandamál, ok gjördist lítid at eda ekki, ok svo lauk þeim málum, ok var miklu hægra.

XXXVIII. Kap. Frá ýmsu.

Þá var mikil ekla á öllum þarflegum hlutum, svo at pappírs örk, ef fèkkst, kostadi 4 skildínga, ok þurfti þó ærit á at halda; komu litlar vörur til sjáfar úr sveitum, ok lítid fiskadist nyrdra, er grasvöxtr var vída gódr. Þá andadist Ari prestr í Vestmannaeyjum, son Gudlaugs prófasts í Gördum Þorgeirssonar, fèkk Jón sonr hans kallit eptir hann. Árni prestr, son Helga prests Einarssonar, Haflida sonar prests, Bergsveinssonar, var attesteradr, ok lærdr vel, hann kenndi börnum Magnúsar etazráds á Innrahólmi, ok fèkk honum þar jörd til ábýlis, ok galt honum 200 dali til þess hann færi ei frá honum, en hann hafdi kapellán í Vatnsfirdi, ok tók þadan hálfar tekjur. Slíkan frama var Magnús etazrád gjarn at veita þeim, er hneigdust til hans ok njóta máttu. Jón prestr Jónsson frá Audbrekku hafdi fengit Mælifell, en fyrir bón Stepháns Þórarinssonar amtmanns, ok eptirleitni Jóns prests Konrádssonar í Húsey, vard hann kyrr, ok voru peníngar í milli lagdir

af Jóni presti Konrádssyni; tók hann svo Mælifell, en Oddastadr var nú veittr Steingrími lektor Jónssyni; hann var vel um sik fyrir flestra hluta sakir, ok svo fyrirhyggjumadr mikill, ok átti Valgerdi Jóns dóttur sýslumanns frá Móeidarhvoli, er fyrr hafdi átta doktor Hannes Finnsson biskup. Þetta sumar vard sá atburdr í Reykjavík, at Savignak hinum enska ok Gísla faktori Símonarsyni bar til, brá Gísli honum um þernu hans, er ádr hafdi verit med Jörgensen, Gudrúnu, dóttur Dúks-Einars, er kalladr var, en Savignak baud honum til einvígis, ok gekkst hann undir; Savignak var karlmannlegr madr at sjá, en ekki sterkr, ok eitt sinn, er Gísli var inni hjá biskupi, kom hann þángat ok hèlt á tveimr pístólum, ok fèkk honum Gísla adra, reyndist sídar at sú var tóm, en Savignaks pístóla hladin, med svo miklu falsi var þat gjört; sídan spenntu þeir bádir, en biskup þreif til þeirra, ok setti þá uidr hjá sèr báda, ok gat sídan talat nidr med þeim, svo þeim var óhætt hvorjum fyrir ödrum at kalla. Stúlkan, sú er þetta reis af, fór til konsúlsins enska, ok barst mjök á med gulli ok silkiklædum, sem þó gjördu líkt fleiri þernur í Reykjavík. At lidnu sumri reid amtmadr nordr aptr, ok hafdi med sèr tilskipun konúngs, útgefna um vetrinn fyrir, hinn 8da dag Februarii, um hálfs dals afgjald til konúngs af hverju hundradi dala í öllum nýjum eignum; þat sumar andadist Ragnheidr dóttir hans. Í þat mund kom skipit enska á Eyjafjörd, ok annat er Mitchell var fyrir; eitt skip danskt kom ok á Skagafjörd, en höndlun vard at litlum nytjum, ok fátt spurdist. Þá rifu Hólamenn Audunnarstofu, ok skorti hana þá fáa vetr á 500, frá því er hún var sett, ok var enn stædileg vel, voru þat Páll rektor Hjálmarsson ok Gísli Jóns son biskups Teitssonar, er fyrr var í conrektors stad; þeir seldu engan stokk minna en á 3 dali, ok eptir því var önnur vidarsala þeirra, því þeir rúdu mjök Hóla, ok búnadist ei at heldr, var ok lítid samþykki med þeim, nema í því, at vilja eigna sèr afrèttina, en þar hafdi Gísli lagzt á móti medan Stephán amtmadr Þórarinsson átti Hóla ok hafdi hreift því; hvergi fèkkst þá nálega vidarsala betri, ok hvergi vidrinn at kalla, en gángpenínga skorti, ok gjördist nú all-eydilegt á Hólum. Mikill fiskiafli var þá sydra, ok svo nordr í Múla þíngi, svo at eitt skip fèkk þar á 5 eda 6 dögum hálft 10da hundrad fiska. Þar dó Sigfús prestr Gudmundarson undir Ási, bródir Eyríks Hoffs. Þar kom skip Örums kaupmanns, ok var rúgtunna á 11 dali, en annarr matr dýrri, messuvíns pottr hálft fimta mark, bord óflettandi 5 mark, ríkisdals spíta, er þartil hafdi verit, fyrir 6 dali; en frá Kaupmannahöfn var þat sagt, at þar væri vara íslenzk í miklu verdi: ullarfjórdúngr á 5 dali eda meira, lýsistunna á hundrad dala tólfrædt eda því nær, ok var þat tífalt vid þat

er hún gekk hèr, refskinn mórautt at 20 dölum, einbands sokkar ríkisdal, ok höfdu kaupmenn haft hinn mesta ábata, er þángat höfdu komit vörum sínum hèdan. Enskt skip kom enn til Reykjavíkr, ok sókti Savignak, ok allan fjárhlut þeirra er þar var sydra, ok lèt út sídan. Ekki kom póstskip, heldr en hit fyrra sumarit, ok ekkert spurdist med sönnu.

XXXIX. Mannalát ok annat.

Þá fèkk Þorvaldr prestr Bödvarsson á Reynivöllum Holt í Önundarfirdi, því Jón prófastr Ásgeirsson var andadr; en Arnórr prófastr Jónsson á Hvítárvöllum fèkk Vatnsfjörd; Árni prestr Helgason tók aptr Reynivelli. Seint í September andadist Halldórr Jakobsson, er fyrr var sýslumadr á Ströndum, hafdi hann þá legit í kör um hríd í Vídidalstúngu; þar bjó þá Sigfús Bergmann, en Þorbjörg Bjarnadóttir, mágkona Halldórs, var þar í húsmennsku; var farit allt fè þeirra Halldórs ok Ástrídar, svo at engir þeirra nutu af, nema börn Bjarnar sekretera Kolbeinstada, ok vard þó Björn at leggja mikla peninga til skuldalúkníngar, ádr hann fèkk leyst þá eign. Mjök var þá vætusamt ok hretamikit haustit frá höfuddegi, ok nýttust illa úthey, ok mjök var regnasamt sydra. Þar fóru hinir ensku menn um land, Hooker ok Georg Mackenzie barón, ok tveir lærdir menn, Holland ok Bright, ok lètu setja upp spursmál um allt háttheldi landsins, ok sumt þat, er mönnum þótti ísjárvert at svara; þeir settu ok saman ferdasögur, ok er uggandi at fátt hafi rètt vitad at sjálfs reynd, því at eigi sèst Ísland allt á stuttri stundu, ok sízt á Sudrlandi einu. Gísli prestr, son Magnúsar sýslumanns á Geitaskardi, Gísla sonar biskups, hafdi haldit Tjörn á Vatnsnesi, ok dó um haustid, var þat braud óveitt á þeim misserum. Vetr öndverdr var gódr; þá andadist Elín Stephánsdóttir, er átt hafdi Bjarni prófastr Jónsson at Breidabólstad í Vestrhópi, at Ólafs stiptamtmanns í Videy, bródur síns; hann var þá nefndr geheime-etazrád. Þá voru mál mikil í Eyjafirdi, er Hallgrímr prestr Thorlacíus í Miklagardi átti í, og var eitt vid sýslumanninn Gunnlaug Briem sekretera, hafdi fyrst verit sumarit fyrir, útaf selstödu, er Jón bóndi Jónsson í Samkomugerdi hafdi eignat sèr, en óvild forn var med þeim Hallgrími presti ok honum, ok var Jóni dæmt skylt at rífa selit, en presti þó útlát, fullir 30 dalir; en málit vid sýslumanninn reis útaf því, at honum þótti prestr hafa grunat sik um órètta innfærslu í prótókoll; var Hallgrímr prestr jafnan meira í veraldar sid en kennimanna, fègjöggr ok kappgjarn, en lítt lærdr. Jafnan fæddust þá enn fleiri menn en dóu, ok er getid eins manns,

er dó, ok hafdi 3 vetr hins 11ta tugar, ok sá 8 barna-barna-börn sín, ok sagt er sá hafa verit sterkr madr ok hóglátr, en ei kunnum vèr at nefna hann.

XL. Kap. Tilburdir öndvert ár.

1811. Vetr sá var gódr til þorra ok gengu þá sem mest málin í Vadla þíngi, dæmdi Þórdr sýslumadr Bjarnarson í Gardi í prótókolls-málinu, ok vard prestr fyrir allmikilli fèsekt fyrir ótilhlýdileg ord, en þó miklu minna en sekreterinn hafdi ætlad; appellerudu þeir þá bádir; var sídan tekit til at prófa undanfarit líferni Hallgríms prests, ok gengit ríkt eptir, því amtmadr var honum allþúngr, ok hit þridja mál var hafit út af gimbr nokkurri, er presti var kennd óheimild á, en selmálit var hit fjórda; fóru fram eidar ærit margir, ok urdu þíngin um vetrinn fleiri en 10, en bætr allar nær 500 dala; var presti borin varmennska um fleiri kindr at undanförnu; — appelleradi þó amtmadr hit sídasta málit rèttarins vegna, en prestr appelleradi öll, ok skyldu gánga fyrir landsyfirrètt; var hann embættislaus medan á því stód. Hann var óvarfærinn, ok spillti stundum fyrir sèr med framgirni, en haldnir voru þeir óhlífnir vid hann: Gunnlaugr Briem sekreteri, er sýsluna hèlt, ok Jón prestr í Mödrufelli, ok jafnvel amtmadr sjálfr, ok var hann einnig nokkur sök í med tilleitni. Á þeim vetri var mjök þraungt sydra, vid sjóinn, svo menn lifdu þar á einum saman fiskinum þurrum, ok vída var þraungt í landi, því mannmargt var ordit, en björg lítil eda engin, nema sú er innlend var, ok fiskilaust nyrdra. — Þá andadist Gudrún Jónsdóttir, prests frá Goddölum, Sveinssonar, er átt hafdi Oddr prestr Gíslason á Miklabæ, sem hvarf, vestr á Audkúlu at dóttur sinnar, þeirrar er gipt var Jóni presti þar, Jónssyni. Eptir þat kom íshrodi fyrir nordan land med þorranum, ok gjördi vetr þúngan ok snjóasaman hvar sem til spurdist, linadi nokkut eptir midja góe, svo fært vard bygda á milli, en sídan gjördi miklar hörkur med einmánadi.

XLI. Kap. Mannalát ok skadar.

Í þat mund vard mannfall í Saudlauksdalssóknum vestr, urdu brádkvaddir til mids einmánadar 21, ok fóru 5 í eina gröf. Þá urdu litlir hlutir sydra, ok þúngt um bjargrædi, ok dóu menn í Leiru ok um Álptanes. Hinn 15da Februarii var illt vedr, vard svo mikill bylr á Austrlandi, at fjórir menn urdu úti í Múla sýslu, ok margt fè týndist, ok jafnan var hinn efri hlutr vetrarins hardr; voru skinn etin vída, ok vard

hvervetna fellir á lömbum ok ödrum fènadi. Hvalr tók skip í Gardi sudr, týndust 5 menn en 2 nádust. Enn annat skip týndist úr Hvítársídu, ok á 7 menn, þat var hinn 22ann dag Martii; þá drukknadi ok á Hvalfirdi Jón bóndi Þorsteinsson frá Kalastadakoti. — Þá fór Bjarni prestr frá Útskálum austr, en Eyríkr prestr fór þángat aptr, ok var Hvalsnes lagt til Útskála nokkru sídar; en Gudmundr prestr Magnússon fór frá Kálfatjörn, ok kom þángat Gudmundr prestr Bödvarsson, Högnasonar; var Njardvík lögd til Kálfatjarnar, en Kirkjuvogr til Útskála. Gísli prestr á Breidabólstad á Skógarströnd, Ólafsson biskups, Gíslasonar, andadist þá einnig, en Ólafr prestr, sonr hans ok kapellán, tók fásinnu mikla ok annarlega, lagdi hug á krossa ok önnur páfatrúar merki, ok flakkadi sídan um land. Skip rak fyrir austan, ok illa til reika, fundust í menn daudir, ok einn, er menn ætludu, af sedli þeim er á honum var, at mundi vera riddari enskr, hann var mikill vexti, ok í silkiklædum undir, en áhöfn á skipinu voru eikarplánkar, ok voru seldir á 12 skildínga hver, skipit sjálft var eyrbyrdt, ok fengu menn þar gód kaup. Sveinbjörn bóndi Þórdarson á Hvítárvöllum var mjök svo kararmadr ofanverdan vetr, reid Hallgrímr Bachmann sudr til hans, tók þar sótt ok andadist, en litlu sídar deydi Sveinbjörn; hann var fadir Þórdar sýslumanns, er sídan var í Árness þíngi. Þá dó ok Jón prestr, son Ara prests Gudlaugssonar í Vestmannaeyjum, er kallit hafdi fengit eptir hann, ok Jón prófastr Ásgeirsson í Holti í Önundarfirdi.

XLII. Kap. Frá baróninum, Ólafi Loptssyni ok fleiru.

Ólafr Loptsson hèt madr, er verit hafdi í læríngu med Thómasi Klog landphysíkusi í Nesi, ok komit þar á lopt at franzós-sýki væri í Reykjavík á stelpum tveimr, var ok ordadr sjálfr af, at hafa spillt nokkrum med þeirri sýki, því at hann fylgdi baróninum enska um land, ok eptir hans umferd bryddi sá kránkleiki á sèr í Rángárvalla sýslu ok vídar. En því hagar svo stundum, er höfdíngjar útlendir ok ókunnir koma út sydra, at þeir troda sèr fram í þeirra þjónustu er ófeilnastir eru, ok mestir ódrengir. Sagdi Ólafr þessi baróninum, at Íslendíngar væri á þann hátt, sem villi-þjódir eru, mest gefnir fyrir glíngri, knífum, skærum ok slíku, ok fyrir því hafdi barónînn þat í fyrstu á bodángi fyrir greida, en þó fann hann skjótt at þat voru ósannindi er Ólafr hafdi sagt honum, um þat ok margt annat, ok sagdi honum fyrir þá sök upp þjónustu sinni ádr hann fór utan; hafdi hann verit hugkvæmr, ok var þat eitt, at hann hafdi gefit skólasveinum sydra, þeim sem honum þóktu af bera í Grísku eda Latínu, Ensku eda ödrum túngum

eda lærdómum, minnispeníng hverjum, sem medalía kallast, ok sinn med hverjum hætti, til at bera á sèr, ok bad þá láta sik jafnan vita hverir þeir yrdi í skólanum, er slíks hins sama væri verdir. Þá tídkadist þar lærdómsbók Niemeyers í gudfrædi, ok var hún mjök lagin eptir aldar sid fyrir ok um aldamót hin næstu, ok gjördi lítid ord á verdskuldan Krists, af því var hún af tekin litlu seinna; ok ritid hafdi Jón prestr Jónsson í Mödrufelli athugasemdir vid hana, er hann lèzt ætla sèr at eins, ok sínu húsi; fyrr hafdi hann skrád atfinnslu sálmabókar, en Sveinn læknir Pálsson adra, þó hardordadri. — Jón prestr reit ok um góda hreppstjórn.

XLIII. Kap. Veitíngar.

Því nær andadist Einarr prestr Jónsson á Desjarmýri í Borgarfirdi austr, en á páskadaginn andadist Thómas Thómasson at Ásgeirsá, med skyndilegum verkjum, er hann fèkk hinn sama dag, hafdi hann verit skólagenginn madr ok vel at sèr um marga hluti, einnig rekit sýslu í Húnavatns þíngi, en nú hafdi hann hreppstjórn í Vídidal; átti hann sonu eptir, ok einn Jóhann, er prestr vard seinna. En sunnudaginn eptir var vígdr Steingrímr lektor til Odda, ok var þá á ödru ári um fertugt; þá var ok vígdr Bödvarr, son Þorvalds prests Bödvarssonar, er opt er getid, til kapelláns at Holti í Önundarfirdi, med födur sínum. Benedikt Gröndal lá alltjafnt veikr. Miklar voru þá stefnufarir í Eyjafirdi, stefndi Hallgrímr prestr Gunnlaugi Briem sekretera ok Þórdi sýslumanni, ok öllum þeim er hann þóttist eiga mál vid, fyrir landsyfirrèttinn. Vída var mjök þrassamt, ok jardnædisþraung hin mesta fyrir nordan, var þó vorit yfrit hart, ok naud á mönnum hvervetna, nordanlands ok vídar, en sumir menn voru hýddir af hreppstjórum fyrir flakk, ok skyldu þó allir dómar um slíkt koma til amtmanna, ádr fram fylgt væri; var mikill þúngi á sveitunum, því at öreigar leystu ei upp eda máttu flakka til sjóar, sem fyrr hafdi verit; en þrjá hvali rak í Þistilfirdi ok vard mönnum þat at björg. Veitt var þá Tjarnar braud á Vatnsnesi Sæmundi presti í Steinnesi, Oddssyni, Sæmundar sonar prófasts, Magnússonar, en Magnúsi presti á Ríp, Árna syni biskups, Þíngeyra braud aptr, ok fór hann at búa í Steinnesi. Jón prestr Hjaltalín í Saurbæ vid Hvalfjörd sókti um Breidabólstad á Skógarströnd, því at óvild nokkur fèll til vid Magnús Stephensen etazrád, ok fèkk hann kallit.

XLIV. Kap. Hardindi.

Þá var bædi nordan ok sunnan lands, ok þó enn meira eystra, vor svo kalt ok illt, at aldrei lètti kuldum ok hrídum, til þess er 8 vikur voru af sumri; var þat þá furdulegt, er menn hèldust vid, bjargarlausir ok heylausir vída, fèll sumstadar saudfè, en allstadar eda vídast mikit af únglömbum, ok urdu peníngar gaguslitlir hvervetna; var þá svo mikil þraung, er hvorki var mjólk til nè matr annarr, sem óvída er á vorum þá lengi hefir hart gengit, ok ei at fá hit minnsta í kaupstödum, en skuldir kalladar sem ódast, veidiskapr enginn, því at ís lá fyrir öllu landi, ok ófært at koma hrossum neitt til bjargar, at þat ætludu menn, at aldrei mundi í jafnmiklu hardæri á hinum fyrri tídum mannfall hafa svo lengi undan dregizt.

XLV. Kap. Frá landshöfdíngjum.

Hans Frísak lieutenant fór um Skagafjörd um vorit ok mældi. Þá kom út konúngs stadfestíng á umbodi greifans fyrir stiptamtmanns forrádum til Stephâns amtmanns Þórarinssonar, Ísleifs assessors ok Frydensbergs, því greifinn var ei enn vidskilinn stiptamtmannsdæmi hèr, hafdi þó fengit þvílíkt embætti í Þrándheimi; fylgdu þar med titlar, er Fridrik konúngr spardi eigi þeim mönnum, er honum þóttu hafa nokkra verdleika til; Ísleifr Einarsson ok Frydensberg urdu jústizrád bádir, en sýslumenn þrír kansellírád: Steindórr Finnsson ok Vigfús Þórarinsson, er elztir voru í embætti, ok Þórdr Bjarnarson í Þíngeyjarþíngi, þótti sumum heldr boda, at þeir brædr Magnús etazrád ok Stephán amtmadr sydra mundi mjök affluttir, en nokkrum þótti kynlegt, er sýslumenn skyldi fá nafnbætr, medan þeim voru ei ætladir meir en 30 dalir í uppheldispenínga, er þeir lètu af embætti; jókst þann tíd daglega vandi þeirra ok umsvif, en tekjur bötnudu ekki; svo var ok um presta ok prófasta, ok voru reglur margar um, hve hvad eina skyldi þrádbeint vera, en jókst jafnan regluleysi í vidskiptum manna, eptir því sem dýrtídin vóx. Castenskjold hèt hinn þridi, er skipadr var í commissionina, úngr ok lítt kunnugr hèr eda reyndr, en edalmadr at ætt, ok skyldi hann vera amtmadr á Sudrlandi, þótti í þann tíma mjök ískyggilegt rád Dana, því Enskir höfdu brotizt inn á Anholt, ok komu Danir þeim ei þadan; fèll þar í einu áhlaupi, er Danir gjördu, hinn ædsti sveitarhöfdíngi þeirra Ketill Melsted, son Jóns í Kidey, Ketilssonar, er bródir var Magnúsar sýslumanns, vid gódan ordstír, ok flest lidit; barst þá ok fyrir at Napoleon, Frankismanna keisari, gjördi

sèr uppslátt vid Dani, fyrir þat þeir sýndi ei svo mikinn fjandskap Enskum sem hann vildi, ok tæki af því Franskir skip Dana í hafinu, er enskt leidibrèf höfdu ok þeir nádu, svo at kaupmenn Dana þóttust sem í milli steins ok sleggju, er ei máttu þeir í milli landa fara nema þeir hefdi vegabrèf ensk; ekki stodudu heldr Frankismenn Dani med varnarskipum eda nokkrum góda, ok sagt at Napoleon hefdi bannat Svíum at taka Fridrek konúng at ríkiserfíngja eptir konúnginn gamla, sem mælt var þeim hefdi til hugar komit, en sett yfir þá Bernadotte, sem kalladr var prinz af Ponte-Corvo (en þat var sannara, at þeir kusu hann sjálfir ok vildu vingast med því vid Napoleon, ok ei mjök at hans rádi), ok var sídan konúngr med Karls-Jóhanns nafni, ok gjördist at lyktum hinn mesti óvin hans. — Á því sumri ól Anna Sigrídr, dóttir Stepháns amtmanns Þórarinssonar, barn, ok kenndi Fridriki, undirmanni á Akreyri, hafdi hún fengit ord gott þartil, ok var amtmadr henni ekki strídr, þat var þá ok úr tídsku, ok flest alvara um sidferdi; vildi hann gipta hana Fridriki, en hann lètst trúlofadr annari, ok fèkk hennar. Þá kom Castenskjold út ok Bjarni, son Vigfúsar Þórarinssonar, hann hafdi verit Cancellie-sekreteri ok undir-Cancellisti, ok var vel at sèr um skarpleik ok lögvísi, ok skáld gott, en raddmadr, sem fadir hans; var hann vice-assessor fyrir Gröndal. Þá rèdu Enskir allri höndlan sydra, ok var hinn mesti dýrleiki á allri vöru, en sumt fèkkst ekki, er ádr hafdi fengizt, ok þótti mörgum Íslendíngum sýnt vera, at svíkja mundi þá ætlan þeirra, þar sem Enskir fóru þannig fram, er svo áttu hæga stödu, ok at miklu mundu þeir verda verri í kaupum en Danir. — Fiskafli var sydra, ok þat eitt dugdi mönnum, var fluttr meiri fiskr af Sudrlandi en hit fyrra sumarit, þvíat nálega fór hestr frá hverjum bæ fyrir vestan Yxnadalsheidi, en frá sumum 6, 8 eda 10, þar sem efni voru til; var ok mælt, at fiskr skyldi eigi gánga af landi út; en konsúlinn enski, er rèdi höndlun Englismanna, bannadi þó kaupmönnum at selja innlendum eda nokkrum ödrum fisk, ok var því hlýdt sídan hann kom til, því menn treystust engu ödru, hvorki yfirmenn nè adrir, en láta svo allt vera sem Enskir vildu; hann hèt Jón Parker, ok baud hann öllum höndlunarmönnum at láta Enska hafa hina beztu vöruna ok láta sik vita hvat skipin tóku, hvort um sik, ok þannig urdu margir at hlýda óvinum Danakonúngs jafnsnemma sem honum.

XLVI. Kap. Illt ár ok misfarir.

Um sumarit stángadi naut eina konu til bana á Upsaströnd; var þá svo mikil ótíd, at trautt mundi fyrrum trúat hafa verit, at landsmenn

stædist vid slíkan kost mannfallslaust, þar sem vætur gengu allt sumarit, eptir svo illt vor, ok mest fyrir sunnan, ok allt var svo dýrt, sem ei hafdi ádr verit, ok sumt ófáanlegt; mátti járn ei flytja, sem mest naudsyn var á, en fiskleysi ok höndlunarleysi fyrir nordan, ok allt þraungdi at í senn; — þá var ein klædis alin á 21 dal í Reykjavík, en pappír ok vidr, ok peníngar, ok kirkjuvín, ok margar naudsynjar, fengust ei nema med afarkostum, silfrpeníngar engir, en þeir voru dregnir út sem til voru, ok eigi nema bankó-sedlar lítt nýtir til 8 eda 12 skildínga, ok gylti hverr þeirra 3 eda 4 pappírsörk, ok koparpeníngar, hálfgyldir vid þá er fyrri voru. Mál Hallgríms prests kom þá fyrir landsyfirrètt, en eigi sakamála-rèttinn, ok var stadfestr dómr Þórdar sýslumanns í prótókollsmálinu, en hin urdu ei leidd til lykta. — Skip komu fyrir nordan, er á leid, ok var matr sem dýrastr hafdi verit, en klædnadarvara ok kramvara fèkkst engin, var ok eigi kaupandi þó fengizt hefdi. Þá deydi Gudmundr Pètrsson sýslumadr frá Krossavík í Leith á Skotlandi, skyndilega, ok var grafinn, en fè hans, þat er í förum var, fór lítt at skilum, ok eyddist furdu mikill audr, ok gekk þat allt óskapfeldlega, en hinn 18da dag Julii dó Jón Ólafsson í Kaupmannahöfn, bródir þeirra Eggerts ok Magnúsar lögmanna, var hann gamall, ok kalladr af mörgum hinn lærdi Íslendíngr, fèkk hann ok ord mikit fyrir sidprýdi ok trúfesti. Miklir óþerrar voru fyrir sunnan um sumarit, ok illr heyskapr; fengu ei þeir menn, er þar voru í austrsveitunum vanir at hafa 20 nauta, meira en fyrir 5 eda 6, ok lágu tödur á völlum allt sumarit, voru 200 hestar af Innrahólms túni, en 160 færra en vant var af Leirár túni. Stephán amtmadr fèkk 600 hesta alls á Hvítárvöllum, en 1200 voru í medalári, þó band væri þar nokkut smátt optast. Hey voru mjök vída kolbrunnin, eldividr ónýttist þar ok nálega allr, svo at menn voru í hinni mestu naud; var brennt steinkolum í Reykjavík, ok því er eptir var af þófaramylnunni. Á því sumri sídla, hinn 26ta dag Augusti, fór Gudmundr prestr í Adalvík á skipi til Skutulsfjardar kaupstadar, med 8 bændum ok 3 ödrum; var hann vanr ádr at fara á því skipi þángat; þeir týndust allir. Þann dag týndist ok bátr í Eyrarsveit. Nær þeim tíma lagdi einnig út at sunnan Gudmundr Ingimundarson í Breidholti med jagt sína vestr, hún var lek ok reidalítil, ok hefir sídan hvergi fram komit, en þaraf höfdu margir tjón mikit. Sótt gekk í Múla sýslu, ok öndudust þrjár presta-ekkjur; var ein, er átt hafdi fyrrum Grímr prestr Bessason, adra Árni prestr Skaptason at Hofi. Þar kom eitt skip, er seldi matartunnu á 10 dali, fyrir þá sök, at konúngr hafdi selt þeim fyrir þat verd, ok skilit á at hèr skyldi ei dýrra selja. Jens Klog,

bródir landlæknis, stód fyrir enskri höndlun í Reykjavík, ok drakk sèr bana, en Runólfr Klemensson höndlari drukknadi í tjörn einni, er hann var nýstadinn upp úr sótt. Þá var messuvíns skortr hvervetna, ok sendu margir til konsúlsins enska eptir raudavíni, ok keyptu dýrum dómum. — Haust var gott fyrir nordan; sást þá halastjarna, ok svo öndverdan vetrinn; sídan gjördi hinar verstu hrídir ok jardbönn nyrdra ok vestra, en fyrir sunnan Hvítá var þá allgott. Var nú lógat hinum mesta fjölda peníngs, ok þá hrakti 70 fjár í Haga-Vadal, er Þorkell bóndi Gunnlaugsson ok Ragnheidr Davídsdóttir Skevíngs áttu, hinn 30ta dag Novembris, ok fleiri urdu skadar. Þat var eitt, at tveir menn týndust af báti, er fluttu Þorvald prest Bödvarsson í Önundarfirdi, en honum vard borgit á skeri. Þann tíma fór fram dómr yfirrèttar í gimbrarmáli Hallgríms prests Thorlacius, ok var Koefod sýslumadr talsmadr hans ok fylgdi fast hans máli, en var sektadr um 100 dali fyrir þat hann þótti heldr ófyrirsynju hafa sneydt fyrir rèttinum at Stepháni amtmanni Þórarinssyni; lèt hann þat lítt á sèr festa; en Hallgrímr prestr var dæmdr til at svara málskostnadi, ok halda embætti. Þá lagdi út skip Jóns Parker, konsúlsins enska, med fisk sinn, ok hafdi hans fiskataka horft landsmönnum til ærins skada, en skipit brotnadi fyrir Nesjum sudr ok keypti Koefod allan fiskinn vid litlu verdi, ok seldi sídan sveitamönnum fyrir landaura, ok hóflega, svo þat kom at gódu haldi mörgum mönnum, en hann hafdi ábata mikinn.

XLVII. Kap. Hardæri ok manntjón.

1812. Eptir nýárit batnadi nokkut vedrátt, en þó var vída jardlaust, gekk þá sótt í Reykjavík, ok dóu margir, var einn Philippus Gunnarsson signetasmidr, Philippus sonar prests frá Kálfholti, Gunnarssonar, Einarssonar, Þorsteinssonar í Þykkvabæ; hann var höndlunarmadr. Sú sótt hafdi ok gengit um Mosfellssveit ok Árness sýslu, ok nokkut svo um Leirársveit; urdu hjónaskilnadir nokkrir; sögdu menn hana komit hafa med timbrskipi norsku. Kýrbóla var þá sett mönnum allvída. Á þorra versnadi aptr vedrátt ok kom hafís, var ekkert gagn at honum, nema einn hval rak, mikinn ok gódan, fyrir Byrgisvík á Ströndum; þar var ádr etid upp nálega allt þat er skinnkynjat var; hákallar nádust ok sumstadar í vökum. Þá týndust 8 menn af skipi undir Jökli, ok urdu fleiri misfarir; gjördi hin hördustu jardbönn af blotum hvervetna austan ok nordan lands, ok voru margir menn þrotnir at heyjum á gói; hèldst þessi vedrátt alla stund, ok voru hörkur miklar á páskum, svo hestar frusu til bana vestra; tók þá at falla stórum bædi

saudfè ok hross fyrir nordan land, ok hvervetna annarstadar, ok þótti þessi vetr einna strídastr ordit hafa um 29 ár hin næstu, en bjargir mjök bannadar af sjó ok ödru. Á honum ofanverdum bar þat til at Hrísum í Helgafells sveit, á páskadaginn, at barn brann til bana, fèll úr höndum eldra barni í graut sjódanda, ok skadadist hitt, er þat vildi bjarga. Þá var margt skorit af kúm, ádr bati kom, en þat var seint; skánadi nokkut í midjan einmánud, ok nádust þá marsvín nokkur vestra, ok stórvidir af herskipum. Sydra var gott til góe, en þá fèll mikill lognsnjór ok tók fyrir fiskafla, en allgódr var afliun vestra ok jardasamt. Skip týndist af Sudrnesjum í Fuglavík, med 8 mönnum, ok annat á Látrum vestra, af ofhledslu, nádust adrir en formadrinn. Tvær konur urdu úti á Hörgárdalsheidi, ok meiddist Jón prestr Jónsson í Audbrekku, hann fèll á skídum. Þá appelleradi Hallgrímr prestr Thorlacius öll mál sín til hæstarèttar, en Stepháni amtmanni Þórarinssyni hafdi verit eptir látid at sækja Koefod framar til sekta, ok vard ei af því. Var þá enn allt vorit kalt ok hart, med köstum stórum, ok tók mjök fyrir afla þar sem hann var, en ís lá fyrir nordan, felldu þá enn margir peníng, ok voru hin mestu hardindi um allt land, nema nokkut skárst í Rángárvalla sýslu; gekk blódsótt, ok dó fólk sumstadar úr vesöld, en þó var hitt med allri furdu, hve lítid vard af því. Þat bar þá til, midvikudaginn fyrir uppstigníngardag, at týndust 7 skip í Önundarfirdi, ok hit 8da litlu eptir eda ádr, auk þess skada er fyrri vard, voru á 4 menn hins 6ta tugar, en ekkjur urdu 16 eptir, hafdi þar ádr varla fengizt kvik kind, en þann dag hlódu flestir menn, ok drukknudu þeir allir er eigi köstudu út, ok sídan fèkkst þar enginn fiskr; voru þá enn svo hjátrúargjarnir menn á Vestrlandi, at sumir eignudu þetta því, at Ebenezer Þorsteinsson, er þar var þá settr fyrir sýsluna, ok fyrri bjó í Lángey, mundi vera þess valdr, þvíat sumir þeir menn, er týndust, höfdu mælt í móti honum á þíngi, en hann haft nokkut svo í heitíngum vid þá; var hann kalladr lítt at sèr í lögum ok ödrum vísindum, en trúmadr lítill, ok brögdóttr, ok rèdi hann miklu vid Ísfirdínga eptir þat. Þá deydi af barnsæng Kristín, kona Runólfs prests, Erlends sonar prests Hannessonar, en af sótt Elizabeth, kona Jóns prests á Rafnseyri. Jens, son Jóns Arnórssonar, er verit hafdi sýslumadr í Snæfellsnes sýslu, gjördist kapellán at Kirkjubóli med Gísla presti Gunnlaugssyni, Snorrasonar. Þá urdu margir menn bráddaudir, bædi á Vestrlandi, Skagaströnd ok vídar, ok var haldit af hákalls áti óhagfelldu; dóu nú fleiri menn en fæddust.

XLVIII. Kap. Frá Enskum ok ödrum sydra.

Jón Parker, konsúl hinn enski, hafdi vöru, ok vildi enga selja, þó mönnum lægi nálega vid húngrmordi í Reykjavík, hafdi hann sykr mikit hvítt til at bera á stígvèl sín, til at gjöra þau gljá, en seldi engum; sídar var þat, er vara fèkkst hjá honum, ok ei nema fyrir hinn dýrsta mat med afarkostum; komu til hans skip frá Englandi, ok höfdu ei á nema grjót, því hann hafdi heitid þeim nógum fiski, en þar vard lítt af, hafdi hann viljat hafa fisk allan, en Castenskjold amtmadr ok Koefod tóku fyrir þat. All-óvinsæll gjördist hann, ok lèt illa til landsfólksins, ok þótti nokkut óhlutvandr, en þènari hans var þó verri, í því er hann mátti, ok spillti honum jafnan, en sumt bar hann ei rètt á milli manna; sá var Óli Sandholt, Egils son ok Aniku, kerlíngarinnar hinnar grænlenzku. Efna lèt konsúlinn til skips til utanfarar, ok gekk seint smídin, þvíat þeir voru fleiri sem honum voru afhendir, en beran fjandskap þordi enginn at sýna, sakir stjórnarinnar ensku. Dönsk skip komu út, ok var 24 dali matartunna sydra, ok med slíku óhófi var allt, ok þó miklu mest kramvaran, en þat var raunar, at bankósedlar voru í engu verdi ordnir, höfdu þó kaupmenn þá haft ábata stóran á íslenzkri vöru í Kaupmannahöfn, því þær voru þar dýrri en dæmi höfdu til verit, þó þat væri mest í móti bankósedlunum, ok enn meiri dýrleiki var þar á enskum vörum, kaffe, sykri ok indigói, því þat fengu þeir med gódu verdi á Englandi, fluttu þeir þat ekki híngat fyrir þá sök, at hèr vard eigi jafnmikit fyrir gefit, enda voru nú sumir þeirra lausir vid skuldir allar, ok höfdu fleiri en eitt skip í förum ok höfdu þó lítt spart á haldit; einn þeirra var Vesty Petræus, hann var þá skuldlaus, ok hafdi ásamt höndlun í Vestmannaeyjum. Bjarni kaupmadr Sigurdarson kom einn út, hafdi hann borit þat fram á Englandi, at undirlagi greifans, at fjárhirzla sú, er hèdan var rænd, hefdi heyrt til landinu, en ei konúngi, ok nád henni med þeim hætti, var hann ok vel virdr fyrir dugnad sinn, ok hafdi komizt á stuttum tíma med útsjónum sínum á Englandi úr skuldum miklum, ok fengit af þessu mikinn frama, ok Danabrogs riddara nafnbót af Fridriki konúngi. Sögd var þá ööld frá Englandi at sumu leyti; en hinir Ensku, er hèr voru út, ok ætludu at sækja vöru, fengu eigi fiskinn, er amtmadr ok adrir lands formenn sydra lögdust í móti; kom þá í þá gremja ok spilltu ædarvarpi ok drápu fugl; þeir spilltu einum hólma fyrir Magnúsi Stephensen etazrádi, ok svo vídar, ok eitt sinn gengu þeir upp á Engey nokkrir saman, Savignak ok skiparar, ok drápu þar fugl, en tveir menn íslenzkir voru þar at starfa at fiski, ok vildu meina

þeim þat, gripu þá hinir Ensku verjur, ok var Savignak fyrir, en annarr hinn íslenzki hljóp at honum ok hafdi hann undir, þá komu hinir at, ok lagdi einn í höfud hinum Íslenzka, ok særdi hann á hnakkanum, en hinn bördu þeir blódugan, ok vard sá þó skjótt heill, en hinn særdi seinna, ok urdu hinir Ensku at bæta þetta nokkru. Svo bar ok vid, at tík konsúlsins hljóp upp í Mosfellssveit, ok drap þar saudfè, ok galt hann fyrir þat fullt verd, en lèt hana sídan í tunnu ok skaut hana, hann lèt ok úti fyrir óspektirnar allar saman þúsund dali edr þvínær í bankó-sedlum; voru þeir þá svo verdlitlir vída í móti gulli ok silfri, at 4 dalir af þeim eda meira fengust fyrir spesíu-dal sunnanlands, ok þó var gull miklu dýrra en silfr eptir tiltölu.

XLIX. Kap. Braudaveitíngar ok mannalát.

Nú fèkk Hannes prófastr Skevíng Lárusson í Laufási Grenjadarstad, en Gamalíel prestr Þorleifsson frá Hraunum Hvanneyri í Siglufirdi, því hann hafdi þá fengit svo heilsu, at hann var embættisfærr aptr; gjördist Vigfús prestr, er þar hafdi verit, son Eyríks prófasts Vigfússonar í Reykholti, kapellán Eggerts prests hins gamla Eyríkssonar í Glaumbæ. Sæmundr prestr Einarsson at austan fèkk Útskála, ok þóttu þó margir verdugri, því ekki þóttu veitíngar fara mjök at verdleikum, eda tillögum biskups. Sigurdr, son Gísla prófasts frá Odda, Þórarinssonar, vígdist kapelláns-vígslu til Markúsar stiptprófasts. Magnús prestr Sigurdarson frá Miklaholti, er þá bjó í Borgarholti, ok lengi hafdi kránkr verit af líkþrár tegund, deydi á öndverdu sumri, en um midt sumar Erlendr prestr Vigfússon gamli í Nesþíngum, bródir Gudmundar tukthússrádsmanns, fèkk Jón prestr Ásgeirsson í Stapatúni kallit til fulls. Þá dó ok Helga frá Sídumúla, er átt hafdi Jón Ólafsson, var hún at Stafholti med Pètri prófasti Pètrssyni frá Gördum í Stadarsveit, ok dóttir Gudmundar sýslumanns Sigurdarsonar, er fyrr var á Íngjaldshóli, var hún erfíngi Jóns med testamenti, ok átti ei börn, en útarfar urdu þar margir, ok var bodit upp búit, ok vard allmikit, keypti Magnús etazrád Sídumúla, en Þorbjörn gullsmidr á Lundum, bródir Jóns, ok adrir, keyptu adrar jardir. Þá var Julius hardr, med kuldum ok hrídum sem á vetri fyrir nordan, ok hit mesta grasleysi ok bjargleysi hvervetna, batnadi fyrst vedrátt med Augusto, ok kom lítt at haldi, því at peníngr var gagnslaus, en vellir þridjúngi verri en hit fyrra árit, ok engjar þó enn verri. — Castenskjold amtmadr reid nordr um midt sumarit til Mödruvalla, ok vard ei getid eyrindis. Þá fengu sýslumenn

lausn af embætti: Jón Jónsouíus í Ísafirdi, ok Jón Þorleifsson í Vestmannaeyjum.

L. Kap. Um handbók, hreppstjórn ok óáran.

Þá kom út bók ein, er köllut var „Handbók fyrir hvern mann", hafdi skrád Magnús Stephensen etazrád, til skýríngar yfir instrúx hreppstjóranna, ok til upplýsíngar um allflest landslög er þá voru, ok komu vid fátækum ok framfærinu, var hún at því þörf ok vel samin, en þó þótti nokkut svo undarlega á vikit um náúnga-framfærit, at varla voru börn skyldut til vid foreldra, at því er honum sýndist, ef þau áttu þeim ei annat at þakka en tilveru eina; þurfti minna til at herda suma upp í móti skyldu sinni, en slík óvarkár eda óþörf geta frá vitrum manni ok ríkum; hún mælti ok allmjök í móti húsrannsóknum hjá bændum, er sumum hreppstjórum þóttu þó naudsynlegar, þar sem vid fyrirhyggjulausa óuytjúnga var at eiga; þótti mörgum slíkt koma lítt at haldi, er ómegdin fjölgadi svo mjök, bædi af hardærinu, þar sem engir fengu vistir nema þeir, sem gagnlegastir voru, ok svo af því, at hin nýja regla gaf mörgum efni til at vísa á hreppa, ok náúnga tillögin af tekin; urdu þá þýngslin mikil á bændum ok fóru vaxandi, ok þó var embættismönnum, prestum ok sýslumönnum at því leyti verra, sem þeir fengu heldr mínkun en aukníng á tekjum sínum, en allt þurfti svo dýrt at kaupa. Má þó ætla, at tilskipun um hreppstjórana hafi nokkrum ókostum afstýrt, því at hreppstjórar hefdi vid ekkert rádit, í þeirri tíd sem þá var, heldr en fyrri, ef slíkir hefdi verit sem ádr. En medan bændr ok adrir landbúar voru svo atþrengdir, fóru þjónar höndlunarmanna yfir med varníng sinn, ok okr, helzt fyrir sunnan, ok drengir þeirra í Reykjavík bárust á stórlega, þar sem landstjórnarmenn hinir lægri fengu varla lèrept í skyrtu. Var þá ok prentverk dýrt á bókum, sem von var til, ok fátt vard prentad sakir eklu pappírs ok annarra tilfánga, grunadi af því suma, at prentverkinu mundi halla; — klædi ok lèrept voru allra dýrust, svo at med öllu voru ókaupandi, ok gyldti ein klædis-alin 16 dali ok allt at 30, ok því var líkt um skóföt ok hatta, ok margt annat. Hreppstjórnin var nú meira lögud til politie-stjórnar en fyrr hafdi verit, en sídr mátti beita forskriptarlausu laga valdi, ok var þat vel, ef gód hefdi verit lögin um ómagaframfærit, ok hagleg landinu. En þó at margt væri vel fyrir skilit, ok afstýrt mikit flakki, vard þat þó hvorki at fullu, nè atdugat naudstöddum, því at sumir hreppar voru ofþýngdir, ok varla fèkkst at einum hrepp væri lagt frá ödrum í svo mikilli óáran, var eigi vili

manna gódr til þess, ok eigi studt at því, at sýslumenn mætti slíku ráda sem þurfti, en allt þrengdi at í senn: bjargarskortr af landi ok sjó, höndlunardýrtíd ok matvöru brestr, því at þær fluttust litlar, þó at skip kæmi á hafnir, vedrátt ill ok heyleysi ok undangengin peníngsfækkun, nýtíng allill ok yfrit stutt sumar, ok gekk þetta nálega um allt land, svo at horfdi til hins mesta fellis.

LI. Kap. Frá ýmsu.

Sótt nokkur fór þá austan eptir landinu, ok dóu nokkrir menn, var einn Þorsteinn prestr á Skinnastödum, er fyrr var á Eyjadalsá, bródir Íngjalds prests í Múla, en fadir Ebenezers í Lángey, er settr hafdi verit fyrir Ísafjardarsýslu, Gudmundar prests, er sídan hèlt Helgastadi, ok þeirra systkina. Á því sumri kom út Sigurdr, er kalladr var Thorgrímsen, sonr Bjarnar prófasts Þorgrímssonar at Setbergi, ok skyldi á ödru ári taka vid landfógetadæmi af Frydensberg jústizrádi, þótti mönnum hann mikinn ok skjótan frama fengit hafa, var hann ok kalladr vel at sèr. Þá kom ok út Gudbrandr, son Jóns sýslumanns á Móeidarhvoli, ok var settr fyrir sýslu á Bardaströnd, þvíat Gudmundr Skevíng í Haga fèkk ei at halda, þótti þó sumum eptirsjá í Gudmundi, því at hann var kalladr röksamlegr ok allrèttdæmr, þó at hann þætti fègjarn; fór Gudbrandr at sunnan vestr; hann var nokkut hár madr, rídvaxinn. Koefod sýslumadr kvæntist, ok fèkk Járngerdar, dóttur Bjarna riddara Sigurdarsonar, hugdu menn hann óslyppan, sídan hann keypti fiskinn enska ok seldi Íslendíngum; hann fór sídan utan, ok Finnr Magnússon, Savignak ok Petræus, Strube ok Gísli Símonarson, ok flestir höndlunarmenn í Reykjavík, ok sumstadar annarstadar, þó ei væri þá fridvænlegt at spyrja, en óár ok dýrtíd sem mest í Danmörku; konsúlinn enski fór ok utan, ok þerna hans. Þeir fóru á ensku skipi, er skonnort kallast, konsúlinn ok Savignak, ok Malmqvist, en Finnr Magnússon ok Jón, son doktors Hannesar biskups, á skipi Bjarna riddara, ok Gunnlaugr Oddsson, skagfirzkr stúdent, hafdi bródir Castenskjolds bedit um stúdent íslenzkan at kenna börnum sínum, ok var hann tekinn til þess, en kaupmenn flestir fóru á skipi Gísla Símonarsonar; en mælt var, at skonnortan enska hafi mætt í hafi höndlunarmanni úr Hafnarfirdi, er Thielsen var kalladr, ok siglt á skip hans flatt af hrekk, en bugspjótit rakst á mastrit ok brotnadi af, ok rifnadi skonnortan til skemmda. Þá var mál í Húnavatns þíngi, hafdi madr getid barn vid stjúpdóttur sinni, ok dæmdust bætr á Sigurd Snorrason sýslumann í sakamálarèttinum, ok voru vefengdir dómar hans. Stuldar-

mál voru ok í Skagafirdi, ok voru tveir bændr á Höfdaströnd dæmdir í þrælkunarhús, ok vídar hófust stórmæli. Thielsen, sá er fyrr var getid, kom út, hann átti hús þau er Flensborg voru köllut, ok þó í sameign vid fleiri, þau brunnu skyndilega, ok komst faktorinn út um glugga med yfirsæng sína, en ekki hafdi Thielsen á skipi sínu annat en hafra eina. Þeir skipverjar sögdu mikil ótídindi; höfdu Frankismenn farit med óteljandi hers á hendr Rússum, en Rússar voru fyrir med ærnum styrk, ok fóru undan þeim, ok brenndu vistabúr sín mikil ok forn, svo at ei mætti þeim at lidi koma, ok ætludu svo at kvía þá; var ok mælt, at Svíar hèti Dönum ófridi, ef þeir vildi eigi verja land sitt Frankismönnum, ok væri þeir svo í klofanum en þyrdi ei at hlýda Svíum; en þetta snerist til mikils ófarnadar. — Þá fèkk Jón prestr Bachmann Miklaholt, son Hallgríms læknis. Var í þann tíma mikill fjöldi manna bjargarlaus á vetrnóttum ok leit all-illa út, ok aldrei hafdi svo lengi mannfall undan dregizt vid jafnmikla þraung; var sá hinn þridi vetr er hardastr var.

LII. Kap. Ymsir tilburdir ok ástand.

Ýmist spurdist þá út híngat um Jörgensen, ok reyndist ekki satt; ok þá urdu svo miklir marsvína rekar, at fá eru dæmi til: rak á Kolgrafafirdi vestr mikinn fjölda, sögdu menn 16 hundrud hafa verit talin; þar tók Stephán Skevíng sumt gjald fyrir, en sumt Haflidi í Grundarfirdi, hann var Helgason, Steindórssonar sýslumanns í Hnappadal, Helgasonar; var sent í allar nálægar sveitir, ok selt hálft þat er Haflidi átti þeim er til komu, en hálft gefit, en Stephán Skevíng seldi sinn hlut allan, kvadst mundu gjöra reikníng fyrir, þó lagdi Sigurdr Gudlaugsson, prófasts frá Vatnsfirdi, er settr hafdi verit fyrir sýsluna ok hafdi húsmennsku at Gudmundar Sigurdarsonar á Hallbjarnareyri, þat til, at med gódu verdi væri selt. Sudr í Njardvík voru ok rekin upp 100 marsvín, ok var Ari fyrir því ok átti þau öll, þar voru á 600 vættir spiks ok 60, en hver vætt gekk á 2 dali í bankósedlum. Á Ströndum rak 3 hvali, ok reidarkálf fertugan í Hrútafirdi, vard mörgum þetta þá til bjargar. Anna Sigrídr, amtmanns dóttir á Mödruvöllum, gat þá barn vid Páli, þènara födur hennar, syni Þórdar prests á Völlum, Jónssonar prests, Halldórssonar, en dóttursyni Jóns prests Gudmundarsonar á Melstad; hann hafdi verit alinn upp med módurfödur sínum ok kalladist sídan af því Melsted; var barnit sveinn ok hèt Páll, ok tók amtmadr á þeim med gódri stillíngu, var Páll látinn fara til Gunnlaugs Briems sekretera um hríd, ok fèkk amtmadr sèr annan þènara:

Benedikt, son Jónasar prófasts Benediktssonar á Höskuldstödum. Á því hausti voru 6 dalir gefnir fyrir fjórdúng af smjöri sunnanlands, en 5 fyrir á, 10 fyrir saud, ok budu þó sumir kaupmenn meira; keypti ok Stephán amtmadr á Hvítárvöllum 100 lamba fyrir 300 dali, ok 60 voru bodnir fyrir kú; færdist slík ótíd frá Sudrlandi til Húnavatns sýslu, ok þadan austr ok vestr, ok kom at lyktum jafnmikil í hinar fjærstu sveitir Sudrlandi, en sumpart hófst dýrtíd í Eyjafirdi; en þat var mest af falli því, er á bankósedlum var, at allir hlutir voru svo dýrir kalladir, ok meira en þeir voru þá enn í raun ordnir á móti öllu ödru, en peníngar fengust nálega engir adrir, ok má af slíku sjá hve mikit rýrnudu gjöld öll ok landskuldir, þar sem þeir komu því vid sem gjalda skyldu; at svara þeim í bankósedla reikníng, en því komu þó ekki allir vid lengr, ok gátu sumir til, at því lengr sem almenníngr tregdadist at svara því, er nokkut sannlegt væri, því frekara mundu nokkrir at gánga seinna, er þeir mætti koma því vid; voru nú landsdrottnar nokkrir teknir at ná fyllri skilum en verit hafdi, en þó var þat allstadar at gjöldin rýrnudu mikit enn, ok þóttust þó þeir, er svara áttu, fá hardkeyptara en ádr, því at engir gættu þess, at líkja því vid gjöldin, hve miklu dýrra þeir seldu ok keyptu alla hluti sjálfir, en fyr hafdi verit. Þó fylgdi þat mergd þeirri, er koma tók af bankósedlum, at fátæklíngar margir, þeir er konúngi áttu at svara landskuldum eda ödru, áttu hægra med þat, ok at ná hagnadi sínum, en hit fyrra árit, en sumir nýttu sèr þat tækifæri til at kaupa jardir, ok höndlunarmenn, er vissu þat gjörla, at eigi mætti svo lengi fram fara, ok at lagaverd lægra mundi hljóta at setjast á bankósedla um skammt, en þángat til, ýttu þeim nú fram, ok lètust gefa gódan kost ef þeir tæki spesíu fyrir 4 eda 5, ok af því fengu margir menn þeim silfr eigi alllítid.

LIII. Kap. Höfdíngjaskipti.

Sumar þat, er þá var af lidit, hafdi jafnan Ólafr Stephánsson geheimeetazrád í Videy verit mjök hrumr, svo at eigi komst hann úr stofunni, misti ok nokkut ráddeildar sinnar; en um haustid í October mánudi lagdist hann, ok lá mánud, ok vænti burtfarar sinnar, er mælt hann hafi ok talat til vid sonu sína, ok bedit þá gjöra gott fátækum af fè sínu; hann andadist hinn 11ta dag Novembris, er tvo vetr skorti á 50 sídan hann tók amtmanns nafn, ok var jardadr 15 dögum seinna; voru vid útför hans engir adrir en börn hans ok barnabörn, Brynjólfr prestr Sigurdarson frá Seli, Árni prestr Helgason frá Reynivöllum, ok

líkmenn, enda gjördist þat þá ok tídska, at hafa svo lítid vid útfarir; þá voru 8 ekkjur í Videy, ok lètu þeir brædr þær allar vera þar fyrst, nema ein fór at Lágafelli til Bjarnar sekretera: Kristín, er átt hafdi Jón prestr Grímsson í Gördum, ok voru lagdir fyrir hana 300 dalir. Af hinum voru helztar: Ragnheidr Þórarinsdóttir, ekkja eptir Jón Skúlason landfógeta, ok Gudrún Skúladóttir, er átt hafdi Jón Snorrason, sýslumadr; Ragnheidr fór sídan austr at Hlídarenda, til Vigfúsar sýslumanns frænda síns, er þá var kansellírád ásamt. Skjöldr var látinn á kistulokit, ok voru í 10 spesíur. Þeir brædr skiptu med sèr, ok seldi Björn sekreteri etazrádi Reykhóla fyrir Sídumúla ok 19 hundrud dali, en hann vildi fá þá konúngi fyrir Videy. Gullpeníngi födur síns þeim hinum mikla, er konúngr hafdi gefit honum fyrir velgjördir hans, ok virdr var til 60 dala, er sagt þeir hafi skipt í sundr, ok svo stiptamtmanns-kjólnum; var sídan Magnús etazrád ödru hverju í Videy um vetrinn, ádr hann færi þángat alfarinn, en setti Ólaf son sinn fyrir búit á Innrahólmi; þótti mörgum skipta um leigumála á jördum ok greida, þvíat misfarit var þeim fedgum um þat, ok var þó Magnús Stephensen mörgum greidagjarn sjálfr; ok mörgum landsmönnum þótti söknudr mikill at þeim, er frá var fallinn: hafdi hann verit hèr ædstr allra landsmanna at mannvirdíngum, ok hafit marga sína frændr, ok svo adra nokkra, verit ok ágætr at gódleik vid snauda menn, ok mannkostum fleirum, ok svo hamíngju; en alþýda kalladi Magnús etazrád festast med fènu, sem marga adra, ok vitum vèr eigi hvat sannast er í, þvíat slíkt er opt mjök rángdæmt, en eigi spardi hann þá fè er honum þótti nokkut vid liggja.

LIV. Kap. Hardæri ok mál.

Þá var fiskafli nokkurr fyrir Jökli, en lítill á Innnesjum sydra, var sagt at vestan, at fyrir sunnan Jökulinn hefdi tekizt nokkurt mannfall; hófst vetrinn strídlega, en á ödru túngli gjördi kyr vedr ok gód, ok hèlt þeim sídan til mids vestrar, en stundum voru þeyjar ok sunnan vedr mikil ok mjök umhleypíngasamt þadan af. Þá var mikil sudrferd af vermönnum, ok kærdu þeir þat, at enginn fengi ferd af Akranesi hjá bændum, ok engum hesti vildi Magnús etazrád láta koma þar fyrir. Svo var þá mikil nægd komin af bankósedlum á einu misseri, sídan þeir fengust nálæga engir, at enginn eins dals sedill var tekinn á Sudrlandi meira en á 5 fiska, ok jókst æ dýrleiki á öllu; gjördust stuldir ok hrifsan vída, en embættamenn áttu þat þá eitt med ödru verra en ádr med málaferli, at hvergi fèkkst pappír, ok þurfti þá þó

sem mest á at halda. Sóttin stakk sèr nidr vída, ok lágu margir hættilega, en sumir lengi, dóu þó fáir, nema adrir sjúkleikar kæmi til. Gjördist hin mesta umferd ok vard ei hamin, þvíat bjargleysi var hvervetna. Miklu fleiri dóu þá en fæddust, ok af þeim drukknudu 30 menn. Þá voru mál mörg; var fyrir austan í Múlaþíngi strákr einn, sekr um stuld, haldinn af hreppstjóra; hann hafdi haldit honum í sjálfheldu nokkurri um sumarit, en sídan lèt hreppstjóri hann í hús, nádi hann þá kjöti nokkru, ok át meira en honum var gott, því hann var dreginn ádr, en sídan dó hann; var Þórdr sýslumadr Thorlacius utan, en hreppstjóri þessi rèdist um vid annan fornan hreppstjóra, um þat, hversu haga skyldi grepti hans, rèdu þeir þat af, at ekki skyldi hann til kirkju flytja, ok fyrir því at jörd fèkkst þá ekki, er þeim leizt at grafa hann í, kom þeim þat saman, at þeir fluttu hann fram á mid ok söktu í sjó, ok drógu á hákall. Jón Vídalín, bródir Geirs biskups, var gildlegr madr, hann hafdi lengi verit stýrimadr á Indíaförum, ok margan straum vadít, ok kvænzt utanlands; hann var sundmadr mikill, ok knálegr at öllu; sídan hafdi hann haldit gestgjafahús í Kaupmannahöfn, en nú lengi verit med bródur sínum; hann var settr þar fyrir sýslu, ok kom þetta mál fyrir hann. Bóndi einn í Árnessþíngi, er Gottsvin hèt ok var Jónsson, Gottsvinssonar, bjó í Háholti ok Steinsholti, virdr af alþýdu ok þótti bjargvættr, því hann var vid efni; hann átti þá konu er Kristín hèt, Magnúsdóttir, ok var hún illviljud; Sigurdr hèt einn son þeirra. Gottsvin komst í stuldarmál um vetrinn; þar var lögsagnari Steindórs Finnssonar Jón Jónsson frá Móeidarhvoli sýslumanns, hann dæmdi í því máli hardara en Steindórr vildi, ok vard fyrir fèsekt nokkurri, en Gottsvins verdr enn getid. Þá var Þórdi kansellírádi, sýslumanni í Þíngeyjarþíngi, falit á hendr dánarbú Gudmundar sýslumanns í Krossavík; var þar allt heldr óreidulegt, ok skuldir stórar á komnar, svo mikit sem þar hafdi verit saman komit, en Hólmfrídr, systir Gudmundar, er Oddr Stephánsson hafdi átta, var flutt sudr at Sídumúla til Pèturs sýslumanns, sonar síns; hann var kalladr Ottesen. Í Borgarfirdi sunnan Hvítá var hormál, ok hafdr fyrir Jóhannes Lynge Rasmusson, bródurson Fridriks kaupmanns á Akreyri, hreppstjóri á Hvalfjardarströnd, en Þórdr bóndi á Medalfelli ok Ólafr á Þyrli, Þorsteinssynir, gengu eptir því. Stúlkan sem dó var bródurdóttir þeirra, dóttir Jóns í Kalastadakoti, en ei má gjörla segja hversu Jónas sýslumadr Skevíng lèt lykta, hann hlífdi sèr vid stórmælum, þeim er hann mátti, sem gjört hafdi fadir hans, ok hafdi byr til þess; annat hormál var sudr á Nesjum. Mikil var þá ótíd í Reykjavík, fèllu þá svo bankósedlar, at 12 gengu í móti spesíu, ok var þat þó samkvæmt því, er

ordit var utanlands, en ekkert fèkkst af höndlunarmönnum nema med hinum mestu afarkostum, ok vard Castenskjold amtmadr at hlutást til at biskup fengi mat fyrir bankósedla sína; hann tók þá vid forrádum tukthúsisns, ok lèt Bjarna Vigfússon assessor, er kalladr var Thorarensen, kaupa sín vegna fyrir tukthússmenn skippund fyrir 100 dali í sedlum, en þó seldu höndlunarmenn landfógetanum tunnu fyrir 2 skippund, en af sumum tóku þeir skippund á 20 dali. Fyrir ofan Hvítá var enn stuldarmál mikit, ok vandrædi mikil med strák einn, son Gísla í Sveinatúngu.

LV. Kap. Menn nefndir eystra.

Davíd hèt madr, son Jóns á Mýri, Jónssonar, ok Íngibjargar Grímsdóttur frá Gilljá, Grímssonar, systur Jóns prests í Gördum, ok Jóns gardyrkjumanns; hann bjó at Hofi í Öræfum ok vídar í Skaptafells sýslu, ok átti Ólufu Þorvardsdóttur, módur Jóns prests Steingrímssonar í Reykjadal; þeirra börn, sem lifdu, voru Halldórr, er átti Þórunni, dóttur Bergs prests á Prestbakka, ok Símon, hann var daufr ok mállaus, en þó atgervimadr um marga hluti; Davíd var kalladr skýrr, ok uppgángsbóndi, ok málagarpr mikill, kölludu sumir hann Mála-Davíd, ok ekki var hann Þórdi sýslumanni Thorlacius all-audveldr. Sverrir hèt madr þar eystra, er búit hafdi á Raudabergi ok Kirkjubæjar klaustri, ok var Eyríksson, Bjarna sonar á Geirlandi, Eyríkssonar í Holti, Jónssonar, Sighvatssonar; hann var tvíkvæntr ok átti börn mörg med hvorritveggja konu, var einn hans sonr med hinni seinni Eyríkr; Sverrir var daudr fyrir nokkrum vetrum er hèr var komit, en Eyríkr lærdi, ok fèkk þeirrar konu er Gudlaug hèt, Eyríksdóttir, ok bjó at Hurdarbaki í Flóa, áttu þau eitt barn; hún andadist í þenna tíma, ok gekk sídan Eyríkr í þjónustu hjá Þórdi Thorlacius sýslumanni, ok enn fleira hafdi hann sèr til undirbúníngs meiri frama, en fór utan laungu seinna, ok verdr enn getid.

LVI. Kap. Frá ýmsu.

Þá voru bodnar upp konúngsjardir fyrir sunnan, ok voru bodin mjök há, því at meint var til bankó-sedla; goldnar voru ok skuldir biskups af Commission þeirri, er um þat átti at sjá. Þá tóku þeir brædr stiptamtmannssynir at byggja jardir sínar, ok settu á allan leigumála óframfærdan; þeir brigdudu Bæ í Hrútafirdi af Jóni sýslumanni Jónssyni, er fadir þeirra hafdi selt honum fyrir fjórum vetrum, ok budu ei annat

en jafnmarga bankósedla sem hann hafdi fyrir gefit, en hann þóttist engin efni hafa á at mæla á móti því; fluttist nú Magnús etazrád til Videyjar, ok tók þángat med sèr tengdaforeldra sína, en hafdi þó bú á Hólmi, ok addráttu stórmikla, ok ærinn peníng. Þá komu upp vísur í Eyjafirdi, ok var þetta í þeim:

Nú er haldit niflúngs bod,
nú er bænda standi
óbilandi styrktar stod
stofnud hèr í landi.

Bezta veit ek bæi þrjá,
bændum tjóns at varna:
Niflheim fyrsta nefna má,
Nödrufell ok Hjarna.

Var Jón prestr Þorláksson at Bægisá grunadr um þær, ok reid Gunnlaugr Briem sekreteri heim at honum, en hann synjadi þverlega fyrir, ok er sekreterinn var heim farinn, sendi Jón prestr Magnúsi prófasti Erlendssyni at Hrafnagili vísur, ok bad hann segja einu sóknarbarni sínu, en sekreterinn bjó þá at Kjarna; þær voru þrjár, ok „um siktkunstina," ok var sú seinast:

Sá sem gjarnan siktar adra,
síspanadr eins ok nadra,
allt at færa á versta veg:
skal hann þá ei skilit eiga,
skal hann nokkut fordast meiga
at hann siktist eins ok eg.

Vard þá ekki meira af þessu, því at amtmadr mælti med Jóni presti, ok kvad hann ekki hlífa sèr sjálfum í kvedlíngum.

LVII. Kap. Hardindi, Castenskjold vard stiptamtmadr, lög ok annat.

Hardindi voru þá mikil, nema á sudaustrlandi, lá vid mannfalli hvervetna, ok hófst nokkut vid sjóinn; voru þá ærin vandrædi, ok dýrtídin svo mikil, at aldrei hafdi slík verit, því þá konsúlinn kom út, ok sídan nokkur dönsk skip, voru bankósedlar eigi sparadir, ok tók þá

nálega enginn fyrir meira en 8 fiska, en sumir minna, ok hètu þó enn löggildir fyrir dal, ok vildu Skagfirdíngar ok Húnvetníngar gjalda þá í fullan skatt, allir þeir af bændum er audgastir voru; fyrir því voru sýslumenn mjök illa komnir, ok prestar engu betr, helzt í Skagafirdi, þar sem þeir höfdu haft ádr tillag af stólnum ok mötu, er ei var upp bætt. Óli Sandholt rèdi þá öllu med konsúlnum. Þá spurdist út híngat at Frankismenn ok Napóleon keisari höfdu farit stórum óförum í Rússlandi fyrir húngrs sakir ok frosta, svo at sá mannskadi reid honum sídan um allt, þar sem hver þjód treystist nú at reisast í móti honum af annarri, er ádr hafdi eigi þorat, en Svíar ok Englismenn kölludu þá Noreg af Danakonúngi. Þá var afskipud stiptis-commissionin, ok var amtmadr Jóhann Castenskjold stiptamtmadr gjörr, en Stephán amtmadr Þórarinsson, er hann hafdi látid þat umbod, fèkk nú konferenzráds nafnbót. Castenskjold reid til Heklu ok tveir hinir Ensku med honum. — Nú kom ok út konúngs tilskipun um bankósedla ok ríkisbánka, skyldi ríkisbánki setjast ok silfr gjaldast af jördum til at standa fyrir honum, átti hverr ríkisbánkadalr at gilda í silfrverdi hálfa spesíu, en hverr í nefndarverdi 6 bankósedla, þó skyldi þetta bod hèr eigi til fulls löggilt vera, fyrr en commission væri haldin, sú er semja skyldi um slíkt penínga verd hèr á landi, ok senda sídan utan til konúngs samþykkis; skyldu vera í henni Castenskjold stiptamtmadr, Árni kansellí-sekreteri Sigurdarson, hann var kominn út, Ísleifr Einarsson jústizrád, Bjarni Thorarensen ok Bjarni riddari Sigurdarson, hann var ei út kominn, ok þótti þó rída á honum; tóku þeir hinir um sídir Sigurd son hans med sèr. Mörg skip fengu hömlun, er út voru búin híngat, ok var af því mjök bágt um allar naudsynjar. Sá madr kom einn út í Reykjavík, úngr at aldri, er hèt Rasmus Kristján Rask, stúdent einn danskr, ok hafdi ritad íslenzka Grammaticam, því hann var allra manna skarpastr til túngumála náms, ok svo vel at sèr í íslenzkri túngu ok ödrum fornmælum, at fáir mundu innlendir fremr verit hafa; hafdi hann fengit styrktarpenínga til híngatfarar, at kynnast hèrlenzku, túngu ok fornfrædum, en fyrst hafdi hann numit Íslenzku af Árna presti Helgasyni á Reynivöllum, er þeir voru saman í Kaupmannahöfn, ok reid hann því til Reynivalla at finna hann, ok med honum Gísli Gudmundarson tuktbússrádsmanns frá Hjardarholti, er þá bjó á Signýjarstödum, hann bjó sik á leidinni sídhempu ok reidsokkum ok hatti allillum, ok villti á sèr heimild, kendi Árni prestr hann fyrst ekki, en hann lètst vera bóndi einn af Nesjum sunnan, kunni þó engin tídindi þadan at segja, ok þat furdadi prest, ok spurdi Gísla einslega hverr sá væri svo heimskr, en ekki heyrdi hann á máli

hans at hann væri útlendr, því hann taladi mjök rètt, þó hann væri linmæltr nokkut; Gísli brosti nokkut svo at þeim, ok grunadi þá prest fleira; eptir þat kenndust þeir, ok fagnadi hvorr ödrum, ok gjördu af þessu gaman mikit.

LVIII. Kap. Jardasala ok skipakomur.

Þá voru þvínæst bodnar upp jardir í Þíngeyjar þíngi, ok svo Vadla þíngi: hálft Múnkaþverár klaustr; urdu svo mikil bodin á sumum, at þúsund dalir í bankósedlum voru bodnir fyrir 10 hundrud, einnig jardir nokkrar undir Jökli. Á því vori deydi Jón prestr Jónsson at Holti undir Eyjafjöllum. — Þá hefir Steindórr sýslumadr Finnsson kansellírád látid af Árness sýslu, ok fengit konúngs lausn, en Þórdr Thorlacius fèkk hana utanlands, ok var nefndr kammer-assessor, fór hann á skipi til Múla sýslu, er Kjartan Ísfjord átti, son Þorláks sýslumanns ok Sophíu Erlends dóttur sýslumanns Ólafssonar; þat hafdi sterk leidibrèf ensk, en þó tóku Enskir þat, ok settu upp í Gothenborg; var þat dæmt ránglega tekit, en ránit rèttist ei at heldr, því at vörurnar voru eyddar, ok sátu þeir þar. — Finnr Magnússon kom ekki. Um sumarit var grasvöxtr gódr, helzt á túnum, en nýtíng bág; þá lètu þeir brædr stiptamtmanns synir selja Hof á Höfdaströnd, ok þá torfu keypti Jakob Havstein faktor, hálft fyrir 500 spesíur, en hálft fyrir þrjár þúsundir bankósedla, ok tók at gjörast ósmár at eignum. — Reynistadar jardir voru ok bodnar upp í Augusto, þær sem í Húnavatns sýslu lágu; þar stód Björn Ólsen á Þíngeyrum fyrir sýslu, því Sigurdr sýslumadr Snorrason hafdi andazt mánudaginn fyrir pálmasunnudag, vetri midr en hálffimtugr, ok átti þá þrjú börn eptir med hinni sídari konu sinni, Íngibjörgu, dóttur Bjarnar prests Jónssonar í Bólstadarhlíd; — hann hafdi átt andstædt vid Húnvetnínga, því hann var nokkut framgjarn, en vidkvæmr í skapi ok þreklítill, en þeir ríklundadir, ok hafdi hann verit máttfarinn lengi ádr en hann deydi, ok eigi getad annazt margar sýslanir. Einnig voru bodnar upp Reynistadar jardir í Sandár hrepp ok Skefilstada hrepp, ok heimajördin sjálf, budu ábúendr uppá sumar, en Reynistad hugdu menn ætladan Birni presti Jónssyni fyrir Bólstadarhlíd, er kammerit hafdi falat at honum, en hann hafdi sett uppá Bólstadarhlíd þrjár þúsundir dala, ok var þat jafnt því sem upp á Reynistad var bodit, ok allt þetta reiknat til bankósedla, ok var því jafnan yfirlýst ádr bod fóru fram. — Húsavíkr skip kom fyrir nordan, en á Eyjafjörd kom Lynge hinn úngi, son Fridriks kaupmanns, ok gaf Rasmusi födurbródur sínum 5 þúsund dali í bankósedlum, ok fór utan

sídan; var med honum annarr höndlunarmadr, en hans vöru átti Kjartan Isfjord; timbr var allmikit á skipi því, er Lynge hafdi, en kornvara lítil, ok flest svo dýrt at aldrei hafdi slíkt verit, því þó tunnan væri eigi seld nema á 20 dali, voru eigi peisur teknar nema á hálfan dal, ok hespur at því skapi. Pappír fèkkst nær enginn ok var þat mikit mein, svo margt sem skjótt þurfti til lykta at leida, ef lögum skyldi gegna, þeim er þá voru; — ok svo mikil naud var, þó gódr væri heyfengrinn, at margir voru at þrotum komnir, en engar naudsynjar at fá. Knudsen kom út fyrir sunnan, ok margir er utan höfdu farit; þar var grasvöxtr ákaflega mikill, ok svo austr um landit, en nýtíng hin versta af rigníngum. Kom út þat konúngs bod, at ekki skyldi þurfa at taka bankósedla fyrir skuldabrèf at svo gjörfu hèr í landi, fengu því eigi Hólamenn at lúka amtmanni þat er eptir stód af verdi Hóla, ok margir adrir urdu þeir, sem ei fengu lokit konúnginum þat er var eptir af stólsjarda verdinu; en sumir tóku til at brigda jardir þær, er fyrir mörgum árum voru seldar fyrir jafnmarga bankósedla, er þá höfdu verit fyrir gefnir, ok horfdi þat heldr til óskipunar, ok þótti ránglæti þeim sem fyrir urdu. Annat konúngsbrèf fríadi menn frá at gjalda procentu-penínga af dánarbúum þeim, er eigi nádu 100 dala virdi. Iktsýki gekk þá vída, ok þúngsinni, ok var margt andstædt. Þá lèt Eggert prestr Eyríksson af Glaumbæ, er hann þóttist þrotinn at heilsu, ok var hálfníræðr at aldri, en þó var hann ern ok hress í sinni jafnan.

LIX. Kap. Frá Castenskjold stiptamtmanni.

Jóhann Karl Castenskjold stiptamtmadr þótti sumum nokkut órádinn; hann var lèttlátr ok gladlátr, ok sá ei í at hlífast vid smábrot; var eittsinn Húnvetníngr einn í vandrædum fyrir stuld, er hann var mjök gjarn á, sá er Jens hèt; hann var skáldmæltr ok fljótgáfadr, ok hèt stiptamtmadr honum hjálp ef hann kastadi þegar fram vísu um sik; hann kvad:

Merkr hradr gefr upp gjöld,
gódsinnadr tídt vid öld,
sterkr gladr stór med völd,
stiptamtmadr Castenskjöld.

Vid þat fríadist hann at því sinni; — Castenskjold hafdi sjálfr höndlan í Reykjavík, ok stód fyrir henni, ok bar því stundum til orda vid faktóra, ok spillti med því embættisveg sínum vid þá. Þat bar til í Ólafsvík vestr, at þar voru rekin á land 500 marsvína, ok var gefin

megran, en spikvætt seld á 3 dali, stód fyrir því Stephán Skevíng; þar rak sídan ei færri en 12 eda 13 hundrut, ok hafdi Stephán af því plóg mikinn, ok þó margir gagn, en eptirköst veitti þat seinna. Þó sá ekki Castenskjold fyrir tukthúsinu, en vel sá hann fyrir sínu húsi ok byrgdi þat, ok þóttist nú neyddr til at reka alla fánga brott af tukthúsi, ok setti þá á sveitirnar, þó þær væri ofþýngdar ádr, var þó lofat at gjalda sveitunum seinna kostnadinn, en þat vard heldr aldrei, ok eyddist þannig sú konúngs skipan, en illvirkjarnir gengu lausir hvert er þeir vildu, ok var Castenskjold eigi sök á gefin, ok eigi kom bót á eptir; hjónum sleppti hann úr Skagafirdi, er þángat voru dæmd nýlega, ok öllum þóttu þar bezt komin, ok hèt þeim fullri lausn af konúngi; hann sendi ok Stepháni amtmanni á Hvítárvöllum þjóf einn at vestan, er fara skyldi á þrælkunarhús þat; annan þvílíkan sendi hann nordr: Ísleif, son Jóhannesar á Breidavadi, ok dugdi ei þó amtmadr þadan sendi hann aptr, vard hann í Húnavatnsþíngi til meiri ótíma. Honum bar ok til vid Gísla Símonarson kaupmann; Gísli átti konu skagfirzka, ok álitlega sýnum, ok þótti hún hafa ordit barnshafandi seinna en hann átti von á, ok medan hann hafdi verit utanlands, ok grunadi Castenskjold fyrir hana; fór Gísli utan med hana ok barnit, ok seldi þat er hann átti, en þó kom hann aptr seinna til höndlunar.

LX. Kap. Frá ýmsu.

Þá var enginn fiskifengr fyrir nordan land, en lítill sydra, kom þar skip frá Færeyjum ok faladi fisk, þvíat þar var þraung mikil, ok fèkk eigi; voru þá mikil hardindi allstadar at spyrja, ok dýrtíd úr hverju landi. Eitt konúngsbrèf kom, þat er kvad á at sýslumenn skyldi skipta hverir eptir adra, en eptir amtmann einhverr, sá er bezt þætti til fallinn í hans amti; eitt kom til biskups í gegnum kansellíit, þat tók af allar frillulífis sektir, ok þótti sidlátum mönnum undarlegt, en lausíngjar fögnudu því, ok ætludu einnig ætti at skiljast um hórdóma. Þá vard Hans Vilhjálmr Koefod sýslumadr yfirbergamts-skrifari í Konúngsbergi í Noregi. Óvild nokkur fèll inn á medal þeirra brædra Magnúsar etazráds ok Stepháns amtmanns, ok ætludu menn leida mundi af Jörgensens málum, en lagdist þó nidr. Þá voru svo mikil sveitarþýngsli, at ekki höfdu meiri verit, ok kurrudu bændr mjök, en í Snæfells sýslu ákærdu þeir sýslumann ok hreppstjóra, samdi ákæruna Ásgrímr Hellna-prestr, er laungum hafdi óeirinn verit. Kýr höfdust ok höfnudust illa, ok voru lètt heyin. Hverr höndlunarmadr í Reykjavík hafdi þá tvær eda þrjár nidrsetur at fæda, en þó voru 300 rádstöfun-

arlausir á Nesjunum, ok voru 100 af þeim fæddir í tukthúsinu á konúngs kost, med einni máltíd á dag; en þó at landfógetinn kæmi á vid Reykjavíkr kaupmenn, at þeir fæddi nokkra menn snauda, drógu höndlunarmenn sik undan því annarstadar, nema sem þeir sjálfir vildu. Konsúlinn enski seldi spesíur fyrir ull eina fyrir 5 pund; kirkjuvín fluttist nálega ekkert. Skip hafdi komit í Stykkishólm, ok var þángat sókn mikil, þar var faktor Bogi, son Benedikts at Stadarfelli Bogasonar, ok barst honum fè mikit í peníngum; 100 bankósedlar er þá sagt hafi bodnir verit fyrir einn saud í Reykjavík, en sumir komu þó þeim sedlum af sèr fyrir silfr, ok ginntu á því einfalda menn. — Þá öndudust þrír prestar fyrir vestan: Jens Jónsson, sýslumanns úr Ísafirdi, Árnórssonar, kapellán at Kirkjubóli, ok sídan Gísli prestr Gunnlaugsson prests, Snorrasonar, er stadinn hèlt, ok Erlendr prestr Hannesson, er þar var þá med honum; Benedikt prestr Pálsson at Stad á Reykjanesi var andadr ádr, ok var hann gamall mjök, þvíat hálfr sjöundi tugr vetra var sídan hann vard prestr, ok voru þá allir Pálssynir daudir. Stephán amtmadr Þórarinsson konferenzrád lèt sýslumenn ok hreppstjóra greina sèr orsakir til sífeldrar aukníngar sveitarþýngsla, ok hversu bezt yrdi rádin bót á þeim, höfdu þau þá enn aukizt nyrdra, af því at stiptamtmadr sendi at sunnan hvern sem uppgefinn var nordlenzkr ok þar kominn, þángat sem hann var alinn, ok þó lengi hefdi búit sydra, á móti þeirri reglu er gjör var um vinnuhreppa, ok tilætlun hreppstjóra-instrúxins ok handbókarinnar, ok olli þat at ei voru virdar atgjördir Magnúsar Stephensens fyrir sudramtid, þar sem enginn hafdi veitt honum umbod yfir því. Margir neyttu ríkismenn þá bragda til at nýta sèr tídina, sem ádr er sagt.

LXI. Kap. Vetrarfar ok misfarir.

1814. Vetr lá harla misjafnt á ok vorn blotar, slösudust margir menn af hálkum um hann midjan, en í Jökulsá í Skagafjardardölum drukknadi Árni bóndi Jónsson sáttamadr, dótturson Eggerts prests Sæmundarsonar, hann hafdi gengit á ána nokkru utar en ísbrú, sú er undir var. Vídast vard vetrinn gódr ok vorit, ok vard mönnum þat til mikillar líknar, svo erfidlega sem áhorfdist; var sótthætt mjök ok kvefsamt allan vetrinn, ok allt þat ár, dóu enn fleiri en fæddust, ok drukknudu af þeim 48, en nokkrir dóu í hardrètti. Þá andadist Pètr, er fyrr bjó í Gördum í Stadarsveit, ok stadit hafdi fyrir sýslum, Pètrsson prests á Raudamel, Einarssonar, at Stafholti, med Pètri prófasti syni sínum, ok Halldórr prófastr í Hítardal, Finns son biskups. — Var þá í þann

tíma á annan hátt ordin skipun á skóla, en fyrr hafdi verit fyrir nokkrum vetrum, leiddr inn þýzkr læríngarháttr í ríkin, til raunar, á þann hátt, at lektor var einn formadr skólans, sá er helzt las fyrir í gudfrædi, en hinir adrir hètu adjuncti, ok lásu þeir allir fyrir öllum piltunum sitt hverr, en enginn var yfir annann bodinn; var þar þá einn í skólanum Snorri, son Bjarnar prests, Snorrasonar prests hins gamla at Húsafelli, hann átti heimili í Reykholti, at Eggerts prófasts Gudmundarsonar, ok var þar módir hans; honum þótti þat, at hann kæmist seint úr skólanum, ok væri þat vafit fyrir sèr, en sumir segja hann hafi kvidit því ásamt, at hann mundi krenkjast sem fadir hans, ok grandadi hann sèr med þeim hætti, at hann festi snæri at hálsi sèr, en hratt undan fótunum því er hann stód á, fannst hann ódaudr at eins ok vard eigi vid hjálpat; hafdi þat heyrzt á honum, at hann hefdi kvidit vid at koma heim í Reykholt. — Þá var harla lítill fiskafli fyrir sunnan, ok dýrtíd mikil ok hardindi, en fyrir vestan hjálpudust innlendir af hvalfeng hinum mikla er þar var, ok svo adrir úr ödrum sveitum vid höndlun í Stykkishólmi; var þar keypt mikil matvara frá Nordrlandi ok vídar at, þó at ærit dýr væri, ok kom þat mörgum manni til lífs, med góðvidrum þeim er gengu.

LXII. Kap. Mál ok mannskadar.

Þann tíma var mál í Skagafirdi, ok hafdi hafizt sumarit fyrir, var ákærdr Sigurdr hreppstjóri Andrèsson í Ártúnum af presti ok sveitarmönnum á Höfdaströnd, um lausakonu eina, er hafdi ordat hann vid sik, því þeir vildu koma barni hennar af sveitinni á hann, þar sem hann hafdi þolat henni at hafa þar dvöl, ok kölludu þat líkindi sem hún bar fram, en sýslumadr dæmdi honum eid, ok málskostnad af hvorumtveggja; skutu þeir hinir til yfirrèttar, ok var þar ekkert gjört úr ákærunni; þeir kærdu hann ok fyrir amtmanni um sveitarreiknínga, ok þóttu honum þær sakargiptir einkis verdar. Enn í Snæfells sýslu var kæra mikil um reiknínga, á Jón Jónsson, hreppstjóra vid Hellna; þar var ok madr dæmdr til þrælkunar ok kagstrýkíngar fyrir hrossa stuld, strauk hann ok stal aptr, ok vard sá hreppstjóri fyrir útlátum allmiklum, er hans skyldi gætt hafa. Þar var enn mál mikit um Sæmund prest Magnússon Holm at Helgafelli, vildi Björn verda kapellán hans, son Gunnlaugs smids af Vatnsnesi, ok var honum frá rádit, því at hann þótti lítt til færr at komast í samböнd eda vidskipti vid þann mann, med því hann sjálfr var nær annars hugar um allt, nema mælíngarfrædi; var prestr kærdr um marga hluti, ok mest um

nídslu á stadnum; veitti Björn prófastr Þorgrímsson ok Sigurdr Gudlaugsson sýslumadr, ok Jón prestr Ásgeirsson úr Nes hrepp heimsókn at prests, ok þó med biskups rádi, ok skodudu stadinn, ok vardadi prestr þeim þat sem hann mátti; þótti þeim eigi vidsæmandi, hafdi hann stúngit upp völlinn, ok mýrar þær, er um hann voru, ok hladit garda marga ok stóra hvern utan yfir annan, ok suma yfir torfærur upp í fellit, svo at þat var nálega umfram líkindi, at einn madr hefdi mátt slíkn orka, sá er eigi var meiri máttar en hverr annarr óvalinn, ok hafdi hann þó einn at verit; vissi enginn til hvers gardar þeir skyldu vera, ok eptir því var fleira rádlag hans, ok kirkjan fallin med öllu. Hann var stórordr ok hardordr laungum vid alla yfirmenn, ok hvern þann er at hans gjördum vildi finna, ok svo vid kapelIána sína, en helzt vandadi hann um vid kaupmenn ok adra, þá er honum þóttu skada landit, var þat med lítilli greind, ok lítils var vert um embættisverk hans; vildu þeir nú hafa hann frá kallinu, en hann fór sudr, ok þrasadi vid biskupinn, þar til er honum vannst at hann skyldi vid vera til þess er málin kæmi lengra. Var Castenskjold honum sinnr, en fáir adrir, því hann fór lítt at annarra rádum, ok var æskulegr í háttum, ok gaf sik meira vid kaupskap en stjórn, ok vildi lítt hlutast til um rèttdæmi, en var ærit örr vid suma menn, ok var því snúit svo fyrir honum, at þeir nyti meira kvenna, þeirra er þeim voru nákomnar, en sín sjálfra. Þá var Páll rektor Hjálmarsson vígdr til Stadar á Reykjanesi, sextugr at aldri, ok gjördi þat Þorkell stiptprófastr Ólafsson gamli, í Hóla kirkju, ok ætludu menn sú vígsla mundi þar seinast fram fara; fór prestr sídan vestr ok fólk hans. Mannskadar urdu þá miklir undir Jökli, týndust 23 menn, ok margir kvæntir, hèt einn Jón Sæmundarson ok annarr Gudmundr Gudmundarson, Adalsteinssonar, gildlegr madr ok gegn; einn var Jón prentari Jónsson, er á Hólum hafdi verit, ok talinn med betri almúgamönnum, ok formadr sá er Ögmundr hèt, frá Stadarstad.

LXIII. Kap. Braudaveitíngar.

Um vorit andadist Þórarinn prestr at Tjörn í Svarfadardal, Sigfús son prests, Sigurdar sonar prests at Bardi, bródir Sigfúsar Bergmanns í Vídidalstúngu, af iktsýki ok fleirum meinsemdum, fór þá Sigfús prestr fadir hans vestr til Sigfúsar sonar síns; annarr deydi Jón prestr Gudmundarson á Melstad, ok þá gamall mjök, ok voru þau braud fyrst óveitt, en Mýra braud edur Þykkvabæjar klaustr í Álptaveri fèkk Sigurdr prestr, son Gísla prófasts Þórarinssonar, er í Odda hafdi verit.

Sídan var Halldóri presti frá Hjaltabakka, syni Ámunda smids, veittr Melstadr, því hann hafdi vel hýst upp Hjaltabakka á fáum árum, ok var þá ómagamargr; hann var snillimadr at mörgu, sem fadir hans; en Árna presti Snorrasyni at Felli var þá veitt Tjörn. Ádr hafdi Magnús prestr Magnússon frá Hvammi í Laxárdal fengit Glaumbæ, því Eggert prestr fór þá til Hinriks bródur síns á Reykjum, ok lagdist í kör, en Hvamm fèkk Vigfús prestr Eyríksson frá Reykholti, er fyrri hèlt Hvanneyri í Siglufirdi; hafdi nú Hvanneyri Gamalíel prestr Þorleifsson.

LXIV. Kap. Stórtídindi.

Fyrst komu nú af skipum eitt enskt fyrir sunnan, ok Hofsós-skip, er legit hafdi vid Skotland, en sídan Bjarni riddari ok Gísli Símonarson, ok fylgdi honum ekki kona hans, einnig skip á Skagaströnd, ok svo önnur fleiri þadan af, var vara svo dýr hjá þeim er fyrstir komu, ok svo felld hin íslenzka, at aldrei hafdi svo verit, nema á Eyjafirdi sumarit fyrir, en bankósedlar voru þá engir at fá, kom ok ei út þat er Commissionin, sú er sett hafdi verit, hafdi ákvedit um þá, ei var heldr stadfest kaup á Reynistadar jördum eda konúngs jördum sydra, er upp höfdu verit bodnar hit fyrra sumarit, ok fèll kammerit frá þeim jördum, er nefndar höfdu verit til, ein úr hverjum landsfjórdúngi, ok þat hafdi viljat kaupa konúngi til handa, ok menn hugdu at ætladar hefdi verit fógetum, er skipa skyldi; var kominn í þat aptrkippr mikill, ok vildi nú enga jörd selja, ok idradi þess at margar höfdu seldar verit; þóttust nú margir mjök hremmdir. Med skipunum komu út tídindi mikil, ok hardla stórkostleg; höfdu allar Nordrálfu-þjódir tekit sik saman í móti Napóleon keisara á Frakklandi, sídan er hann fór óförunum á Rússlandi, ok misti þar hinn mesta styrk sinn, en eptir þat ordit sambands-konúngar hans ok at lyktum sjálfs hans menn fráhverfir honum, ok mest fyrir áeggjan Alexanders Rússakeisara, ok prinzins Franska Bernadotte í Svíþjód, er sídan var kalladr Karl Jóhann, ok svo Englismanna, ok fundit þat til, at hann hefdi eydt mjök Frakkland med útbodum ok annat, hafdi svo komit um sídir, at hann vard yfirhugadr med mörgum ok stórum atburdum ok orustum, ok lèt af ríki, ok fèkk ei at halda ödru en eyju þeirri hjá Ítalíu er Elba heitir, en Frankismenn höfdu tekit yfir sik konúng þann er Lodvík hèt, hinn 18da med því nafni, ok var bródir þess konúngs, er líflátinn hafdi verit. Var nú hvervetna kominn á fridr at kalla, en þó med þeim fádæmum fyrir Danmörku, at Dönum hafdi verit þraungvat svo af Rússum ok Svíum, at þeir urdu at sleppa Noregi vid Svía, var þó

Ísland undan skilit ok vestrlöndin, en taka aptr heit fyrir Pommern hinni svensku. Vildu þá Nordmenn med engu móti gánga undir Svía, ok lètust heldr kjósa at deyja, ok tóku konúng yfir sik: Kristján, son Fridriks, Fridrikssonar hins fimta Dana konúngs, en vid þann ófrid, er þá gjördist med Svíum ok Nordmönnum, gekk af Danakonúngi tilkallit til Pommern; ok voru nú Nordmenn mjök atþrengdir, því Danakonúngr var einnig neyddr til at vera þeim úrhendr.

LXV. Kap. Um Henderson ok Rask.

Med Gísla Símonarsyni kom út prestr enskr, sá hèt Ebenezer Henderson, hann var gjördr út af fèlagi því hinu mikla, er hafizt hafdi á Englandi vid aldamót, ok látid prenta ritnínguna á sinn kost á mjök mörgum túngum, til þess at skipta henni út á medal allra þjóda, ok selja med gódu verdi, eptir því sem þá var, fyrir 4 ríkisort heil, en gefa sumar; var annarr slíkr prestr þá á Rússlandi, hann hèt Paterson ok hafdi fengit lidsinni mikit af Alexander keisara; átti þessi at sjá um útskipti ritnínga ok Nýja-testamenta hèr í landi, ok auglýsa sem flestum; hafdi fèlag risit í Danmörku at hans forlagi, er prenta lèt 5 þúsund ritníngar heilar, ok jafnmörg Nýja-testament. Rasmus Rask fór ok um land, ok leitadi fornfræda; hann reid nordr til Mödruvalla ok þadan snöggvast vestr til Vidvíkr, ok lagdi þat til vid Jón Espólín at prenta lèti árbækr, sídan reid hann nordr aptr, ok austr fyrir landit umhverfis, ok safnadi kvædum úr midtímanum ok ödru því er hann fèkk. Henderson fór yfir sydra, ok fann presta, ok þótti mikils vert um Steingrím prófast Jónsson í Odda; hann kom nordr eptir Rask, ok reid Eyfirdíngaveg til Mödruvalla, þadan til Hóla, ok þótti þar ekki vel um gengit, er prentverkit var á brottu, ok stóllinn, ok dómkirkjan af tekin, sídan reid hann nordr aptr, ok fann presta hvervetna, ok kynntist Jóni presti Jónssyni í Mödrufelli; hann reid austr um land ok grensladist eptir háttheldi, helzt um kristnihald, kynnti hann sik allstadar ágætlega, en kristni þótti honum betri nordanlands en sydra, hafdi ok eigi traust verit at Reykjavíkr kaupmenn hefdi eigi í kýmni um hann; prestar sumir sýndu sik honum þó betri en þeir voru, en hann lagdi allt út til hins bezta, gaf ok landsfólkinu öllu saman lof um trúrækni ok annat, ok heldr meira en minna en vert var; hann var mjök fastrádr í háttum, svo hann breytti ekki dagleidum ok náttstödum, sem hann hafdi ætlat sèr, hversu sem vidradi. Bækr hans höfdu komit út í Höfda, til Schrams, ok átti hann at skipta þeim út mörgum gefins, en hann seldi hverja ritníngu fyrir ríkisort heilt, hverjum

er kaupa vildi, ok sumum margar, en þeir okrudu þær sídan út aptr. Jón prestr Jónsson í Mödrufelli hóf þá útgáfu smá kristindóms-bæklínga, sem annarstadar í löndum tídkadist af þeim er efla vildu ritníngarfèlög. Þá lögdu margir menn sik eptir kályrkju ok jardeplarækt, meir en fyrr hafdi verit, en sumir sádu byggi, ok spratt þat nokkut; var gott sumarit vída, en þó grasbrestr sumstadar. Lítid var þá ordit um barnaskólahaldit á Hausastödum, ok eyddist þat sem annat.

LXVI. Kap. Skipakomur ok utanfarir, ok annat.

Skip komu á Akreyri, Lynge hinn úngi ok Gudmann, er út hafdi komit hit fyrra árit; med honum kom út Þórarinn amtmanns son, ok reid hann þegar heim til Mödruvalla er skipit var landfast. Otti Gudmundsson frá Skildínganesi var þá utan farinn, hann hafdi haldit bú Koefods, ok var fyrir sýslu, en sýslumadr kom út, er settr var fyrir sýsluna: Halldórr, son Gudmundar prests at Lambastödum Þorgrímssonar, stjúpsonr biskups, einnig Finnr Magnússon, ok bjóst hann utan aptr. Lynge fór í Siglufjörd, ok hrakti þá í haf er hann fór þadan, ok spurdist ekki til þeirra fyrst. Castenskjold átti þræsur vid Magnús etazrád, hafdi hann viljat ná Videy, ok bygdi Magnúsi Stephensen út þadan, en hann lèzt mundu sitja at svo búnu, kvad Castenskjold þat vanrækt hafa er honum var um bodit, at bjóda Videy upp; þat hafdi stiptamtmadr ei viljat gjöra fyrir þá sök, at hann uggdi etazrád mundi mest bjóda, en hann hafdi kært þat ádr, at stofan í Videy væri mjök hrörnud. Bjuggust þeir nú til at bera hvorr sök á annan, en ádr Castenskjold færi utan setti hann Bjarna Thorarensen assessor fyrir sitt umdæmi, ok þó svo mjök á sjálfs hans ábyrgd, at hann áskildi at til sín eins skyldi leita, ok einkis annars, um allt þat er honum heyrdi um at gjöra; hann samdi þat ok med Geir biskupi Vídalín, ádr hann færi, at prestum ok kirkjum skyldu gjaldast öll fastagjöld í ullu, tólg eda ótilbúnum vörum, eda þess virdi, en þat var þýngra en annat landauragjald, ok voru þat miklar álögur í jafnillri tíd, enda gjördist hvers manns hugr, sem at ödrum átti at kalla, fús at heimta í þvílíkum aurum, ok var fjarstædast afdrætti þeim er verit hafdi, en kaupmenn gjördu annarsvegar helzt til lítid úr allri ullarvinnu, ok spilltu med því handidnum landsmanna, ok var þat verra en allt annat er þá gekk yfir, því at af því jókst verkleysi ok ósidr ok fleira illt. Þá var óhægd á mörgu, fèkkst ei vidr eda adrir þarfir hlutir í höndlun, ok traudlega kirkjuvín, ok torvelt var at fá fisk, því útlendir budu svo mikit fyrir hann, ok þó allt annat fulldýrt, þat er fáanlegt var, átta

eda tífalt vid þat sem verit hafdi. Duggur hollenzkar komu vid austrok nordrland ok seldu fátt eitt, en þó med betra verdi en adrir; kvádu skipamenn þær margar koma mundu at ödru sumri, ok hugdu margir gott til þess, ef þat gagnadist fyrir kaupmönnum hèr. Þat spurdist, at Árni Sigurdarson sekreteri var dáinn utanlands, en þessir menn fóru þá enn utan: Ólafr son Magnúsar etazráds, Ólafr son Stepháns amtmanns á Hvítárvöllum, Sveinbjörn son Egils í Njardvík, fóstrson etazráds, ok tveir synir amtmanns nyrdra. Var þá umtal um ágreiníng útaf arfafè, med Magnúsi etazrádi ok Steingrími prófasti Jónssyni í Odda vegna stjúpbarna sinna, barna doktors Hannesar biskups, ok svo um skuldaskipti etazráds vid Ara i Njardvík ok Knudsen, ok allt af bankósedlunum, er voru fallandi þá hann svaradi þeim af hendi til þeirra, en þeir vildu ei kalla gilda.

LXVII. Kap. Adrar frásagnir á því ári.

Þórdr prestr á Völlum í Svarfadardal, Jónsson prests hins gamla, Halldórssonar, andadist um haustid. Þá voru laungum vedrsældir. — Þá var Jón Vigfússon úr Skagafirdi dæmdr fyrir stuld til kagstrýkíngar ok þrældóms, en Jón at vestan, er strokit hafdi, nádist vid Arnarvatn. Þann tíma tók at breidast nokkut út sandfè hit enska fyrir sunnan, gaf Magnús etazrád þat sumum mönnum til stofns, en um prentverkit gekk treglega, kostadi sálmabókin 4 dali, en lærdómsbók barna, er mest naudsyn var á, fèkkst ekki prentud; hafdi Magnús etazrád sent þann pappír utan aptr, at mælt var, er hann hafdi fengit undir prent, þótti hann ofdýrr; beiddist þá Geirr biskup Vídalín at lærdómsbókin væri lögd upp utanlands, ok vedsetti fyrir inntektir sínar, at því er hann sagdi sjálfr. Kom nú brèf frá amtmanni nyrdra, Stepháni konferenzrádi á Mödruvöllum, um ómagaþýngslin, ok lagdi hann til at mínkut væri tillög af sveitunum vid alla þá, er nokkut mætti vinna fyrir sèr, en allir 16 vetra væri settir í vistir; þat hit sídasta þótti mönnum ófært, því at margir slíkir voru ónýtir at mestu. Hann knúdi ok fram til gardyrkju, ok voru menn þess nú allfúsir ordnir, þar sem ei voru meinbugir á, þó lètu sumir illa vid því, ef sveitum skyldi leggja af gördunum, sem gjört var Þorláki bónda Hallgrímssyni í Skridu. Páll prestr frá Hafsteinstödum, Árna son biskups, fèkk Fell í Slèttuhlíd um haustid. Á því hausti rak enn 100 smáhvali, samkynja þeim er ádr komu vestra, vid Þíngvelli í Helgafells sveit, en 500 fyrir sunnan Jökul. Þar undir Jöklinum voru mál móti hreppstjórum í Breiduvík um reikrnínga ok annat, er Ásgrímr prestr hafdi á lopt komit. Mál var ok í Reykjavík,

ok var lítils vert: hafdi Óli Sandholt skorit á snæri fyrir konu nokkurri, ok þau samit þat med sèr, en Castenskjold hafdi kallat þat svo mikit ofríkisverk, at eigi mætti þola í bænum, ok bodit at taka upp sem sakamál, hafdi landfógeti þat gjört en viljat ei dæma, þar sem sáttanefnd hafdi kljád þat, ok gekk þat svo til yfirrèttar; þar var einnig fellt nidr málit, en Óli Sandholt bannadi Bjarna assessor dómssæti, þarsem hann væri umbodsmadr stiptamtmanns, er þá var utan farinn, ok reist hafdi málit; var Bjarni dæmdr frá setunni, ok skaut þeirri ályktun til hæstarèttar. Merkilegra mál var í Húnavatns þíngi, hafdi sá madr er Benedikt hèt, á Ey á Skagaströnd, ekki bjargat ödru skipi er menn týndust af, ok var þó nærri, ok lèk ord á, at hann hefdi heldr bannat þat hásetum sínum, farit svo í land, ok látid ei upp hvat þat skip mundi dvelja, fyrr en um seinan, er þat var týnt med öllu, en á því týndust þrír menn skagfirzkir, ok þrír voru af Ströndinni, er út hafdi tekit ádr Benedikt fór í land; prófadi Björn Ólsen á Þíngeyrum málit, öndverdan vetr, ok vildi hafa sik undan þeginn at dæma, en amtmadr lèt þat ei eptir, dæmdi hann þá Benedikt at svara manngjöldum, nema hann mætti sanna med eidi, at ófært hefdi verit at bjarga, ok svo at lúka málskostnad allan. Benedikt vann eidinn, ok mæltist misjafnt fyrir. Þá var Jóni sýslumanni Jónssyni í Bæ veitt Húnavatns sýsla, ok andadist Þorsteinn prestr Sveinbjarnarson, er fyrr var at Hesti, at Hlídarfæti í Svínadal; var hann gamall mjök, hálfníræðr.

LXVIII. Kap. Vetrarfar ok mannalát.

Vedrsældir voru miklar til þess á jólaföstu, þá gjördi snjóþýngsli fyrir nordan ok vída annarstadar; þá andadist Jón prestr Michaelsson í Vestrhópshólum, ok svo Ragnheidr Einarsdóttir á Reynistad, hún dó um jólin, ok hafdi stundum at undanförnu verit ei med fullri skynsemd, var hún ordin fèlítil at kalla, ok enn Oluf Hallgríms dóttir prófasts, Eldjárnssonar, kona Hallgríms prests Thorlacius í Miklagardi; hún hafdi verit vinsæl. Eptir þat med jólum, ok svo allan þorra, gjördi gódvidri 1815.
mikil, en sídan þýngdi aptr vedrátt; var gæftalítid undir Jökli, en aflalítid annarstadar. Á þeim vetri bar þat til í Lundareykjadal, at Engilbert prestr Jónsson at Lundi, er þar hafdi lengi verit, ok átti sonu, er allir voru ólærdir ok höfdu lengi þjónat honum, fyrirmunadi einum þeirra kvonfángs, sá hèt Stephán, ok hafdi getid barn med stúlku, þeirri er hann vildi eiga; þótti flestum, sem kvonfángit væri vansemdarlaust; en prestr kom stúlkunni sudr á Nes; gjördist Stephán af því sturladr ok vard at gæta hans, ok átti þat at gjöra Jón bródir hans,

sváfu þeir saman; en einhverju sinni vaknadi Jón ok var Stephán á burtu, fór hann at leita hans, ok fann hann í húsi nokkru, hafdi hann hengt sik; en Jóni brá svo vid, at hann vard vöktunarmadr sjálfr; en sumir segja dóttir prests fyndi Stephán, ok væri sídan med litilli sinnu, ok vitum vèr ei víst hvort er sannara. Þá týndist skip á Gufuskálum med 9 mönnum, ok var þúngr vetrinn ofanverdr ok snjóamikill, ok vorit kalt ok gródrlítid sakir þurka; kom svo mikill grasmadkr, at sumstadar var allt krökt, spillti hann bædi túnum manna ok gördum; var þá hardla lítill afli fyrir sunnan, en vestra sæmilegr.

LXIX. Kap. Veitíngar.

Þann tíma hèlt Jón Gudmundarson Skaptafells sýslu alla, ok þótti hann hafa notid brèfs þess, er hann skrifadi Jörgensen; en Vigfús Þórarinsson á Hlídarenda kansellírád hafdi Vestmannaeyjar med Rángár þíngi, hèlt hann þar lögsagnara, ok drukknadi sá á þessum misserum frá konu ok börnum. Prestaköll voru veitt ymsum: Stephán prestr, Þorsteins son prests, Hallgríms sonar prófasts, Eldjárnssonar, hèlt Skeggjastad á Lánganes-ströndum, hann var kalladr skarpvitr madr, en þá nokkut blendinn af því, sem marga blekkti á öndverdri öld: sjálfvísi í andlegum efnum; hann fèkk Velli í Svarfadardal, en fór ei þángat at sinni; en Sigurdr prestr Sigurdarson, bródir Jóns á Böggvistödum, er lengi hafdi verit mjök iktsjúkr ok vanfærr, þjónadi kallinu; fór Íngjaldr prestr, son Jóns prests í Glæsibæ Þorvardssonar, vestr, því hann fèkk Reynistadar kall, en Páll prestr Árnason flutti til Fells. Halldórr prestr Ámundason var kominn frá Hjaltabakka til Melstadar, ok tók Hjaltabakka aptr Einarr prestr Gudbrandsson, bródir Gunnlaugs Briems sekretera. Gísli prestr Ólafsson, er kapellán hafdi verit at Stad á Reykjanesi, var skipadr kapellán til Helgafells, var hann efnadr vel, ok vard at ráda meiru med Sæmundi presti Holm en adrir, er fyrir hann höfdu verit í þeim sporum, því þar voru gjörfir um samníngar sterkir í milli þeirra af biskupi, ok ödrum er at stódu, ok skyldu vara medan mál prests um stadinn voru ókljád. Aldrei vard bodit samþykkt, er gjört var uppá Reynistad ok adrar jardir, sakir þess, er fyrr er getid, at kammerit hafdi skipt um ætlanir sínar, veitti því amtmadr Jakob Havstein í Hofsós klaustrid á reikníng, hann var ok vel at sèr um vit ok stillíngu, ok í uppgángi. Þat vor árla komu skip út, ok spurdist med þeim andlát Skúla Thorlacius jústizráds, þóttist þá Þórdr son hans, er Árnes sýslu hafdi haldit sídan hann sleppti Múla þíngi, þurfa at vitja arfs, ok bjóst utan alfarinn. Jón sýslumadr Jónsson í

Bæ hafdi því sókt um Húnavatns sýslu, sem fyrr segir, at Magnús etazrád hafdi brigdat af honum Bæ, ok svo hins vegna, at honum þótti sýslan betri ok ekki fjarlæg sèr, ok hafdi fengit hana, en þó stód Björn Ólsen fyrir henni fyrst; — grunadi suma, at Jóni sýslumanni, öldrudum ok heilsulitlum, mundi verda vid of, þó hann væri vel at sèr at viti, at ráda vid Húnvetnínga til hlítar.

LXX. Kap. Ný tídindi.

Castenskjold hafdi utan farit, ok viljat fá nokkut embætti annat, en stiptamtmannsdæmi hèr út, en því var ekki sinnt, ok er svo sagt, at þókt hefdi at honum mundi hafa verit ærit gott, ok ei hefdi hann unnit til betra, en þó vard hann ei lengi útundan; var hann nú embættislaus, en Ísleifr jústizrád settr fyrir stiptamtid; þótti mörgum hann vel fallinn. Komu út mörg tídindi med skipum, ok sum stór; þat var eitt, at Napóleon Bounaparte var sloppinn úr Elbu, ok hafdi tekit Parísborg, en konúngr Frankismanna var flúinn; voru því ófridar vonir, þar sem konúngar allir bjuggust í móti Napóleoni; var þá sagt, at allar vörur mundu verda dýrari, en ella mundi, ef fridr hefdi haldizt; kom mikil vara med skipunum, ok gekk ódt upp, því verd var nokkut linara at álitum, eda þó heldr dýrri hin innlenda varan en þá hafdi næst verit; en lítid vard af hinni hollenzku siglíngunni, er menn væntu, þvíat brèf kom frá kammerinu, at slík höndlun væri óleyfd at fornum konúnga bodum, ok ætti þau at gilda nú, er fridr væri á kominn, þó eigi hefdi gætt ordit í ófridi. Þá komu þó duggur nokkrar ok skip frá ýmsum þjódum, er þat var leyft; var tveimr Amerikanum lofud höndlun, ok eitt skip kom til Akreyrar frá Gydíngum; hafdi þat eigi fyrri ordit, at þeir leitudu híngat.

LXXI. Kap. Um penínga breytíng.

Nú kom út Bjarni Þorsteins son Steingrímssonar, bródurson Jóns prófasts í Skaptafells sýslu, en í frændsemi vid Steingrím prófast Jónsson í Odda; hann var vid kammerit, ok var svo sagt, at hann skyldi mæla fyrir hinu nýja brèfpeníngaverdi ok breytíngu þeirri, er á var ordin; var konúngs skipan gefin út í Wien í Austrríki, medan Dana konúngr dvaldi þar um vorit, því þar hafdi verit konúngastefna mikil; sú skipan var um Ísland, ok innleidslu ok gildi ríkisbánkans út hèr: skyldi hverr ríkisbánkadalr hafa tvenn verd, nefndarverd ok silfrverd; þat var nefndarverd, at hann hèt ríkisdalr í hverja óákvedna skuld ok bod, ok áttu þar í móti at koma

6 bankósedlar fornir, ok leysast inn fyrir þat, ok fyrst allir þeir, er danskir voru eda hálfþrykktir, svo at íslenzka var ei á; en þat var ríkisdalr í silfrverdi, er í aukagjöld skyldi taka, ok í sakeyri svara, ok í vidrlífispenínga gánga, ok laun embættamanna; ok heitir þat cours í ödrum löndum, hversu sá gángverds-jöfnudr verdr; var sá hinn fyrsti cours hèr á landi, at í ríkisbánkadal í silfrverdi skyldi gánga einn ríkisbánkadalr ok 84 skildíngar í nefndarverdi, ok var þat nokkut minna en tvígildt; ætladi konúngr til at þetta skyldi vera ríflegt verd fyrir bankósedil fornan, ok fornar skuldir, gjörfar eda á komnar ádr bankósedlar fèllu, skyldu gjaldast med því, ok svo því órífara sem þær voru ýngri; en silfrskildíngar skyldu, vegna eklu er á þeim var, vera tvígildir vid ríkisbánka í nefndarverdi, ok annat silfr at því skapi, en vöruverd þat hit háfa, er þá var, skyldi allt metast sem nefndarverd; þó stód þat eigi í tilskipaninni, en þat leiddi af hinu, ok svo var þat í Danmörku; komu ríkisbánkasedlar, ok nokkut af koparskildíngum, er samsvaradi nefndarverdi þeirra. Þó vard ei at þessu farit af kaupmönnum, því þeir seldu vöru ok tóku eptir silfrskildínga verdi, ok kvádu hana ella mundu tveim hlutum dýrri, dugdi ei þó konferenzrád fyrir nordan áminuti þá um hitt, nema til þess, at þeir settu sumir nefndarverd í bækurnar, ok rýrdust vid þetta stórum laun embættamanna, þeirra er konúngr launadi, svo at þeim þótti hvergi betr; en ríkisbánkapeníngar gengu lítt manna í milli, ok seldu flestir ok keyptu fyrir óframfært eda silfr, eda skildínga forna; báru kaupmenn þat fyrir, er þeir fluttu ei slíka penínga, at Íslendíngar sjálfir vildu þá ekki — en þó var sýslumönnum bodit at þínga fyrst um alla hina dönsku eda einþrykktu bankósedla, ok heimta þá saman, ok sagt, at þeir hefdi aldrei átt at vera gengir hèr út, en direction sú, er fyrir ríkisbánkanum rèdi, vildi unna Íslendíngum nokkurs fyrir þá, en sídan skyldi heimta saman adra forna bankósedla til ríkisbánkans fyrir hina nýju penínga; var þetta gjört, ok urdu þeir mjök misjafnlega margir í sýslum, en bid vard á laununum fyrir þetta, er heitin voru, þó urdu þau nokkur, ok líkara, at þar sem directionin hafdi bodizt til at launa þínga-ómök um þetta, þó þat yrdi eigi, at amtmenn hafi kallat til nokkurs, en ei vitum vèr þat víst.

LXXII. Kap. Um Rask ok Henderson.

Rasmus Rask hafdi verit í Reykjavík um vetrinn, reid hann sídan vestr ok taldi menn á at gefa nokkut til fornfræda fèlags, er hann vildi hefja, ok prenta láta íslenzk rit ok kvædi, er ella mundu lída

undir lok, ok fyrst kvædi Eggerts Ólafssonar ok Stepháns prests í Vallanesi; urdu nokkrir til, ok helzt fyrir sunnan, at heita því ríflega, en af engum var kallat fyrr en vitad yrdi hvat fengist. Jón prestr í Mödrufelli Jónsson hafdi hafit smábæklíngafèlagit, líkt hinum ensku, ok sem vídar hófst í löndum, þat var svo skipat, at menn skyldu skrá sik fyrir örkum: hálfu, heilu, tveimr eda fleirum, ok þótti þá sumum vandsèd hve mikit mundi verda tillagit, en þó gengu þar margir at, því gott var tilefnit ok vel fyrir mælt; tók Ísleifr jústizrád hlut at sèr. Mest hafdi skipt um kirkjurækni í Reykjavík sídan Henderson hinn enski var þar sjálfr, hafdi biskup sjálfr um hríd gengit sjaldan í kirkju, en nú gjördi hann þat hvern messudag, ok mest hafdi hann haldit þar vernd yfir Henderson. En er sumradi reid Henderson vestr um land, at sjá um útskipti á ritníngar upplagi, ok kristnihald annat, ok var hardla gott at sumir fengu upplagit gefins, en adrir med gódu verdi, at því er þá var, en þat var eitt at lesti, at upplagit, er prentad var í Kaupmannahöfn, var eigi gott, ok illa ok hirdulauslega umgengit. Henderson reid allt í Vatnsfjörd, þar hafdi Rask einnig komit, þadan reid hann nordr um, ok lèt eigi hagga ætlunum sínum þó torveldni væri á, hvorki um dagleidir nè annat, ok svo var hann merkr í öllum ordum, ok gódlátr vid alla menn, ok lèt vel yfir landsfólkinu, en var fáordr jafnan. Hann reid yfir Bardaströnd, ok fór til Flateyjar; þángat var þá kominn Gudmundr Skevíng, hann hafdi farit utan hit fyrra árit, ok komizt yfir höndlun med nokkrum hætti, svo at Kúld, er þar hafdi verit kaupmadr, var nálega húsvilltr. Þadan reid Henderson nordr til Dala, ok yfir Húnavatns þíng til Mælifells, þá til Flugumýrar, þá til Hóla, þadan til Mödruvalla, gjördi þá írfelli mikil, en hann reid ei at sídr Vatnahjalla, ok sudr; eptir þat fóru þeir Rask bádir utan, ok fèkk Henderson sídan tólf hundrud spesíur af ritníngarfèlaginu á Englandi lagdar til ritníngarfèlags hèr, var þat sent biskupi, en mikit vard undir vördslu Sigurdar Thorgrímsens landfógeta, ok seldist þat illa út sídan. Þó mátti Henderson ei betr fyrir sjá en hann gjördi, at biskup væri forseti ritníngarfèlagsins, Ísleifr jústizrád aukaforseti, landfógetinn fèhirdir, ok Árni prestr Helgason, er dómkirkjuprestr vard, skrifari, því ei var adra líklegri at fá sydra.

LXXIII. Kap. Misfarir ok mannalát.

Sótt gekk yfir á þeim árum, stakk hún sèr vída nidr hèr ok þar, urdu margir rænulausir, en margir lágu þúngt ok lengi, ok svo var enn á þessu sumri, en fáir dóu at kalla. Þorkell gamli Bergmann í

Reykjavík andadist, födurbródir Bjarnar á Þíngeyrum, ok þeirra brædra, hafdi hann verit gildmannlegr madr, ok annarr Sæmundr prestr í Garpsdal, Þorsteinsson. Páll sýslumadr í Krossavík, Gudmundar son Pètrssonar, fór sudr á lestum, hann fór med klyfjahestum ok annarr madr, ok fèll ofan ein klyfin, en fylgdarmadr var óþróttkr at koma henni upp, því at óhæg var atstada; lèt þá sýslumadr upp ok setti nokkut hart vid sik klyfina nedan brjóstid, svo at hann fèkk blódspýju; komst hann svo heim, ok hnignadi þadan af, til þess hann andadist. Páll hafdi átta Malenu, dóttur Örums assistents, systurdóttur Geirs biskup Vídalíns, en Þórunn systir Páls var gipt Birni presti, Vigfús syni prests, Bjarnarsonar, bródur Cecilíu á Flugumýri; hann var á Eydum. Sigurdr bródir Páls var stúdent, ok stundadi læknisfrædi um hríd, hann átti Íngunni Vigfúsdóttur, prests frá Valþjófstad; Guttormr var einn, hann fèkk Steinvarar Gunnlaugsdóttur. Fleiri voru börn Gudmundar sýslumanns, ok eigi öll sammædra. Þorsteinn var einn af ýngri börnum, ok þá enn ei frumvaxta, hann bjó sídan med módur sinni ok var ólærdr, medalmadr á vöxt, ekki mikill, vödvaþykkr; hann var haldinn sterkastr sinna jafnaldra á Íslandi. Páll Melsted, son Þórdar prests á Völlum, var settr fyrir sýsluna er hann kom út, sá er barnit gat med dóttur amtmanns ok fèkk hennar seinna; hann var hár madr grannlegr, vel at sèr. Þat sumar var afli nokkurr fyrir nordan; týndist þá kaupamanna far fyrir Grundarfirdi ok voru á 11 menn, drukknudu 7, en formanninum, er kalladr var Lukku-Jón, ok tveim ödrum, ok enn konu, vard bjargat. Þúngt var þá um fiskifáng ok atdráttu alla; vard at sækja sudr, ok þó heldr vestr at nordan, ok fèkkst ei, fyrir stórum bodum útlendra vid fiskinum, nema lítid eitt ok med afarkostum, en grasár var þá í allgódu lagi, en þótt óþurkasamt, ok ill nýtíng vída.

LXXIV. Kap. Skipabrot.

Skagastrandar skip ætladi utan snemma sumars, ok er þat var búit, braut þat vid klett, sem þar hefir þó ordit stundum, en einn madr svam í land, ok dró hina á kadli, var skipit sídan selt, ok stód Björn Ólsen á Þíngeyrum fyrir því í umbodi sýslumanns, ok þeir Schram bádir, en þeir voru látnir vita af uppbodinu, ok var haft á actiu-kaup, er þeir kölludu; keyptu 12 menn alltsaman yfrit gódu verdi, en sídan, er þeir ætludu at óvinsælt mundi verda kaupit ödrum Húnvetníngum, þá seldu þeir út af sèr 30 mönnum, þeim er mest voru málsmetandi ok þá enn med gódu verdi, en sídan seldu þeir allir saman fleirum

fulldýrt. En er þeir Jón sýslumadr ok Björn fundust, vard þeim sundrorda um söluna, ok afsagdi þá Björn at vera lengr umbodsmadr hans, ok jafnan vard fátt med þeim, því Björn var snöggr ok fasttækr. Þat sumar braut ok hollenzka duggu fyrir Medallandi, var þar fyrir sölu Jón Gudmundarson sýslumadr ok Sigurdr prestr, Gísla son prófasts Þórarinssonar, mágr Ísleifs jústizráds; var margtalat um, at hinum hollenzku mönnum hefdi hardkeypt gjört verit, ok ofmikit tilhafit, voru þeir fluttir vestr til Reykjavíkr, en þadan fóru þeir á báti, því þeir þóttust ei fá þat skip er leigjanda væri, en greidi var þeim þar gjörr at ödru; ok nádu þeir landsmönnum sínum fyrir Vestrlandi. En Skagastrandarmenn rèdu sik í skip á Hofsós ok Akreyri, ok voru þar ok fángar fluttir af landi.

LXXV. Kap. Frá fyrirmönnum, helzt nyrdra.

Mál voru þá í Nordrlandi: eitt í Þíngeyjar þíngi, útaf nidrsetu bónda eins; hafdi Þórdr sýslumadr kansellíráđ fèsektad nokkut Björn prest Halldórsson í Gardi fyrir nokkra tilhlutun hans um þat efni; sá Björn prestr átti Kristínu, ekkju Vigfúsar prests í Gardi Bjarnarsonar, dóttur Þórdar Árnasonar ríka á Arneidarstödum, ok var ordinn af því audmadr; hann ætladi ekki at skjóta sèr undan sýslumanns dómi um litla fèsekt, en amtmadr skaut málinu fyrir yfirrètt, ok var presti vikit á medan frá embætti; en er málit kom sudr, sýndist biskupi ei þess vert at prestr legdi af embættit, ok var hann settr í þat aptr, en málit beid; gjördist Björn prestr þessi vel at sèr, ok var merkilegr madr at mörgu. Annat mál var í Eyjafirdi milli amtmanns Stepháns konferenzráds á Mödruvöllum ok Árna prests í Stærraárskógi Halldórssonar, bródur Bjarnar prests, hann hafdi fyrr verit prestr í Grímsey, ok átt at hafa mötu af Mödruvalla-klaustri, ok þótti amtmadr hafa vangoldit; hafdi hann kært þat utanlands, ok fengit frjálsa saksókn, en svo bar til, at sýslumadrinn Gunnlaugr Briem sekreteri, er þá var fluttr til Grundar, fór utan, því at taka átti til hinna íslenzku málefna í kammerinu, ok skuldsetníngar jardanna, er hann hafdi verit vidridinn, ok fyrir því stód á málinu; hann hafdi haft börn sín utan med sèr. En sakir vidbúníngs vid skuldsetníngunni hafdi ríkt verit á lagt vid sýslumenn at lýsa verdlagi á vörum bædi í kaupstödum ok innanlands, ok at koma þeirri lýsíngu til kammers ok amtmanna, skuldsetníngunni til fyrirgreidslu. Þá hafdi ok utan farit Magnús etazrád, ok haft vöru med hverju skipi sydra, en tekit peníngalán, sumt af Vigfúsi Þórarinssyni á Hlídarenda en sumt af ödrum, gátu menn til at hann mundi vilja vera vid

þær atgjördir, enda fá Videy, ok brjótast þó í enn fleira. Þá í þat mund var fæd med þeim brædrum ok mágum sydra. Í Eyjafirdi var þá út kominn Páll Melsted, er fyrr segir, ok ætladi Stephán Þórarinsson konferenzrád at gipta honum Önnu Sigrídi, dóttur sína, fór hann eigi þá austr, því hann stód fyrir Vadla sýslu í stad sekreterans, ok vildi ei Árni prestr at hann dæmdi mál med þeim; var þá reynd sætt, ok tókst hún med þeim hætti, at konferenzrád lèt nokkut til slaka. Sídan sókti Árni prestr um Mödruvalla þíng ok þótti mörgum undarlegt, svo lítils sem amtmadr virdi hann, ok var lítt um hann gefit; en Jón prestr Jónsson í Audbrekku, er lengi hafdi haldit svari sínu vid konferenzrád, vildi skipta vid Árna prest, ok þótti betra at verda á brottu þadan sem hann var; fèkkst þat þó ekki brátt, því at samþykki konferenzráds þurfti til skiptanna, en í þann tíma kærdi hann á presta: Björn prest Vigfússon á Eydum, ok Björn prest Halldórsson í Gardi, ok svo á Skagfirdínga, Jón Espólín sýslumann ok Pètr prófast á Vídivöllum, ok adra, fyrir þat, at þeir höfdu verit vidstaddir veizlu, er haldin var í kirkju, ok vildu eigi svara svo mikilli fèsekt sem hann lagdi á; kærdi hann fyrst fyrir biskupi ok stiptamtmanni, ok hèt því einnig at kæra utanlands, en biskup tók heldr svari fyrir prestana, ok líkadi illa, vard ok ekki af at neinn sakadi. Eptir þetta gipti konferenzrád Páli Melsted dóttur sína, ok baud einum manni at utan, barnfóstra hennar, en gaf fátækum 100 ríkisbánkasedla; kölludu sumir vel gjört, ok margir þarfara en stórveizlu, en sumum þótti þat eigi meira en árs útsvar efnads bónda í Hörgárdal til hrepps, því þau útsvör voru þar þá hardla þúng, en amtmenn voru lausir vid þau, nema at sjálfvilja. Þá var hreppstjóra-reiknínga-mál í Skagafirdi, en fadernislýsíngarmál í Húnavatns sýslu í vafníngssamara lagi.

LXXVI. Kap. Mannalát.

Davíd Skevíng sýslumadr, í Haga á Bardaströnd, hafdi andazt fyrri á þeim misserum, ok var hann á níunda tugi, einnig deydi Þórhalli prestr Magnússon á Breidabólstad í Fljótshlíd, Jón prestr Hallgrímsson í Þíngmúla, Arngrímr prestr Jónsson, er fyrr var á Melum, fadir Bjarna prests, ok Ólafr Thorlacius Þórdarson, kaupmadr audugr frá Bíldudal, ok enn fleira heldra fólk; týndust 13 menn á Eyrarbakka í sjó, en 7 í Fljótum, ok enn urdu tvö skiptjón. Gísli, er átti dóttur Vigfúsar Þórarinssonar kansellíráds, fèkk þá Vestrhópshóla, hann var Gíslason, ok lítilla manna, en hún hèt Ragnheidr, ok áttu þau börn mjök mörg; en Jón Gudmundarson, bródurson Benedikts Gröndals, fèkk Skeggjastad. Þá

gjördist Jón, son Jóns Eggertssonar sýslumanns, lektor vid Bessastada skóla, ok annarr Jón Jónsson, ok Hallgrímr Skevíng, son Hannesar prófasts, medlærendr. Sagt er, at á þeim misserum hafi drukknat 56 menn, ok margir urdu brádkvaddir. Þat sumar var ill nýtíng vída, ok verst fyrir austan Axarfjörd; bar þat til um haustid, at Teitr prestr á Kvennabrekku, son Jóns biskups Teitssonar ok af fyrri börnum hans, sá er þá hafdi nýlega fengit ekkju Gudlaugs prófasts í Vatnsfirdi, reid út í Stykkishólm, drakk hann þar mikit brennivín ok sterkt kaffe, ok reid sídan til Helgafells, ok hneig þar af hestinum mállaus ok rænulítill; lá hann þar þrjár nætr, ok komst nokkut til rænu, ok dó sídan.

LXXVII. Kap. Vetrar ríki ok tídindi.

Nú kom á vetr snemma, med jöfnum snjó, blotum ok jardbönnum; var fiskafli gódr sydra á honum öndverdum, en enginn sídan, en vestra var hann lítill, nema nokkurr í veidistödum út, var lanngum ógæftasamt. Þá voru reknir upp hnýdíngar 1500 í Njardvík, en reydarkálf rak í Reykjavík; sjór var gagnlítill fyrir nordan, sem fyrri, ok mjök þúngt árferdi, en áþján svo mikil af sveitarþýngslum, at enginn þóttist mega undir rísa, var þat þó hvergi meira en í Skridu hrepp í Hörgárdal ok Hvamms hrepp, framan ok utan Mödruvelli; þar hafdi verit safnat 8 hundrudum fiska í beztu aurum í sjód hit fyrra árit, ok heitid, at vid þat skyldi batna, en nú voru heimtir 15 hundrud fiskar, ok fèkk enginn hit minnsta lán, þó vid lægi; guldu menn meira út af eignarfè sínu, en af leigupeníngi er goldit. Amtmanni var kapp mikit á at safna sjódum. Fyrir jólin voru vedr mikil; var eitt á Þorláksmessu, þat braut sakristíit, er kallat var, af Hóla kirkju, ok vídar gjördi þat mein. Þessi misseri spurdist þat út híngat, at Napóleon Bounaparte hafdi lagt undir sik Frakkland, er hann kom frá Elbu, en konúngar tóku sik saman í móti honum, ok áttu herstjórar þeirra vid hann orustur miklar, ok fengu at lyktum hærri hlut med miklu ofrefli lids; flýdi hann þá Frakkland, ok leitadi til sjálfra hinna Ensku, en þeir sendu hann til Helenu-eyjar í Sudrhafi, ok lètu gæta hans þar, ok eru um þetta stórar frásagnir á útlöndum.

LXXVIII. Kap. Landshöfdíngjar utanlands.

Þessi vetr var harla þúngr af snjóum ok jardbönnum um allt land; 1816.
voru blotar, er spilltu. Sjór var gagnlítill fyrir nordan, sem fyrri. Ísleifr Einarsson júztizrád hafdi þá stiptamtmanns umbod, nema í því,

er til landsyfirrèttarins kom, þar var hann ásamt jústitiarius, ok Sigurdr Thorgrímsen landfógeti assessor. Þá var yfirsakamála-rèttr aptr á enda kominn, sídan fridr vard, ok skyldu stórmæli gánga frá landsyfirrètti til hæstarèttar, sem fyrri. Kvefsótt mikil hafdi gengit um land hit fyrra árit, ok svo var á þessu. Landshöfdíngjar voru í Kaupmannahöfn: Castenskjold, er menn vissu ei hvort verda mundi sídan stiptamtmadr, Magnús Stephensen etazrád, Gunnlaugr Briem sekreteri ok adrir, ok var sett Commission um höndlun, þá er hagleg mætti sýnast Íslandi; var í henni Magnús etazrád, Frydensberg, er landfógeti hafdi verit, ok Gunnlaugr Briem; vildi etazrád, at sem flestar þjódir hefdi höndlunina, kvad þat mega verda gagnsamast Íslandi, því þá væri menn frjálsastir, en kaupmenn hefdi lengi sýnt ærna kúgun, ok færdi til dæmi um þá menn, er kagstrýktir höfdu verit hèr at fornu fyrir litla aukahöndlun, ok slíkt annat, er kaupmenn hefdi komit á. En er þvílíkt kom á prent, svaradi því med ödrum Clausen, yfirkaupmadr Ólafsvíkr, ok taldi Íslendíngum mikilla muna vant verda mundu, at geta keypt vid marga, fengi þeir naumlega med vörum sínum fullnægt þeim, er væri fastir kaupmenn, ok mundi slíkt frelsi leida þat af sèr, er ofmargir kæmi til í senn, at þeir mundu frá fælast æfinlega, ok liggja mundi á hinum föstu kaupmönnum eptir sem ádr at sorga fyrir naudsyn landsins, þá er allir hinir útlendu væru á brottu stroknir; en at þeim manni, sem svo mjök ámælti hinum föstu kaupmönnum, lètst hann mundu víkja því, er hann þóttist hafa med sannindum heyrt, um vidskipti ok einkamál hèr í landi vid Jörgensen. Var nú mart ritad um þetta, en einn vitr madr danskr lèt þat út koma, at sannlega væri vert at nokkrar þjódir hinar næstu mætti kaupa vid Íslendínga, ok færa þeim þær þarfir, er Danir höfdu minnst af; ætti ei þá at fyrirmuna Íslendíngum jafnlegs kaupverds af Dönum, sem slíkir bydi, ok væri þá nokkru nær; en landit þyrfti þó hvorki at berast ofrmegni af útlenzkum skipum, nè Dönum at varnast at hafa kaupskapinn þó mestan, því jafnan mundi þó mest af korni ok mat frá þeim at fá, þó Enskir eda Hollenzkir flytti sína vörn. — Kammerit var ok all-mótfallit kaupmönnum, en þó komu þeir svo sínu máli, at lítid vard ágengt at sinni; töldu þeir þat æ jafnan, hversu naudsyn landsins lá jafnt á þeim, ok at þeir einir, sem fastir kaupmenn væri, hlyti jafnan at lána, ok hefdi gefit fè sitt út fyrir þau kaupmanna hús, er á landinu stædi, ok margt þvílíkt. — Í þessari ferd ávann ekki Gunnlaugr Briem þat menn ætludu hann mundi vilja, en kammerráds nafnbót fèkk hann; ok á krýníngardag konúngsins, er þá fór fram, samdi Finnr Magnússon vísur um konúng, ok setti á rúnir, ok vard sídan fornfræda-pró-

fessor. Borit höfdu hinir hollenzku menn fram hrakníngar sínar, er þeir þóttust hafa fengit í Skaptafellsþíngi, ok var þá þeim sýslumönnum Jónasi Skevíng ok Jóni Gudmundarsyni bodit at taka upp málit ok prófa.

LXXIX. Kap. Frá Magnúsi Stephensen ok fleiru.

Svo er sagt, at Magnús Stephensen kæmi sèr í tal vid konúnginn, ok bæri þat fyrir hann, hversu hann var mjök affluttr med hinum mestu ósannindum, ok borinn í róg um samtök vid Jörgensen, ok vænti hann þess af nád konúngs, at hann veitti sèr velsemdar merki, þat er hann mætti fyrir sik bera; hafi þá konúngr gefit honum konferenzráds nafnbót, ok at bordi hafi hann verit med honum, en þá hafi drottníngin spurt hann margra spursmála af Íslandi í senn, ok hafi hann öllum svarat, þó nokkurr vandi væri á. Þat er enn sagt, at konúngr spurdi hann eitt sinn, hvort hann hefdi þá nokkut ótalat, en hann kvad já vid, „ok er þat: at bera fyrir hátign Ydar Jónas sýslumann, mág minn, er ek veit ei hvers geldr, at ei hefir fengit nafnbætr sem þrír sýslumenn adrir á Íslandi, nema ef þat er at hann er mágr minn, eda fyrir öfundar sakir þeirra, er ei vilja mèr vel". Konúngr spurdi, hvort Jónas Skevíng var nokkut at manni, hann mælti þá med honum sem hann mátti, ok vard Jónas kansellírád; var mælt hann hefdi sókt um nafnbót ádr, ok eigi af sjálfs síns vild, ok verit neitad. Í þessari ferd fèkk Magnús Stephensen Videy keypta, ok vissu menn ei gjörla med hverjum skilmálum, því nú vildu þeir í kammerinu enga konúngsjörd selja lengr, ok einna sízt Videy, lagdist ok Castenskjold þar mest í móti, en hann fór í öllu halloka. Kaupskap hafdi ok Magnús Stephensen allmikinn. Þat var enn, at hann kvad biskup enga þörf haft hafa til at beidast eptir, at barnalærdómsbækr væri prentadar í Kaupmannahöfn, væri þær ærnar til, ok fengist í prentverki Íslands, en biskup gjördi skard í þess prentverks rètt med slíku; er sagt, at hann hafi ætlad at gjöra bækrnar upptækar, en þá fèkk hann mótföll stór, ok þótti ólíklegt at biskup hefdi kært slíkt ófyrirsynju, ok vedsett laun sín, þarmed taldi kansellíit nokkut at því, er hann hefdi umbreytt frædunum, ok er hann sá at ætlan þessi vann ekki, keypti hann lærdómsbækrnar allar, ok fèkk kaupmönnum at selja sín vegna umhverfis land allt. Ekki líkadi biskupi þetta, er hann fèkk at vita, ok þóttist þurfa at rèttlæta sik, ok leitadi sídan hvervetna vitnisburdar af prestum, hvort eigi hefdi verit skortr á bókunum. Ákærur þær, sem amtmadr fyrir nordan hafdi frammi haft, urdu at litlu, um prestana nyrdra ok Skagfirdínga; ok

Wulf kaupmadr, er höndlun átti á Siglufirdi, kalladi hann hafa tálmad höndlun sína, ok baud honum bod, hvort er hann vildi heldr þola lögsókn um þat, eda láta úti vid sik ei all-lítid; var þá ok enn mælt, at Hallgrímr prestr Thorlacius í Miklagardi hefdi unnit mál sín fyrir hæstarètti, en amtmadr verit fèsektadr stórum fyrir áleitni edr tilbekkíngar vid hann óþarflega, ok er oss lítt kunnugt hvat sannast er í því.

LXXX. Kap. Útkomur manna ok kaupskapr.

Um vorit komu skip út fyrir sunnan ok nordan, kom út sydra Castenskjold ok var stiptamtmadr, ok Magnús Stephensen konferenzrád til Videyjar, þarmed greifi sá er Knuth hèt, hann skyldi vera fyrir Íslands málefnum í rentukammerinu, ok vildi hann kynna sèr landit ádr, einkum fyrir þá sök, at þat fór í hönd at landit yrdi skuldsett eda matrikulerat, at því sem menn hugdu, ok skipast átti kapítuls-taxti; hann var stilltr madr, gódlátr ok sidlátr, ljúfr í tali vid hvern mann. Cours eda verdhæd ríkisbánkasedla skyldi vera sem hit fyrra árit. Fyrir nordan kom út Gunnlaugr Briem kammerrád til sýslu sinnar, ok var miklu ljúflátari en fyrr hafdi þókt. Bændr voru þá ordnir Danabróga-reglumenn fyrir nokkru: Lundar-brædr kalladir, hreppstjórar í Fnjóskadal, Björn ok Kristján Jónssynir, fyrir vefnad sinn ok verkhyggju; Þorlákr bóndi Hallgrímsson í Skridu, bródir Gunnars prests, er þá var í Laufási, fyrir jardyrkju sína ok annan dugnad, ok var hann á efra aldri, ok Einarr bóndi Jónsson, hreppstjóri í Kollafjardarnesi vestr, ok enn Bergr Benediktsson, er verit hafdi í sýslumanns stad í Skaptafells sýslu. Thómas Klog fèkk lausn af landlæknis embætti. Á þessu ári komu brèf frá kammeri til sýslumanna, at gefa skyldu yfrit ítarlegar skýrslur yfir allt verdlag á hverri vöru móti annari, ok jafnframt í móti peníngum, svo at sýnast mátti at nær væri ofætlan, en heitid at klaga fyrir konúngi, ef misbrestr yrdi á. Var nú kaupstefna ok höndlun öll á þessu sumri betri en verit hafdi, því þó kramvara væri dýr mjök, ok öll vara nokkut, þá var þat nálega at nafni kvednu, ok má marka hvert verd var á ríkisbánkasedlum í raun rèttri, er eigi giltu færri en tveir í móti einum dal í vöruverdi, ok þrír ef í móti skildíngum var, en þrír dalir aptr í vöruverdi eda meira í móti spesíu. Í slíku vöruverdi var nú korntunna á 14 dali eda 15, en ullar-pund á 40 skildínga, sokkar á 32 eda nokkut meira, hespupund á 48; kaffe, tóbak ok margt annat var ódýrra en fyrri, en bötnun þessa gjördi helzt fjölgun skipanna. Vid þetta verdlag á peníngum skildist um sídir flestum mönnum, at eigi væri fært at taka eda rètt at gjalda eptir

peninga verdi gjöld sín, einkum þar prestar ok kirknahaldarar heimtu til kirkna, eptir kansellíbrèfi, ok biskupsbrèfi ok stiptamtmanns, í ullar verdi, ok slíkt hit sama fátækir, svo at sokkar urdu ei á fulla tvo fiska; vildu ok margir prestar hafa hit sama fyrir sjálfa sik, ok þóttu þá sýslumenn vel gjöra er sokka tóku á fjóra, ok sumt þó betr í samburdi; var þat meira af undanbrögdum eda illri vörugjörd margra óvandadra manna, er þeim galdst ei þannig, en af því, at menn tæki ei at sjá hit sannasta; þó otudu margir peníngum svo hátt sem þeir máttu, ok guldu Húnvetníngar Jóni sýslumanni ríkisbánkadal á 20 fiska.

LXXXI. Kap. Mál nokkur.

Eptir andlát Ragnheidar Einarsdóttur á Reynistad hafdi konferenzrád Stephán amtmadr heimt, at Páli syni hennar skiptist arfr, er utanlands hafdi verit ok eigi hafdi til spurzt nær í 20 vetr, en med því at þar var at komit tíma, at arfrinn mundi falla samerfíngjum hans, ok renta af födurarfi hans hafdi verit eptir látin þeim af konúngi, en þeir budu sik til at standa inni fyrir hans hluta, þá skipti Jón Espólín honum engu, þat skipti appelleradi amtmadr, ok fèll svo yfirrèttar dómr, at aptr skyldi skipta, en sektalaust sýslumanni; vildu erfíngjar, at amtmadr nædi ei arfahlutnum til konúngs fèhirzlu at heldr, ok lètust mundu beidast eptirgjafar af konúngi. Sá þjófr var í Skagafirdi dæmdr æfilángt til þrælkunar fyrir hrossatöku, er Gudmundr Ólafsson hèt; en Jón, úr Snæfells þíngi, er fyrr var getid, var látinn fara utan, ok dæmdr til hins sama Bjartmarr, son Hnausa-Bjarna, var þá Bjarni fadir hans laus madr sèr, seldi adra jörd en keypti adra, ok græddi á því fè. Kvörtun var mikil um hald slíkra illvirkja, þóttist almúginn lítid hafa fyrir hjá amtmönnum, en sýslumenn þóttust stríd eitt um eiga á bádar sídur. Bjarni, sá er nefndr var, hafdi getid mörg börn í hórdómum ok mörg í frillulífi ok vard ei af stýrt, enda gjördist í þann tíma torvelt at halda mönnum frá frillum sínum, því at trautt vildu margir gjalda hórdóms sektir sídan afteknar voru legordssakirnar, ok hèldu sumir sydra frillur sínar med leyfi ok vilja kvenna sinna, ok var ei um talat; sögdu nokkrir, at Castenskjold kalladi þat ósaknæmt, ok mjök færdist þat yfir sídan. Mál var í Skagafirdi um brigd, skaut því til yfirrèttar svaramadr þess manns er brigdat var af, Ólafr Bjarnarson hreppstjóri úr Húnavatns þíngi, málafylgismadr mikill, hann hafdi fyrr búit at Reykjum á Reykjabraut, en nú var hann at Beinakeldu, ok sídan at Litlu-Giljá, lèt þá Magnús konferenzrád sem ákæra hans vid

Jón Espólín mundi heimta þat, at adrir allir yrdi fengnir til at sitja yfirrèttinn en vant var, því at Ísleifr jústizrád væri dótturmadr bródur hans, en Bjarni assessor bródursonr, ok lèt Ólafr þat fæla sik. Fenginn var þá Jónas Skevíng kansellírád til at fara austr, til at prófa málefni Sigurdar prests Gíslasonar Thorarensens um duggu-medferdina, sem ádr var getid, ok átti ekki at gjöra annat at, en mælt var at hann hefdi leidast látid af tillögum Ísleifs, er átti Sigrídi, systur Sigurdar prests, ok dæmt málit ok gjört litla fèsekt, ok leit greifinn Knuth þar illa á, en þó er eigi getid at meira yrdi af.

LXXXII. Kap. Mannalát ok frá Knuth.

Á ofanverdum vetri hafdi ordit úti Skúli Thorlacius vid annann mann, son Bjarnar kaupmanns Thorlacius, Halldórs sonar biskups; hann var kominn vestan frá Höfda, ok villtist af Nordrárdal fram á fjall, en hinn þridi madr tók sik frá þeim, ok kom ofan í Eyjafjardardali. Einnig vard úti Ólafr prestr Gíslason frá Breidabólstad vestra, er hann var at ferdast um land í fásinnu sinni, ok var á vestrför. Um vorit deydi Benedikt prestr Hannesson á Hamraendum, gamall mjök; ok tók at fara kvefsótt um land, öllu þýngri en hit fyrra árit; öndudust margir menn hvervetna: Íngibjörg Ólafsdóttir, kona Bjarnar prests í Bólstadarhlíd, Jónssonar; Þórarinn bóndi í Sjáfarhólum á Kjalarnesi, hreppstjóri; Gudrún í Videy Skúladóttir landfógeta, er átt hafdi Jón sýslumadr Snorrason fyrir lángri æfi; Helgi prestr á Reynivöllum, ok annarr Helgi prestr Einarsson, fadir Árna prests í Reykjavík; kona Jónasar prófasts á Höskuldstödum hin þridja: Gudrún, dóttir Bjarnar prests í Bólstadarhlíd; Þorfinnr, lögrèttumadr forn, á Brenniborg í Skagafirdi, Sigurdarson, rádvendnismadr mikill, hann var á níunda tugi; Ragnheidr kona Einars prests á Hjaltabakka Gudbrandssonar, hún var dóttir Jóns prests í Hvammi, Sigurdar sonar sýslumanns á Hvítárvöllum, Jónssonar, ok hafdi fyrr átt Jón prest Jónsson á Gilsbakka, en alit upp Einar prest, ok var merkiskona mikil; Þórarinn prestr Jónsson í Múla, bródir Benedikts Gröndals, ok Gudrún kona hans, Stephans dóttir prests fra Laufási, voru þau jördut í einni gröf; hafdi Þórarinn prestr verit skáld gott, ok mátti yrkja sæmilega sem madr mælir hratt, hafdi hann kvedit tídavísur allgreinilegar frá aldamótum, ok er þeim tídindum lokit, er af þeim verda dregin; Sigfús prestr Sigurdarson, er fyrr var at Felli, hann var á níunda tugi; Hálfdan Magnússon Þórarinssonar, sidlátt úngmenni, ok mjök margir adrir. Hallgrímr prestr, Þorsteins son prests,

Hallgríms sonar prófasts, Eldjárnssonar, bjó at Hrauni í Yxnadal, ok var kapellán Jóns prests Þorlákssonar at Bægisá, hann fór til veida á sunnudag, vid vatn eitt á fjalli, ok drukknadi. Prestaköll þau er fèllu voru eigi veitt þá þegar. Þá var heyskapr sæmilegr, en hretsamt í Augusto. Knuth greifi reid yfir land, ok lá jafnan í tjaldi síns, var med honum einn madr, Dúks-Jón, bródir Einars, gamall ok lítt gagnlegr; hann reid fyrst austr, ok sneri aptr vid árnar hinar miklu í Skaptafells sýslu, sídan reid hann vestr um, ok kom til hvers sýslumanns, ok á hvert klaustr, var hann lítt í ordi vinr kaupmanna, ok líkadi illa nidrskipun gjalda í landi hèr, er fátækir skyldu nálega svara sem audugir, ok bjóst enn vid at skuldsett yrdi landit, eptir því sem fyrr var til ætlad; hann hafdi hesta meidda, ok vard bágt um at fá þá sem hann vildi; átti hann tal vid marga menn hvar sem hann kom, en lèt sèr þó ervitt um, er hann skildi ei túnguna til hlítar; ok er hann var kominn vestr, allt at Þíngeyrum, reid hann til Reykjavíkr, ok þadan austr til Skaptafells sýslu, ok þángat at, er hann hafdi fyrr komizt at austan; þar sneri hann aptr ok fór í Reykjavík, ok ætladi sèr Vestfjördu at ödru sumri.

LXXXIII. Kap. Fèlög.

Um haustid kom póstskip, er ei hafdi lengi ordit, ok á því tilskipun um höndlunar útvídkun, gefin út hinn 11ta dag Septembris; var þarmed leyft útlendra þjóda skipum at sækja híngat, þó eigi fleirum en kammerit lèt þat eptir, ok med svo mörgum varúdarreglum, ok allþúngum kostum, at ætla mátti fáir mundu at gánga; var þat eitt, at 50 dali í silfrpeníngum skyldi gjalda konúngi af hverri lest, nema timbri; þar var ok aukin sýslumönnum umhyggja, ef slíkar skipakomur yrdi tídar. Gjördi vetr þann er þá fór í hönd eigi gódan, en þó mjök mislægan, voru vídast jardir til jóla, þó snjóar yrdi allmiklir, ok snemma legdi at. En med midjum vetri komu hafísar ok þöktu allan sjó; voru aldrei frost mjök ákafleg, en jardbönn hin mestu vída vestr um land, 1817.
ok sumstadar í Húnavatns þíngi, ok til dala. En ádr en meira verdr frá því sagt, hljótum vèr at minnast þess, er fram hafdi farit um fèlögin, þau er upp voru komin, ok afleidínga þar af, er gengu yfir á þessum vetri. Hafdi hit enska fèlag gefit svo mikla silfrpenínga til þess, er sett var fyrir nordan, þar sem átti at skrá sik fyrir arkatali til smáritlínga kristilegra, at þat komst á fót, ok þurftu menn ei annars en kaupa þat er kom út; voru þat all-ágætar hugvekjur, ok teknar út at koma, ok fèllst mörgum vel á, at betr var. Ritníngarfèlag var í

þenna tíma sett í Reykjavík til nýrrar útgáfu hennar, ok gáfu margir til; er getid ádr hverir fyrir þat voru skipadir, ok skyldu ei þurfa at vera lengi hinir sömu, en ill urdu skil á því sem til var lagt seinna. Þat fèlag, er Rasmus Rask hafdi hafit, fèkk lítinn studníng hèdan, ok helzt fyrir þá sök, at menn áttu at leggja því fyrirfram, ok fá ei kaup at betri, en ekki var gjört rád fyrir at sögur yrdi gefnar út; safnadi hann þó til þess í Danmörku, ok fèkk svo mikla eflíngu, at hann lèt leggja upp Sturlúnga sögu; var sagt, hann mundi þá er voradi fara austr á Kaukasus-fjöll, at leïta godheims. Sögur fleiri voru þá lagdar upp; greifinn Knuth sat í Reykjavík um vetrinn, ok lagdi ekki til Magnúsar konferenzráds, ok fáir þar sydra, ok lítt voru þángat heimsóknir, nema ef hann baud nokkrum til sín, sem verit hafdi vid útför Gudrúnar Skúladóttur; þótti þá mjök rædt um fjárafla; en þeir áttu brýnt eyrindi er hýstir voru. Þá voru gjörfar at konúngs bodi nýjar kirkjubækr presta, miklu fjölordari en fyrri, ok lagadar at einu formi.

LXXXIV. Kap. Misfarir ok mannalát.

Bylir voru þann vetr margir ok skyndilegir, ok höfdu menn vída tjón af; hafdi sagt Sæmundr prestr Holm, at sá mundi verda manndrápa-vetr, en hann fór opt nærri um byli. Mánudaginn seinastan í þorra, er var hinn 17di Februarii, gjördi byl, vard þá úti piltr í Skagafirdi, ok saudfè hrakti vída ok misstist; urdu menn úti í ýmsum stödum vestra. Litlu ádr hafdi andazt Helga Brynjólfs dóttir sýslumanns í Hjálmholti, kona Bjarnar prófasts Þorgrímssonar á Setbergi, höfdu verit börn þeirra: Sigurdr landfógeti, hann átti Sigrídi, dóttur Jóns Vídalíns, bródur biskups; Ragnhildr, er átti Jón prestr Bachmann, Hallgrímsson; Þóra, er átti Ólafr chirurgus Brynjólfsson eptir Kristínu Hallgríms dóttur Bachmanns, Þorlákr ok Íngibjörg; hafdi Björn prófastr nú lagt af stad, ok tekit vid Björn prestr Pálsson, prests frá Þíngvöllum, Þorlákssonar, bródurson Jóns prests at Bægisá. Annarr hafdi andazt Sigurdr Magnússon, er fyrr var prestr í Miklaholti, ok kona Jóns Ketilssonar, hann var þá í Gvendareyjum. En fyrri hafdi drukknat bóndinn frá Svidnum, Einarr Sveinsson, vid fjórda mann á kirkjuleid frá Múla á Skálmarnesi, ok 6 menn í fiskiródri í Eyrarsveit, voru tveir frændr Gudmundar á Eyri. Margir menn urdu úti um vetrinn, ok týndist vída fè. Þá bar svo til, at Jón prestr Jónsson at Audkúlu fylgdi vermanni nordlenzkum á leid, Gudbrandi Erlendssyni úr Hjaltadal, því Svínavatn var lagt illa, reid hann örum hesti, en var nokkut kenndr

ordinn, er hann reid heim aptr, fann hann mann á vatninu, er hann þurfti at eiga tal vid, ok fyrir þá sök reid hann af slód, ok ekki á hana aptr; sídan reid hann þvert at landi, ok týndist í bliudvök vid vestrlandit, ok fannst ei lík hans fyrr en um vorit. Skiptapi vard enn vestra í Eyrarsveit, ok Hákon prófastr á Eyri vid Skutulsfjörd, son Jóns Þorvaldssonar í Deildartúngu, týndist í snjóflódi. Jón Einarsson læknir var andadr ádr, ok nú andadist Þórhalli prestr Magnússon at Breidabólstad í Fljótshlíd, ok Fridrik prestr Þórarinsson at Breidabólstad í Vestrhópi, bródir amtmanns, hann dó heldr fljótlega einn morgun af strídu taki, er hann hafdi 4 vetr hins 6ta tugar, ok hafdi verit vinsæll madr ok hinn audveldasti vid at skipta. Útanlands dó Balle Sjálands biskup, ágætr madr, ok Henkel kaupmadr, ok Sigurdr stúdent Gunnlaugs son prests frá Hafsteinstödum, bródir Þorkels í Haga, er þá átti Ragnheidi Davídsdóttur Skevíngs; þar urdu mörg ótídindi um stórkaupmenn, þeir gengu margir frá sínu, struku þrír en fjórir drekktu sèr.

LXXXV. Kap. Frá Jóni lærara ok tjóni.

Þeim hafdi borit til Ísleifi jústizrádi ok Jóni Jónssyni skólalærara, um för yfir tún á Brekku, ok komit til handaskipta; var Jón vid gildlegri kost, en Ísleifr justizrád lítill, þó hann væri allknár, ok af æsku skeidi, ok komst hann vid, lèt þá Jón úti 100 ríkisbánkasedla fyrir ofstopa sinn, en Ísleifr vildi at sök stædi opin ef hann gjördi á hluta sinn optar; eptir þat var brotinn gluggi á Brekku, ok urdu ei adrir hafdir fyrir en Jón lærari, ok keski-ordum hafdi hann kastad til Ísleifs, dró þá til vanda med þeim, ok skyldi hafa mál fram, en sáttum vard komit á med þeim hætti, at Jón skyldi aldrei koma Ísleifi jústizrádi fyrir augu, ok leita sèr brauds annarstadar hit fyrsta hann mætti; var hann nú styggr af þessu, en hugdist þó at binda enda á heitid, gekk á póstskipit, er búit var til farar í öndverdum Martio, ok ætladi at sækja um Breidabólstad í Fljótshlíd, en eptir þat gjördi vedr mikit, ok týndist póstskipit ok allt þat er á var; þar var einn á þjófr, ætladr til utanfarar, Bjartmarr, son Hnausa-Bjarna; rak upp af því vöru ok annat fyrir vestan Jökul, ok fannst þar sumstadar urdat. Sigurdr Gudlaugsson, er þar hafdi lengi verit settr fyrir sýslu, bjó þá at Gröf í Eyrarsveit, ok hafdi fengit Elínu Kristínar, dóttur Erlendar prests Vigfússonar, er fyrr átti Jón prentara, þann er drukknadi; hann hafdi ord allgott af mörgum manni, ok átti at upptaka mál þat til prófs, er fèd fannst urdat, ok þat gjördi hann, en prófit vard nokkut fljótlegt, því

allir voru teknir fyrir ásamt frá Hellnum ok á Öndverdtnes, ok voru þar þó med margir sjómenn, ok var mælt, at Stephán Skevíng hefdi lagt þat til, þókt þat gánga hradast; vildu þá sumir eigi sverja, ok gjördist svo mikil háreysti at Sigurdr rèdi engu vid, ok var því lokit at sinni. Sæmundr prestr Holm hafdi þá verit dæmdr frá prestskap í hèradi, ok skotid málum sínum til ædri rèttar. Þá var gefit eptir afgjald af skipum, er fluttu frá 8 lestum til 16, þeim er Íslands innbyggendr keypti af framandi þjódum, á medan þau væri brúkut þar, ok hafskip, sem hèr væri höfd til fiskiveida, skyldu fá 15 ríkisbánkadali í verdlaun fyrir hverja lest á ári; húkkortu-skip á sama hátt 10 ríkisbánkadali.

LXXXVI. Kap. Veitíngar, hardæri.

Þá skyldu fjórir úngir menn, þeir er efnilegastir væri einn frá hverjum landsfjórdúngi, fara til Kaupmannahafnar, ok njóta gefins uppheldis, ok undirvísunar í allskonar landbúnadarfrædi, med því skilyrdi, at vitja skyldu heimkynna sinna er útlærdir væri, ok kenna löndum sínum. Med hinu sama skilyrdi skyldi einn stúdent íslenzkr fá hálft þridja hundrad dala, ríkisbánkadali silfrverd, af konúngi, til at nema náttúrufrædi ok þvílíkt. Hvidsteen, stjúpsonr Gríms Thorkelíns etazráds, var settr læknir eptir Jón Einarsson, en í stad Odds Hjaltalíns í Bjarnarhöfn, sonar Jóns prests á Breidabólstad, var settr danskr madr, Clausen, því Oddr var skipadr í landlæknis stad. Lynge hinn úngi hafdi farit illa med sínu rádi, ok var kaupmannssetr hans á Akreyri bodit upp. Þá fèkk Ísleifr Einarsson etazráds nafnbót á burdardag konúngsins; Skúli prestr í Nesi, Thómas son prests Skúlasonar, fèkk Múla nordr, en Jón prestr í Goddölum, Jónsson biskups Teitssonar, Audkúlu; Jón prestr Þorvardsson í Glæsibæ Breidabólstad í Vestrhópi, ok þótti mörgum ólíklegt; Jón prestr Matthíasson í Adalvík Eyri, eptir Hákon prófast. Hinn 13da Maji, ok helzt hinn 16da, gjördi hríd svo mikla nordanlands, at varla vissu menn dæmi til slíks í þann tíma, vard at grafa sik nidr at fjárhúsum á útsveitum, ok svo var þar snjórinn djúpr, at ekkert vard komizt til at leita heybjargar fyrir peníng; fèll þá mikill kvikfènadr á Tjörnesi ok í Axarfirdi, í Ólafsfirdi, Fljótum ok Slèttuhlíd ok vídar. Rak þá hval fertugan á Höfdaströnd, annann lítinn á Reykjaströnd; einn á Skagaströnd; hvalr var ok í ísi framundan Höfdahverfi, ok nádist ei fyrr en hann var líttnýtr ordinn, hann var níræðr at álnatali; hrognkelsis veidi hjálpadi mönnum á Tjörnesi mest. Refar höfdu um vetrinn gengit inn í hús, ok drepit saudkindr; en allt var vorit

kalt ok gródrlítid, ok gagnadist illa kálrækt, lá ís fyrir Vestrlandi ok Nordrlandi um allt vor, ok til midsumars.

LXXXVII. Kap. Frá námsmönnum.

Nú var fast fylgt at kýrbólusetníngu, því eigi mátti confirmera börn, ok eigi gefa hjón saman, nema vissa væri fyrir at slíkum hefdi verit sett bólan, en ekki var amtmadr Nordlendínga audveldr til þess at leggja toll á amtid fyrir Ara lækni, til at launa fyrirhöfn hans vid þat. Nú komu skip út, ok á þeim íslenzkir menn: Ólafr son Magnúsar konferenzráds, ok annarr Ólafr, Stephans son amtmanns frá Hvítárvöllum, hann hafdi ord á sèr, fóru þeir utan aptr; Vigfús kansellisti, son Stephans Þórarinssonar konferenzráds, hann fór ok utan. Bækr komu úr fèlagi Jóns prests í Mödrufelli, smárit, en úr bókmenta fèlagi fyrsti hluti Sturlúnga sögu ok Tídindi; stód Bjarni Þorsteinsson fyrir því, sá er fyrr kom út med peníngaskipun, hann var sekreteri, ok gekk fyrir prenti medan Rask var á lángferd sinni, en fèhirdir var Grímr Jónsson, prests í Gördum, Grímssonar á Gilja, yfir-stríds-commissarius, snyrtimadr mikill; Finnr Magnússon professor var skrifari, hann var vel at sèr í lærdómi, ok valinkunnr; Jón Hannesson biskups Finnssonar aukaforseti; Kjartan Ísfjord stórkaupmadr aukafèhirdir, hann var son Þorláks Ísfjords sýslumanns, ok haldinn stóraudugr, en komst þó í vandrædi þat med kaupskap sinn á því sumri, er bánkarot er kallat. Vigfús kansellisti, son Stephans Þórarinssonar konferenzráds, var aukaskrifari, þeir frændr flestallir kölludu sik Thorarensen. Þessir voru adrir námsmenn íslenzkir í Kaupmannahöfn ok í fèlaginu: Eyjólfr Gudmundarson, tukthússrádsmanns, Vigfússonar; Vigfús Árnason Eyríkssonar, bródurson Jóns konferenzráds ok kalladr Erichsen, hann var svo minnugr, at hann vissi hvern embættismann í Danakonúngs ríki, ok hvers aldr ok læríngarár, ok ætt ok uppruna allan; Ólafr Stephansson frá Hvítárvöllum; Ólafr Magnússon frá Videy, þeir frændr nefndu sik allir Stephensen; Ólafr Stephansson konferenzráds Þórarinssonar; Gísli Brynjólfsson prófasts frá Heydölum Gíslasonar; Þórarinn Magnússon Þórarinssonar, hann nefndist Öefjord; Þorleifr Gudmundarson Repp, Gudmundr Bjarnason, Helgi Gudmundarson faktors Þórdarsonar, Þórlákr Bjarnarson prófasts frá Setbergi Þorgrímssonar, Páll Pálsson frá Gufunesi, Otti Gudmundarson Effersöe, son Gudmundar í Skildínganesi, hann fèkk þá Snæfells sýslu ok kom út, ok settist í Grundarfjörd, ok fèkk brátt ord allgott; Torfi Gudmundarson prests Þorgrímssonar, Lauritz Stephansson konferenzráds Þórarinssonar, Magnús Stephansson amtmanns frá Hvítárvöllum,

Páll Pètrsson ok enn fleiri íslenzkir menn. Þeir gáfu allir til fèlagsins, ok mikill fjöldi annara manna hèr á landi ok svo erlendis. Margir gáfu til ritníngar-útgáfu fèlagsins á Sudrlandi.

LXXXVIII Kap. Árferdi, vígslur ok veitíngar.

Þá var mikil ótíd af rigníngum um Austrland allt, ok hit sydra ok nyrdra, skriduföll ok jardarspillíngar, ok hey blaut borin út; bjó þat undir mikil hardindi sídan, ok mest í Múla sýslum ok Skaptafells sýslum, ok um hit eystra Sudrlandit. Audunn prestr til Stóruvalla, Skards ok Klofa, Jóns son prests frá Mosfelli Hannessonar, ok bródir Arnórs prófasts í Vatnsfirdi, drukknadi í Rángá hinni vestri, ok öndudust: Þorlákr prestr Jónsson til Stadar á Snæfjallaströnd, Brynjólfr prestr Ólafsson á Stöd, Jón Brynjólfsson, kapellán at Dvergasteini, Sigurdr Þorleifsson, er fyrr var prestr at Hvammi í Hvammssveit, ok Gudmundr Bergsson at Kálfholti. Benedikt Gröndal fèkk lausn frá assessors embætti, en Ísleifr etazrád var þar fyrstr ok Bjarni Thorarensen annarr. Páll Melsted tók Nordrmúla sýslu, en danskr madr, Marteinn Hansson Tvede, fèkk hina sydri ok var kammer-assessor at nafnbót; annarr danskr madr skyldi hafa Stranda sýslu: Isaak Jakob Bonnesen, þeir komu bádir út, ok tók Schram í Höfdanum Bonnesen á kost, hann fèkk stríds-cancellie-sekretera nafn ok var vel farinn at sjá. Þorvaldr prestr Bödvarsson í Holti gjördist þá prófastr um hálfan Ísafjörd, en Arnórr prestr Jónsson í Vatnsfirdi um hálfan; Guttormr prestr Pálsson á Hólmum, Magnús sonar frá Brennistödum, í Sudrmúla sýslu. Gudni kapellán, Gudmundar son prests Magnússonar, fèkk Middal ok Úthlíd, Jón prestr Austmann Þykkvabæjar klaustrs kall, Sigurdr prestr Gíslason Thorarensen Stórólfshvols kall, Þorkell Árnason Stödvar kall ok var vígdr; Gísli Jónsson proconrektor, á Hólum, fèkk Hóla kall ok var vígdr, ok var nú vid aldr; Vernhardr Þorkelsson prests frá Stad, Gudnasonar, Nes í Adalreykjadal, ok var vígdr; Jón Árnason prófasts Sigurdarsonar Sanda ok Hraun í Dýrafirdi; Jón Pètrsson frá Einarstödum kapellán Höskuldstadi, því Jónas prófastr Benediktsson lèt af; Þorlákr prestr Hallgrímsson á Svalbardi nordr Goddali, þó eigi færi hann þángat; Jón Jónsson prests Þorvardssonar Glæsibæ, er fadir hans var frá farinn; Páll Gudmundarson tukthússrádsmanns Vigfússonar Miklaholt, ok var vígdr; Torfi kapellán Magnússon Stad á Snæfjallaströnd; Gudlaugr kapellán Sveinbjarnarson Stad í Adalvík; Jón Benediktsson, vestfirzkr, Svalbard, ok var hann vígdr; Eggert prestr Bjarnason landlæknis Stóruvalla ok Klofa þíng; Halldórr prestr Jónsson Mos-

fell í Grímsnesi. Einarr Pálsson prests á þíngvöllum þorlákssonar vígdist enn kapellán til födur síns, Gísli Gudmundarson tukthússrádsmanns Vigfússonar prestr til Stadarhrauns, Stephán Stephánsson kapellán til Bjarnhèdins prests Gudmundarsonar í Vestmannaeyjum, Jón Halldórsson kapellán til Sæmundar prests Hálfdanarsonar í Teigi, Bjarni Pálsson prests frá Undirfelli, Bjarnasonar prests frá Melstad, Pètrssonar, kapellán til Jóns prests þorlákssonar at Bægisá, skáldsins; Gísli Víum Evertsson, Hans sonar Víums sýslumanns, kapellán til Einars prests Hjaltasonar til þóroddsstadar ok Ljósavatns; þórdr Gunnlaugsson til Einars prests Bjarnarsonar at þíngmúla. Geirr biskup Vídalín fèkk þá Danabrógariddara nafnbót.

LXXXIX. Kap. Júbilhátíd.

Nú voru lidnir 300 vetr frá því er hófst sidabót Lúthers, í þann tíma er Stepháu biskup var í Skálholti, en Gottskálk at Hólum, Nikolásson, en 100 vetr frá því er hèr í landi var júbilhátíd haldin í þá minníngu, á dögum Jóns biskups Vídalíns þorkelssonar ok Steins biskups Jónssonar; baud nú Fridrekr konúngr hinn sjötti at halda þá hátíd í ríkjum sínum med þakklæti vid gud, ok þarmed útbýta Augsborgar játníngu prentadri; voru skiput helgihöld ok textar; skyldi hátíd vera þrjá daga, en einkum tvo, föstudaginn hinn 31ta Októbris mánadar, ok sunnudaginn annan Nóvembris; hríngja skyldi klukkum kvöldit fyrir föstudaginn, ok mörg vidhöfn var skipud utanlands; skyldi þakka gudi vardveizlu evangelisks lærdóms á föstudaginn, ok prèdika af Jóhannis 8da kap., 12ta v. til hámessu, en yfir Ephes. pistils 2. kap. 8da til 10da vers til kvöldsaungs, prýda kirkjur med ljósum, ok sýngja eptir prèdikun lofsaunginn: „þèr mikli gud sè mesti prís"; á laugardaginn skyldi latínu-rædu halda vid háskólann, en á sunnudaginn bidja gud um vernd sannra trúarbragda, med hátídarhaldi, sem hinn fyrsta dag, þá skyldi leggja út af til hámessu fyrra pistli til Corinthu-manna, 3ia kap. 11ta versi, en til kvöldsaungs pistli til Hebreskra 12ta kap. 8da versi, organ ok hljódfæri brúka þar til voru, ok skipadar kollektur ok bænir. þetta fór fram í Danmörku med margri vidhöfn, en hèr eptir faungum med gódri spekt, töldu prestar margir fram sidbóta söguna ok atvik þeirra, ok prèdikadi biskup sjálfr báda dagana í Reykjavík; latínuræda var ok haldin í Bessastada skóla á laugardaginn ok vída fór vel fram, ok kveikt voru ljós í kirkjum sem faung voru á. Biskupar allir í Danmerkr-ríki lètu gánga í þat mund hirdarabrèf í minníngu þess efnis. þá kom út stöfunarkver Bjarna prests Arngrímssonar

á Melum prentad, ok frá Oddi Hjaltalín, er þá var í landlæknis stad, kýrbólusetníngar reglur, ok hjálparmedöl til lífgunar drukknudum mönnum, einnig lesrím, ok minníng Þurídar Ásmundardóttur, konu Markúsar stiptprófasts í Gördum, því hún var þá öndud.

XC. Kap. Tilburdir ymsir.

Skip mikit útlenzkt rak um haustid í Öræfasveit í Austr-Skaptafellssýslu á Hnappavalla fjöru, þat var mannalaust, med einu mastri standandi ok ödru brotnu; á því voru patentkúlur af gleri, er enskir menn höfdu fundit til lýsíngar, ok nafn þess enskt; þat var hladit stórvidum amerikanskum, ok mjök brotid, vard farmi lítt bjargat, nema 300 bjálkum, en vída rak vid sydra. Þrímastrada freigátu enska rak einnig á Starmýrarfjöru í Álptafirdi í Sudrmúla-sýslu, ok allt brotid af, var á stórvidr, eik ok fura, 5 menn daudir, ok naktir, nema einn, er menn ætludu skipara, ok fundust á peníngar; hugdu menn, á brèfum er hann hafdi haft á sèr, at farit hefdi frá Skotlandi til Ameriku. Þá andadist fyrir jól í Videy Vigfús Skevíng, er fyrr hafdi sýslu í Skagafirdi, ok verit ágætr madr, ok var þá á hinu 3ja ári hins 9da tugar, var hann jardadr hinn 22an dag Decembris, en kona hans Anna Stephánsdóttir lifdi þá enn blind; setti Magnús Stephensen konferenzrád honum grafarletr. Kona Schrams á Skagastrandar kaupstad hafdi komit út um sumarit med skipara á Akreyri, hafdi hún farit utan ok sóat peníngum bónda síns, ok verit jafnan lausrád. Þar var á skipi lieutenant einn, er verit hafdi vid landmælíngar vestra, ok nefndr er Aschlund, ok haft vid hana glens mikit, var hann haldinn ósidvandr einn, en skiparinn vandadi um, ok kvad Schram hafa trúat sèr fyrir konunni, ok bad hann enga ósæmd veita henni medan hún væri med sèr; gjördi hann gaman af þeim heilrædum; ok nokkru seinna fann skiparinn þau saman í rekkju hennar, tók hann þá í hár lieutenantinum ok dró hann úr rekkjunni, ok bardi á honum, kvadst skyldu halda stjórn á skipi sínu. Aschlund fór til Eyrarbakka, en konan til bónda síns, hún gjördi sik þar harla blída vid sýslumanninn Bonnesen, en lèt illa til manns síns; kom hún svo sínu máli, at sýslumanni rann hugr til hennar, ok fèkk vilja sinn, en hún lèt hann heita sèr því, at verja mál sitt ok losa sik vid Schram; vildi hann sídan ekki brigda þat, ok fèkk af hit mesta ámæli, en hún gjördist þúngud, ok var Aschlund hafdr fyrir faderni; Schram baud henni at gefa upp allir sakir, ok gánga vid barninu, en hún vildi med engu móti, ok ekki annat en skilja vid hann. Bonnesen fór at leita Jóns sýslumanns Jónssonar, er þá bjó í

Vídidalstúngu, til þess máls, ok ekki skipti hann sèr af Stranda sýslu; lèt hann svo í fyrstu, sem hann vildi taka Húnavatns sýslu af Jóni sýslumanni, ok þær bádar, ok gjalda honum þridjúng inntektar, en þat gekk ekki greidt saman, vildi Jón sýslumadr þat ekki. At álidnum vetri ól konan barn ok kenndi lieutenantinum, ok vildi ei annat en skilja vid Schram; mæltist hennar mál allilla fyrir ok eigi verr en vert var. 1818.

XCI. Kap. Vetrarfar ok annat.

Þat hafdi ordit fyrir jólin, at 5 menn höfdu drukknat í Hofsós; tveir synir Pètrs Michelssonar beykis á Hofi, ok tveir dætramenn hans: Pètr, son Jóns prests Jónssonar á Bardi, ok Gísli Gudmundarson, er verit hafdi med Jörgensen; höfdu farit at vitja um lagvad ok dimma komit á, ok fundust þeir ei aptr. Var sá vetr hardla þúngr af jardbönnum austr ok sudaustr, ofan á ónýtíngar þær er verit höfdu; einnig sydra ok vída til dala um Eyjafjörd, ok nokkut um Skagafjörd, en gott vestr undan. Fiskafli var mikill vid Ísafjardardjúp, ok ofanverdan vetr undir Jökli. Sydra var afli snemma vetrar, en minna ofanverdan, þó nokkurr; þar rak skötu med fjórum fótum undir bördum, eda þvílíkan fisk, er skötu þótti líkastr. Þat var enn talit med frásögnum, at mann einn á Ströndum, rádvandan ok skröklausan, dreymdi at honum þótti kvedit:

Bezt er at láta brekum af,
ok bera vel raunir hardar;
nú er meir en hálfsókt haf
heim til sælu jardar.

Andadist hann fljótlega daginn eptir. Þann vetr týndust tvö skip vestra, ok eitt flutníngs-skip á Akranesi ok menn af, þeir voru flestir nordlenzkir. Þá lèt amtmadr Nordlendínga gánga ómagareglu Jóns prests í Mödrufelli, ok vildi bjóda öllum at halda í sínu umdæmi, en þar fèllst mörgum lítt á, því ei hagadi eins allstadar. Margt sýsladi hann í brèfum ok eyrindum vid sýslumenn ok adra, sem jafnan, ok þótti þá mörgum enn hardordr nokkut.

XCII. Kap. Mál Húnvetnínga.

Þorvaldr bjó at Gauksmýri í Húnavatnsþíngi, son Jóns gardyrkjumanns, Grímssonar at Gilja, Grímssonar, ok Gudrúnar Bjarnardóttur Benedikts-sonar lögmanns; hann var haldinn illmenni, sem fadir hans. Þat hafdi ordit fyrir 17 vetrum, þá hann var med Rafni presti Jónssyni á Hjalta-

bakka, at Höfda-skip týndist þar fyrir framan á sunnudegi í hríd, þá þeir Þorvaldr ok Eggert, sonr prestsins, gengu þar til altaris med ödrum mönnum, ok voru skipverjar þrír staddir í landi á Hjaltabakka ok vid kirkju, ok var skiparinu ok kokkrinn einir frammi, hafdi kokkrinn fallit úr reidanum ok var sjúkr, en frá skiparanum er sagt ádr, hann hèt Knútr Herleifr Pètrsson, ok hugdu menn hann í land syndt hafa, fannst hann hvergi, nè peníngakistill hans, en í landi var hundr hans; hafdi Þorvaldr verit úti frameptir nóttinni, en mönnum bar ei saman um Eggert, ok er skiparans hafdi verit leitad var hundriun á sandinum, ok lèt illa, ok vildi æ ráda á Þorvald, hvar sem hann sá hann, svo at opt vard at verja hann fyrir honum, þó at margir menn væri saman, en á engan mann rèdst hann annan. Ok nú, er hèr var komit, fann Einarr prestr Gudbrandsson á Hjaltabakka mannsbein grafin í bakka eda þúfu, ok undarlega lögd, ok sundrud, vantadi armana; hafdi Þorvaldr lengi verit grunadr um mord skiparans, þó at eigi hefdi verit fram fylgt, ok er stefnt var, vottadist, at hann hafdi haft undarlega mikla peninga, ok keypt jörd, ok bodit dýrra en hún var föl fyrir; mjök margar líkur voru enn fundnar; en hversu margir sem vitnudu, báru honum allir illt ord, ok voru mörg þíng um vetrinn. Eggert kvadst mundu vinna eid fyrir allan verknad, en ekki var gengit at þeim sjálfum fastara. Sumir þóttust hafa sèd skiparann fylgja Þorvaldi, en þat má ætla virdt hafi verit fyrir öfundarmál seinna; voru skodut beinin, ok brá hann sèr lítt vid, en fór at öllu grunsamlega; var þat eitt, at hann vildi ei snerta þau, er honum var bodit; þat gjördi Björn Ólsen, hann sókti málit; hafdi hann fáryrdi mörg, ok rengdi votta, ok heitadist vid Ólsen ok adra, en var opt ofsa-kátr í látbragdi; borit var honum enn húsbrot eitt, ok at hafa verit líklegr til at hafa valdit dauda módur sinnar í megrd, ok ofþjakat barni sínu, er dó. Bádir urdu þeir Eggert í bluttekníngu um stuld nokkurn lítinn af skipbrotsmönnum, er sannadr vard; var þíngat um þetta lengst vetrarins, ok var mælt, at Bonnesen hefdi bodit Jóni sýslumanni at gánga í málit ok dæma. Margt var þá fleira hredusamt med Húnvetníngum, ok gjördu þeir sýslumann lágan. Ísleifr þjófr, son Jóhannesar á Breidavadi, órádvands manns, sá er dæmdr hafdi verit til þrælkunar um æfi, en Castenskjold hafdi sleppt, hafdi barnat systur Sigvalda prests í Grímstúngum, Snæbjarnarsonar, en sídan kenndi systir Gísla prests í Vestrhópshólum honum barn, þíngadi sýslumadr um þat, en Ísleifr kvad mál ofgamalt, ok lètst ei mæta mundu fyrir hans dómi; en sídan, er Ísleifr vildi fara sudr passalaus, vard sýslumanni skapbrátt ok kvad hann mega fara til helvítis, ok vitnadi Ísleifr þat, ok lèzt mundu reisa

mál af. Slíkr gjördist þá ofsi illgjördamanna; margar voru þar fleiri dylgjur ok óhlutvendni.

XCIII. Kap. Frá Akreyríngum.

Lynge hinn úngi hafdi komit út á Akreyri; hann átti konu vel ættada, hafdi henni fallit arfr eda gjöf, en hann vildi eigi þiggja, ok kvadst ei vilja at hún audgadi sik; hafdi hann talit hana á at fara út híngat, lètst eiga hèr svo mikit fè, at ávöxtrinn mætti nægja þeim; hann átti ok skipit, ok hálfan kaupstadinn á Akreyri; fargadi hann skipinu, ok seldi húsin, ok bjó sídan til leigu hjá Thyrrestrup, en keypti ásamt jörd í Siglufirdi, ok lèzt ætla at búa þar, ok sitja þó at á höndlunarstadnum; hann keypti ok jardir at konferenzrádi Stepháni amtmanni Þórarinssyni fyrir allmikit verd, Skjaldarvíkr tvær, allillar. Þá bar svo til á Akreyri, at þar var barn alit, ok ætludu menn at Lewer kaupmadr einn mundi eiga, hann átti norræna konu, ok fór henni vel, ok bad hann gipta stúlkuna þeim manni íslenzkum, er hún nefndi til, ok henni gazt bezt at, ok gefa henni 100 spesíur, ok halda brúdkaupit sjálfan, ok annast þarmed barnit þar til þrèvett væri; þat bod baud hann þeim manni, ok vildi sá ei at gánga; þá baud hann ödrum, er Sigurdr hèt ok var Benediktsson, hann gekk at eiga hana ok var bod inni. Lars Lynge var illa til konu sinnar, ok var sagt hann berdi hana stundum; hún beiddist at fara til bods ok fór hún, en hann var heima ok gekk um gólf, sem hann gjördi jafnan, því hann sókti eigi manufundi, þóttist nálega ofgódr til hvervetna. Hann mælti þá vid sik einan, svo at menn heyrdu: „nú kemr kona mín, ok fara okkr ord" á þann veg eda hinn, ok taldi ordin, „þá kemr svo," sagdi hann, „at ek ber á henni, en hún ber þá á mèr aptr". Þetta var þat er menn heyrdu; en um aptaninn, er hún kom frá bodinu, gekk þat jafnt sem hann sagdi. Sídan kærdi hann hana fyrir þat hún hefdi barit á sèr, ok sókti samvista-skilnad til amtmanns, ok fèkkst hann um sídir; eptir þat vildi hann sækja hana til sektar ok dóms í spunahúsit, ok var ei gaumr gefinn at því; en mjök tídkadist í þann tíma at hjón skildu, meir en verit hafdi. Þá var med Lewer Þórarinn, son Stepháns konferenzráds, ok var sem kaupmanns-sveinn, ok þótti lítid nema; var þó eigi annat á honum at sjá, en hóglæti ok allgóda greind.

XCIV. Kap. Frá kapítulstaxta.

Mikit var nú ordit vandhæfi ok önn sýslumanna, því at allt þat sem skipat var þá var med miklum brotum ok umfángi; hafdi nú lengi

verit í hyggju haft at setja kapítulstaxta, eda medal-verdlag landaura, er lúka skyldi gjöld eptir, sem annarstadar í löndum hafdi lengi verit sidr, ok ei má vera ödruvís, þar sem kaupskapr er ekki bundinn vid visst verd; ella verda gjöld öll harla ógild ok raung, ef peníngar skulu jafnan halda verdhæd sinni í þau, en fást þó ei fyrir þá nema lítid af því er ádr fèkkst; höfdu margir lengi kært um gjöld ill, en alþýda stundum um of frek, helzt presta ok kirkna gjöld, þau er þá voru skiput, var því fyrir laungu bodit af konúngi at setja kapítulstaxta, ok hefdi þurft þó miklu fyrri, ok jafnsnemma sem kauphöndlun vard laus, ok þá jardaskuldsetnínguna ásamt, ok hefdi þá enginn mátt ákæra ójöfnud. En rentukammer hafdi sent brèf med því konúngsbodi, ok látid sem þá mundi hann fyrst til skodunarmáls koma, ok því höfdu amtmenn dregit undan at setja hann. Sídan hafdi á komit ófridrinn, ok gèkk þá fátt fram; en nú baud konúngr at nýju at setja þann taxta, ok urdu sýslumenn at gefa ádr margar skýrslur, ok svo skyldi vera hvert ár, ok var þat med ödru því er þeir þurftu at annast, en ekki kom jardaskuldsetníngin at heldr; þótti þá bændum þúngt at gjalda eptir kapítulstaxta ok helzt jardatíundirnar, er jardir voru flestar ordnar ofdýrar; en þó bændr vildi láta setja þær nidr, gekk þat tregt, því at amtmenn vördudu med öllu at konúngs jardir væri settar nidr, þó þær fengi áföll, medan einhverr fengist til at bjóda þær landskuldir er þeir vildu láta vera, ok seinna vildu þeir enga jörd þola nidrsetta, ok leiddu þángat lög þau, er aldrei áttu hèr heima. Var þat ok þúngt at gjalda fullar landskuldir af sumum spilltum konúngsjördum, er ei mátti nidr setja, eptir kapítulstaxta, ok þá ei örvænt, at bændr mundi setja hinn sama leigumála á sínar jardir; en þó vard þat, medan Stephán Þórarinsson konferenzrád var amtmadr nyrdra, at konúngsjardir leigdust flestar fyrir sokka at forngildu, en bændr tóku at setja landskuldir eptir samníngi. Var eigi þolandi at svara peníngum eptir hinum fyrsta kapítulstaxta, þvíat kaupmenn lètu þá eigi med því verdi í nefndarverd, þó at vöruverd væri kallat, en þat nefndarverd var svo hátt at ordi kvednu: 46$\frac{1}{4}$ skildíngs fyrir alin hverja, at bændum ægdi at svara þann veg gjöldum, helzt tíundum af spilltum jördum, er þó voru heimtar í konúngssjód, ok urdu sýslumenn, þeir er svörudu þeim frá sèr eptir reikníngi, helzt í Skagafirdi ok Eyjafirdi, at gefa mikit eptir af sínu enn sem fyrri, ok því þýngra var um afgjöldin fyrir nordan, sem engir fengust peníngar hjá kaupmönnum, kenndu hvorir ödrum, amtmenn þeim, ok þeir amtmönnum, kölludu ærna penínga senda hafa verit til landsins. Verd ríkisbánkapenínga var þá í hækkun, ok voru kaupmenn sumir fastir á at láta

þá, en fúsir at taka vid, ok ætludu sèr þá til ábata. Fyrir sunnan var þó kapítulstaxtinn hærri, 58 skildíngar í nafnverdi fyrir alin. Var þetta, ok margt annat, auglýst í frèttabladi einn, er Magnús Stephensen konferenzrád lèt þá prenta, ok kalladi Klaustrpóstinn; þar höfdu margir menn lagt í, ok var hit fyrsta frèttablad eda mánadarit er Íslendíngar höfdu prentat haft, at ótöldu litlu sýnishorni, er Magnús sýslumadr Ketilsson hafdi fyrrum látid á prent koma í Hrappsey; kostudu 12 arkir, sem mánudir voru, þá hálfan annan ríkisbánkadal í nefndarverdi fyrir þá, sem lètu skrá sik.

XCV. Kap. Lögmál, jardakaup ok árferdi.

Margar komu nú skipanir, ok höfdu komit, og flestar allar lítt fyrir Ísland. Annexíukirkja hafdi verit tekin af at Búdum, ok lögd til Stadarstadar, önnur at Ási í Kelduhverfi lagdist til Gards. Skiptasýslanir eptir klerka voru teknar frá prófföstum, ok lagdar til sýslumanna. Húsfólk ok vinnuhjú skyldu gjalda hálfan ljóstoll ok dagsverk. Seldar höfdu verit konúngsjardir í Gullbríngu ok Kjósar sýslum vid uppbod, ok ákaflega dýrt, var ein 10 hundrada jörd fyrir 1420 ríkisbánkadali nefndarverds; keypti Hákon Vilhjálmsson í Kirkjuvogi fimm af þeim fyrir meir en átta þúsundir þvílíkra dala, en 14 þúsundir gaf Magnús Stephensen konferenzrád fyrir Videy; voru þar med hús öll ok kirkjan. Nú fèll med skipakomu silfrit, svo at ríkisbánkasedill gilti vid þridjúng spesíu, ok þóttust þá sumir ósvinnir vid ordnir, en höndlun var hin þýngsta er verit hafdi. Vetr hafdi verit þúngr sydra ok eystra, en gódr vestra, einkum í Húnavatns þíngi, ok allt í Skagafjörd; svo var ok sjógæftalítid, þó vard gódr vetrarafli sydra, en spilltist af rigníngum, ok gjördust þær miklar med sumrinu.

XCVI. Kap. Mannalát.

Arnórr prestr á Bergstödum í Svartárdal, Árna son biskups, kapellán Bjarnar prests í Bólstadarhlíd, hafdi andazt um vetrinn, ok átt eptir sjö börn; var eitt Björn, er prestr vard seinna; annarr hafdi dáit Sigurdr prestr Hallgrímsson á Ólafsvöllum, ok enn Otti Gudmundarson Effersöe, er þá var sýslumadr í Snæfells sýslu umbodslausri, ok Markús prestr Sigurdarson at Mosfelli. Sigurdr, son Stephàns Þórarinssonar konferenzráds, andadist utanlands af brjóstveiki, hann var artgódr ok vel sidadr, ok var kvedit eptir hann utanlands ok innan. Kristján Lodvík Holm, er verit hafdi faktor í Olafsvík, en sídan útvegsbóndi, hafdi

fundizt daudr vid skothús undir Enni, byssan vid hlid hans, en refr skotinn vid adra, var hann kalladr stóraudugr, ok var Otti sýslumadr tekinn at skrifa upp bú hans, er hann deydi sjálfr; urdu ok slysfarir ok manntjón, ok eldíng sló nidr badstofu í Krosshjáleigu í Landeyjum; þar dó eitt barn fjögra vetra. Sexæríngr týndist frá Hafnarfirdi, ok á 8 menn.

XCVII. Kap. Frami nokkurra manna ok Íslands.

Þá fengu fiskiduggur vid Ísland verdlauna fyrirheit: 10 dali silfrverds fyrir lest hverja, ok mátti verda nokkut svo Íslendíngum til örfunar, þeim er vid höndlan voru; tók nú mörgum at þykja mestr frami at gefa sik vid henni, enda hafdi þá Bjarni Sigurdarson riddari fyrir nokkru látid reisa þrjár skútur í Hafnarfirdi, hafdi ein brotnad, en eina átti þá Ari Jónsson í Njardvík; var Bjarni beztr kaupmadr þar sydra, ok þeir Flensborgarinn í Hafnarfirdi, lengi sídan, því Reykjavíkr kaupmenn voru flestir vesælíngar, ok komu med litla vöru, en eyddu skjótt mikilli. Þeir fedgar, Bjarni ok Sigurdr sonr hans, er ok var kalladr Sívertsen, höfdu látid at mestu smída um tvær skútur adrar, ok Jón Sighvatsson í Njardvík, framkvæmdarbóndi mikill, lèt reisa eina, hún hèt Njardvík. Jón Daníelsson hreppstjóri, í Vogum, ok Árni Magnússon í Halakoti, höfdu enn eina í smídum; ok margr frami jókst þá Íslendíngum, þó margt þætti þúngt; studdi þar enn at fèlag þat, er Rask hóf, er bædi var í Kaupmannahöfn ok hèr út; hafdi konúngr ok margir ágætir höfdíngjar styrkt þat; ok nálega um öll Nordrlönd ok Þýzkaland, ok nokkut svo um England, kom íslenzk túnga ok fornfrædi í álit mikit: en auk þess hafdi Henderson hinn enski lagt mikit gott til Íslendíngum, sem fyrr segir. Þá kom út frá bókmentafèlaginu prentad annarr hluti Sturlúnga sögu, ok Sagnablöd, ok hinar helztu sögur Íslendínga voru prentadar utanlands. Þá fèkk Jón prestr Jóns son frá Vogsósum Stóradal, en Illhugi prestr Hannesson frá Villíngaholti Ólafsvelli. Skip flæmskt rak á Skálar fjöru í Medallandi, ok týndist, en menn komust af, ellefu saman. Þat var enn skipat, at handlæknar hèr á landi skyldu hafa 300 dali silfrs í laun, en í ekknafèhirzlu skyldu handlæknar leggja eittsinn 500 dali, ok landlæknir 800. Geirr biskup Vídalín gjördist þá riddari af Danabrógu, en Hallgrímr Skevíng, Hannes son prófasts frá Grenjadarstad, doktor í heimspeki; Torfi prófastr í Hruna, Jóns son prófasts, Finns sonar biskups, fèkk Breidabólstad í Fljótshlíd, en Einar Thorlacius, Hallgríms son prests frá Miklagardi, Skinnastadi; skipti hann aptr vid Þorlák prest Hallgrímsson frá Svalbardi, ok tók

Goddali er honum voru veittir, ok þótti varla hinum ædri mönnum haldast mega fyrst, en þó vard þat; hann var vel at sèr, ok átti Margrètu, dóttur Jóns prests Jónssonar í Mödrufelli, ok margt barna.

XCVIII. Kap. Áfelli ok mannalát.

Um vorit í Martio tók snjóskrida Augnavelli í Skutulsfirdi, ok voru níu manneskjur naktar í svefni; hún tók nokkut af badstofunni 150 fadma med sèr, en braut annat ofan á fólkit, lá þat undir vidum, torfi ok klaka í fjögr dægr, en sídan urdu menn af næsta bæ varir vid, heimtu at sèr fleiri, ok fóru til bæjarins í blindhríd med verkfærum, ok rufu til hans; nádust hjónin med lífi, tvö börn ok vinnu-kerlíng, en eitt barn lá dautt á fótum foreldra sinna; fengu menn þá ei lengr verit at á þeim degi, fyrir myrkri ok þreytu, ok var enn leitad annan dag, fannst þá eitt barn dáit ok eitt úngmenni, en gamalmenni var med lífi, ok dó samdægris; lá svo þat, sem lifdi, um hríd vid sár ok örkumsl; fleiri snjóflód gjördu skada, ok drukknudu nokkrir menn. Þá andadist seint í Majo göfug kona ok gódfræg, Sigrídr Stephánsdóttir at Espihóli; er átt höfdu sýslumenn Þórarinn Jónsson ok Jón Jakobsson, ok var þá vetri midr en hálf-níræd, hafdi hún legit þúngt ok lengi um vetrinn af bólgu innvortis, ok borizt vel af, ok átti eptir mikit afkvæmi, ok margt vel mannat, var Stephán Þórarinsson konferenzrád elztr barna hennar, en Jón Espólín ýngstr, þeirra er þá lifdu, en barna börn hennar flest vaxin, ok sum gipt ok áttu börn.

XCIX. Kap. Fra ýmsu.

Nú var dæmt í Synodo mál Sæmundar prests Holms at Helgafelli, ok fèkk hann at halda kalli ok kjól, þó mörgum þætti all-ólíklegt, en var sektadr um 30 dali ok málskostnad; ætludu sumir í þat mundi hafa sèd verit, ef hann sigldi, at einkis mundi örvænt af honum, ok ei mundi hann beidast vegabrèfs. En sumum þótti prestum vandstadit med barngetnadi, svo lint sem þar var tekit á vid adra, svo at vandrædi þótti auka, ok var helzt til hafit er Gudmundr prestr einn vard at láta embætti fyrir þat hann kom ofsnemma í sæng med konu sinni. Konsúl enskr kom út um sumarit, ok ætladi at fara um land. Þá var veitt Benedikt Magnússyni Mosfell ok Gufunes, ok þeir urdu kapellánar: Þorsteinn, son Þórdar prests Þorsteinssonar, til Ögrs, ok Sigfús Árna son prófasts Þorsteinssonar frá Kirkjubæ ok Bjargar Pètrsdóttur sýslumanns Þorsteinssonar, til Salómons prests Bjarnarsonar at Dvergasteini, fèkk hann eigi at verda kapellán födur

síns, fyrir þá sök, at honum var aflat barn, en þó fèkk hann uppreisn med þessum hætti; hann var skáld, ok líklegr til at verda framarla um þat. Þat vor var mikill fiskafli sydra: sex hundrada hlutr hæstr á Strönd. Þá var prentverkit á Beitistödum, ok komu þadan út Stúrms hugvekjur frá páskum til hvítasunnu, hafdi lagt út Markús stiptprófastr Magnússon, en mælt var, at honum hefdi þótt ærit umsteyptar ádr prentadar voru, ok líkat stórilla. Þá var manntal í landi vel átta þúsundir hins fimta tugar, en mjök tídkadist ill ok laus sambúd hjóna helzt til vída, ok fleira lausrædi. Var þá Schram, kaupmadr í Höfda, skilinn at lögum vid konu sína, ok fór hún med Bonnesen vestr til Stranda sýslu, settust þau at med Hjalta prófasti Jónssyni at Stad í Steingrímsfirdi ok gatst honum lítt at er stund leid, en hann var hinn mesti kennimadr ok merkismadr at mörgu, ok vinsæll; hann átti Sigrídi Gudbrandsdóttur, systur Gunnlaugs Briems, ok börn nokkur, ok voru þá sum nokkut á legg komin.

C. Kap. Árferdi ok annat.

Í þann tíma var settr þjódarbánkinn í Danmörku, ok skyldi mega hlut eiga í hverr sem vildi, ok legdi til 100 hálf-spesíur, ok þat var actia; kom út um þat sídan konúngsbrèf ok octroyja med mörgum greinum, ok skyldi sá bánki standa um 90 ár. Þá var óblídt sumar eptir eigi gódan vetr, vedr mikil ok rigníngar, frá hvítasunnu at messum fram, ok spillti mjök málnytu sunnanlands ok austan, en vída hleypti fram skridum; tók af mjök mikit af Bleiksmýrardal, ok týndist allmargt saudfè, hugdu menn nær þrem hundrudum hafa rekit dautt upp úr Fnjóská hit efra ok nedra. Aptr spillti med slætti, ok gjördi stórar rigníngar, mest sunnanlands, ok urdu heyskemmdir miklar. Afli var enginn nordanlands, en þó var þá eigi öllu betr ært annarstadar en í Húnavatnsþíngi ok Skagafirdi, kom þó engin siglíng á Skagafjörd, en lítil í Höfdann. Þá dó nyrdra Gísli á Breidumýri Jónsson, Ólafs sonar brita á Hólum, ok kona hans; þau voru foreldrar Kristínar, er Hallgrímr Skevíng átti, ok audug, ok þar í sveit dóu þrír menn á einum bæ hverr eptir annan, brá svo vid sem ólyfjan hefdi komit úr grösum, er þurkut voru vid eld. Slysfarir urdu ok nokkrar: var ein, at týndist í Tindastól med ödrum manni Gísli, son Magnúsar prests Árnasonar á Fagranesi, ok drukknadi í Fnjóská Gudrún, dóttir Einars prests Thómassonar; Jón bródir hennar hafdi fylgt henni, en áin var ófær ok þau lítt kunnug vödum, hafdi hún ridit útí ok fallit af baki, hljóp Jón þá ofan med ánni, er honum vard rádfátt, ok svo heim at Hálsi,

var þar ekki karlmanna fyrir, en Björg Halldórsdóttir Vídalíns, kona Sigurdar prests Árnasonar, spratt upp ok sendi á bæi eptir mannhjálp, ok hljóp sjálf til árinnar, hafdi þá stúlkuna borit upp á eyri, þá ód hún þángat út, ok Jón med henni, ok komu henni at landi, en ekki vard hún lífgud, því höfudit var laskat ok svo brjóstid. Heyskapr vard sæmilegr nordanlands, en vel fyrir austan Mýrdalssand, en sudr ok vestr hröktust tödur, var þá ok lítid fiskifáng fyrir Jökli, ok allill tíd. Kuldi var um engjasláttinn, ok komu hafísar miklir; ok þótti þá óvenjulegt; rak nokkut af þeim inn á Húnaflóa, Skagafjörd ok Eyjafjörd; en eptir hundadaga ok fram til Mikjálsmessu gjördi snjóa, ok mest nóttina milli hins 28da ok 29da Septembris, svo at kaffennti fènad á fjallbæjum vid Skardsheidi í Borgarfirdi, ok 20 saudkindr til dauds vid stödulból at Hlídarfæti í Svínadal. Menn urdu ok úti vid gaungur í Húnavatns þíngi um þann tíma ok dó einn af kulda, er heim var kominn; var þá lítil kálýrkja þeirra er á þat stundudu. Litlu sídar var vel 100 marsvína rekit á land vid Reykjavík, á Hlídarhúsa ok Örfarseyjar lód. Þá var veittr Hvammr í Nordrárdal Jóni í Svignaskardi, Magnússyni sýslumanns Ketilssonar, ok var hann vígdr þángat, en Kaldadarnes Gudmundi Lassen kapelláni; Jóni presti Steingrímssyni frá Reykjadal Hruni, en Bonnesen sekretera Snæfells sýsla fyrir bón hans, ok mundi koma honum til lítils tíma, þó at eigi yrdi hann fèþrota, sakir adstodar utanlands frá, ok fór þá kona Schrams vestr med honum. Eptir vetrnætr gjördi væga vedrátt, ok sídan vetr hinn bezta.

CI. Kap. Frá málum.

Þann tíma var málasamt ok deilusamt nokkut í landi; dæmdi Jón sýslumadr Jónsson í Húnavatns þíngi, er þá bjó at Reykjum í Midfirdi, mál Þorvalds Jónssonar frá Gauksmýri, er menn kölludu af því beinamál, at ekkert vard sannat um mordit á skiparanum; skyldi Þorvaldr hafa litla hirtíngu, sem fyrir smá-hvinnsku, ok Eggert minna; þótti þat mörgum undarlegt, svo illa sem vitni höfdu gengit Þorvaldi, ok þat líkadi sumum lítt, at ei hefdi hann tekinn verit, svo miklar heitíngar ok illar, sem hann hafdi haft, ok ei örvænt at vitni hræddust hann, ok med því at málskostnadr var ærinn, þó sýslumadr vildi gefa sinn eptir, þá appelleradi Björn Olsen á Þíngeyrum málit í þeirri grein til yfirrèttar, en amtmadr máls medferdina sjálfa. Margr var þá annarr agi í Húnavatns þíngi, en vidgaungu veitti Ísleifr Jóhannesson barni, því er honum var eignat. Peninga mál úr Dala sýslu, er falskir þóttu, var dæmt í hèradi, ok bætr allmiklar þeim er fyrir var hafdr,

14*

eda 80 vandarslög; hann skaut til yfirrèttar, ok mælt at sæi þó eptir því sídan. Í Snæfells sýslu voru mál ýmisleg, en sumir fóru sínu fram, þar var þá enn fyrir sýslunni Sigurdr Gudlaugsson, ok bjó í Gröf í Eyrarsveit; þótti honum fara miklu betr en líkindi voru til, þar sem hann var lagalærdómslaus, ok drykkhollr, ok örsnaudr af fè, en hann var gætinn, ok vinsæll mörgum, en amtmadr Stephán Stephensen á Hvítárvöllum óstrángr, ok honum heldr fylgisamr en ekki, ok þat studdi hann, ok sumir þáttu sýslumenn á Vestrlandi midr koma sèr vid en hann í laga-framferdum, voru helzt nefndir til Skúli Magnússon ok Ebenezer Þorsteinsson, er settr var fyrir Ísafjörd, þótti hvorgi þeirra lögvitríngr, en þó skildi þá mikit: var Skúli vinsæll í hèradi ok óslægr, en Ebenezer brögdóttr ok medallagi þokkadr, en fjarlægr mjök yfirmönnum sínum.

CII. Kap. Kvedlíngar sydra.

Þess er getid, at Sæmundr prestr Holm at Helgafelli, er þá hafdi at kapelláni Gísla prest Ólafsson, hafdi átt í málum, ok hafdi hann verit dæmdr í hèradi frá kjól ok kalli fyrir mörg afglöp, en Geirr biskup Vídalín ok Bjarni assessor Thorarensen, er þá var í stiptamtmanns stad ok bjó at Gufunesi, höfdu heldr mýkt mál hans í Synodo, sem fyrr segir, svo hann hèlt hvorutveggja; þótti þeim þá prestr sleppa audveldlega sem vid hann áttu at skipta. Bjarni hafdi bedit dóttur Stephans Þórarinssonar konferenzráds á Mödruvöllum, ok vildi hún ei gánga med honum; hann var skarpr madr ok lögvitr, ok mjök vel at sèr í mörgu, ok hèlt sèr fram, skáld gott ok kappsamr, medan hann var úngr; komu þá upp vísur ok fundust í Reykjavík, er viku heldr til hans hnjód, ok var þetta upphaf at:

Gjördu mik, fadir, ek girnist ei meir
af gædunum heimsins þess arna:
svo idinn sem Magnús, ok gódan sem Geir,
ok grobbinn sem assessor Bjarna.

Þar var ok nefndr í Halldórr, sem kalladr var Thorgrimsen, son Gudmundar prests Þorgrímssonar á Lambastödum ok stjúpsonr biskups, ok eigi til ágætis, ok gálúngslegar voru vísurnar. Var Halldóri í þann tíma talat til fyrir stórskuldir ok óhlutvendni, er hann hafdi verit settr fyrir sýsluna, ok veik Bjarni honum frá embætti, en sídan var hann dæmdr af því, ok til at gjalda konúngi í skuldafè tvær þúsundir ok 600 ríkisbánkadala silfrvirdra, ok hverjum sitt, ok treystist hann ei at appellera til yfirrèttar, því at málin þóttu ógód, en madr ekki hard-

gjörr, ok kom ómegd hans upp á biskup, ok vard þeim hjónum af þessu mikil skapraun, ok biskup þarmed laungum sjúkr eptir þat. En Bjarni assessor, er hann spurdi vísurnar, kvad hann þat í móti er menn kölludu Dela-ód, ok var um hund einn, er stolit hefdi í hlandkollu Gunnladar; lagdi þar til Oddr Hjaltalín, son Jóns prests, er þá var í landlæknis stad, nokkur erindi, ok grunudu þeir um vísurnar Jóhann Thómasson frá Ásgeirsá, er þá var þènari Stepháns amtmanns Stephensens á Hvítárvöllum. Madr hèt Vigfús trèfótr; er Thómas Klog hafdi fyrrum læknat ófæran, hann var nokkut ósvífinn, því hvar sem hann sá Klog elti hann hann jafnan, ok sýndi honum fótinn vidhafnarlaust, var hann hagordr, ok drógu menn þat til at hann mundi eiga vísurnar, en hann sneid sik nokkut eptir Sigurdi Pètrssyni sýslumanni, því fráteknu, at hann var grófari ok ordhákr vid hvern mann, en undir þær var ritinn „Þórólfr bægifótr". En eptir þat er Bjarni svaradi vard misrædt um, ok þótti sumum ei slíkum manni hæfa svo at yrkja, ok kölludu nokkrir hinir vitrari betra hefdi verit at virda eigi vísurnar svars, eda lögsækja ella; kom þá upp vísa at vestan á þann hátt:

Á ýmsu þykir í veröldu velta,
— var ei sem núna fyrr umsjónin stíf: —
þar hlandkollu Gunnladar helztu menn elta
ok hafa á gætni nær þunnt fær hún líf;
hverr mundi trúa at hefdi stad nú
á hæsta lands-kontóri nærfærni sú.

Bar þá svo til, er dæmt var mál Sæmundar prests, at Bjarni kvad:

Sæmundr Magnússonr Hólm
vindanna vængjum á
vatt sèr málunum frá;
forlög þá hann ofsóktu ólm
aurinn hann ód í kvid,
óvinir skelfdust vid.

Var því brátt andæpt, ok kvad einn þat er þetta var upphaf at:

Þórarins nidr þannig kvad,
þegar hann hafdi dæmt
Hólms málit, hardla ræmt;
en hvat er at ösla hunda vad
hafi þat ekki sked
þínglokum þessum med.

Brandrinn ok hann Bángsi reid
brögdóttan laga hnút,

herdtan um Hólma grút;
Themis á vængjum vinda beid,
var þá öslud í kvid
leirveltan lögberg vid.

Þar fylgdu þrjár adrar því líkar, ok gátu sumir til, at fenginn hefdi verit til at kveda þær Jón, er verit hafdi at Fródá, Hákonarson, Gudmundarsonar, Bjarnasonar í Arnarbæli, því hann var hagordr ok vid margt brugdinn; en þessi vísa var med hendi Jóns prests Hjaltalíns:

Ekki er vert at yrkjum vèr
um annara tal nè verk,
þó midr virdist merk:
bernsklega einatt börnum fer,
börn eru allir menn;
svo var ok verdr enn.

Nokkru seinna jókst kvedskaprinn, ok var þá sett upp opit brèf í Reykjavík, undir sama brag ok hinar fyrstu vísurnar, var þar fyrst hád,
1819. sídan lýsti sèr sá er kvad, ok kvadst vera hinn æfdasti kappi til skamma, ok heita Skjöldóttr; voru þar at nedan stökur nokkrar illar ok brakmannlegar, ok hafdi Bjarni assessor þat af vitrlegum rádum, at hann svaradi því eigi; fèll þat svo nidr. Jafnframt þessu kom upp mál í Dýrafirdi: sagdi bóndi nokkurr presti á jóladaginn, at nábúi sinn, er Skúli nefndist, hefdi fyrir 13 vetrum drepit son sinn sjálfs med barsmíd, 17 ára gamlan, haft sídan túngu hans ok kinnar fyrir fiskbeitu, en vakit hann upp ok látid hann stela frá sèr saudfè en drepa sumt, en seinast hefdi hann sent hann at sèr, hefdi þá annarr madr komit med honum, ljósklæddr, ok styrkt sik til at fella hann þrisvar, en neydt hann til at segja tilburdinn, ok bodit sèr at bera sögu þessa fyrir prest; var fyrst í gátum, hvort þvílíkt mál mundi verda fram haft, er svo þótti fullt heimsku ok hindrvitna, ok vard þá skjótt, at slíkr hègómi fèll nidr.

CIII. Kap. Mannalát ok annat.

Þat kom þá eitt út, at utanflutníngr sakamanna skyldi jafnast á ömtin, ok svo kansellí-brèf um fornleifar: var bodit at gæta þeirra er til væri, ok bæta at fullu Snorralaug í Reykholti; einnig um varúdarreglur presta vid hjónavígslur, ok enn fleira; eitt um verkfæri yfirsetukvenna; eitt at kapelläna ekkjur taki hlut í vidrlífis-peníngum presta. Þessir menn öndudust í þann tíma: Jón Stephánsson, höndlunarfaktor á Djúpavogi, úr gulusótt, hann var valinkunnr madr; Kristín Eyríksdóttir

á Bessastödum, er átt hafdi Jón prestr Grímsson í Gördum, ok módir var Gríms yfirauditeurs; Vilborg Högnadóttir, kona Benedikts prófasts Árnasonar í Hjardarholti; Jón Ketilsson jarda-umbodsmadr, bródir Magnúsar sýslumanns; Þorbjörg í Vídidalstúngu, Bjarnadóttir, Halldórssonar, er átt hafdi Jón vicelögmadr Ólafsson, ok lifat hafdi lengst þeirra systkina, ok Páll Jónsson at Ellidavatni, er fyrr var at Gufunesi, ok hafdi verit settr fyrir Gullbríngu sýslu; setti Páll prestr sonr hans grafarminníngu eptir hann. Nú kom út annarr hluti „gamans ok alvöru," er Magnús Stephensen konferenzrád hafdi skrád sumt, en tekit sumt af ödrum, ok sálmabók var undir pressu. Þá var gódr afli sydra öndverdan vetr, en lítill um vertíd, ok höfdu menn þó sókt lángt at, ok allt nordan af Slèttu; var ofanverdr vetr gódr ok vorit, nema lítid kast um páskatímann, en eigi rættist þó vel úr vorinu. Sæmundr prestr Holm lèt af Helgafells kalli, en þó eigi af málum sínum at heldr. Skadar urdu nokkrir. Heimtar voru enn margar skýrslur ok vandi af embættamönnum, ok komu út mörg brèf, ok fæst Íslandi nytsamleg, ok jókst þat æ jafnan hvorutveggja, jafnt sem annarsvegar barngetnadir í frillulífi ok ill sambúd med hjónum, skorti ok eigi at þykist hlífd vid illgjördamenn, sem dæmi munu til greind, ok meir en þörf þótti. Páll prestr til Stadarhóls ok Hvols, Gunnars son prófasts Pálssonar, deydi þá; ok at Hlídarenda í Rángárvalla sýslu, þar Vigfús Þórarinsson kansellíráđ ok sýslumadr bjó, er sagt at dóttur hans, er vèr hyggjum Kristínu, hafi dreymt eitt sinn, at hann gengi úr stofu sinni til smidju, sem hann gjördi opt, því hann var hagr madr, ok heyrdist henni hann hefja upp versit: „nú vel í herrans nafni," ok sýngja fagrlegar en at vana, en hann var saungmadr gódr, rètta út sídan höndina, ok sýndist henni lýsa um hèradit; hún sagdi honum drauminn, en hann brosti vid ok mælti: „er þat svo, barn mitt?" — Fám dögum sídar, er var hinn 13di dagr Aprílis, gekk hann til smidju, ok segja þá sumir at hann gengi út um skammt ok mælti vid mann einn, at gott væri þá vedr fyrir Vestmannaeyínga, ok hnigi þá nidr, en adrir: at hann fèlli á stedjanu, ok andadist hann, ok hafdi þá þrjá um sextugan; en Magnús Stephensen konferenzráđ setti eptir hann grafarletr. Börn þeirra Steinunnar Bjarnadóttur voru þau: Bjarni assessor; Ragnheidr, kona Gísla prests í Vestrhópshólum; Gudrún, er átti Sigurdr prestr Gíslason Thorarensen; Kristín, er sídan giptist Jóni presti Halldórssyni, Magnússonar sýslumanns at Geitaskardi, Gíslasonar biskups, Magnússonar; Rannveig, hennar fèkk Þórarinn Öefjord Magnússon Þórarinssonar; ok Skúli, en nokkur voru dáin.

CIV. Kap. Veitíngar ok mannalát.

Jakob prestr í Gaulverjabæ, Árnason prófasts Sigurdarsonar ok Kristínar Jakobsdóttur frá Búdum, gjördist þá prófastr í Árness þíngi; hann var audngr at fè; en Jón prestr at Audkúlu, Jóns son biskups Teitssonar, í Húnavatns þíngi. Þá voru Jóni presti Þorlákssyni at Bægisá gefin 30 pund sterlíng, edr 124 spesíur frá Englandi, ok var at forlagi Hendersons; konúngr veitti honum einnig styrk, ok hafdi Rasmus Rask mælt fram med honum, en slíkum höfdíngjum, er veittu, hafdi þótt ómaklegt, at hann lifdi lengr, svo gamall, vid örfátæki, þar sem hann hafdi snúit á íslenzku Miltons kvædum, ok orkt margt annat vel, ok naut hann fagnadar af slíku ádr hann dæi. Jóni presti Hjaltalín var gefinn kostr á Helgafelli, ok vildi hann eigi at gánga. Eptir þat deydi Helgi Sigurdarson á Móeidarhvoli, er fyrr var conrektor í Skálholti, Magnús prestr vestra Einars son sýslumanns Magnússonar, hann var gamall, ok Benedikt Bogason at Stadarfelli, hafdi hann ádr, at umtölum Gudmundar Skevíngs, mágs síns, gjört Halldóru konu hans, en dóttur sína, jafna til arfs vid Boga í Stykkishólmi, en Bogi vann þat á, at hann fèkk Stadarfell umfram, ok tók þat, ok Hildi módur sína heim til sín. Þau voru börn Halldóru ok Gudmundar Skevíngs: Davíd ok Benedikt, Þóra ok Ólafr, Hildr ok Herdís; en börn þeirra Boga ok Jardþrúdar Jónsdóttur, prests frá Stad í Grunnavík, Sigurdarsonar, voru: Benedikt ok Brynjólfr, Solveig ok Hildr, Jens Jakob ok Ragnheidr, Sigrídr ok Jóhanna Sophía. Sveinbjörn Egilsson frá Njardvík fèkk lærara embætti á Bessastödum, hann var vel at sèr ok skáld, en Þórdi Bjarnarsyni kansellírádi, sýslumanni í Þíngeyjar þíngi, var veitt Árness sýsla, ok vildi hann eigi þiggja; hann bjó í Gardi í Adalreykjadal, ok hafdi gefit sýslunni jörd; hèt kona hans Bóthildr Gudbrandsdóttir, en börn þeirra Hallgrímr, Sigrídr ok Þórdr.

CV. Kap. Mannalát ok mál.

Sumar þat var votsamt ok eigi gott. Þá var gángverd ríkisbánkasedla fyrir hálfa spesíu, en höndlun þúng sem fyrri, kom þá konúngsgjöfin til Jóns prests Þorlákssonar, ok skyldi vera árleg 40 dalir, tók amtmadr vid öllu til útbýtíngar; voru ok verdlaun veitt Björgu Halldórsdóttur, konu Sigurdar prests at Hálsi, fyrir vaskleik í at vilja bjarga stúlkunni, er drukknadi. Um vorit var drepit á ís mikit af vöduselum í Nordrmúlasýslu. Þá dó Hjálmarr prestr í Tröllatúngu. Landsyfirrèttr vísadi heim í hèrad máli Þorvalds ok Eggerts, er Jón sýslumadr

á Reykjum hafdi dæmda til at lída 10 vandarslög, med ámæli stóru vid dómandann, ok á hans kostnad, en Stephán konferenzrád amtmadr nyrdra skyldi setja annan at dæma málit, ok Björn Ólsen á Þíngeyrum saksóknara sem ádr; hann skipadi Jón Espólín, reid hann vestr í slættinum, ok hèlt sex daga prófþíng; þat fór fram at Torfalæk á Ásum, þar bjó Ólafr stúdent Íngimundarson; var fylgt fast at, ok vard ei meira at gjört um sinn, hvarf hann heim, ok reid aptr vestr eptir vetrnætr, ok þá var dæmt málit; vitnadist, at Þorvaldr hafdi bölvat módur sinni, ok farit illa med hana ok barn sitt, ok hugdu menn þau hefdu fengit bana af, barit húsbónda sinn ok mág fyrrmeir, ok stolit nokkru litlu af skipinu, en verit miklu fèmeiri eptir hvarf skiparans en von var til, ok mörg varmennska; en stuldr nokkurr af skipinu barst á Eggert; þótti öllum, sem Þorvaldr hardnadi vid hvert próf, en einkis vard víst um mordit, fundust bein fleiri vid Blöndu-ós, ok vard þat til meira tvísýnis um þat, en grunadi menn þau hefdi þángat flutt verit seinna en hin fyrstu fundust. Var Þorvaldr dæmdr til þrældómshúss ok at strýkjast, en Eggert til þrælkunar, ok fóru málin sudr. En medan á slíku stód, gekk sótt, ok dóu margir menn: Jón prestr at Myrká, Jóns son prests hins gamla á Völlum, Halldórssonar; Eggert prestr Eyríksson hinn gamli, er fyrr var í Glaumbæ, at Reykjum í Skagafirdi at Henriks bródur síns; Hólmfrídr í Vídidalstúngu Jónsdóttir vicelögmanns Ólafssonar, er átt hafdi Fridrik prestr Þórarinsson; Jónas prófastr Benediktsson, er verit hafdi at Höskuldstödum; Jón prestr Þorláksson skáld at Bægisá; Steindórr Finnsson sýslumadr kansellírád; Fridrik Kristján Hólm, faktor á Eyrarbakka. Siglufjördr gjördist þá höndlunarstadr ok Raufarhöfn á Slèttu; ok var bodit, med mörgu ödru, at gefa til kynna um dugnad eda merkisverk embættismanna edr annara, ok svo at amtmenn mætti afsetja hreppstjóra án dóms ok laga, fengu þeir þá ok ei lengr at vera frjálsir vid sveitar útsvar; einnig var þá leyft, at Bogi Benediktsson í Stykkishólmi mætti haga bókasafni sínu sem honum sýndist, þó hann ætti erfíngja; var Benedikt son hans þá utan farinn, ok höfdu verit ummæli at hann fengi Ragnheidar, dóttur Stephàns amtmanns Stephensens á Hvítárvöllum, hún hafdi alizt upp í Hrappsey med Birni Gottskálkssyni, en hann brá af því sakir audugs kvonfángs er hann fèkk í Danmörku, ok líkadi amtmanni illa, en hún fór sudr, ok fèkk hennar sídan Helgi prestr Thordersen at Saurbæ, son Gudmundar faktors, en stjúpsonr Brynjólfs prests at Holti undir Eyjafjöllum, Sigurdar sonar landskrifara. Annarar dóttur Stephàns amtmanns, er Elín hèt, hafdi bedit Bjarni assessor, ok vard ei af því, var mælt at fódurbródir hennar hafi spillt, en amtmadr idrazt sídan eptir,

sem fleiru af rádnm þadan; Sigrídi átti Ólafr Stephensen á Hólmi, son Magnúsar konferenzráds. Þessi misseri dæmdist í yfirrètti ómerkr dómr Sigurdar Gudlaugssonar, í máli Skúla sýslumanns á Skardi vid Jón, þann er komst í peníngamálit, ok kostnadr á þá Skúla; ok annarr dómr linadist yfir Páli Jónssyni þjófi úr Hnappadals sýslu, ok svo dómr Jóns Espólíns um strýkínguna á Þorvaldi, en rekstr þess máls, ok annat um medferd þess, lofadi yfirrèttrinn. Þá gjördist Jörgen Kjerulf handlæknir í Múla sýslu, med von um frömun seinna utanlands, ok þá komu tídindi hvert ár frá hinu íslenzka bókmentafèlagi. Mál var í Skagafirdi um sveitarframfæri Ragnhildar Bjarnadóttur, þúngadrar, er í vist kom med slíkum dul, ok var vísat þadan samkvæmt handbók Magnúsar Stephensens, en hreppstjórar þeir, er vid henni skyldu taka, heimtu próf um þat, hvort rètt hefdi verit borit undir sýslumann, ok er þat fèkkst, ok reyndist rètt flutt, kölludu þeir þat dóm, ok appellerudu, en amtmadr fylgdi þeim, ok þótti allt fátítt um sveitarsök; sýslumadr bad landsyfirrètt reka málit, því at eigi ætti því til dóms at halda at lögum, en sá rèttr sneri því ödruvís, viku rèttir dómendr úr sæti, en þeir, er teknir voru, vísudu málinu frá, fyrir ómerka stefnu amtmanns Stephâns Þórarinssonar konferenzráds, en felldu hreppstjóra, þann er sókti, í málskostnad; rak þá amtmadr þat til hæstarèttar, en skýrslur voru heimtar frá stiptamtmanni ok Magnúsi Stephensen, ok urdu amtmanni mótfallnar; ei sídr dæmdi sídan hæstirèttr málit sem hann vildi, en ei var afgjört um hvadan kæmi uppeldi barnsins, medan á rekstrinum stód. Annat mál var um leiguhús í Reykjavík, ok gekk á kaupmenn: Knudsen ok Petræus; var ok stadfestr þjófsdómr yfir Bergþóri Jónssyni úr Vestmannaeyjum til æfinlegs þrældóms, en hnekkt dómi Jóns Gudmundarsonar úr Skaptafells sýslu í ítakamáli nokkru.

CVI. Kap. Fleiri umskipti ok mannalát.

Þá var dæmt í yfirrètti um mædgur tvær, Gudrúnu Ólafsdóttur ok Ingirídi Hrólfsdóttur úr Kjósar sýslu um stuld, ok líkt því sem í hèradi. Lèt þá Castenskjold at öllu af stiptamtmanns embætti, ok kom út í Junii mánudi Moltke stiptamtmadr; kvad þegar Magnús Stephensen konferenzrád til hans. Enn var dæmt í yfirrètti at forlagi amtmanns nyrdra, at Jón Espólín skyldi skipta Pètri nokkrum, er ei hafdi til spurzt meir en um 20 ár, arfahlut eptir Íngu Þorfinnsdóttur á Merkigili, hann var sonr hennar, bródir Jóns prests á Miklabæ í Blönduhlíd, er kapellán var Pètrs prófasts á Vídivöllum. Þá andadist Ragnheidr Eggertsdóttir frá Skardi, kona Jóns prófasts Ormssonar, 73ja vetra, ok

Ragnheidr Þórarinsdóttir, er fyrr var í Videy, ok átt hafdi Jón Skúlason landfógeti, tveimr vetrum betr en áttræd, var hún haldin ein ágætust kona, ok mest verd á Íslandi, at viti ok stillíngu ok ödrum kostum, ok var þat fyrir jólin; hún þjádist mjök fyrir dauda sinn. — Þá var Grími Pálssyni stúdenti veitt Helgafell, hann hafdi verit höndlunarmadr í Vestmannaeyjum, ok þótti betr til þess fallinn, ok var audugr mjök, en litlu sídar Gamaliel presti Þorleifssyni frá Hvanneyri Myrká; þat var í Januario um vetrinn. Þá andadist Engilbert prestr Jónsson í Saurbæ vid Hvalfjörd, er fyrri hèlt Lund, ok Helgi prestr í Húsavík Benediktsson, ok enn Þorkell stiptprófastr Ólafsson á Hólum, fèlaus med öllu, ok hafdi lengi verit, hann hefir einna mest ord fengit af jafnlyndi sínu, var hann á ödru ári hins níunda tugar; ok nokkru sídar Jón prestr at Helgastödum í Þíngeyjar þíngi, Stephans son prests Halldórssonar; ok frú Gudrídr Halldórsdóttir, ekkja Sigurdar biskups Stephánssonar, meir en áttræd, var hún komin til Pèturs prófasts á Vídivöllum, ok var þá örsnaud, ok seinust biskupsfrú á Nordrlandi. 1820.

CVII. Kap. Mál.

Þá vísadi landsyfirrèttr máli úr Húnavatnsþíngi heim í hèrad, þat var milli Erlendar bónda á Holtastödum ok Árna Halldórssonar á Ásum, þótti ólöglegr undirbúníngr, ok var Jón sýslumadr fèsektadr til jústizfèhirzlu; átti hann andstætt í þann tíma, ok var fundit til at gæti komit fáu til lags, en þó var hann allvel at sèr um margt, en hafdi jafnan verit gæflyndr ok seinn til svars, ok óvanr stórum málsrekstrum, þar sem hann var ádr, ok nú gamall ok heilsulítill, en átti vid stórbokka, var ok lítil vinátta med þeim Birni Ólsen á Þíngeyrum, er þar um sveitir rèdi mest öllu einn. Grímr Grímsson úr Múla þíngi var sekr um hórdóm í fjórda sinn, ok um dulsmál, ok dæmdi yfirrèttr hann frá lífi, en Lisebethu barnsmódur hans í betrunarhús, ok var þat nær hèradsdómi. Þar kom ok fyrir mál Jóns Reykjalíns, sonar Jóns prests Þorvardssonar á Breidabólstad í Vestrhópi, hann hafdi verit prestr í Glæsibæ, ok átti Sigrídi Snorradóttur, systur Sigurdar sýslumanns, ok misst embættis fyrir barngetnad, en Gunnlaugr Briem, kammerrád ok sýslumadr í Eyjafirdi, hafdi dæmt honum hirtíngu fyrir medverkun í ósannlegu vistarbrèfi drengs eins; gjördist honum nú at bæta 20 dölum fyrir þat, ok ei annat; fór hann sídan í Skagafjörd ok bjó at Hafsteinstödum med Íngjaldi presti, bródur sínum. Gunnlaugr Briem bjó þá á Grund, ok var athafnamadr mikill, ok vel at sèr um marga hluti ok hýsti jafnan stórlega, hann hafdi þótt ríklundadr, ok stórlátr vid

alþýdu lengi, ok nokkut ásvellr, en vinhollr madr var hann, hugkvæmr ok ranngódr, ok at mörgu vel. Þenna tíma lèt Jón prófastr Ormsson af Raudasandsþíngum.

CVIII. Kap. Ýmislegir tilburdir.

Mörg brèf komu þá út híngat, um peníngaskipti ok annat, ok flest er lítt komu hèr vid; var eitt um þat, at amtmenn skyldu ákveda kostnad sakamanna ok sóknara í sakamálum. Þá dó Jón Gudmundarson sýslumadr í Skaptafells þíngi ok hafdi fengit Rángárvalla sýslu, hún var þá bezt allra, er Vestmannaeyjar fylgdu; en Bjarni assessor Thorarensen hafdi fengit Árness sýslu, ok vildi þá heldr hina, er Jón Gudmundarson var dáinn, ok sókti um hana; hann reid vestr í Stykkishólm ok bad Hildar, dóttur Boga Benediktssonar, ok var þat at rádi gjört, ok fèkk hann hennar, ok fè mikit, er Bogi gaf þeim. Þá andadist Eggert bóndi Ólafsson í Hergilsey, skorti þrjá á nírædan, ok hafdi átt afkomendr einum fátt í tíutín. Ásmundr prestr, Gunnlaugs son prests, Magnússonar prests á Höskuldstödum, bródir Þorkels í Haga, hafdi verit kapellán vestr í Saurbæ ok þokkadr lítt, ok fèkk hann Hvanneyri í Siglufirdi; ok deydi Snæbjörn prestr í Grímstúngum, Halldórs son biskups, at Sigvalda prests, sonar síns, er þá hèlt stadinn; ok Gudmundr, skólamadr, son Eggerts prófasts í Reykholti, Gudmundarsonar. Jón, son Þorsteins Steindórssonar, bónda eins af Ásum í Húnavatnsþíngi, bródur Bjarna í Þórormstúngu, kom út, ok var landlæknir, en Oddr Hjaltalín vard þá at rýma ok fara vestr, hafdi honum margt tekizt allvel, bædi í ritgjördum ok lækníngum. Þá vígdi Geirr biskup Vídalín Þorlák Loptsson til Kjalarnes þínga, Sigurd Grímsson til Þaunglabakka, Helga Thordersen til Saurbæjar vid Hvalfjörd, ok Grím Pálsson til Helgafells; fór hann vestr ok hafdi flutníng mikinn, en Gísli prestr, sá er verit hafdi kapellán Sæmundar Holms, hafdi byggt at Helgafelli fyrir hann, ok lagfært margt þat er Sæmundr prestr hafdi spillt med óhóflegum gördum í túni ok annari spillíngu, þó hann nyti þess alllítt, annars vegna; tók Sæmundr Holm þegar at ýfast vid Grím prest, ok fèkk uppreist á málum sínum utanlands, ok setti upp opin skjöl um í Stykkishólmi, ok ætladi at hafa þau fram vid hvern mann, er hann hafdi þá nokkut átt í höggi vid ádr.

CIX. Kap. Ýmislegt.

Vor var þá allkalt, en tilburdir urdu mjök sundrlausir; var veitt Bjarna

kapelláni frá Bægisá, Pálssyni prests frá Undirfelli, Bjarnasonar, Fell, en Páli presti, er þar var ádr, Árna syni biskups, Bard í Fljótum, því at Jón prestr Jónsson lèt af þar; Gísla Audunnarsyni, prests frá Blöndudalshólum, Húsavíkr þíng, hann var bródir Bjarnar Blondals, er þá var umbodsmadr med Moltke stiptamtmanni; var þeim stiptamtmanni nú byggt hús af tukthúsinu at Arnarhóli á konúngs kostnad, ok gjört mjök prýdilegt; hann var kvæntr, ok var frú hans köllud ríkilát, því ei mátti nefna hana ödruvís en „nád" hennar, sjálfr var hann lèttlátr madr ok audveldr vidfángs, hár medalmadr, grannlegr, skarpleitr ok eigi frídr. Þau fengu heimsókn af módur hennar um sumarit. Ymsum mönnum var þá veitt linun um hórdóms sektir ok annat, ok kom eitt konúngsbrèf um breytíngu á rèttarmedferd opinberra mála móti sakamönnum. Þat sumar var grasvöxtr mikill, en nýtíngar vída mjök illar. Þá andadist Jónas Stephensen, úngr sonr amtmanns á Hvítárvöllum, ok Rannveig Grímsdóttir, en átt hafdi Björn prestr Snorrason, ok Einarr prestr í Þíngmúla, Bjarnar son prófasts, er fyrrum var at Grenjadarstad, Magnússonar, hann var gamall, ok ei betr en medallagi vinsæll. Eitt brèf kom þá frá kansellíi um þíngsóknardaga vid yfirrètt. Þann tíma reyndist manntal á Íslandi fjörutíu ok átta þúsundir, ok tveimr fátt í 400 betr, en börn þau, er getin voru fyrir utan hjónaband, töldust fjórda ok fimmta hvert; freistudu ok margir at verda af med konur sínar, ok sumt prestar, ok margt gekk öfugt í þeim efnum. Þá andadist enn Íngibjörg á Múnkaþverá, dóttir meistara Hálfdánar Einarssonar rektors, er átt hafdi Magnús Þórarinsson, var Þórarinn Öefjord, sonr þeirra, fyrir Rángárvalla sýslu þau misseri. Eitt brèf meinadi sýslumönnum at hafa umbodsmenn, nema at fáum einum hinum minnstu verkum med amtmanns leyfi, ok þá í forföllum einum; annat baud prestum at gefa skipta-fyrirrádendum allra manna fráfall til kynna, þat skyldu sýslumenn allt innsenda med grein sinni yfir þat, hví ei var skipt eptir hinn eda þenna, ok þó hreppakerlíngar væri; ok mjök mörg voru þau brèf önnur er sum komu hèr landi vid, ok þó fæst, ok seint er at telja, ok taldi Magnús Stephensen konferenzrád þau öll í mánada-ritlíngi sínum Klaustrpósti; hann gjördist í þat mund doktor í lögvísi.

CX. Kap. Dómar ok mál.

Þessi misseri var dæmt mál þess manns í Gullbríngu sýslu, er Páll hèt, Sigurdarson, Eyfirdíngr, ok kalladr var timbrmadr; hann hafdi

verit svallsamr frá æsku, ok þremsinnum sekr í hórdómi en einusinni í frillulífi, haldit ok þarmed barnsmódur sína í þráa, ok verit vegabrèfslaus; tvisvar hafdi hann fallit med giptum konum; var honum dæmd í hèradi refsíng, tveimsinnum 27 vandarslög, 18 dala fèsekt ok málskostnadr annarr, ok barnsmódur hans einnig nokkut; því skaut amtmadr sydra til landsyfirrèttar, ok voru honum þar dæmdar á hönd átján dala bætr, ok átta til jústiz-fèhirzlu, en tíu til fátækra fyrir óhlýdni, ok Valgerdi, barnsmódur hans, hirtíng fyrir lausamennsku ok þrá, ok hálfar sektir vel, ok svo málskostnadr nokkurr á Torfa Sveinsson, er nokkut þótti hafa óhlýdnazt í því er hann hýsti Pál; því var enn skotid til hæstarèttar, ok þar stadfestar fèsektir, en ekkert komit vid ólöglega sambúd þeirra Páls ok Valgerdar, eda þverúd þeirra. Þá kom prentad út í Videy bænakver ok sálma, Hallgríms sálmar ok æfi Ólafs stiptamtmanns Stephánssonar, ok smátt fleira; ok var leyft Oddi Thorarensen, syni Stephíns konferenzráds at setja apótek á Akreyri eda læknisbúd, ok átti fadir hans þar mest í; ok leystr var Jón sýslumadr á Reykjum í Midfirdi frá Húnavatns sýslu. Skaptafellssýslur bádar fèkk danskr madr, J. N. Abel. Var enn dæmt í yfirrètti, ok stadfestr dómr Jóns Espólíns um Jón á Grófargili, at fara skyldi í tukthús í Kaupmannahöfn fyrir saudastuldi forna ok nýja, ok annat fleira, ok skaut hann til hæstarèttar. Svo var ok stadfestr dómr Jóns Espólíns um Þorvald Jónsson, med þeirri grein er fyrr segir, linat nokkut á Eggert, en þeim Birni Ólsen hælt bádum; skaut Þorvaldr einnig sínu máli til hæstarèttar, ok kvad Grím Jónsson yfirauditeur, frænda sinn, mundu hjálpa því utanlands; Jóni sýslumanni á Reykjum þótti ok þúngt at svara málskostnadi öllum, ok appelleradi þá grein. Bjarni, son Þorsteins Steingrímssonar, bónda eins af Steingríms ætt í Skagafirdi, ok bródursonr Jóns prófasts Steingrímssonar í Skaptafells sýslu, hafdi lengi verit utan, ok komit inn ríkisbánka-árit, hafdi hann verit vid sýslanir ytra; var hann kalladr lögvitríngr mikill en haldinn trúmadr enginn; honum var veitt assessors embætti vid landsyfirrètt, því at Bjarni Thorarensen var farinn til sýslu sinnar; hann átti Þórunni, dóttur doktors Hannesar biskups ok stjúpdóttur Steingríms prófasts Jónssonar í Odda, frænda síns. Þá kom út „Hjálmar á Bjargi", bæklíngr Magnúsar konferenzráds, ok þótti svo skrádr, at bændum skyldi falla í skap, ok risu af erfidleikar sýslumönnum ok misklídir, ok ískyggilegt þótti þar enn sumt í. Dæmt hafdi Þórarinn Öefjord í máli Erlendar Helgasonar af Rángárvöllum um skógaryrkju, ok hann til kastala-þrældóms um þrjú ár, skaut Erlendr því til landsyfirrèttar, ok þótti þar dómrinn ofhardr, helzt Magnúsi konferenzrádi,

hann vildi væri hirtíng, tuttugu högg, en hinir voru á móti ok var dómrinn þar stadfestr, en hæstirèttr dæmdi honum tuttugu vandarslög, sem konferenzrád hafdi ætlat, ok skadabætr. Ei voru þá sektir felldar á sýslumenn, þó mjök væri breytt dómum þeirra, því óvissa í lögmálinu þótti mörgum ber, ok ei nema illvili sæist, eda hirduleysi, eda raung væri máls medferd. Annarr dómr Þórarins um adtekt á hrossi af hendi kerlíngar nokkurrar, er átti þat, þótti ok strídr, hafdi Sigurdr prestr Gíslason Thorarensen, frændi hans, komit hreppstjóra til at selja sèr vid auction med gódu verdi, þá kerlíngin kom til sveitar, gekk dómrinn aptr, ok urdu þeir lausir vid sem ákærdir voru, en kostnadr fèll á sýslumann. Þjófsmáli var vísat í hèrad úr Árness þíngi. Dæmt var enn hundsmál kallat, Sæmundar prests Holms vid Gísla prest Ólafsson, er verit hafdi kapellán hans, þótti Bonnesen sýslumadr ok kansellísekreteri hafa rángt med farit, ok voru adgjördir hans ónýttar. Hann hafdi einnig dæmt stuldarmál stelpu nokkurrar úr hjöllum, ok sumum læstum, um níu ár, ok henni fimm ára tukthúss-vinnu; þat var linat í yfirrètti til tuttugu vandarslaga, en hann skyldi svara bótum fyrir máls medferd; appelleradi hann þá dóma. Eitt þjófnadar mál var úr Árness þíngi, ok heldr hert en linud hirtíng frá hèradsdómi. Brennuvínssölu mál var enn úr Snæfells sýslu, þar var dómr Bonnesens ómerkr gjörr, ok fèsekt á hönd honum, skaut hann því máli lengra. Barngetnadar mál kom úr Þíngeyjar þíngi. Enn átti Bonnesen mál fleiri; var eitt um kýkir, er Jón prestr Ásgeirsson í Stapatúni hafdi tekit sem skuld úr búi eptir Ólaf smid Bjarnarson á Munadarhóli, ok sýslumadr sókti hann um, ok fèkk dæmdan til útláta stórra, ok hafdi gjört sik at svaramanni ekkjunnar, ok sídan, er honum var stefnt til yfirrèttar, hafdi hann ordit brádr vid stefnuvotta, ok þrifit til þeirra, en opt hafdi verit vandstadit í Snæfells sýslu, ok þá eigi sízt á þeirri öld sem nú var, fyrir útlendan sýslumann brádlátan.

CXI. Kap. Frá Rasmusi Rask.

Í þann tíma ritadi Rasmus Rask prófessor af ferd sinni úr Ispahan í Persíulandi til Árna prests Helgasonar í Reykjavík, vinar síns, á Íslenzku mjúkri, sem honum var hægt ok tamt; hafdi eigi ádr komit brèf, ok þó á íslenzka túngu, frá Persíu út híngat svo at menn viti; þar lýsti hann landi ok lýd mjök áþekku því sem var hèr út, med fleiru merkilegu er þar var í; mælti hann svo um eydimerkr þær hinar miklu, er yfir vard at fara á múlösnum eda gradhestum illum:

hart er at skeida
um haudrit leida
stódum stödum á.

CXII. Kap. Mannalát.

Hinn fjórda dag Októbris mánadar andadist Anna Stephánsdóttir í Videy, ekkja eptir Vigfús Skevíng sýslumann, módir frúr Gudrúnar ok frúr Ragnheidar á Mödruvöllum, ok þeirra brædra Stepháns ok Jónasar kansellíráds, ok hafdi lifat yfir systkin sín öll; var hún nær nírædu, ok hafdi verit sjónlaus meir en um 12 ár, ok þótt jafnan mikil merkiskona. Stephán amtmadr Stephensen á Hvítárvöllum ætladi þá at flytja sik at vori út at Ytrahólmi á Akranesi, ok lèt hafa þar starfa mikinn fyrir ok hýsíngu; hann var iktsjúkr ok hugsjúkr, hafdi hann jafnan verit vidkvæmr í skapi, en stórlega örr, ok var ordinn mjök skuldugr, med fleiru er á hann tók, hafdi nú verit kránkr mjök um hríd, en rètti vid aptr ok reid út á Nes ok fann menn sína; ok er hann skildi vid þá, er mælt hann hafi sagt: „þit haldit nú fram at byggja, ek fer heim at deyja." Hann var vid Hvanneyrar kirkju ok kvaddi þar fólk, en þat undradist, ok var frètt eptir hvort hann mundi vilja fara af landi, hann játti því ok kvadst ætla í gardinn til Mörthu; þadan fór hann heim ok lagdist; kvadst deyja mundu ok missa rádsins ádr þat yrdi, ok bad frú sína, Gudrúnu Oddsdóttur, halda því fram at fara frá Hvítárvöllum. Hann lá lengi, ok er mælt ei hafi líkat hvers prests hann átti kost; fór sem hann sagdi, ok andadist hann hinn 20ta dag Desembris mánadar; en fám dögum sídar setti Magnús konferenzrád, bródir hans, grafarletr hans, ok var grafit á líkkistu-skjöldinn á silfri, en hann tekinn af kistunni sídan, eptir því sem hann hafdi sjálfr gjört vid jardarfarir náúnga sinna, ok hengdr upp í Hvanneyrar kirkju;
1821. fór jardarförin fram hinu 11ta í jólum at Hvanneyri, í návist flestra sóknarmanna, hafdi Mohr faktor sett saunglag á grafarminníngu hans ok voru súngin af tvö eyrindi, en Torfi stúdent Árnason saung seinast þetta, med þeim er þat gátu:

Þó feli mold vorn födur blída,
ok fljóti tár um legstad hans,
dygd hans í minni lifi lýda
lód medan byggist Ísalands;
hans úngr sakna ok eldri má,
ó, at hans líkann fengjum sjá!

Margir orktu eptir hann: Jón Espólín, Arnórr prófastr Jónsson ok

adrir, hann andadist 53gja ára at aldri, viku fátt í, ok taldi bródir hans mikinn söknudinn, ok margir þóttust mikils missa, því hann var vitr madr ok höfdíngi mikill, ok mjök veitull, en hafdi ekki verit eptirrekstrarsamr í embætti; tók Moltke stiptamtmadr vestramtit, þartil er konúngr skipadi annan amtmann.

CXIII. Kap. Frá Íslendíngum utanlands.

Nú var fullgjör útgáfa Sturlúnga sögu ok Árna biskups á prenti, frá bókmentafèlagi hinu íslenzka í Kaupmannahöfn, ok fjórar deildir Sagnablada frá Finni Magnússyni prófessóri; skrádi hann ok margt annat á dönsku, sem voru: inngángr til fyrirlestra hans yfir Sæmundar Eddu, er talit er; skálda drykkrinn; fornfræda hugleidíngar um heidinna nordrbúa upplýsíngu ok lunderni; um uppruna ok nafn Pikta-þjódar; um hin fyrstu heimkynni ok útdreifíngu ættstofna þeirra er bygdu Kaukasus-lönd; Sneglu-Halla þáttr á dönsku; skýrsla um ritgjörd, er honum var ei rèttilega eignud; svo var þá ok enn undir pressu útleggíng hans á dönsku yfir Sæmundar Eddu, ok safn til nordrlanda fornfræda sögu; var hann ágætr madr jafnt fyrir gódleiks sakir sem lærdóms. Útkomit var enn í Kaupmannahöfn: Hákonar saga hins gamla; sögubók; tala Müllers, doktors ok prófessors í gudfrædi; gardyrkjunaudsynja kver Bjarna prests Arngrímssonar á Melum, er hann vann laun fyrir; margir smáritlíngar evangeliskir Jóns prests Jónssonar í Mödrufelli, ok æfisaga Pètrs Þorsteinssonar sýslumanns. Verit hafdi þá mjök torveldat um examína flestöll, ok gengu margir náms-menn frá þeim, ok mörg ótíd var þá önnur utanlands, mest af peníngaverds rugli, ok hófleysu á vidhöfn ok sællífi, svo at margir stórhöfdíngjar leiddust til þeirra fjársvika, er þeir misstu fyrir frelsi sitt ok alla velferd.

CXIV. Kap. Skiprekar.

Þá rak skútu skotlenzka undir Eyjafjöllum á heimleid frá Ameríku, hladna trjávidi gódum, komust menn af sjö ok vistudust, ok fóru utan med póstskipi, en þat er selt var hljóp til þrettán hundrada ok 50 dala; annat skip enskt, mannalaust, rak á Sólheimasandi med trjávidar farmi ok eirbotni, eda vid Mýratánga vid Kúdafljót; þat var útvalinn vidr, en skipit mjök slitid, hljóp þat nær 14 hundrudum dala ok voru þar kaup gód; hafa Skaptfellíngar margan hag haft af rekum, er adrir Íslendíngar vitu ei af. Hvalfángara skip braut í ísi undir Grænlandi, þat var frá Holsetalandi, komust menn 45 í báta, ok var einn piltr

11 vetra, nádu vistum ok brutust á þeim lengra en 50 rastir gegnum ís; ok komust allir upp á Skaga at koti nokkru; urdu votir, er þeir lentu; en karl ok kerlíng, er þar bjuggu fyrir, hræddust, ok luktu at sèr, brutust þeir þá í útiskemmu, ok stódu þar um nótt, ok kól marga, en einn vard ei ferdfærr at sinni; sídan var þeim veittr beini sem vard af Skagamönnum, ok margir urdu til at gefa þeim, helzt í Skagafirdi, prófastr Pètr ok Jón Konrádsson at upphafi, ok sídan margir adrir, svo þat nam stóru; ok Jakob Havstein í Hofsós gaf þeim penínga töluverda; amtmadr sendi þeim einnig at nordan styrk mikinn af konúngsfè. Schram kaupmadr í Höfda tók þá alla í hús, ok fengu þeir sèr hesta sídan ok komust sudr.

CXV. Kap. Mannalát ok mál.

Þá deydi Jórunn Sigurdardóttir prestsekkja í Arnarbæli, ok Margrèt Pálsdóttir, kona Gudmundar prófasts Jónssonar á Stadarstad af barnsæng at þremr meybörnum, ok andadist eitt; einnig dó þá Sæmundr prestr Holm frá málum sínum, ok var hann gamall; Bjarni prestr Arngrímsson á Melum, 52gja ára, ok Gudrún Sigurdardóttir, kona hans, hún var lángþjád, ok einnig hafdi hann legit alllengi; öndudust þau á einu dægri bædi, ok setti doktor Magnús Stephensen konferenzrád grafarletr eptir þau; þótti Bjarni prestr merkilegr madr verit hafa í mörgu, eru eptir hann bænir ok kályrkju-bæklíngr. Vetrinn hafdi verit gódr, ok fiskafli mikill sydra fyrir nýár ok svo gódr sídan, en óstödugt var ofanverdan vetr, ok kalt vorit, ok rak inn íshroda nyrdra, hann fór med sunnanvedrum þrálátum eptir hvítasunnu ok vard ill tídin, ok óhæg til bjargræda; gekk þá sótt, ok urdu margar slysfarir, ok öndudust enn margir menn. Þá var fyri ári sídan Jón Jónsson frá Melum ordinn sýslumadr í Stranda sýslu, en Björn Audunarson Blondal í Húnavatns þíngi ok skyldi koma þar á lagi; hann sat fyrst á Þíngeyrum med Birni Ólsen, ok var í málsprófum ok þíngaferdum allan vetrinn ok allt vorit; voru þá tekin fyrir barngetnada mál Samsonar Samsonssonar, er verit hafdi med Jörgensen, ok annara, ok stuldarmál Ísleifs Jóhannessonar forn ok ný, var hann blygdunarlaus med öllu, ok neitti hverju sem vitnat var, ok óvirti sýslumann ok hvern annan, voru ýmsir fleiri med honum at stuldum, ok voru allir dæmdir; mörg voru þar önnur mál, um lausamenn ok margt annat. Í Skagafirdi hafdi ok mál verit um flutníng á stúlku eptir barnburd, er hún hafdi legit eptir lengi. Þá fèkk Jón prestr Matthíasson frá Eyri Arnarbæli. Í Majo ok Junio andadist margt fólk í Húnavatns þíngi ok Skagafirdi, ok vídar,

hvar sem til spurdist, ok margt lá, þat er batnadi aptr. Þessir öndudust hinna heldri manna: Páll prestr Þorláksson á Þíngvelli; Halldóra Skúladóttir, er átt hafdi Hallgrímr Bachmann, Vigfús prestr Eyjólfsson á Reynivöllum; Cecilia Stephánsdóttir, kona Jóns prófasts Konrádssonar at Mælifelli; Illhugi prestr Hannesson at Villíngaholti, en seinna Björn prestr Sigurdarson í Hítarnesi. Hákon bóndi Vilhjálmsson í Kirkjuvogi, er verit hafdi lögrèttumadr, ok var vel fjáreigandi ok vel um sik um fleira, dó þá ok, nær sjötugr, ok annarr Benedikt Vídalín Halldórsson á Vídimýri, er átti Katrínu, dóttur Jóns biskups Teitssonar, búmadr mikill, á hinum fimta tugi, ok Kort Þorvardsson í Flekkudal, bródir Odds prests, er verit hafdi á Reynivöllum, hann átti 19 börn. Mál mörg komu til yfirrèttar, ok eigi allfá úr Snæfells sýslu, gengu Bonnesen þau eigi vel, en hann skaut þeim til hæstarèttar sem hann mátti vid komast. Sá madr er Gunnarr hèt, Jónsson, úr Borgarfirdi, var dæmdr til æfi-þrældóms fyrir heststuld, en hæstirèttr gjördi hann sýknan, því hann virdi þat neydarstuld, er eigi mætti sök á gefa. Svo fríkenndi ok hæstirèttr Þorvald frá ödru en málskostnadi, ok hýdíngu undir umsjá hreppstjóra, þar sem hann vard ekki sannprófadr at mordi nè stórum stuldi frá skipbrotsmönnum, ok gekk svo framhjá ödrum illvirkjum hans, ok þótti mörgum mikils um vert, enda var hann svo ræmdr í Húnavatns þíngi, at mikit brá vid þann dóm til þrætnisfrekju illmenna þar, ok linadi hæstirèttr hvert mál, en varmenni jukust mjök í dul, þar sem hvorki mátti dæma þat er ei var full-vitnisfast, nè bjóda nokkrum ótta til medkenníngar, en illgjördamenn fengu at vita þat, ok treystu því margir, at ei mundu berir verda; en eptirrekstr var þá mikill um skýrslur, ok greinir ýmislegar ok nýjar, er sumum þóttu til lítils koma, ok sem flestu var skotid til amtmanna. Þá ritadi Magnús konferenzrád einn bæklíng um gildandi lög í legordsmálum, ok voru þar í mörg rök um linleik stjórnarinnar í öllu slíku, enda jukust nær árlega ósidir í þeirri grein, ok öllu sjálfrædi, meira en fyrr hafdi verit, en þá fóru margir kænlegar med.

CXVI. Kap. Árferdi ok framkvæmdir.

Vetr sá hafdi verit gódr sunnanlands, svo var ok vestra, en gjördi hroda er á leid; nyrdra var hann einnig gódr til einmánadar, en þá kom ís ok spillti, ok vard aldrei gott um hin næstu misseri. Fiskifengr hafdi verit mikill í Vestmannaeyjum, allt til 8 hundrada hluta, en sæmilegr sydra; selatekja mikil í Adalvík ok Hrútafirdi. Í Eyjafirdi var jardeplayrkja allmikil hjá Lewer kaupmanni, ok Þorláki Hallgríms-

syni danabrógumanni í Skridu; hann setti upp þófaramylnu af sjálfs síns efnum, er amtmadr hafdi eigi komit fram af miklum tillögum, er öll ónýttust; voru þar ok settar upp vindmylnur ýmislegar fyrir sunnan, ok ein med bónda nokkrum í Reykholtsdal, kostnadarlítil, er hann fann sjálfr. Þá var ok settr legsteinn Hallgrími presti Pètrssyni, er fyrr var at Saurbæ, ok mjök at forlagi Stephàns amtmanns Stephensens, ádr hann fèll frá; var þar á merkilegt grafarletr, en steinninn var úr Húsafellsfjalli, ok hjó hann Jakob smidr at Húsafelli, son Snorra prests hins gamla, er þar var ádr. Barnasýki gekk vída, med andþrengslum, ok dó fjöldi barna, ok menn nokkrir danskir á Eyjafirdi brunnu á olíu, læknadi fjóra Jón prestr Jónsson í Stærra-Árskogi, en einn dó, ok þá andadist enn Bjarnhèdinn prestr Gudmundarson í Vestmannaeyjum. Sumar var gott sydra, en kalt vor fyrir nordan, sem fyrr segir, ok allt sumar illt, grasvöxtr lítill ok ill nýtíngin.

CXVII. Kap. Veitíngar.

Þá gjördist danskr læknir í Nordrlandi Jörgen Wichman Hoffmann, ok sat á Akreyri, hann var vid aldr, þótti mönnum hann kaupdýrr, ok ei alþýdlegr. Bjarni Þorsteinsson assessor fèkk nú amtmannsdæmi í Vestramti, ok settist fyrst at á Stapa. Ólafr Finsen, son doktors Hannesar biskups, fèkk Kjósar sýslu, en J. N. Abel Vestmannaeyjar, R. C. Ulstrup strídsassessor, úngr madr, Skaptafells sýslu. Þeir voru danskir júristar hinir dönsku, ok höfdu þó meiri byr ok adstodir utanlands en hinir íslenzku sýslumenn, var ei at sjá sem kammeri hefdi þótt sýslumenn hinir dönsku, ok ókunnir lenzku hèr, sækja híngat lítinn tímadag til þessa, en þat var raunar, at stjórnin þóttist þurfa at veita þeim eitthvat, svo margir sem hafa urdu vidrlífis-penínga, er verit höfdu embættamenn í Noregi, ok nú braudlausir. Þorvaldr prestr Bödvarsson fèkk þá Mela í Borgarfirdi, ok hafdi skilit mjök lítt vid hús í Holti; en Eyjólfr prestr Kolbeinsson, frá Stad í Grunnavík, fèkk Skutulsfjardareyri. Manntal hèr var þá nokkut meira en hálf nínunda þúsund hins fimta tugar. Árni prestr Helgason gjördist þá prófastr í Gullbríngu sýslu, en Markús prófastr Magnússon í Gördum lèt af. Einarr prestr Pálsson frá Þíngvelli fèkk Reynivalla stad, en Benedikt prófastr Árnason lèt af Hjardarholti, ok fèkk þat sídan Stephán, sonr hans. Jón prestr Sigurdarson sleppti einnig Hrafnseyri, hafdi hann verit prestr í 50 vetr ok einn ok var áttrædr, á fyrsta ári hins nínnda tugar, lifdi ok skamma stund þadan af. Guttormr prófastr Pálsson fèkk Vallanes, Thómas Gudmundarson Villíngaholt, Halldórr Árnason Stad í Grindavík,

hann var son Árna kaupmanns Jónssonar, er opt er getid, ok Hólmfrídar Halldórsdóttur Vídalíns, ok fèkk Ragnheidar, dóttur Sigurdar prests Árnasonar at Hálsi í Fnjóskadal ok Bjargar; þau björgudust lítt; Einarr Sæmundarson Einersen fèkk Þíngvelli; Sigurdr prestr Jónsson Hrafnseyri. Konúngs bod kom, at hverr prestr skyldi læra kýrbólusetníng, ok stúdentar eigi vígjast ella, ok hit sama skyldu læra bændr nokkrir, ok halda þar um bók, ok gjöra grein fyrir, med prófasts ok sýslumanns gildíngu; þá gjördi ok Moltke stiptamtmadr skipun um þurrabúdamenn.

CXVIII. Kap. Hardindi.

Þat sumar kom eigi skip á Skagafjörd, nádi eigi fyrir illvidrum, ok lá vid Austrland; jók því þá á grasleysi ok illa nýtíngu fyrir nordan land, at snemma gjördi snjóa, ok vard úti mikit hey vída, ok tók aldrei snjóinn af aptr, lagdi vetr at 5 vikum fyrir rètta vetrarkomu, ok þýngdi æ meir ok meir; voru austan hrídir ok hin mestu snjóföll nordr undan, ok sukku bæir, komust menn trautt yfir at slátra fè sínu; var þá mörgu lógat, en ei sem þurfti; kom aldrei upp jörd fyrir nordan Yxnadalsheidi, en þar vestr undan var nokkur í sumum sveitum, til þess med sólhvörfum; þá gjördi vestan áttir ok hrídar med blotum, ok lagdi allt undir; komust fáir vermenn sudr. Á góe komu hafísar miklir, ok var þá allt samfrosta, þeir ok svo lagnadar-ísar ok landit, ok þóttust fáir muna slíkan vetr; gaus þá ok Eyjafjallajökull, ok fèll sandr mikill í nálægum sveitum, en mest fór þat sudr í sjó; freistadi Magnús, hreppstjóri undir Eyjafjöllum, Sigurdarson, at komast upp af Steinafjalli, til at sjá elds upptök, ok gat eigi; hann var sonarson Bjarna sýslumanns Nikolássonar. Þat hafdi borizt at, hinn 19da dag Decembris, at leiptranir sáust í heidríkju, en daginn eptir á hájöklinum hvítr skýflókamökkr lítill, hann vard skyndilega at reykjarstólpa ok sortnadi; var þar þá heidskírt vedr ok logn um sveitina; hvarf reykrinn um sólarlag, en skjótt kom annarr meiri, ok sáust í honum ofarlega leiptranir um kvöldit; ok eptir sólhvörf gekk reykrinn mjök upp med nordan vedri, ok fram ok vestr um fjallit, sortnadi jökullinn nokkut at sjá af ösku, en mökkrinn dreifdist um sudrloptit; kom mikil aska undir ytri Eyjafjöllum ok um Austr-Landeyjar, en vard vart at eins í Hvolhrepp, ok nedra hlut Odda sóknar. Einstöku sinnum sást til elds í mekkinum, ok vid árslok heyrdust í honum dýnkir miklir, sem hann mundi springa, fèll mest aska framan undir honum ok svo vikr, ok var þá vedr hlýtt. Frá þessu skýrdi Steingrímr prófastr Jónsson í Odda. Brèf höfdu

komit ýmisleg, ok var eitt frá kansellíi, þat er eigi kvad verda mundu fækkat þadan af kirkju-kúgildum at þarflausu, ok annat endrnýjun þess, at eigi skyldi sækja til þíngs ómagamál, en sýslumenn afgjöra, ok amtmenn milli sýslna, kansellíit medal amta.

CXIX. Kap. Veitt prestaköll ok til bóka.

Næsta dag eptir þrettánda voru Hólmar í Reydarfirdi veittir Gísla Brynjólfssyni í Kaupmannahöfn, hann var candidatus í gudfrædi, vel at sèr ok vinsæll, ok hinn mesti námsmadr; Brynjólfr prófastr fadir hans í Heydölum var Gísla son, prests frá Heydölum, Sigurdarsonar prests Sveinssonar, en Íngibjörg var módir Brynjólfs prófasts, Brynjólfsdóttir frá Sandfelli, Halldórssonar prests, Eyríkssonar prests, Ólafssonar prófasts í Kirkjubæ, Einarssonar. Módir Gísla var Kristín Nikolásdóttir, prests úr Berufirdi, Magnússonar, ok Rósu Snorradóttur prests frá Helgafelli, Jónssonar sýslumanns, Magnússonar, bródur Árna assessors; systkin Gísla voru Snorri prestr, Nikolás, Íngibjörg, er átti Gunnlaugr prestr Þórdarson á Hallormstad, Jón, Sigurdr, Sæmundr, Rósa; þau mönnudust allvel. Gudrún, dóttir Stepháns amtmanns Þórarinssonar konferenzráds, fór utan til Gísla prests, ok ætladi at giptast honum. Hinn sama dag voru Gísla presti at Stadarhrauni, Gudmundarsyni, Vigfússonar, veitt Akra þíng á Íslandi; en Bödvari kapelláni, Þorvalds syni prests, Bödvarssonar, nokkru seinna Gufudalr í Bardastrandar sýslu. Skipun var þá gjör af skóla-yfirstjórninni um Bessastada skóla, ok kansellí-brèf komu ýmisleg, var eitt um konúngs úrskurd, er konúngr veitti fè 800 ok 40 ríkisbánkadali reidusilfurs, eda 420 danskar spesíur, til hyllu biskups skjala ok stiptis bókhlödu á Reykjavíkr dómkirkju lopti. Þau misseri bættist lærari vid skólann í mælíngarfrædi: Björn, son Gunnlaugs smids Vatnsnesíngs, hann var vel um sik í þeim lærdómi, ok stjörnufródr ok skáld.

CXX. Kap. Lærdómsverk.

Þá kom út prentadr í Kaupmannahöfn fyrsti hluti árbóka vorra til plágunnar miklu, ok hinn fyrsti hluti jardar-frædi ok landa á íslenzka túngu, merkilega skrádr, ok fyrstr á því máli, frátekinni jardarfrædi Schultzens, lítt merkri, er Gunnlaugr prestr Snorrason at Helgafelli hafdi lagt út, var þessi hinn fyrsti hluti at eins náttúrusaga heims, undanfarandi landaskipuninni sjálfri, ok hafdi samit hinn fyrsta þátt Grímr Jónsson yfirauditeur ok hèradsfógeti, hann hafdi lengi mjök framazt í

Danmörku, ok var son Jóns prests, er fyrr var í Gördum, Grímssonar at Gilja, var þat vandat verk, en tvo hina sídari þætti samdi Þórdr Sveinbjarnarson frá Hvítárvöllum, Þórdarsonar, lögvizku námsmadr. Hit þridja var prentud Sagnablöd Íslands at hætti, er skrádi Finnr Magnússon prófessor, ok margt annat í þenna tíma; hann átti þá í strídi vid Þorkel Baden prófessor, um ágæti nordrlenzkrar fornfrædi, ok fèkk medhald mikit, því þat var þá títt at halda henni upp; gjördust ok þýzkir menn til at mæla fram med fornfrædi Íslendínga; en í Videyjar prentverki kom þá út helgidaga postilla Árna prófasts Helgasonar, hinn fyrri hluti, hafdi þat verit fengit af honum at gefa hana út fyrir lestrarbók, en hafdi at eins haft at rædum; þat var lærd bók ok vel stílud, en sumum þótti nokkut smakka af Pelagíana lærdómi, eda mótfalla heldr at tilhnegíngar manna væri spilltar; var hún ok á þann þátt, at kalla mátti heimspekilegan sidalærdóm, med studníngi ritníngar, ok margar voru þar í hugkvæmar athugasemdir, ei sídr en ritníngar andi, en hvergi fylgdi hún Socinianum edr ödrum, er neita guddómi Krists eda endrlausn. Þórdr Sveinbjarnarson, er fyrr getr, fèkk eigi mjök laungu seinna Árness sýslu, ok gekk at eiga Gudrúnu Oddsdóttur, ekkju Stephúns amtmanns Stephensens á Hvítárvöllum. Á þeim vetri ofanverdum fèkk Torfi prestr Magnússon Stad í Grunnavík, en Þorsteinn kapellán Einarsson Stadarhraun. Kansellí-brèf þau, er í þann tíma voru birt, nenni ek ei at telja. Jón prestr at Mödrufelli lagdi jafnan út smárit hin evangelisku, ok lèt prenta í Kaupmannahöfn; en biblíu-fèlag þat hit íslenzka á Sudrlandi, er Englismenn ok Danir, ok svo Íslendíngar sjálfir, höfdu lagt stórmikit fè til, gekk eigi vel fram; kom seint út Nýja-testamentis útleggíng, því hún var mjök lögud á annan hátt, ok eigi jafn einföld ok lík hinum fornu sem sú, er þá var út komin í Danmörku; heptist hún vid þat, at þeim, er hèr skyldu vera forstjórar, var rádit at fara eigi mjök fjarri hinni dönsku. Grunadi þá suma, at eigi mundu reikníngar verda med gódum skilum í því efni.

CXXI. Kap. Frá ýmsu.

Nú voru enn mýkt hórdómsmál á þann hátt, at falla skyldi sekt nidr med amtmanns leyfi, ef saklaus egtamaki bad fyrir hinn; þat kom út árinu sídar; ok fleira kom út um uppbod, ok klaustrpresta ok annat. Hardindi hèldust þar til er þrjár vikur lifdu vetrar, ok lagdi margar sveitir undir fönn; var þúngt mjök í Nordrlandi ok helzt austarlega, ok gjördi allmikinn fjárfelli; hlutadist þá Stephán amtmadr Þórarinsson til, at menn legdi þángat styrk, ok gjördu þat margir, mest í Húnavatns sýslu,

því þar var mest fjáreign, en ei þótti þat mjök koma at haldi, sakir medferdar á saudfè því, er til var lagt, sögdu þá ok sumir, at Nordr-Múla sýsla mundi eigi verr stödd en Eyjafjördr eda Skagafjördr. Á Sudrlandi var fiskifengr mikill, ok týndist skip í Þorlákshöfn med fjórum mönnum, annat í Njardvíkum med þremr, eitt fyrir vestan Jökul med 7 mönnum. Þá dó Vigfús prestr Benediktsson, er seinast var at Kálfafelli í Hornafirdi, fadir Kristjáns, er lögsagnari hafdi verit fyrrum, í útistödum Jóns Helgasonar sýslumanns, var hann gamall mjök, ok hafdi verit gildr fyrir sèr í æsku; einnig Hans Hjaltalín, kaupmadr á Stapa, á hinum áttúnda tugi, hann var vitr madr, fridsamr ok gódgjarn. Jón Finsen, son Hannesar biskups, vard þá kansellí-sekreteri, ok Ólafr Stephensen, son Stepháns amtmanns, gjördist auditeur vid riddaralid húsara. Gunnlaugr Oddsson ok Þorsteinn Erlendsson Hjálmarssonar, námsmenn í Kaupmannahöfn, gáfu út á íslenzka túngu ritgjörd Möllers ágæta um biblíulestr, en önnur smærri kom út í ritgjördum Jóns prests í Mödrufelli.

CXXII. Kap. Frá Jóni presti.

Jón prestr Jónsson at Mödrufelli hèlt þá nálega einn upp þesshátttar skrásetníngum, er evangeliskar kölludust, ok í smábæklíngum gengu út í ödrum löndum, ok setti á íslenzku, ok urdu margir til at kaupa nordanlands, því verd var lètt á þeim, ok vídar vard þeim allvel tekit; vard sá bóndi á Bardaströnd, er Bjarni hèt, Þórdarson, ok allvel at sèr, til at hrósa því í kvedlíngi; en þeir sumir, er inndrukkit höfdu uppklárunar-lærdóm, er þeir kölludu, fyrir aldamótin eda sídan, lètu sèr lítid um þat finnast, ok kölludu píetista anda. Jón prestr var hinn lærdasti madr, ok merkilegr í mörgum hlutum, hann hafdi brèfagjördir vid lærda menn um andleg efni bædi á Englandi ok Þýzkalandi, ok í Danmörku, fyrirhyggjumadr mikill ok þó gegn, þótti nokkut kappsmikill í skapsmunum en stillti sik vel, ok var fèlagi gódr, rádvandr ok vandvirkr um embætti sitt. Hann átti Helgu Thómasdóttur prests Skúlasonar, er seinast var á Grenjadarstad, ok Álfheidar Einarsdóttur, systur meistara Hálfdáns, þeirra börn voru: Jón, hann var skólahaldari í Kaupmannahöfn, ok kvæntr þar, ok átti börn; Sigrídr, hún var gipt á þessu vori Hákoni, syni Jóns Espólíns sýslumanns; Margrèt, hún átti Einar prest Thorlacius, er þá hèlt Goddali, en sídan tók í skiptum Saurbæ í Eyjafirdi, ok voru mörg börn þeirra, hann var son Hallgríms prests Thorlacius í Miklagardi, ok úngmenna lærari gódr, en módir hans var Óluf, dóttur Hallgríms prófasts Eldjárnssonar, ok líktist hann

í þá ætt um nám; Álfheidr, hún fór utan, ok var ætlud Hálfdáni Einarssyni prests, Thómassonar prests, Skúlasonar, frænda sínum; Gudrún, hún var þá enn heima.

CXXIII. Kap. Veitíngar ok mannalát.

Þá kom konúngsbrèf um forgaungurètt konúngs-fèsjóda; ok andadist Einarr prestr Árnason, er fyrr var á Saudanesi, ok Torfi Thorgrimsen, stjúpsonr biskups, son Gudmundar prests á Lambastödum. Bjarna Thorarensen, er ádr hafdi fengit Árness sýslu, var nú veitt aptr assessors embætti med betri launum en ádr hafdi verit, en Bonnesen sýslumadr fèkk Rángárvalla sýslu, hafdi hann farit utan. Mörg komu þá kansellíbrèf, ok fá mjök árídandi hèr, ok gengu þjófadómar. Þá rènadi eldr í Eyjafjallajökli ok vard vor gott, en þó urdu kraptlítil hey; greindi Magnús hreppstjóri Sigurdarson á Leirum undir Eyjafjöllum gjörr af eldgosinu, ok þeim skada, er þat gjördi þar; en Páll prestr Ólafsson at Ásum í Skaptártúngum baud þeim mönnum, er skada höfdu lidit, at taka vid kvikfè þeirra í sókn sína, hann var úngr madr, sonarson Páls Jónssonar, er var á Gufunesi ok at Vatni, en módir hans var Helga, dóttir Jóns prófasts Steingrímssonar, átti hann Kristínu, dóttur Þorvalds prests Bödvarssonar, hafdi Páll födurfadir hans stadit fyrir Gullbríngu sýslu. Þá braut skip enskt í ísi fyrir Vopnafirdi, komust skipverjar 16 á land, en adrir 6 í Borgarfirdi í Nordr-Múla sýslu. Páll Melsted, sýslumadr í Nordr-Múla þíngi, son Þórdar prests á Völlum, Jóns sonar prests hins gamla á Völlum, Halldórssonar, bjó á Ketilstödum á Völlum, ok þeir Twede bádir, sýslumadr í Sudr-Múla sýslu; Páll fèkk veg mikinn af vidrgjörníngi vid skipbrotsmenn hina ensku, var hann ok vel at sèr ok vel þokkadr, ok átti Önnu Sigrídi, dóttur konferenzráds Stephâns amtmanns Þórarinssonar; hún var köllud fèglögg, ok lítid var samþykki med þeim konum sýslumanna, var sú sök til, at Anna Sigrídr vildi ei sídr heita frú, fyrir ættar sakir, en sú kona er Twede átti, þó hann hefdi nafnbót. Ekki bar þeim Twede ok Melsted í milli sjálfum, en þó skildu þeir samvistir af þessu, ok rèdu þat vitrlega. Þá baud Moltke stiptamtmadr mönnum til at styrkja Eyjafjallamenn, ok gafst þeim mikit fyrir sunnan. Þá rak 150 smáhvali í Njardvík, ok dó Gestr Þorláksson, er fyrr var prestr á Kjalarnesi, en seinna, hinn 14da dag Septembris, dó Gudbrandr apótekari Vigfússon í Nesi, er hann var fimmtugr at aldri, setti doktor Magnús Stephensen grafarminníngarletr eptir hann, sem marga menn adra.

17

CXXIV. Kap. Mál.

Mál voru þá ýmisleg, ok eigi mjök merkileg, nema Björn Blondal sýslumadr Húnvetnínga hafdi jafnan mikit at annast, ok mest at sinni, ádr hann fèkk lokit málum Ísleifs þjófs ok hans fylgismanna, svo óhægt sem ordit var at koma stuldum í ljós, því þjófar voru miklu kænni en ádr, en máttu eigi takast at óprófudu, ok at engu þraungva þeim. Þá var ok barnsmál í Skagafirdi milli hreppa tveggja um framfæri, ok komit á fyrri en endrnýjat var lögmálit um at sýslumenn skyldu slíku einir ráda í sýslum, er fyrri getr, ok má ætla, at sú endrnýjun hafi risit af því; en þat var svo á komit, at amtmadrinn Stephán Þórarinsson konferenzrád fylgdi ödrum hreppnum, í móti ályktun Jóns Espólíns sýslumanns, ok sókti þat fyrir hann, er því frá því sagt, þó þat væri ómerkilegt, at slíkt þótti fátítt; hafdi sýslumadr prófat á þíngi, fyrir bón þess hreppstjóra er undir þóttist verda í ályktuninni, hvort ástædur hennar voru ósannlega bornar fyrir hann edr ei, ok dæmt þær sannar, en þá lèt amtmadr þegar stefna því fyrir yfirrètt. Magnús Stephensen ok assessorar viku sæti, ok dæmdu settir menn, ok vísudu málinu frá, fyrir því ólöglega væri höfdat, ok eptir þat kom út kansellí-brèfit; var þá ok heimt skýrsla af doktor Magnúsi Stephensen ok Moltke stiptamtmanni um málit, ok urdu þeir bádir á einu, ok kölludu amtmann ei rètt hafa gjört, ok vard Magnús Stephensen nokkut hardordr; en ei sídr skaut amtmadr málinu til hæstarèttar med uppreisn, ok var þat þar dæmt, ok hugdu menn væri ádr en mótmælendr komu gögnum fyrir sik: at dómrinn í hèradi væri ógildr; þat eitt ómagamál vita menn dæmt hafa verit í hæstarètti, þótti mönnum þat undarlegt, ok ætludu þó svo eiga at skilja, at ekkert hefdi átt um at dæma í hèradi, en ályktun sýslumanns gilda, ok svo ætladi doktor Magnús Stephensen sjálfr. Vildi þá amtmadr fylgja at því, at ályktunin væri einnig ónýt, ok sá hreppr, er hún kvad fría, skyldi leggja hinum, sem hann kvad á, en sýslumadr ok Jón prófastr Konrádsson at Mælifelli, ok Thómas hreppstjóri Thómasson, vildu eigi at því fara, fyrr en skýrsla kansellíis kæmi um þat; þá ritadi amtmadr kansellíi ástædur sínar, ok svo mótmælendr hans, en þeir menn, sem gjörst vissu, þóttust ei vita til at röksemdir mótmælenda hefdi komit fyrir sjónir, ok ályktadi kansellíit at lokum, at svo skyldi vera sem amtmadr hafdi fyrir mælt; en þau tídindi voru ordin, ádr en sú ályktun kom út, at hún kom honum ei fyrir sjónir, þó eptir henni væri gengit, ok skamma stund lifdi barnit; var þetta kallat Ragnhildar mál, svo hèt módirin.

CXXV. Kap. Árferdi ok annat.

Nú gjördust prófastar: Grímr prestr Pálsson at Helgafelli, ok Ásgeirr prestr Jónsson í Holti í Önundarfirdi, en Jón Reykjalín, son Jóns prests Þorvardssonar á Breidabólstad í Vestrhópi, er miszt hafdi prestskapar fyrir legord, fèkk uppreisn; dó skyndilega Jón prestr Jónsson á Hnausum í Medallandi. Grasvöxtr var gódr um Sudrland ok Austrland, en verri vestra ok verstr nyrdra, ok þar einnig óþurkr ok ónýtíng mikil, ok urdu hey bædi lítil ok ill. Afli var hinn mesti sudr, austr ok vestr, ok nokkurr fyrir nordan, ok var þat þá nýtt; týndist sexæríngr á Seltjarnarnesi ok 7 menn. Þareptir gjördi vetr hinn bezta, ok stód varla snjór vid á jördu, en þó urdu peníngahöld vída ei öllu betri eptir hann sídan, en hinn fyrra harda vetrinn, enda voru heyin vídast ill, ok verst nordanlands. Dómar voru ýmsir, ok hafdi einn verit dæmdr í Húnavatns sýslu fyrir um haustid, um Ísleif Jóhannesson ok hans kompána, var Ísleifr dæmdr til kagstrýkíngar, brennimarks ok æfiþrælkunar, ok adrir ödruvís, ok hafdi landsyfirrèttr stadfest, en þá var hæstirèttr eptir. Nýlega hafdi þá ok drukknat í Lagarfljóti Sigfús prestr, úngr madr, son Árna prófasts Þorsteinssonar á Kirkjubæ ok Bjargar Pètrsdóttur sýslumanns Þorsteinssonar, hann var gáfumadr mikill ok skáld gott. Björg var systir Gudmundar Pètrssonar, sýslumanns, í Krossavík, ok hafdi hana ádr átta Guttormr Hjörleifsson sýslumadr, ok voru systkin Sigfúsar prests Stephán prestr, er vígdist fyrst at Valþjófstad, Sigurdr ok Sigrídr ok Þórdís; en Gudmundr sýslumadr hafdi átt fyrst Þórunni, dóttur Páls prests Gudmundarsonar, ok voru þeirra börn Páll sýslumadr, sem dó af áreynslu í lestaför; Þórunn, er átti Björn prestr á Eydum Vigfússon prests frá Gardi, Bjarnarsonar prófasts á Grenjadarstad, Magnússonar at Espihóli; Sigurdr, er fèkk Ingunnar Vigfús dóttur prests frá Valþjófstad, ok Málmfrídr. Sídan hafdi Gudmundr sýslumadr átta Þórunni Guttormsdóttur Hjörleifssonar, systurdóttur sína, þeirra börn voru: Pètr, Þórunn, María, Guttormr; hann átti Steinvöru Gunnlaugsdóttur; Sigrídr, hún var gipt Sigfúsi presti Árnasyni, er ádr er getid; Þorsteinn, Elizabeth, Oddr. Þorsteinn bjó ólærdr med módur sinni, ok ókvæntr í þenna tíma, hann var medalmadr vexti, ekki mikill, en vödvaþykkr, ok var sterkastr úngra manna, er menn höfdu þá spurnir af í landi.

CXXVI. Kap. Frá Þorláki Hallgrímssyni.

Þann tíma var sem mest álit Þorláks Hallgrímssonar danabrógumanns í Skridu í Hörgárdal, ok var hann nú allmjök hniginn á aldr; en

þess er því getid, at vita megi hve bændr komust þá fremst á Íslandi í jardyrkju; hann hafdi kornsád nokkurt, ok svo trjávidarplöntun, en kályrkju ok jardeplarækt hina mestu, ok fèkk á ári 40 tunnur af jardeplum ok rótum, ok mikit kál hafdi hann til nautgjafar ok vard mjólkrsælt. Konúngr hafdi gefit honum med danabrógukrossinum 300 dala verd, til at reisa þófaramylnuna, en hann kostadi 100 til at flytja hana á Eyjafjörd; hann gjördi skurdi ok veitti vatni á hana, ok þæfdi hún af medal-vadmáli eda einskeptu 100 álnir á degi; hèlt hann fram miklum ok mörgum vefnadi ok mörgum smídum, þar í medal ullarkamba gódra, ok tinadra aungla. Landbústjórnar-fèlag baud honum at senda utan einhvern sona sinna, til at nema akryrkju ok landbúnad, ok hafdi hann sent Jón, er kalladr var Kjærnested, sem Fridfinnr födurbródir hans, er lengi var utan; hann nam akryrkju ok dýralækníngar, rennismídi ok hljódpípuleik, ok svo sund; freistadi hann, er hann kom aptr, at planta trè, ok höfdu dáit flest hinn harda vetr, er næst var aflidinn, en þó lifdu nú 12 eptir. Bygg vard fullþroska tvisvar; freistadi ok Jón at kenna akryrkju ok gardrækt nokkut, ok sund, fyrst í Eyjafirdi, sídan í Skagafirdi ok Húnavatns sýslu; námu nokkrir smásveinar, þó fáir yrdi fullnuma, en gardyrkju-læríngin vard vída stopul; hafdi hann sundskóla sína vid tjarnir volgar, ok tók spesíu fyrir hvern sem hann kenndi, en ekki þótti hann frágjörda sundmadr. Smidr var hann, ok þeir brædr fleiri, ok svo var öll ætt þeirra.

CXXVII. Kap. Fráfall amtmanns nyrdra.

Stephán Þórarinsson amtmadr á Mödruvöllum, konferenzrád, hafdi haft brjóstpennu eda drátt sídan á leid æfi hans, ok fengit stundum óvit af. Ólafr sonr hans, læknir, var í þenna tíma med honum, kominn úr Vestmannaeyjum ok braudlaus, ok hafdi honum lítt audit ordit at lækna þar ginklofa, var ok ei mjök mikit ord gjört á læknis íþrótt hans í þann tíma; þóttu ok þeir brædr flestir ólíkir födur sínum at skarpleik ok framkvæmd, en spaklátir menn voru þeir flestir ok gjördu lítid fyrir sèr. Þórarinn var höndlunarmadr á Akreyri, ok átti Katrínu, dóttur Jakobs Havsteins í Hofsós, hann var haldinn óskarpr, en þó var hann gegn í tali; Oddr hèlt apótek, þat er þar var, at forlagi amtmanns, ok hálft Múnkaþverár klaustr, en hálft hèlt Kristján danabrógumadr á Illhugastödum í Fnjóskadal, bródir Bjarnar at Lundi. Oddr var all-vinsæll madr, hann átti Solveigu, dóttur Boga Benediktssonar í Stykkishólmi, systur Hildar, er Bjarni assessor í Gufunesi átti.

Vigfús kansellisti var heima med födur sínum, hann var ordinn sekreteri ok lifdi sídan á tillagi sínu, hafdi hann þótt efnilegastr at mannviti ok kostum, þeirra er þá voru nokkut reyndir, en verit frá æsku nokkut þúnglyndr ok kaldlyndr, þó hann þætti stilltr vel; var sagt, at hann hefdi eigi fengit af födur sínum fè, svo mikit sem hann vildi, til utanfarar, en hugat á rádahag stóran, ok fengit nokkra fásinnu medan hann var í Kaupmannahöfn, er sídan hefdi hvarflat at honum med atvörpum þúngum, en þess á milli var hann spakr ok vel stilltr; hann óvingadist mjök vid födur sinn þá hann var med fásinnunni, ok vard at binda hann, ok er sagt honum hafi einna mest brugdit til þess er fadir hans vildi ráda honum far; fèll amtmanni þetta þúngt mjök, at líkindum, þar sem hann hafdi unnt jafnan mjök börnum sínum, ok viljat þeim allt vel, en eigi lattist hann vid sýslanir sínar. Hafdi hann þat nú á sèr heyra látid þenna vetr, at skammt mundi eptir æfi sinnar, ok bedit at jarda eigi skjótt lík sitt, ef hann fengi ásvif, svo hann fèlli í ómegin. En um vetrinn, hinn 12ta dag Martii, var midvikudagr, ok 1823.
flutti Árni prestr Halldórsson embætti, hann var bródir Bjarnar prests í Gardi, merkilegs manns; vard þá Vigfús med fásinnunni, ok var bundinn, ei vitum vèr hvort þat var svo skjótt sem skyldi, en fadir hans sat inni þar sem hann var, ok ritadi nokkut; er þá sagt svo hafi verit komit at honum, at hann lá í aungviti, ok vaknadi hann eigi í þenna heim; hafdi ordit fljótlegt um Þórarinssonu alla, nema Magnús, en amtmadr vard elztr þeirra; sagdi frú Ragnheidr presti hvat títt var, er hann kom inn, ok er hann vildi eyda því, kvad vera mundi ómegin eitt, kvad hún hitt víst, at hann væri látinn. Fáir voru til leiddir, er líkit var búit, en Ólafr sagdi hann víst dáinn; var frúin döpr, en stillti sik vel, sem henni var títt, kvad sèr þýngst falla er Vigfús var med slíku órádi, ok engu vard skipat, skjölum eda ödru; ok er þat spurdist á Akreyri, barst Oddr lítt af. Líkit stód uppi nær hálfum mánudi, ok var sýnt ádr kista var lukt, svo at margir voru vid: Jón prestr Jónsson at Mödrufelli, Gunnlaugr Briem kammerrád ok sýslumadr, Jón prestr Jónsson í Stærra-Árskógi, Árni prestr Halldórsson; þó var þar fámennt; leit líkit vel út, ok var rodi í kinnum; var þat jardat sídan med riddarabandi ok korda hans, ok minníng gjör, sem hans var háttr til, med engu fjölmenni, hèlt sína rædu hvorr presta: Jón prestr í Stærra-Árskogi ok Árni prestr, en Gunnlaugr Briem hina þridju í ödru efni, ok fór honum ordalega; þóttu þetta tídindi mikil, því madrinn var merkilegr at mörgu, ok dugnadarmadr mikill í embætti, rèttlætisgjarn ok vinfastr, lagamadr gódr, ok úrskurdarsamr, þó mörgum þætti hann undarlegr í vidskiptum; hafdi hann ok verit hamíngjumikill í

sýslunum sínum; var hann á 69da aldrs ári, en 40ta í amtmannsdæmi, ok gjördi doktor Magnús Stephensen grafarletr eptir hann á íslenzku, þó fátt hefdi þar milli verit um hríd, en Páll Melsted mágr hans á latínu; Bjarni assessor kvad eptir hann, ok Jón prestr í Mödrufelli; skipadi Moltke stiptamtmadr Þórd Bjarnarson, kansellírád ok sýslumann í Þíngeyjar þíngi, er bjó í Gardi í Adalreykjadal, fyrir amtid, jafnskjótt sem hann fèkk bod um tilburdinn, en frúin fèkk at sitja í óskiptu búi um sinn, at undirlagi manns hennar; fór Þórdr kansellírád til Mödruvalla ok tók vid embætti; þat fór honum lidlega, en þótti frúin reikníngsglögg, ok fèll medallagi á med þeim, vildi hann þá fá at fara nordr heim til sín. Eptir þat reid Moltke stiptamtmadr nordr um sumarit, því hann var búinn til utanfarar, ok fèkk at setja annan í sitt sæti á sína ábyrgd; hann fann hvern sýslumann í Nordrlandi, ok seinast Þórd Bjarnarson kansellírád á Mödruvöllum, ok fèkk hann af honum leyfi at vera nordr í Gardi med skjölin. Vorit var harla illt, ok fèkk stiptamtmadr hin mestu illvidri á leidinni; var med honum Ólafr Finsen sýslumadr, son Hannesar biskups. Stiptamtmadr var lítilátr ok vidrædisgódr vid hvern mann, ok var hann lengst á Akreyri, en er hann kom sudr bjóst hann til utanfarar, ok skipadi Bjarna Þorsteinsson, amtmann at vestan, í sitt sæti. Gísli prestr Brynjúlfsson kom út um sumarit, ok Gudrún, dóttir Stepháns amtmanns, ok er at því leid, at þau skyldu vígjast saman, taldist hún undan at sinni; reid hann þá nordr at Gardi med Þórdi kansellírádi, ok austr þadan. Oddr apótekari þóttist eigi fá selt medöl sín á Akreyri, ok sókti um Nesapótek ok fèkk þat; ok er hann hafdi lokit máli nokkru, er Bogi mágr hans hafdi leidzt í ok falit honum sídan, um Hóla afrètt, fór hann sudr med allan varnad sinn; sátu þá þeir Vigfús ok Ólafr amtmanns synir á Mödruvöllum, en Lauritz var í Kaupmannahöfn, þeirra er þá voru mannadir, ok var vel látid af honum.

CXXVIII. Kap. Hvat út kom.

Þá gjördist Bödvarr prestr, son Þorvalds prests Bödvarssonar, prófastr í Bardastrandar sýslu, hann var í Gufudal. Þá komu út frá Videyjar prentverki smásögur eptir doktor Magnús Stephensen konferenzrád, var hin fyrsta deild þeirra komin ádr. Birt var þá ákvördun ný um testamentisgjördir, ok nokkrar eptirgjafir hórdómsbrota, ok svo hæstarèttar dómr í máli Skúla prests Thómassonar í Múla, um brennisteins tilkall vegna kirkjujardar móti konúngi, hafdi Þórdr kansellírád dæmt þat konúngi, en nú dæmdist þat Skúla presti, ok þótti sýnt med því,

at ógild væri hefdan undan kirkju, ok konúngs brèf fornt þarum, ok ei væri heldr brennisteinn konúngs gersemi, ok var þat ólíkt því, er fyrr hafdi verit álitid. Advörun kom um tólgar betrun, höfdu kaupmenn ákært mjök um þat; var þá böndlun öll ill ok þúng, ok eigi undarlegt at hún yrdi þat hèr, svo ill sem hún var í Danmörku, en embættamenn fengu eigi penínga til afgjalda, ok var hvergi verra um þat en í Skagafirdi, ok sumstadar á Sudrlandi; vard þeim, er því þurftu at sæta, ánaud af því mikil. Mörg brèf komu út híngat, þau er hèr nádu alls ekki til lands.

CXXIX. Kap. Magnús gekk á Jökulinn.

Sumar allt var þá harla illt, nálega sem vetr, med hrídum ok stormum nordanlands, en kuldum ok þurkum miklum sydra, en afli var mjök mikill sudr ok vestr, ok í landsteinum uppi, þó var fiskrinn rýr mjök. Þat sumar á annann dag hvítasunnu fór Magnús hreppstjóri Sigurdarson á Leirum at kanna upptök elds í Eyjafjallajökli, ok tveir menn med honum; þeir komust at Gudnasteini, er efstr er, um dagmál, fundu þar hamar þvergnýptan, nær 20 fadma, at því er þeir ætludu; hafdi hann brunnit at fornu, ok hjuggu þeir úr honum hraunmola; þar hjó Magnús á fángamark konúngs, ok fyrstu stafi í nafni sínu ok fylgdarmanna sinna. Þeir fundu eldgjána í nordvestr frá Gudnasteini, ok var at sjá gljúfr botnlaust, enda var reykr í; þeir ætludu hún mundi vera 30 fadmar þar sem hún var mjóst, en 1000 fadma laung, ok jökull hvervetna fram á barmana, en tveir svartir hnúkar litlir at vestan, ok treystust þeir ei þángat fyrir óvegum: sáu þeir gufu af þremr opum á Jöklinum, sudr ok vestr af adalgjánni, ok lángt á milli hvers þeirra; eigi urdu þeir varir vid vatn, ok eigi vid ösku, sáu ok eigi gjörr fyrir gufunni, hvort rjúka mundi um op austanvert vid gjána; fèkk Magnús hjartslátt ok þreytu í fætr, medan hann var hæst, ok eignadi þat loptinu; bundu þeir sik saman á streng á Jöklinum med þriggja fadma millibili, svo upp mætti draga þann er falla kynni í blindgjár, ok allir höfdu þeir skóbrodda; sneru þeir ofan um hádegi, ok nádu messu at Holti á midmunda; en Magnús baudst sídan til at fylgja á fjallit, þeim er vildu, ok nokkru launudu.

CXXX. Kap. Veitíngar ok annat.

Vigfúsi Thorarensen hafdi verit veitt lausn af konúngi af kansellísekretera embætti, þá er magnadist veikleiki hans, ok uppheldis-peníngar

at forlagi födur hans; en sídan var veitt hèr í landi Kirkjubæjar klaustrs prestakall Páli kapelláni Pálssyni, ok Borgar þíng í Mýra sýslu Páli presti frá Miklaholti, Gudmundarsyni, Vigfússonar, en Garpsdalr Thómasi presti í Flatey, Sigurdar syni sýslumanns, er seinast var í Borgarfirdi ok dó í Kaupmannahöfn; því næst Holta þíng Páli presti Ólafssyni á Ásum, er fyrr var nefndr, en Brynjúlfr prestr Árnason fór til Medallands, ok var kvedlíngr gjörr um þat. Margt var þá kvedit ok vandat vel, ok sumt í fornmælum, er þá tídkudust mjök, ok tókust þau ei ödrum betr en Sveinbirni Egilssyni lærara. Menn þrír úr Reykjavík grófu í Krumskeldu á Mýrum, ok hugdu at finna fè Skallagríms, grófu þeir meir en 5 álnir ok nær fimmtigi álna vítt, ok fundu hríng vid móbergsklöpp eina, nær tvo þumlúnga í þvermæli, flatan ok þunnan, ok silfrlitr á umhverfis, ok krákustígr mjór á milli randa tveggja, en móberg í milli komit, ok svo annarsvegar á hríngnum; þeir þóttust sjá málmlit vídar á berginu, ok grófu af því annan dag, ok svo vítt út sem sagt er; fundu þeir ei annat en stein einn, mikinn sem klett, ok lausan á berginu, ok gryfju undir hann, er þeim þótti sem fè mundi hafa undir verit, ok líkast at tekit hefdi verit fyrir laungu. Þeir grófu ok í Gullberastada-keldu í Sydra-Reykjadal heilan dag, ok í Gullkistuhól, ok fundu ekki í, en í melrúst, í Vatnshorns landi í Skorradal, fundu þeir nokkut af sverdshjöltum, ok þótti sem væri úr látúns-blendíngi. Þá kom út seinni hluti prèdikana Árna prófasts Helgasonar, ok kvad einn madr lof til hans fyrir, ok nefndi sá sik ekki. Konúngr veitti Eyríki Sverrissyni, er examinatus var í lögfrædi, Snæfells sýslu, hann var at austan, ok kynjadr öndverdlega úr Skaptafells þíngi, ok hafdi verit kvæntr ádr hann fór utan til frama, ok mist konu sinnar, ok er þess fyrri getid; þótti hann vel fallinn til sýslu; en Sveini Benediktssyni var veitt Sandfells prestakall. Biskup var kránkr um sumarit, ok vígdi Árni prófastr Helgason Þorvard, son Jóns prests Þorvardssonar á Breidabólstad, til kapelláns at Fagranesi á Reykjaströnd, til Magnúsar prests Árnasonar. Þá komu brèf nokkur, ok var eitt frá konúngi, er leyfdi landsetum í Stapa-umbodi at gjalda eptir fornri evaluation, er köllud var, einn dal ok 57 skildínga silfrs fyrir vætt hverja, ok annat, er setti í amtmanna vald um hórdóma sektir, á þann hátt er fyrr er getid. Því næst fèkk ok stiptamtmadr leyfi at setja mann fyrir sik, ok setti hann Bjarna Þorsteinsson amtmann, ok birti þat, at Íslendíngar mætti enn leita sín í Kaupmannahöfn, um þat er þeim þætti miklu skipta, ok fór utan sídan. Gísli prestr Brynjólfsson hafdi fengit doktors nafn í heimspeki fyrir ritgjörd sína um rúnir; ok í þenna tíma, eda nokkru ádr, var Þórarinn Öefjord settr af stiptamt-

manni til at standa fyrir bádum Skaptafells syslum, hafdi Jón Gudmundarson dáit fyrir þremr árum, ok Abel þá verit settr fyrir þær, er nú var í Vestmannaeyjum, en Ulstrup sídan tekit vid, ok var hann nú utan, en fyrr hafdi Þórarinn Öefjord stadit fyrir Rángárvalla syslu; hann var candidatus í lögvísi, ok var elzti sonr Magnúsar Þórarinssonar at Múnkaþverá ok Ingibjargar Hálfdanar dóttur rektors, Einarssonar; átti hann Rannveigu, dóttur Vigfúsar Þórarinssonar kansellíráds, frændkonu sína, systur Gudrúnar, er Sigurdr prestr Gíslason Thorarensen átti, ok Ragnheidar, er átti Gísli prestr í Vestrhópshólum, ok Bjarna assessors, var hann hvatlegr madr ok líklegr til framkvæmdar ok mikillar menníngar, en fyrir sakir ástands, er þá var, hafdi honum leyft verit at búa um hríd utan syslu, á Skammbeinstödum. Fridriki Gudmundarsyni var veitt prestakall at Ásum ok Búlandi, syni Gudmundar prests, er fyrr var at Undirfelli nyrdra, ok Brynjúlfi kapelláni Bjarnasyni frá Mælifelli Miklaholt; Ólafi Sigurdarsyni Flatey ok Múli.

CXXXI. Kap. Katla spjó.

Í öndverdum Julio hafdi þegar vart ordit umbrota í Kötlugjá ödruhverju, med flódum ok vatnahlaupum fram yfir Mýrdalssand, en stundum med smá-landskjálftum ok lítilli sandrigníngu í bygdum; mínkadi þat ok lauk hinn 18da eda 19da þess mánadar; en hinn 25ta ok 26ta var jökulbjart ok heidskýrt eystra, ok sást enginn reykr þadan, ok þótti mönnum hún slokknud vera; en vid hit fyrsta gos eyddust Sólheimar í Mýrdal, á þann hátt, at ei vard þar neitt slægt; þó komu nokkur saudsnöp um mánadamótin eptir. Fell í Mýrdal, er var prestssetr, spilltist svo, at þar vard eigi sláandi, ok svo var í ýmsum stödum; Pètrsey spilltist ok, en lítt adrar jardir; ok á Álptavers jardir hljóp jökulledja, ok tók burt allt meltak, ok fleytti melnum í stórflyksum á sæ út, tók ok út trè stór af Medallandsfjörum, ok rak nokkur upp undir Eyjafjöllum. Fólk fór úr Álptaveri, Skaptártúngum ok Medallandi lestaferdum á fjallabaki yfir Mælifellssand, því Mýrdalssandr var ófær, ok sóktu Sídumenn flestir kaupverzlun á Djúpavog. Þat var mest, er allr falljökullinn hljóp fram í sjó vid fyrsta ok annat gos, en nú sídan lækkadi hann at eins; er mælt, at eldíngar hafi lostid tvo menn til meidsla, ok vid þrumuvedr, er at austan drógst af Sídufjöllum, hafi Katla vaknat, en meira rokit úr Eyjafjallajökli en vant var, medan hún sprakk; hefir þetta greint Sveinn Pálsson læknir, en Jón prestr Austmann ok Þorkell Jónsson hreppstjóri fóru at skoda gjána hinn 12ta dag Augusti, fóru upp ok vestr af Sandfelli á Mýrdals-

sandi, nádu undir jökulinn á midmunda, ok bundu þar hesta sína, sídan gengu þeir eptir laungu gljúfri inn í jökulinn, ok komust sem næst nyrdra gjábarminum um midjan aptan; komust þeir eigi at barminum fyrir jökulsprúngum stórum ok djúpum, ok leitudu því á hinn hæsta fjalltindinn nordantil vid gjána, ok komust þángat um stund lidna. Þar eru tindar fjórir frá austri til vestrs af hellugrjóti blökku, ok fannst í hrafntinna; sá var hæstr, er næstr var hinum vestasta, ok hlódu þeir varda á honum ok ödrum til; var þar vídsýnt, ok sáu þeir upptök Kötlu í slakkanum nordvestr undir hæsta tindi Mýrdalsjökuls, ok nidr med honum, en þadan var hátt ok þvergnýpt ofan í hana sunnanverda; var hin mesta sprúnga úr nordvestri til sudaustrs, ok sídan gljúfrsprúnga frá henni, krókótt, gegnum falljökulinn til Hafrseyjar-fjalls. Jökulgeimr sá hinn mikli, milli hinna hæstu jökulhnúka, hafdi lækkat mjök vid framhlaup vatnsins, sprúngit í sprúngur óteljandi ok losnat vid fjallhnúkana; þeir komust yfir nokkrar, ok hugdu vera 100 fadma djúpar, en sáu þó ei botn, ok at ofan voru þær nær fadms vídar, en bædi tídar ok ófærar yfir at komast nær Kötlu; kvádu þeir þykkt hins sprúngna jökuls myndat hafa gjána; þótti þeim sem hún hefdi kastad vída brennisteins-klessum, er hún spjó, ok komust þeir ei at þeim, ok ætludu at þá mundi von á nýju gosi, er jökullinn hækkar svo, at slètt verdi milli háhnúkanna, ok muni Álptaveri ok Medallandi hætt, ef þat ferr skemsta leid ofan med Sandfelli. Minnst var sandr fallinn næst gjánni, en fjórdúng álnar þykkt þegar frá dró. Þeir fóru frá vardahnúknum stundu fyrir náttmál, ok komust ofan af jöklinum stundu eptir þau, ok hresstu sik; baud Jón prestr Austmann fylgd sína, þeim er þángat vildi fara, en alla þá stund sem Katla spjó var nordanvedr mikit fyrir nordan land, ok kom ei eimr af því þángat, en þó sást mistr nokkra daga, en lángt er sagt skotid hafi sandinum sudr í hafit, ok komit á skipaþiljur. Á kom ok úr Kötlu, ok rann yfir Mýrdalssand, hún var stundum lítil, en stundum ófær af jökulhlaupum.

CXXXII. Kap. Brèf ok annat.

Mörg brèf voru birt í þenna tíma, ok flest líks innihalds, voru kammerbrèf um ríkisskuldabrèf, ok afgjöld, matvörulán, er konúngr leyfdi at útvega þeim er naud lidu, um læknisverkfæri í Nordrlandi, ómyndugra ok stiptana fè, ok þvílíkt; kansellíbrèf um fyrirkall í sakamálum, bókasafn á Íslandi, ok at prestar kasti eigi moldu á dauda menn nema skiptarádanda sè fráfall auglýst ádr; þat þótti mörgum, ef svo ætti at

skilja at auglýsíng kæmi til hans, ærit undarlega koma vid á Íslandi, ok kenna ókunnugleiks, þar sem svo lángt er at fara um eina sýslu, ok mikit torleidi á vetrum, ok stundum ófært mánudum saman, enda eigi gott at bída med gröft í næmum sóttum, medan farit væri lángar leidir, en þá væri sem fæst um ferdamenn eda ferdfæra. Enn var um talsmenn vid pólitímál, prófasta rèttar atferli eptir undirlagi Vestrlands-amtmanns, ok slíkt annat, er oflángt er allt at telja. Út var þá kominn annarr hluti landaskipunar-bókarinnar, um Ísland ok Nordrlönd, ok annarr hluti árbókanna, til enda 15du aldar; kom ok smákver Þorsteins Erlendssonar Hjálmarsens: lítil kristnisaga; en Oddr Hjaltalín læknir hafdi í rádi at gefa út grasalækníngakver, er mönnum var til bodit. Á því sumri andadist Íngimundr prestr Gunnarsson á Ólafsvöllum. Þá var jafnan kalt, med hrídum fyrir nordan, ok ádr sumri lauk gjördi klyfjabrautir af snjóum, urdu hey úti, ok tók fyrir allan heyskap fyrir nordan Yxnadalsheidi, en nádist lítid þadan af; var hvervetna lítid heyjat, ok nýtíngin ill, en vedrátt stilltist aldrei eda mýktist, ok tók þar vid edlilegr vetr sem þraut vetrarvedr sumarsins. Afli var þó þá mikill fyrir nordan land á útkjálkum; vidrekar höfdu einnig allmiklir verit. Þjófamál voru nokkur, ok hormál eitt úr Ísafirdi, var Ebenezer sýslumadr fèsektadr fyrir drátt ærinn á málinu, hafdi hann verit þar fèsamr, en gjördi lítid at med lögum. Jón Jónsson á Melum hafdi þá fengit Stranda sýslu, en var settr fyrir hana ádr. Sæmundr prestr Oddsson, er fyrr var í Steinnesi, en þá at Tjörn á Vatnsnesi, deydi enn á því sumri, tveimr vetrum betr en sjötugr.

CXXXIII. Kap. Tjón í Kötlukvísl.

Þórarinn Öefjord vildi rída í Skaptafells sýslu, þar hann var settr fyrir; er þat almælt, at hann hafi sagt þat berlega, at eigi mundi hann koma med lífi úr þeirri ferd, ok gjört rád fyrir legstad sínum; hann kom til bæjar vid á þá, er rennr frá Kötlu eptir Mýrdalssandi, er sagt hann hafi bedit bónda fylgdar, en hann hafi verit nokkut tregr, ok bodit honum gistíngu ok fylgdarmönnum hans, þótti áin lítt færileg, ok ætlad betri mundi at morgni; þat var hinn 14da dag Septembris, ok vildi sýslumadr áfram; þeir voru med honum: Páll prestr Ólafsson, Pálssonar, er fyrr hefir nefndr verit, ok sá madr er Benedikt hèt, vel at sèr ok skáld gott, en þá gamall ok ordinn óstyrkr; Páll hèt madr, er fylgdi Öefjord at heiman; ridu þeir allir til árinnar, ok bændr tveir, Árni ok Þorlákr; var áin mikil, en sýndist þó fær; ok er þeir voru lángt komnir í vatnit, kom hlaup mikit á þá úr jöklinum, svo

tók upp yfir hestinn á midjan manninn, ok kollvarpadi hvorutveggja, svo hestarnir byltust; týndist þá Páll prestr, en Þórarinn Öefjord ok Benedikt komust á fætr, ok hrökludust hestarnir frá þeim til sama lands, ok svo bændrnir Árni ok Þorlákr, ok Páll fylgdarmadr; en þeir Öefjord stódu í vatninu á grynníngum í midti, sem í þeirri von at hinir mundu koma til þeirra hestunum; kom þá annat vatnsflód, ok sló þeim útaf, ok sást Benedikt eigi þadan af, en þá er sagt hann hafi kvedit ádr:

Andæptir skáld
uppúr módu:
fram eru feigs götur,
skiljast sköp,
skammt er at landi,
brosir bakki mót.

Þórarinn Öefjord komst enn á fætr, ok ætludu þá Skaptfellíngar þeir tveir, sem stódu æpandi á landi, fyrir sárbeidni sveinsins Páls, at freista at komast til hans; en er hann sá þat, tók hann at vada í móti þeim, ód hann lengi allknálega, svo vatnid straumhart stód á öxlum honum, ok voru þeir komnir skammt eitt frá landi er hann átti skammt til þeirra; í því reid at hit þridja öldufall, ok tók þat upp yfir hann, ok lèzt hann þar; en líkin fundust tveimr dögum seinna; var lík Öefjords flutt út at Stórólfshvoli ok jardat þar. Þeir komust til lands aptr, sem útí höfdu vadit, en at honum þótti söknudr, ok þó þeim mönnum öllum, kvad Bjarni Thorarensen assessor frændi hans eptir þá, ok var þetta nidrlagit:

Fordastu at rída þann feigdar um sand,
í fjallinu er Katla ok bruggar þèr grand;
kaldhlátr dauda þar gellr í gjá,
en grátandi Skaptafells landvættir tjá:
æ! hví dó hann Öefjord svo úngr!

CXXXIV. Kap. Lát biskups.

Þann tíma var Geirr biskup Vídalín sjúkr, ok komst þó á fót aptr, en litlu sídar sló honum nidr, ok lá tvo daga, ok andadist hinn 20ta dag Septembris; voru þá andadir bádir þeir yfirmenn á einum misserum, er riddara nafnbót höfdu hèr á landi; setti doktor Magnús Stephensen grafarletr eptir hann. Lèt biskup eptir ekkju sína, ok margt lid þat er mjök hafdi vid hann studzt, sem voru stjúpbörn hans ok börn þeirra, Jón Vídalín bródir hans, ok Sigurdr Pètrsson, er fyrr var sýslumadr, en engan aud. Var jardarför hans gjör í Reykjavík hinn 6ta dag

Oktobris, svo at ei hafdi önnur vidhafnarmeiri farit fram hèr á landi, svo at menn viti; var engum til bodit fylgdar, nema þeim er skyldi fylgja honum til grafar, en allir komu þeir þar sem helztir voru í Gullbríngu sýslu, búnir sem bezt, ok embættamenn í virdíngarklædum sínum; voru vid kaupmenn flestir allir, skólasveinar allir, ok nokkur hundrud búenda. Gudmundr prestr Bjarnason gekk at líkinu, ádr þat var út borit, ok hèlt snjalla rædu ok þó stutta vid kistuna, ok lýsti söknudi hans ok mannkostum; sídan báru líkit austr í dómkirkjuna embættamenn ok stúdentar, 12 saman, fyrst 4 kennendr latínuskólans, 7 prestar ok stúdentar, ok skiptust opt um, því kistan var þúng, af heilum plaunkum, ok med skrúfnöglum, ok stór, svo at lítt mundi skort hafa á fjórar vættir, en líkit var fjórar vættir fullar sjálft, er madrinn hafdi verit þrekvaxinn at öndverdu, ok þarmed feitr mjök, var ok vegrinn lángr, ok budu þá kaupmenn sik til at bera á vígsl vid þá, allir þeir er nálægir voru. Þá hèlt Árni stiptprófastr Helgason tölu í dómkirkjunni vid líkkistuna, var hún bædi snjöll ok laung, ok af þeim ordum Páls postula: at láta sína stillíngu kunna verda öllum mönnum, því at drottinn væri nálægr, ok mundi þá gefa sinn frid hjörtum manna; svo var ordat; veik því dæmi til hins fráfallna; en vid greptrunina súngu tveir saungflokkar, annarr fyrst á latínu: „Jam mœsta qviesce qverela," eitt vers í senn, en annarr á íslenzku, eptir útleggíngu doktors Magnúsar Stephensens; var lagdr svartr silkikoddi lítill á líkkistulokit, ok danabrógumerkit, en Bjarni Þorsteinsson amtmadr tók þat af vid gröfina til utansendíngar. Tinskjöldr var látinn fylgja kistunni, med grafarminníngu á latínu, er Árni stiptprófastr Helgason hafdi gjört, ok var hún lögd út; en silfrskjöldr, vel gjörr af Þorgrími Thomsen gullsmid, var festr í dómkirkjunni, ok á grafarletr eptir doktor Magnús Stephensen konferenzrád á latínu, einnig útlagt. Geir biskup skorti rúman mánud á tvö ár hins sjöunda tugar, ok vard hans mjök saknat af klerkunum, hann hafdi ok verit hinn mesti ljúflætismadr, ok kölludu margir Geir góda, spakr ok sèdr í sýslunum sínum, allra manna bezt pennafærr, ok lærdómsmadr hinn mesti, var hann ok vel alvörugefinn þá hann vildi, ok mátti þykja eptirsjá, er svo fátt lá eptir hann, þótti hann ok verit hafa óvandlátr nær vid of. Árni sonr hans hafdi lítt viljat leggja hug sinn eptir lærdómi, enda vandist hann mest sjálfrædi ok leikum; hagadi svo uppfóstrstad, sem sjálfrádum æskumanni var lítt fallit, en gáfur hafdi hann; mistókst honum, þá hann freistadi at taka laga-examen á dönsku, ok var sídan heima, ok þótti því lítt líklegr til mikillar menníngar, því hann skorti fèd einnig, en þó var hann laginn til búsýslu; hann var madr í gildlegra lagi, ok allknár,

sem verit hafdi Jón födurbródir hans, ok syndr svo vel, at hann sókti sel í sjó fram, er skotinn var ok sokkinn, ok dró hann af botni, ok í land med sèr.

CXXXV. Kap. Frá ýmsu til árs loka.

Árni prestr Helgason var þá stiptprófastr, hann var mjúklyndr madr ok gódlátr, ok allvinsæll, lærdómsmadr mikill, gildlegri en í medallagi; hann átti roskna konu ok eigi börn. Þá var Magnús Stephensen, son Stephåns amtmanns á Hvítárvöllum, settr fyrir Skaptafells sýslu, ok vígdi Árni stiptprófastr Jón Bergsson til kapelláns födur síns, Bergs prófasts Magnússonar at Stafafelli í Lóni. Þá lèt Bogi Benediktsson í Stykkishólmi prenta í Videy æfi lángfedga sinna: Jóns Pètrssonar í Brokey, Benedikts Jónssonar ok Boga Benediktssonar í Hrappsey, ok Benedikts Bogasonar at Stadarfelli. Eitt mál var dæmt í yfirrètti eptir Öefjord, um mann, er barn gat vid hálfsystur konu sinnar, ok var stadfest er þeim var ályktud 9 marka sekt hvorju. Skip braut vid innsiglíngu í Gardinn, er Bjarni Sigurdarson riddari ok Sigurdr son hans áttu, nádist nokkut af fjárhlut. Póstskip kom snemma, ok sagdi alla vöru lága, ok korn einkanlega, sakir árgæzku, er jafnan var þá í Danmörku, en íslenzka vöru nálega alla í lágu verdi, sakir þess at hún lá mjök fyrir. Mörg tídindi ok stór komu af útlöndum, ok mest af hrakförum Tyrkja fyrir Grikkjum, ok ödrum óförum er þeir urdu fyrir. Þat var eitt sem spurdist, at Moltke stiptamtmanni var veitt Presteyjar amtmannsdæmi á Sjálandi, ok at stadfestr var Bjarni Þorsteinsson í stiptamtmanns umbodi; en Finnr Magnússon prófessor skyldi vera adstodarmadr Gríms Thorkelíns í elli hans vid hans sýslu, hann var archivarius konúngs. Þá gjördi þegar óstödugt vetrarfar, ok illt til jarda fyrir nordan land, urdu sumstadar menn úti, ok horfdi mjök þúnglega, þó þat yrdi ei mjök at meini fyrir þá skuld, at gott kom á eptir seinna. Nær jólum, hinn 23ja dag Decembris, andadist Ragnheidr Davídsdóttir Skevíngs, módir Gudmundar, á fjórda ári hins sjöunda tugar. Þá var litlu sídar veitt Ólafsvalla kall Sigurdi presti Ögmundarsyni, Högnasonar, födur Ögmundar skálds; en Efriholta þíng Sigurdi Sigurdarsyni, kapelláni frá Arnarbæli.

CXXXVI. Kap. Veitíngar ok mál.

1824. Eptir nýjár dó Benedikt prestr Íngimundarson at Stad í Grindavík, sá er fyrst var at Desjarmýri ok hafdi haldit prestskap eitt ár ok

fimmtíu; hann var son Íngimundar prests í Gaulverjabæ, bródir Sigurdar prests í Arnarbæli ok systurson meistara Bjarna. Tjörn á Vatnsnesi var veitt Jóhanni kapelláni Thómassyni frá Ásgeirsá, Thómassonar, eptir Sæmund prest Oddsson, hafdi hann verit kapellán Egils prests at Stadarbakka. Mál voru jafnan nokkur, um þjófa ok adra illvirkja, ok vard lítid úr flestum, ok helzt í hæstarètti; dirfdust margir óaldarmenn, ok mest í Húnavatns sýslu, þar gjördist óöld mikil ok ránskapr, ok voru sumstadar rofin hús ok hirzlur brotnar, ok stolit helzt peníngum ok fèmætu, ok vard ei allt uppvíst; var hafdr fyrir sumu bóndi einn, er þá var á Holtastödum ok vel vid efni, sá hèt Pálmi, mágr Erlendar gamla, ok Jóhann Jónsson, Arngríms sonar lögsagnara, hann hafdi ádr flækzt í mál med Ísleifi, en fyrir sumu sá madr er Nathan hèt, Ketilsson, flysjúngr mikill ok ónytjúngr ok hinn slægasti, en þó heppinn vid lækníngar ok gáfadr at fleiru; þó ætludu menn hann vinna meira med brögdum ok lygum, ok hlutdeild vid adra, þá er hann hefdi til at stela, en at hann stæli sjálfr, því hann var manna huglausastr, en aldrei skorti hann penínga, hversu sem hann eyddi, eda hverju sem hann fór fram, ok margir voru þar fleiri óaldarmenn, er ljósara má frá segja í sveitarsögu en hèr, ok hvergi sem í Lángadal. Stephán Stephánsson, kapellán í Holtum, fèkk þá Reyni ok Höfdabrekku.

CXXXVII. Kap. Árferdi ok amtmanna koma.

Þá voradi vel ok gjördi gott sumar, grasvöxt allgódan ok nýtíngu; kom út um vorit hæstarèttar dómr yfir Ísleifi Jóhannessyni, hann var þá í haldi med Arnljóti hreppstjóra Árnasyni á Gunnsteinstödum, var Arnljótr alleinardr madr, ok sæmilega látinn, ok fèkk kann haldit Ísleifi med umtölum, en treystist ei til at hafa hann í höptum, fyrir oflæti hans ok ofstæki, ok eigi hèlt hann honum svo, at hann færi ei ferda sinna, er af hlauzt mikit illt. Þann tíd átti Björn Blondal sýslumadr erfidi mikit, ok var hann þó vel at sèr, gætinn ok einardr, ok allvinsæll; hafdi hann þá fyrir tveim árum sett bú í Hvammi í Vatnsdal ok tók at hýsa þar. Um vorit hafdi konúngr skipat amtmann í Nordramtinu Grím yfirauditeur, Jóns son prests frá Gördum, Grímssonar, en Kristín var módir hans, lítilla manna, er Ólafr Stephánsson stiptamtmadr hafdi alit upp, ok hefir hans getid verit nokkrum sinnum ádr. Stiptamtmadr var ok skipadr, ok enn allúngr madr, sá hèt Pètr Fjeldsted Hoppe, edalmadr danskr í födurkyn, en dóttursonr Þorkels Fjeldsteds, stiptamtmanns í Þrándheimi, Jónssonar prests á Kvíabekk, Sigurdarsonar; hann var mikill vexti, ok hærri en flestir menn; bródur átti

hann ýngri, er Þorkell hèt. Grímr amtmadr kom út med Eyjafjardar skipi, med konu sína ok börn nokkur; hann var nafnkunnr af kænleik vid allar embættis-sýslanir, mjúkr í vidmóti ok álitlegr at sjá, átta þumlúnga hár hins sjöunda tugar, ok at því skapi á annan vöxt, skorti vetr á fertugan. Sèrlegt var augnabragd hans. Þeir komu saman á Akreyri, hann ok Þórdr sýslumadr kansellírád, ok Gunnlaugr Briem, ok Páll Melsted, sýslumadr í Nordr-Múla þíngi; var frú Ragnheidr Vigfúsdóttir frá Mödruvöllum farin til Akreyrar med börn sín, ok var Ólafr þar med henni, ok þau önnur er þá voru í landi hèr, en Þórarinn var þar kaupmadr; Oddr var farinn sudr, sem fyrr segir, ok var apótekari eptir Gudbrand. Þá var ok kominn til Akreyrar Gísli prestr Brynjúlfsson aptr frá Kaupmannahöfn, ok var doktor, ok gekk þá at eiga Gudrúnu, dóttur frúarinnar, sagdi módir hennar, at eigi hefdi hún synjat honum hit fyrra árit, þó at hún mældist undan giptíngu medan sorgarár þeirra var; tók þá Páll Melsted til adstodar med frú Ragnheidi, ok hafdi hún fengit at sitja í búi óskiptu; fór Vigfús kansellísekreteri, mágr hans, þadan austr med honum. Amtmanni þótti vanbirt verit hafa klaustrid á Mödruvöllum ok innstæda þar, ok taldi at því vid Briem; hann mæltist hóglega undan, kvadst þó haft hafa annat at annast; þá sneri amtmadr sèr til Þórdar Bjarnarsonar kansellíráds, hann vard eigi ordlaus fyrir, heldr en hann var vanr ádr eda sídan, lèt Moltke stiptamtmann hafa fengit sèr amtit til umsjár, en ei klaustrit, ok lagdi fram umbodsbrèf sitt; vard nokkurt umtal, en samdist þó at sinni. Sídan lèt amtmadr taka út klaustrjardir, ok kölludu leiglendíngar sèr þúngt gjört, ok mikils krafizt, voru ok sumir örsnaudir ok nýddar jardirnar; gjördist þá grunr um, at frú Ragnheidi mundi þúngt falla ádr lyki at standa fyrir öllu er til hennar kom, en sýslumönnum þótti mikit heimt af sèr, ok aukast jafnan, ok mest um reikníngar ok skýrslur, því at snemma var sýnt at amtmadr var harla gjörhugull um slíkt, meir en menn vissu hèr dæmi. Þá kom enn út Jón, er verit hafdi lærari í Kaupmannahöfn, son Jóns prests í Mödrufelli, med konu sína ok börn, ok var þá vegalaus; honum fylgdi Álfheidr, systir hans, er utan hafdi farit, ok hafdi med sèr prjónasmidju, ok mann danskan, er kenndi henni atferli þar vid, ok þótti þar vinnast upp at sinni kostnadr ok ábati; var ok Hálfdán med Jóni presti, fóstrson hans, Einarsson prests, Thómassonar prests Skúlasonar, ok hafdi Jón prestr af þessu þúnga mikinn. Hoppe stiptamtmadr kom út seinna med sínum varnadi.

CXXXVIII. Kap. Frá Húnvetníngum.

Björn Blondal sýslumadr sendi Ísleif at vestan at bodi amtmanns til Akreyrar skips, at hann færi med því í præla-vardhald; fylgdi Arnljótr honum lausum, ok var sem þjón hans, en Ísleifr fór med yfirlæti miklu ok skarti, ok lèt mikit af mannkostum sínum hvar sem hann kom, ok kvadst vandlega saklaus. Björn Blondal bad ok amtmann setja sèr dómara í máli vid Nathan Ketilsson; honum var eignud stuldar-medvitund á peníngum vestr í Múla med Helga Gudmundarsyni, hafdi hann játad þat til hálfs vid sýslumann einan, ok annan stuld eldri med Bjarna Gíslasyni, er þeir höfdu verit hafdir fyrir í Skagafirdi, en gengit í móti er fleiri heyrdu, hann hafdi ok leitad máls vid kunnmenn sína, Jóhann Jónsson ok Pètr Skúlason, at því er eptir þeim barst, at fyrirkoma sýslumanni, ok mælt til hans margt illa. Baud þá amtmadr Jóni Espólín at fara vestr, ok gjöra at Múla-stuldarmáli, hann bjó þá at Frostastödum fyrir ári sídan, hafdi keypt þá jörd ok Yztu-Grund at Arnljóti Árnasyni fyrir jardir í Kolbeinsdal, ok hýsti þar; reid hann vestr, ok var þíngat í málinu, fèkkst ei medkenníng, voru þeir þá dæmdir til málskostnadar-gjalda Nathan ok Helgi, ok Nathani þarmed hirtíng nokkur fyrir framferdir sínar; þat þótti honum óvirdíng mikil, þar sem hann lèzt læknir, ok hafdi yfirlæti ok skart mikit, ok nefndi sik Lýngdal, en lèzt ei mælast undan nokkrum fèbótum, ok er þat fèkkst ei, appelleradi hann. Eigi skorti hann peKnínga þó hann ynni ekki fyrir sèr. Sýslumönnum taladist þat ekki til, at fá jafnskjótt amtsumbod til þess, at Jón Espólín dæmdi milli Blondals ok Nathans sjálfra, ok því vard ei af því, ok heldr eyddi amtmadr því en fýsti sídan, at þat væri fram haft. En um stuldi marga fleiri, er þá urdu í Húnavatns þíngi, vard ei at gjört.

CXXXIX. Kap. Frá ritníngarfèlagi.

Þá voru níu vetr sídan Ebenezer Henderson hóf hèr ritníngarfèlagit, ok hafdi fengit forsjámenn fyrir, sem fyrr segir, en prófastr hverr skyldi safna fèlagslimum í sýslu sinni; sídan höfdu fèlaginu samin verit lög, ok átti hverr at vera medlimr sem gaf tvo dali, ok hafa atkvædi á samkomum, gáfu mjök margir Íslendíngar til, ok var aldrei gjör skýrsla yfir, en nú fyrir fjórum árum voru komnir inn nær fimtán hundrudum dala í sedlum, rúmir 130 í skildíngum, ok 119 í silfri, eptir því sem skrifari fèlagsins skrádi þá til Kaupmannahafnar; sídan vissu menn ógjörla hvat inn kom. Henderson hafdi látid út flytja frá ritníngar-

fèlagi í Kaupmannahöfn heilar ritníngar, meir en fjórar þúsundir, ok Nýja-testament meir en sex þúsundir ok sex hundrud, þó illa væri af hendi leyst útgáfan, sem fyrr er á vikit, ok var þetta allt í öndverdu at forlagi hins enska fèlags, voru ok komnar sex þúsundir Nýja-testamenta ádr; en þó Henderson útdeildi mjök mörgum, hafdi hann falit mjök mikit á hendr klerkdóminum, kom þó ekkert af því fram vída, en sumstadar lá þat óútskipt ok undir skemmdum, ok var eigi sinnt; ok svo var í þenna tíma. Þann tíma var hèr í landi Þorsteinn, son Erlends Hjálmarssonar, ok kalladr Hjálmarsen, en Erlendr, fadir hans, var þá at Stad á Reykjanesi med Páli presti, bródur sínum; Þorsteinn kenndi börnum kaupmanns eystra, hann hafdi ei haft fèstyrk til at halda sèr uppi í Kaupmannahöfn, var þó námgjarn, ok átti hlut í ritgjördum, helzt til andlegrar frædi; hafdi hann lagt út ritgjördir Möllers um ritníngar lestr ok hafdi kunnleik vid hann; fèkk Möller þá at vita, at ritníngarfèlag þat, er hèr hafdi verit sett, mundi eigi á allgódum fótum standa, svo mikinn styrk sem þat hafdi fengit af hinu enska fèlagi, ok mikinn innlendan, ok at lítid var at gjört sídan. Kansellíit vildi, at Nýja-testamentis útleggíng skyldi lagast eptir hinni dönsku, en menn hugdu at peníngar mundu vera eyddir; hafdi landfógeti skotid til biskups, en kvitteríngar fundust í búi biskups fyrir miklu, er hann hafdi fengit landfógeta; hann aptr kannadist ei vid at hafa í hendi meir en 200 dali; gat Möller þess í brèfi nokkru, er vída kom fyrir, at honum þótti illa til takast, er svo skyldi reida á Íslandi, en ritníngarfèlög hófust þá ok blómgudust á hverju landi. Ok er þetta kom fyrir sydra, var sem sumir vöknudu af draumi, er sagt Ísleifr etazrád á Brekku hafi lagt þat til, at rádast skyldi í at gefa út Nýja-testament, eptir þeim útleggíngum er ymsir höfdu gjört: Geirr biskup Vídalín, Árni stiptprófastr, Steingrímr prófastr Jónssön ok Ísleifr, ok drepa eigi slíku nidr med öllu; var tekid at prenta þat í Videy. En um peníngana ætludu menn, at landfógeti mundi þraungstaddr ok hafa reikníngа marga at annast. Þat kom þá í ord nordanlands, at óska biskups ok prentverks ok skóla, ok einnig kom þat fyrir konúnginn, helzt um prentverkit; skutu því inn útlendir menn, ok var þat tekit til yfirvegunar; var mjök snúinn margra hugr. Collegia idrudust ok þess, er seldar voru stólsjardir ok adrar, ok mörgum þótti eptirsjá í því mörgu, er ádr var. Grímr Jónsson amtmadr lèt ok svo, er hann kom til Hóla um sumarit, sem þar hefdi illa verit med farit. Þá hèlt Jón prestr í Mödrufelli alltjafnt fram smáritum hinum evangelisku, sem þá var á mörgum löndum títt, ok lèt prenta utanlands; tóku nokkrir þeim vel, er gott var verdit, en margir sinntu lítt, sem jafnan er, ok

nokkrir lögdu all-misjafnt til, er þó þóttust vitrir. Hann hafdi brèfagjördir vid Henderson ok marga merkilega menn utanlands, ok nokkut at hans forlagi voru prentadir fædíngar-sálmar Gunnlaugs prests Snorrasonar í Kaupmannahöfn; þat þótti Magnúsi Stephensen konferenzrádi frumhlaup í rètt prentverksins í Videy, ok kærdi hann um þat í kansellíi ok vildi láta sekta, en kansellíit vísadi því til lands laga.

CXL. Kap. Frá Íslendíngum utanlands.

Margir voru þá íslendíngar utanlands, þeir er atkvædamenn voru, sumir voru þar innlendir ordnir, eda í Noregi, sem Ólafr lektor Ólafsson, hinn frægasti madr, ok doktor Einar Gudmundarson; Ólafr var gamall, ok þeir bádir. Gísli prestr Jónsson sýslumanns Jakobssonar ok Rósu var á Eystra-Mólandi í Noregi, hann var þá gamall, ok hafdi fengit áfall mikit ok bilazt af, ok svo af iktsýki, er þar lagdist at, svo hann fèkk ei framit embættisverk nema sitjandi, ok hugdi af at láta; hafdi hann verit alvörumadr mikill ok athafnamadr, ok bætt mjök prestakall sitt, voru þar í tvær þúsundir altarisgaungumanna ok níu barnaskólar; bædi var hann vinfastr ok hugkvæmr, ok hinn sköruglegasti at sjá; hann átti börn mörg: Georg Daniel Barth, son hans, var ingenieur-lieutenant í Kristíaníu ok kvæntr, hans synir voru Gísli Kristján ok Jakob Espólín; dætr Gísla prests voru Jóhanna Severina, er átti Elling Hansson skipstjóra ok börn, ok önnur Karen Sibylla. Margir voru íslenzkir menn vel at sèr í Danmörku. Finnr Magnússon, prófessor í Kaupmannahöfn, hinn mesti vísindamadr, hann kom því mjök á, at Íslendíngar ok fornfrædi þeirra vídfrægdust á Þýzkalandi ok annarstadar; Gunnlaugr Oddsson gudfrædismadr skrádi bækr, honum var kostr á at sækja um Odda, ok vildi þat ekki, því hann var af talinn, fèkk hann consistorial-assessors nafnbót; hann átti Þórunni, dóttur Bjarnar prests í Bólstadarhlíd. Úngir menn íslenzkir voru ei allfáir í Danmörku, var einn Ólafr Stephensen auditeur, son Stepháns amtmanns á Hvítárvöllum, vel at sèr ok hafdi sæmilega inntekt, en þó þrádi hann Ísland, en stúdentar margir hafa sumir verit nefndir ok sumir verda enn. Þar var einn madr, er stadfest hafdi rád sitt ok var audugr: Benedikt, son Boga Benediktssonar í Stykkishólmi, en alla þá, er at nokkru voru merkilegir, teljum vèr ei at sinni.

CXLI. Kap. Annat er vid bar um sumarit.

Þat sumar er frá var sagt lèt Magnús prestr Árnason á Fagranesi af prestskap fyrir elli sakir, þat kall fèkk seinna Jón prestr Reykjalín.

Þá komu út stjórnarbrèf; var eitt um breytíngu fyrri brèfa um björgunarlaun vid drukknada menn, frá kansellíi; eitt frá kammeri, um sveitatillög höndlunarmanna, en af tókst konúngsgjöf til fátækra í hreppunum, er stadit hafdi sídan konúngshöndlun var; eitt konúngs brèf, er vidkom sáttanefnd; eitt um drátt á skiptum, ok enn annat um hjónabandsefni, lángort; eitt um hospítalshlut af allrahanda afla; mörg voru híngat send, er ei nádu hèr til lands. Þá var vígdr Jón Sigurdarson til kapelláns at Otrardal, en Jóhann, son Bjarna Bogasonar, til kapelláns at Helgafelli, því Grímr prestr vildi eigi halda stadinn, ok fór Bjarni fadir hans þángat til hans um sinn. Ulstrup hinn danski sýslumadr fèkk lausn frá Skaptafells sýslu, en Magnús Stephensen, son Stepháns amtmanns á Hvítárvöllum, var settr fyrir hana. Þá var hèr manntal 50 þúsundir ok nær hundradi betr. Björn prestr Pálsson at Setbergi gjördist prófastr í Snæfells sýslu í stad Gríms prests, er prófastr var ordinn fyrri, en hafdi af látid; lifdu þá þrír, er þar höfdu verit prófastar: Björn prestr Þorgrímsson at Setbergi, fadir landfógeta, Gudmundr prestr Jónsson á Stadarstad ok Grímr prestr. Ásgrímr Hellnaprestr Vigfússon hafdi enn verit dæmdr frá prestskap fyrir varmennsku, ok til útláta stórra, eltist eigi deilugirni hans, þó hann tæki at eldast sjálfr, ok fór hann utan at hæstarèttar stefnu ok skipti þá um háttu. Sveinn prestr Pètrsson at Stafafelli í Lóni gjördist prófastr í Austr-Skaptafells sýslu, en Árni prestr Helgason var stiptprófastr ok vígdi presta, var einn Þorleifr Jónsson, hann fèkk Árnes, því Gudmundr prestr Bjarnason var dáinn. Steingrímr prófastr Jónsson í Odda var kalladr til biskups, ok fór hann utan, ok med honum Þorvardr prestr, son Jóns prests Þorvardssonar á Breidabólstad í Vestrhópi, ok ætladi at leita kallsins hvenær sem hans misti vid. Margt kom enn stjórnarbrèfa, ok tók eitt af kaupböndlun á Stapa. Fiskr fásèdr barst at landi vid Kollafjardarnes, þar Einar Jónsson danabrógumadr bjó, hefir hann lýst honum: var um fimm álnir, sívalr ok uppdreginn sem smáhveli, stutt höfud ok lítid ginit, kjálkar ok nedri hluti þess litlir ok nettir; var úr efri trjónunni spíra, þriggja álna laung, greipardigr at ofan en mjókkadi fram, ok var snúin, var hún bleikhvít ok hörd sem tönn. Fiskrinn var hvítr sem porcelín, en skjöldr hrafnsvartr yfir hauskúpunni ok svartir smáblettir aptr eptir, en dropar seinast, bægsli lítid, ok spordr þvertum sem á hvalakyni, eda sem uppmálat hjarta; hann þótti vel ætr. Kona fèll í Hörgá úr södli, en madr barg henni, er syndr var. Skip týndist í Fljótum, ok á nokkrir menn, annat vid Hrísey. Íslenzkir menn dóu þá erlendis: Thómas Klog, er fyrr var hèr landlæknir, Járngerdr Koefod, dóttir Bjarna riddara en kona Koefods, er hèr var sýslu-

madr, ok Jón Brynjúlfsson stúdent, bródir Gísla. Konúngr fór til Jótlands um sumarit, ok fann embættamenn, er fyrir konúngsfè stódu; var þarum illstatt vída í Danmörku, ok setti hann af suma enn áminnti suma. Skip týndist í Kvígindisdal at hákallaveidum, hèt formadr Árni þóroddsson, en fleirum barst á; ok þá dó Erlendr gamli á Holtastödum, Gudmundarson. Arni stiptprófastr vígdi prest um haustid: Jón Íngjaldsson til Mýraþínga í Dýrafirdi, en Gudmund til Stórólfshvols þínga, Torfa son prófasts í Hruna, Jónssonar prófasts, Finnssonar biskups, ok Hannes til Ögrsþínga vestra, son Arnórs prófasts í Vatnsfirdi, Jónssonar. Pètr prófastr Pètrsson á Vídivöllum gaf upp prestskap á Miklabæ fyrir aldrs sökum, ok sem hann hafdi verit hinn mesti merkismadr, hèlt hann enn höfdíngskap sínum ok gódgjördum.

CXLII. Kap. Frá málum.

Nú voru mál ýmisleg í hèrudum ok fyrir yfirrètti, en sum komu til hæstarèttar, ok þótti þar stundum lítid gjört úr illverkum, ok þó hann dæmdi at lögum, nádadi laungum konúngr at mörgu, en sumum þótti skarpara gengit at reikníngamálum, ok at sínu leyti helzt þeim, sem minnst voru. Sidir gjördust vída stórillir, helzt med hjónabönd ok ósidu í þeim ok ósamlyndi: gaf þá Grímr amtmadr at konúngs leyfi upp margar hórdómssektir fyrir bæn maka, ok hvergi svo margar sem í Skagafirdi, svo hann undradist hve margir þar voru hórdómsmenn. Eitt stórmæli var dæmt í hæstarètti, um Árna Eyríksson ok Gudnýju systur hans úr Nordr-Múla sýslu, er getid höfdu barn saman, ok Gudný drepit þat; hann var dæmdr í hèradi til at höggvast, en hún til at drekkjast, en í landsyfirrètti var henni einnig dæmt högg, ok setja skyldi höfudit á stjaka fyrir tvöfaldan óverknad, þó stadfesti hæstirèttr hèradsdóminn, ok var getid til at konúngr mundi náda hvorutveggja, ok láta nægja 27 vandarslög þremsinnum. Ásmundr prestr at Hvanneyri í Siglufirdi, Gunnlaugsson, Magnússonar prests, sá er alizt hafdi upp med Páli presti Hjálmarssyni, ok verit sídan kapellán vestra ok hvergi vel þokkadr, átti í málum í sókn sinni, fyrst um fadernis lýsíngu, er á hann var borin, ok hann kannadist ei vid, en vildi þó fá annan mann til at gánga undir, ok var þá sektadr í hèradi ok fyrir yfirrètti, en skaut til hæstarèttar, ok átti þræsur med atferli sínu vid sýslumanninn Gunnlaug Briem kammerrád; sídan um plánkahvarf í Siglufirdi, er hann þótti vidridinn med vinnumanni sínum, þeim er Jón hèt, ok var þeim bádum dæmd hirtíng í hèradi, en illindi fóru þá í milli Níelsar Níelssonar, höndlara á Siglufirdi, ok Ásmundar, sem þó

var títt. Stadfestr var í yfirrètti dómr Jóns Espólíns yfir Nathani ok Helga at mestu, ok Nathan strýktr. En þá gjördi annat mál í Skagafirdi: hèt madr Ívar, húskarl þess bónda í Vallholti, er Pálmi Magnússon hèt; módir þess Pálma var Íngunn Ólafsdóttir frá Frostastödum, systir Ólafs lektors ok þeirra systkina. Íngibjörg hèt kona Pálma, kölluð Bjarnadóttir, en haldin dóttir Sigurdar í Krossanesi; þau Íngibjörg ok Ívar lögdust mjök á hugi, ok var grafin gröf í fjárhúsi, er allir menn eignudu Ívari, því hann gekk þar um, ok ætludu gjörfa til at drepa Pálma í, en er Ívar freistadi at hrinda honum í hana, orkadi hann því ei, því hann var vesalmenni, voru þar engir vid nema þeir tveir, ok medgekk Ívar hvorki at hafa gjört gröfina nè reynt at hrinda honum í; þó var Pálmi votr, er hann kom þadan, ok vatn fannst borit í hana. Amtmadr leysti hald á Ívari, ok var honum því dæmt at eins málskostnadr ok hirtíng nokkur, ok ei hafdir meddómsmenn er mál var tekit svo lint af honum, en þá skaut amtmadr dóminum til yfirrèttar fyrir þat, ok þótti mörgum hann ærit smásmugull í eptirgángsmunum, svo mjúkr sem hann var í umgengni ok gjörhugull. Hann sætti sjálfr ein hjón fyrir nordan, ok stód þat eigi lengi, at þau væri sátt. Þau misseri fengu menn fyrir vestan ok sunnan verdlaun mikil fyrir kályrkju ok annan dugnad; Klemens Sæmundarson í Innri-Njardvík fyrir mannbjörg; Björn Gottskálksson í Hrappsey fyrir ýmsan dugnad, Jón prófastr Gíslason í Hvammi í Dölum, ok Gudmundr hreppstjóri Jónsson á Þorbergsstödum. Miklabæjar kall í Skagafirdi fèkk Jón prestr Jónsson, kapellán Pètrs prófasts, hann var fóstrson Jónasar Skevíngs kansellíráds, ok þág margt af honum, en Otrardals kall Jón Sigurdarson kapellán. Fransóssýki efldist eptir Ísleif Jóhannesson á ofanverdu ári í Húnavatns þíngi, ok var Ari Arason á Flugumýri, er fyrr var læknir, sendr þángat af amtmanni, ok falit á hönd at lækna hana; hreifdi hún sèr einnig nálægt Akreyri, ok var Hoffmann at fást vid at græda hana þar, var þar lítid bragd at, ok gekk honum seint, en Ara gekk vel med marga.

CXLIII. Kap. Árferdi.

Þá rak fjölda marsvína vid Hardakamb á Snæfellsnesi, en eptir þat fèkk Bjarni amtmadr Thorsteinsson sèr tilefni vid Stephán Skevíng um hvalreka, þá er þar höfdu ordit vestra, hafdi sá reki ordit þá fyrir 8 árum, er eigi þótti hafa gjör verit grein á. Hválkálf rak á Stadar rekum, en annan stærri í Bjarneyjum. Var kuldasamt ok snjóamikit
1825. ok jardbönn öndverdan vetr, ok gjördi áhlaupabyli mikla eptir þrettánda, en jörd kom upp, ok urdu skriduföll ok flód mikil. Ginklofa sýki

komst á land úr Vestmannaeyjum. Voru umhleypíngar miklir á þorra ok bylir, ok var þúngr allr vetr öndverdr austnordr um, urdu menn nokkrir úti í þíngeyjar þíngi, en 8 í Húnavatns þíngi ok fjárskadar miklir. Fiskr var mikill fyrir sydra ok eystra, en litlar gæftir, var ok mikill fiskr fyrir Jökli; á góe voru hlákur ok vedr hörd, ok gjördu skada sumstadar, svo var ok öndverdan einmánud; spurdist ok seinna, at þenna vetr öndverdan, ok svo sídan, höfdu verit svo mikil vedr ok flód í útlöndum, ok gjört svo mikit tjón, sem enginn vissi dæmi; braut þá af rifit milli Limafjardar ok Vestrhafs, ok gjördi ey úr Vendilsýslu. Kályrkja hafdi verit allmikil í Dala sýslu sumarit fyrir. Fátt eitt verdr sagt af löggjöfum ok málum, þó ærit margt væri til af slíku; var margt atgjördalítid, en aukast þótti embættamönnum enn dagvöxtum vandi ok smámunasemi, ok allt verda ófært med afgjöld, er peníngar voru ríkt heimtir, en engir fengust í landit, nema litlir, med framfærslu fyrir beztu vöru, enda hvert vidvik svo margbrotid, at varla mátti kljúfa, ok bar mest á því fyrir nordan land.

CXLIV. Kap. Frá ritníngarfèlagi.

Þá baud ritníngarfèlagit til samkomu í Reykjavík, er halda skyldi til at verdleggja fyrra hlut Nýja-testamentis, er út var kominn. Þá vígdi Árni Helgason stiptprófastr Þorstein Jónsson til kapelláns at Klifstad nordr. Jafnframt þessu hafdi Jón prestr Jónsson at Mödrufelli sent brèf Jóhanni Hammerich, stórkaupmanni í Kaupmannahöfn, sem hann vissi at var medstjóri ok fèhirdir ritníngarfèlags þar, at hann fengi honum leyfi til at skipta út þeim ritníngum ok Nýja-testamentum, er lágu fyrir ónotud ok undir skemmdum, hafdi hann fengit þat svar, er honum þótti ei skýlaust umbod, ok leitad annars hjá Holsetalands fèlagi, þat sendi honum Steingrímr biskupsefni frá Kaupmannahöfn, ok var þat einnig haglegt fyrir smárita-fèlagit; ritadi hann þá biskupi brèf, ok bad hann lidsinnis í fyrirætlan sinni, ok sídan spurdist hann fyrir hjá honum, hversu mikit til væri af ritníngum á íslenzka túngu, ok hvar mestr var skortr, ok bad hann senda töflur þar um próföstum, svo þeir mætti láta presta vita, ok þeir aptr telja ritníngar í sóknum sínum, ok skýra biskupi. Biskup svaradi því aptr, at svo mundi hann gjöra sem til var mælt, en þeim ritníngum, sem þar voru sydra ok prestr vildi útdeildar hafa eptir umbodi sínu, væri Árni stiptprófastr Helgason bezt fallinn at deila, fyrir kunnleiks sakir á mönnum, ok ridi þó ei á at skipt væri fyr, en brèf sín væri gengin ok hefdi sýnt verkun sína; ok beid prestr þá at sýsla meira um þat fyrst.

CXLV. Kap. Vígdr Steingrímr biskup, ok frá ödru.

Ein löggjöf kom þá út, er af tók búslódar tjón ok þvílíkt, ok enn, at eigi skyldi lesa sídan veraldlegar tilskipanir af prèdikunarstólum. Dulsmál hafdi verit í hèradi í Bardastrandar sýslu, ok barnsmord, hètu þau Ragnheidr Pálsdóttir ok Árni Jónsson, er fyrir voru höfd, ok þau dæmd frá lífi, en landsyfirrèttr hafdi gjört ómerkan dóminn fyrir rannsóknarskort er honum þótti, vísat máli heim, ok sektad Gudbrand sýslumann um drátt, var þat svo enn prófat ok dæmt, ok hafdi samþykkt verit af yfirrètti er hèr var komit, en hæstirèttr dæmt at eins Árna kastalaþrælkun um 5 ár, ok Ragnheidi tukthús æfilángt. Ívars máli úr Skagafirdi var ok vísat heim, er meddómsmenn þótti skorta, hafdi sýslumadr ei viljat hafa þá, er amtmadr hafdi tekit af heptíngu Ívars í hèradi, því hún var þá ærit lögleg, er um frelsi eda líf var at gjöra; hafdi Ívar stolit fè sínu úr geymslu medan á appelli stód, ok ordit berr at barngetnadi med Ingibjörgu, ok var nú hertr hèradsdómr, en hann skaut til yfirrèttar. — Steingrímr prófastr Jónsson hafdi verit vígdr til biskups á annan dag jóla, ok fèkk hann veg mikinn af Kristjáni konúngsfrænda, er næstr stód ríki, ok mörgum ödrum, þótti hann ok mörgum bezt fallinn til biskups út hèr; hann kom út í Hafnarfirdi hinn 20ta dag Maji, en á fyrsta dag hvítasunnu átti at vera embættisgjörd hátídleg í Reykjavíkr dómkirkju, er Árni stiptprófastr Helgason framdi, þar var biskup vid, ok flykktist þángat margt fólk, ok tradst mjök á framlopt kirkjunnar; en um midja prèdikun tók at braka mjök í bita undir loptinu, ok brast nokkut, var landfógetinn uppi, ok bad menn lètta á, ok hlupu margir ofan ok fylltu dyrnar; en þeir sem nidri voru bidu þá eigi, ok ætludu bitinn mundi brotna, ok loptin hrapa á sik, ok ruddust um fast med hljódum miklum, ok trad hverr annan undir, fleygdu drengjum ok lèttíngum á gluggana ok brutu þá, ok trádu sèr út um þá hverr sem mátti; rifnudu þá silkikjólar kaupmannafrúa ok annara, ok skárust sumir til blóds á glerbrotum á höndum ok andliti, þar til er allt var út komit, ok nálega enginn gluggi heill á allri kirkjunni, en ekki vard limatjón. Stiptprófastr hætti þá at kenna med öllu ok fór á brott, en þareptir biskup. Magnús Bergmann tók dreng sinn úr glugga ok setti hjá sèr, ok sat einn eptir seinast, en ei vard meira af embættisgjörd. Konúngr hafdi keypt af Steingrími biskupi Laugarnes, ok gaf honum þó ásamt tólf þúsundir dala til stofugjördar hans, er þar skyldi setja, ok komu út smidir, skyldi þar jafnan vera biskups sæti. Þá kom út frá fornfrædafèlags nefnd í Kaupmanna-

höfn fyrri hluti sögu Ólafs konúngs Tryggvasonar; þat fèlag gaf sídan út sögur margar, ok fleiri en Íslendíngar flestir hirdu at kaupa.

CXLVI. Kap. Árferdi.

Þann tíma var þraung mikil af öreigum ok ödru giptu fólki ok barnakomu, ok einna mest eptir tiltölu í hórdómum; tóku margir upp ný býli, sumir lögbýli forn, en sumir í holtum ok annarra landi, þar nálega aldrei hafdi byggt verit. Hafísar voru fyrir nordan, ok vorit afar kalt ok þurt eptir hvítasunnu, en aflaleysi fyrir sunnan sakir ógæfta. Umhverfis Jökul var fiskr mikill, ok var þadan sóktr úr öllum áttum, ok jafnvel sunnan af Akranesi, er ei hafdi heyrzt ádr, ok fèkkst fyrir hvat eina fyrst, ok neyttu þess margir ok höfdu mikit lid af, þeir er nærri voru; en svo var mikil atsóknin, at mjök var uppgengit er menn komu þángat úr Skagafirdi ok Eyjafirdi, ok var þá fulldýrt ordit. Þat vor flutti Bjarni Þorsteinsson amtmadr sik at sunnan, þar hann hafdi verit sídan hann var settr fyrir stiptamtmannsdæmi, ok vestr á Stapa. Steingrímr biskup vígdi fyrst Hannes Stephensen, son Stepháns amtmanns á Hvítárvöllum, til Saurbæjar á Hvalfjardarströnd, hann fèkk þá Þórunnar, dóttur Magnúsar Stephensens konferenzráds, var bod inni í Videy ok bodit til öllum yfirmönnum sydra, nema Bjarna assessor, því þar var þá fátt í milli; biskup var ei þar, hann var farinn austr í Odda; var þar settr inní prestskap Helgi Thordersen, er fyrr var í Saurbæ. Veizlan var hin ágætasta, ok bædi leikit, dansat ok súngit, ok allskonar voru þar dýrir drykkir, þeir er fást á Nordrlöndum. Biskup var at láta byggja stofu sína, ok gekk lítt, var optar en um sinn grafit fyrir grundvelli ok kom upp vatn, ok vard at skipta um, ok at því loknu voru eigi vidir rètt mátadir; komst hún med fylgi á hálfa leid um sumarit, ok var þá lokit öllum peníngunum, en biskupi vard ángr af; ætludu menn hann mundi verda at leita at nýjum styrk af konúngi, en þat var honum óskapfelt, þótti ei örvænt at midr kynni virt verda. Grasvöxtr vard í medallagi, en eptir kuldana gjördi um vorit hita mikinn nær hálfum mánadi, svo 22 tröppur voru í skugga (Réaumur), ok þó þar sem nordan svali nádi til, en meir en þridjúngi heitara í sólu vid logn, kólnadi þó brátt aptr, en jafnan voru hitar ödruhverju allt sumarit. En af þeim hita ok snöggum umskiptum gjördi kvefsótt mikla í midjum heyönnum, ok gekk hún yfir hvervetna, sýktist allr fjöldi manna en margir lágu, dó ok ei allfátt, 50 eda 60 í sýslu á þridjúngi árs, ok var þó flest gamalmenni, sumt börn, fátt midaldra. Árlángt dóu þá í Skagafirdi alls meir en 140. Þessir dóu nafnkenndir:

Benedikt Gröndal assessor eptir lánga kröm, Benedikt prestr Árnason at Hjardarholti í Dölum, er prófastr hafdi verit ok opt getr, Björn prestr Jónsson í Bólstadarhlíd, Árni prestr at Hofi á Skagaströnd, Illhuga son prests, Halldórssonar, Hallgrímr prestr Jónsson í Gördum á Akranesi, Markús stiptprófastr Magnússon í Gördum á Álptanesi. Leit þúnglega út, er menn voru flestir sjúkir medan heyskaprinn var mestr, en þó vard hann sæmilegr, því at nýtíngin var hin bezta, ok gódvidrasamt lengi um haustid.

CXLVII. Kap. Frá Vigfúsi kansellí-sekretera.

Þat er sumra manna sögn ok eigi ómerkra, at Vigfús Thorarensen kansellisti, er þá var sekreteri, ok lifdi á tillagi sínu er hèr var komit, væri jafnan frá æsku þúnglyndr ok kaldlyndr þó hann væri vel stilltr, ok hefdi viljat fara utan aptr, er hann hafdi heimsókt födur sinn, en fengit ei af honum svo mikit fè sem hann vildi, hafi hann hugat á rádahag stóran; hafi honum mest brugdit til fásinnu er fadir hans vildi ráda honum far, ok mest viljat sídan gjöra honum mein. Þorvaldr hèt madr, kalladr Skógalín, er verit hafdi á Mödruvöllum samtídis honum, ok þá af æskuskeidi, hafdi hann ófyrirsynju gjört bankósedil, er hann var úngr, ok farit utan til þrælkunar, þó hann fengi líf, en þat var á dögum Jóns Jakobssonar sýslumanns, fengit sídan frelsi aptr ok búit lengi í Kaupmannahöfn, en farit seinast út híngat; hann var stygglyndr nokkut ok hardordr, vid þá er honum líkadi eigi vid, ok svo til Vigfúsar sekretera þá hann var med fásinnunni, ok lagdist ómjúkt á med þeim. En eptir þat er frú Ragnheidr Vigfúsdóttir settist á Akreyri, var Vigfús þar med henni. Þorvaldr hafdi þá heimili á Naustum med systursyni sínum, er ok hèt Þorvaldr. Vigfús sekreteri var í engri gæzlu, því hann sýndi þá engan voda af sèr, en einn dag gekk hann heiman, ok vard mönnum fyrir at ugga um hann, ok veita honum eptirför, hafdi hann gengit sudr á brekkur; hann lèt eigi þurfa at sjá um slíkt med sèr, ok hvarf þó aptr med þeim mönnum; en litlu sídar hljóp hann frá þeim, ok fylgdi honum annattveggja einn eda kom til hans, ok gengu þeir bádir saman nokkut; Vigfús bad hann gánga med sèr lengra, ok vard þeim þá gengit heim at Naustum; bóndi kom út ok baud honum til stofu, ok þat þág hann ok gekk inn. Vigfús var heldr lítill vexti, sem brædr hans, ok þó í hvatlegra lagi. Þá gekk bóndi nokkut frá, ok vildi sækja eitthvat til at bera honum, en ádr hann gengi á brott ok Vigfús væri kominn í stofuna leit hann í gaungin, ok spurdi hvat þat mundi er hann þóttist sjá í þeim; bóndi

kvad þat verit mundi hafa módurbródur sinn. En sem Vigfús sekreteri var kominn inn á stofugólfit einn saman, gekk Þorvaldr Skógalín í stofuna; Vigfús lagdi til hans med knífi laungum í brjóstid, ok svo ósleitulega at bladit fól, en stíngrinn gekk í gegnum hjartad, fèll Þorvaldr daudr; stód hann þar yfir honum med knífinn, er bóndi kom at, en ei blæddi, ok vard ei vart hvat olli at hann var dáinn, fyr en hann var afklæddr; Vigfús gekk út á medan, ok hljóp ofan til Vadla, ok tók at afklædast ok ætladi at vada, var þá komit at honum, ok brauzt hann um fast ádr hann vard bundinn, var hann fluttr í kaupstadinn ok bundinn á bedda; var þíng sett til prófs, ok sagdi hann um þat, at sik gilti at einu hvat dæmt yrdi; hvorki gjördi hann at játa nè neita víginu, en jafnan, er sýslumadrinn Gunnlaugr Briem kammerrád gekk um, laut hann honum á bednum; rèdu menn fátt af ordum hans, nema hann mælti þat sumt vid kunnuga menn, er til örvæntíngar horfdi, ok heyra lèt hann af sèr at nokkut ætti hann ógjört eptir, vid einn mann eda tvo þar í kaupstadnum; var dæmt at eigi hefdi madrinn verit í viti, ok urdu manngjöld; var hann fluttr utan á vanvitrínga hús, ok settr þar í gæzlu sídan; en frú Ragnheidr, módir hans, sýndi enn á sèr stadfestu sína, ok barst betr af enn líkindi þóttu, en átti þó fleira andstætt í þann tíma.

CXLVIII. Kap. Annat er vid bar.

Þat sumar drukknadi í Hèradsvötnum, er köllud eru, í Skagafirdi, Gottskálk Blander, er þar hafdi verit hreppstjóri gjörr, bródir at faderni Þorvalds prests Gottskálkssonar, er fyrrum var at Miklabæ; hann reid drukkinn úr veizlu. Kom þá dómr Ívars úr landsyfirrètti um þrenn 27 vandarslög, ok var hann hýddr. Ari á Flugumýri hafdi þá læknat fransós-sýkina í Húnavatns þíngi, ok var honum launat vel. Vard sá tilburdr á Höfdaströnd um haustid, at hjón í Svínavallakoti ok drengr dóu öll á einum dægrum, en hjú þeirra tvö sýktust mjök, þau höfdu etid slátr nýlega ok reidt þat til í Hofsós; var þetta tilkynnt amtmanni, en hann sendi Hoffmann lækni vestr at skoda líkin, er þau væri grafin upp, skyldi Ari ok Jón Espólín fara med honum; voru líkin blá ok gulflekkótt, sem af eitri, ok eitt krufit, ok tekit úr idrum þess ok látid í brúsa ok sent sudr, var þat eigi þar skodat, ok fèll svo nidr, en enginn þóttist vita hverr valda mætti, ef af mannavöldum væri. Jón Espólín fèkk lausn frá sýslu í Skagafirdi, hafdi mjök lengi verit iktsjúkr ok svo kona hans, enda var þat títt; hann vard þó vid til þess er annarr kæmi, er veitíngu hefdi. Þá dóu enn, auk þeirra er ádr eru

20*

taldir, Jón prestr Högnason í Vestmannaeyjum, Stephán prestr Lárusson Skevíng í Presthólum, bródir Hannesar prófasts á Grenjadarstad, ok Brynjólfr prófastr Gíslason í Heydölum, fadir doktors Gísla ok þeirra brædra, ok er mjök margir menn voru dánir hvervetna, lètti sóttinni af.

CXLIX. Kap. Brenna á Mödruvöllum ok fleira.

1826. Þat bar til um nóttina milli hins 6ta ok 7da dags Februarii vetrinn eptir, at brann amtshúsit allt á Mödruvöllum, ok vissi enginn víst hvat olli, en amtmadr, frú hans ok börn komust út fáklædd, sakadi ok mann engan, en fáu vard bjargat, ok brann mikit af amtsskjölum, er amtmadr heimti sídan af sýslumönnum, ok miklu meira af hans fjárhlut; gengu þá bodsbrèf vída um at bæta honum skadann, en hvergi mæltist hann til sjálfr, ok gafst honum ærit í peníngum um allar sýslur nordr ok austr, nær tveim hundrudum dala úr Skagafirdi, en miklu meira úr Húnavatns þíngi og Vadla þíngi ok sumstadar annarstadar. Frú Ragnheidr gaf nokkut, ok ætludu menn þó hún mundi hafa þókzt kenna nokkra þraung af komu hans, ok meir urdu en 1000 dalir þar í hèradi; var þó eigi vandhæfislaust med öllu, því engar gjafir þág hann af einstökum mönnum berlega, svo at sumum þótti illa virt fyrir sèr, — ok má vera slíkir hafi gjört sik of bera, — ok ei nema af heilum sveitum, sýslum eda hèrudum; skaut Baldvin, handritari hans, son Einars Gudmundarsonar á Hraunum, helzt at sýslumönnum at senda bodsbrèfin, en sjálfr lèzt amtmadr einkis beidast, þótti sumum sídan hann lèti þat lítt ásannast, en lof gott lagdi hann á gódvilja manna vid sik í prentudum tídindum, þó var enginn nefndr til. Þúngr þótti Gunnlaugi Briem hann vera sèr, ok fèll lítt á med þeim, ok fast þótti flestum lènamönnum gengit eptir reikníngum ok afgjöldum, fengust þó ei peníngar af kaupmönnum, nema fáir ok med upphækkun, ok mörgum fannst sèr vant gjört um hvat eina; lèt Jakob Havstein, kaupmadr í Hofsós, af umsjá Reynistadar-klaustrs, er hann hafdi haldit um hríd, en Jón Kjernested, son Þorláks danabrógumanns í Skridu, hafdi tekit Mödruvallaklaustr á þann hátt sem þau fengust þá, eda á reikníng, hit fyrra árit, ok hafdi nú ei þá varúd sem þurfti. Múnkaþverár klaustr hèldu þeir Fnjóskadals-brædr, er kalladir voru, Björn í Lundi ok Kristján á Illhugastödum, danabrógumenn, Jónssynir. Mál voru í ýmsum stödum, stuldir í Skagafirdi, Bjarna Jónssonar, er fyrr var tvídæmdr, ok Gudmundar Dagssonar, Hákonarsonar þjófs gamla, vildi Bjarni ei medgánga, ok vídar voru slík, ok mest í Húnavatns sýslu;

þar voru ok mörg mál önnur, ok verdr nokkut af at segja sumum, en eigi verdr hèr talin öll sú lævísi ok flokkadráttr illra manna, er þar fór fram. — Pètr Skúlason, skagfirzkr madr at uppruna, hafdi farit vestr, ok þótti Skagfirdíngum vel er hann fór frá þeim, var hann kvennamadr mikill, ok synjadi þó laungum fyrir fadernislýsíngar, ok lítt sidvandr, hann nádi Gili í Svartárdal af Eyjólfi, syni Jónasar Jónssonar, er þar var ádr, ok fór Eyjólfr at Fjósum; Eyjólfr var hardlyndr madr, ok kalladr nokkut vidsjáll, sem hann átti kyn til, ok var mælt hann ok fylgismenn hans freistudu stundum at leika á Pètr; þat var eitt sinn, at kú Pètrs vard meint, svo at menn ætludu drepast mundi, en bónda einn bar at ok bad sá freista at fara ofan í háls henni, ok þat gjördi hann ok sókti þángat spítu, er stód þversum í kok henni; þat bar ok til þenna vetr, at fè margt fannst drepit, er Pètr átti, stúngit sumt, en hálsbrotid sumt, ok vard ei þá uppvíst at sinni hverir gjört hefdi. Þenna vetr ofanverdan, ok um vorit ok sumarit, urdu mannalát, gekk sótt mikil ok magahósti, ok dóu mjök margir menn í hverju hèradi, en nálega var enginn ósjúkr. Þessir öndudust af hinum nafnkenndari mönnum: Hannes prófastr Skevíng á Grenjadarstad, fadir doktors Hallgríms Skevíngs, Katrín á Vídimýri, Jónsdóttir biskups, Teitssonar, er átt hafdi Benedikt Halldórsson Vídalín, ok Stephán son hennar, frú Ragnheidr Ólafsdóttir stiptamtmanns, er átti Jónas Skevíng, hún var vel þokkud; Björg Halldórsdóttir Vídalíns, kona Sigurdar prests á Hálsi nordr, Árnasonar; Gísli prestr Víum á Stad í Kinn; Sigurdr bóndi Sigurdarson á Fjardarhorni. Sex menn týndust af skipi á Eyjafirdi, ok 8 í Fljótum, drukknadi ok Sæmundr prestr at Útskálum sudr, med fimm mönnum. Þann tíma hófst ok barnadaudinn mikli; var kalt vorit, ok eigi gott sumarit.

CL. Kap. Biskup ok amtmadr fara um Skagafjörd.

Lauritz Thorarensen, son Stephâns amtmanns Þórarinsssonar, konferenzráds, hafdi komit út á Akreyri um sumarit, ok fengit Skagafjardar sýslu, er Jón Espólín var leystr frá, dvaldist hann med módur sinni þar til er amtmadr færi vestr, því at hann ætladi at taka út sýsluna ok visitera þar ásamt; þat hafdi hvorugt gjört verit fyrri í Nordrlandi; reid hann med sýslumanni til Frostastada, en skodadi ádr hreppabækr ok annat í Akra hrepp, þá hèlt hann fund í Brimnesi ok skodadi hreppabækr, þadan fór hann til Hofsóss, ok kom þar Jón Espólín ok afhendi sýsluna, en amtmadr hafdi samkomu á Hofi, sídan í Fljótum, þadan fór hann yfir Vötn, ok út til Skídastada, ok skodadi Reynistad

í þeirri för, hann var mjök ljúflátr í öllu vidmóti, ok gekk hóflega eptir medan hann átti vid menn; en bótum, er Jón Espólín hafdi dæmt tveimr mönnum, er börn gátu vid systrum kvenna sinna, vildi hann ei láta fylgja fram at sinni, ok kvadst bera mundi þau mál fyrir kansellíit. Steingrímr biskup Jónsson bjóst at visitera, ok hvergi þá nema í Skagafirdi; ætladi hann at hitta þar amtmann, ok hafdi ei biskupsvisitazía verit þar medan Geirr Vídalín var biskup; þeir voru á för seint í Julio, ok Augusto öndverdum, voru þá vedr íll ok regnasöm um sumarit. Þeir hittust á Hólum, ok mæltust vid, ok urdu ei ásáttir um allt. Biskup spurdi úngmenni vandlega ok hógværlega, ok fór at öllu skipulega hans yfirreid, en kostnadr var goldinn af almenníngi sídan; hann var ern, á svo rosknum aldri, reidmadr gódr ok vanr ferdum, ok hófsmadr mikill. Eptir þat reid hann sudr, en amtmadr nordr til Akreyrar, því hann hèlt sik þar þá, ok fór utan um sumarit, ok bar þar fram mál sitt um amtsstofu nýja ok margt annat, ok fèkk lítt áheyrslu um sumt — kenndi hann þat hirduleysi Möstíngs, er ædstr var í kammeri ok fèhirdir — nema vid konúng um stofuna; hann vildi fá embætti þar ytra, en konúngr þóttist ei vidlátinn um þat. Barngetnadarmálin úr Skagafirdi vildi hann at kansellíit ónýtti, ok þó sektalaust vid alla, en þat bad hann skjóta þeim til yfirrèttar.

CLI. Kap. Frá málum.

Þá kom út greinileg tafla yfir ritníngar ok Nýja-testament á Íslandi, eptir skýrslum prófasta ok presta, er biskup hafdi heimtar. Þá urdu mál í Árness þíngi; fór Sigurdr, son Gottsvins bónda Jónssonar, er í málin komst þá fyrir 13 árum, ok nokkrir menn adrir med honum, til eins bónda, er haldinn var audugr af silfrpeníngum, en sjálfs-vèsælíngr mikill, ok bundu þar heimafólk, ok ræntu, en er þeir voru á brottu losnadi einhverr af heimafólki ok komst þat svo fyrir, medkenndi þá einn, er í för var, en Sigurdr þrætti mjök lengi fyrir ok vard seint vèiddr, þó urdu þeir allir berir um sídir, ok kom þá upp, at einn af þeim eda fleiri höfdu gengit margt ár í kaupstadarhús á Eyrarbakka ok stolit þar; fleiri illvirki sönnudust á þá, ok helzt Sigurd, ok svo á Gottsvin, födur hans. Kristín, módir Sigurdar, hafdi mjök verit eggjandi til hins verra, ok var lengi ádr Sigurdr þættist uppnæmr; var þat í almennilegri sögn, at hann hefdi sagt módur sína hafa gefit sik satan til sigrs í málum, ok því mundi sèr óhætt, en hvort þat er satt eda ei þá sýnir þat ætlan manna um hardýdgi hans; voru þeir fyrst dæmdir í hèradi: Sigurdr í þrælkun æfilánga, en fèlagar hans um nokkur ár,

en sumir til refsíngar; dæmd var ok Gottsvin refsíng, en sídan gekk málit í yfirrètt. Þá kom ok upp fjárdrápsmálit í Húnavatns þíngi, höfdu strákar frá Botnastödum, Jón, sonr Helgu er þar bjó, ok Pètr, farit at fè Pètrs Skúlasonar ok ætlad at drepa í Blöndu, en fengu ei rekit þat í ána, stúngu þeir þat þá, ok hálsbrutu, þar til er Pètr kvadst ei meira mundi at gjöra; stelpa ein hafdi leitazt vid at fara til fjárdrápsins med þeim, ok komst ekki fyrst, er þeir freistudu. Pètr lèt þat uppi, svo at augljóst vard, ok medkenndi sídan allt, kvad Eyjólf Jónasson á Fjósum hafa fengit þá til þess, en Jón þrætti lengi, þó sannadist á hann at lyktum; Eyjólfr vildi aldrei vid gánga, at hann hefdi verit í rádi, ok var honum þó þraungt med vökum; þeir Jón voru sídan dæmdir í hèradi til þrælkunar æfiláungt, ok þadan gekk málit í yfirrètt. Þann tíd hófst ok ákæra vid Magnús Stephensen konferenzrád af prentverki því, er hann hafdi undir höndum, ok medferd á því-allri, ritadi Vigfús Erichsen stúdent, bródurson Jóns konferenzráds einn, bæklíng nokkurn ok lèt prenta, um þat efni, ok sendi sídan á hverja höfn til sölu, urdu þaraf kærur milli þeirra Magnúsar konferenzráds; vid hann deildi ok sá madr danskr, er Hald hèt. Þá gjördi vetr þúngan, er á leid, ok þó vorit verra, ok allt sumarit eptir 1827.
voru laungum stormar, fjúk eda kuldar, ok fall allmikit á kvikfè, nema lítinn kafla gjördi gódan í Julio; sídan urdu miklir kuldar ok rigníngar en stundum vedr eda frost ok snjóar, ok mundu menn varla verra sumar, þar til haustadi. Þau misseri öll gekk barnaveiki mikil, med bólgu í hálsi ok brjósti, ok dóu svo mörg um allt land, at menn vissu varla dæmi. Þá gekk ok drepsótt á hundum, ok vard svo mikil ekla á þeim, at sumir keyptu þá dýrum dómum, voru þrjár ær mest gefnar fyrir, ok sýndist í því mikil eigingirni margra.

CLII. Kap. Mannalát ok annat.

Þetta sumar visiteradi Steingrímr biskup Borgarfjörd ok Dali. Þá hafdi andazt um vetrinn Þorsteinn bóndi í Húsey, son Jóns prests í Goddölum Sveinssonar; hans dóttur, Halldóru, átti Jón prestr Jónsson á Miklabæ, en Steinunnar hafdi fengit Jón prófastr Konrádsson at Mælifelli; Margrèt hèt hin þridja, hana átti Björn, son Þorláks í Skridu danabrógumanns, ok dó hún; margt fólk andadist annat: Hjalti prófastr Jónsson prófasts Sveinssonar á Stad í Steingrímsfirdi, merkilegr madr, hafdi dáit á gói; Þorbjörn gullsmidr Ólafsson á Lundum; Sigurdr Pètrsson sýslumadr, er fyrrum var, dó í Reykjavík, ok fljótara en menn vardi, ok átti þá gamantal vid Jón Vídalín stýrimann, hinn gamla, fornkunníngja sinn, bródur

Geirs. biskups. Árni Jónsson Reynistadarmágr, er fyrr var landfógeti fyrir Jörgensen, dó einnig, ok Snæbjörn prestr í Vestmannaeyjum, úngr madr, son Bjarnar prests Benediktssonar í Hitardal. Gísli prestr Brynjúlfsson doktor, er hèlt Hólma í Reydarfirdi, ok átti Gudrúnu, dóttur konferenzráds Stepháns amtmanns Þórarinssonar; hann var vinsæll madr ok efni í hinn lærdasta mann; hann lèt reisa timbrhús mikit á Hólmum; þá bar svo vid eitt sinn, at hann fór at vitja báts, er út hafdi tekit, ok lagdi til sunds, en kuldi var mikill, sem laungum þat sumar, ok dapradist honum sundit ok drukknadi. Hann hafdi ritad um uppruna rúna. Gudrún ekkja hans fór til Melsteds sýslumanns ok systur sinnar, ok var hún þar litla hríd. Um haustid deydi Hjörleifr prestr á Hjaltastad, ok Gudmundr prestr Þorsteinsson á Helgastödum, bródir Ebenezers sýslumanns. Þá vígdust sumir til presta, er lítt þóttu til færir. Í þann tíma var safnat fè til uppgefinna sjómanna, ok gáfu margir til á Sudrlandi, gekk fyrir því út hèr Jón Vídalín, stýrimadr. Í December mánudi andadist Sigrídr Stephánsdóttir amtmanns Stephensens, ok hafdi haft ord gott, hafdi hún verit gipt Ólafi Stephensen, syni Magnúsar konferenzráds, hann bjó þá í Videy, en fadir hans hafdi mínkat um sik, lèt hann nú aptr af þeim búskap, en konferenzrád tók vid.

CLIII. Kap. Um hit sama.

Þat haust var gott, ok sídan allr vetrinn, ok hèlzt barnadaudi hinn
1828. mikli; þá vard landskjálfti mikill í Fljótshlíd á þorraþrælinn, fèllu þar flestir bæir, ok 8 í Landeyjum, týndist þó enginn nema eitt barn; ól kona þat á bæjarhladi í háskanum, var ei madrinn vid, en vinnukona var hjá henni, hún lèt þat undir húsvegg; þar dó þat af bjargleysi. Í þat mund dóu prófastar, er fyrr voru vestra: Ólafr Einarsson á Ballará, ok Jón Ormsson í Saudlauksdal, ok svo Hildr, módir Boga. Þá fèllu dómar í yfirrètti í ræníngjamálinu úr Árness þíngi, líkt því sem í hèradi, ok gekk til hæstarèttar; svo vard ok um fjárdrápsmálit í Húnavatns þíngi, ok var enn ei kominn hæstarèttardómr í því. Snjóflód tók um vetrinn Hryggi á Skördum í Skagafirdi, ok eitt barn ok vinnukonu; ok þá andadist Gunnar prestr Hallgrímsson at Laufási, bródir Þorláks í Skridu; var hann gamall; þann stad fèkk sídan Gunnar, sonr hans, kalladr Gunnarsen, er lengi hafdi verit med Geir biskupi Vídalín, ok sídan vid ýmislegt í Reykjavík. Þá gengu í yfirrètti dómar í meinamálum þeim úr Skagafirdi, er köllut voru, ok Jón Espólín hafdi dæmt, ok Lauritz sýslumadr tekit upp at amtmanns bodi ok gjört honum málskostnad, vard sú ályktan yfirrèttar, at Jón Espólín hefdi gjört um

þat allt rètt, en þó var þeim mönnum sleppt frá sektum sem amtmadr hafdi viljat, ok kostnadr málsins lagdr á almenníng; höfdu þó fyrri fèsektir verit stadfestar í slíku máli, er Þórarinn Öefjord hafdi dæmt, ok bádir voru assessorar á því, at slíkr barngetnadr, er um var talat, væri saknæmr.

CLIV. Kap. Mord í Húnavatnsþíngi.

Þat bar til í Húnavatnsþíngi, at madr var sendr frá Geitaskardi, frá Vorm bónda Bech Símonarsyni, er hreppstjóri hafdi verit í Lángadal: Pètr, er stód at fjárdrápinu, var hann þar í nokkurskonar haldi ok beid hæstarèttar dóms, en gekk laus, sem þá gjördist títt um illvirkja; hann skyldi fara vestr á Vatnsnes, var Vorm bóndi mjök kránkr af iktsýki, ok bætti sik ekki med drykk; skyldi leita honum lækrínga til Nathans Ketilssonar, hann var þá tekinn til at búa á Illugastödum, eptir lángt flángr, ok þó hann væri ærit órádvandr þóttu honum heppnast furdulega lækníngar; en er hann var þar kominn, var þar staddr úngr madr innan tvítugt, Fridrik, son Sigurdar Ólafssonar í Kattardal; allt voru illmenni er at honum stódu. Agnes hèt vinnukona Nathans ok fylgikona, en önnur Sigrídr; þeim Fridrik ok Nathan hafdi borit nokkut í milli ádr um kvennamál, ok rèdu þær þat med Fridrik, at drepa Nathan, en hann hugdi til fjár ásamt, sem mörgum var þá títt þar í sýslu; þær eggjudu Fridrik fast, því hann var nokkut deigr fyrst; þeir Nathan ok Pètr sváfu sinn í hvorri rekkju um nóttina, tók Fridrik sleggju ok rotadi Pètr ok sömuleidis Nathan, röknudu þeir vid aptr ok veltust þá úr rúmunum, ok ætladi Nathan illan anda, ok bad hlífdar; þá sókti önnur ljós, ok voru þeir ódaudir, en Fridrik veitti þeim áverka marga, fèkk Nathan sjö stíngi; ok er þeir voru daudir, báru þau öll feiti á líkin, ok brendu, ok er þau komu til bæja, kvádu þau þá hafa inni brunnit, hefdi kviknat í medölum, ok lètust hafa flúit eldinn. Báda hafdi þá Pètr ok Nathan dreymt ferlega um sik ádr; en er til var komit, var brunnin badstofan er þeir voru í, en líkin vorú hvergi nærri fullbrunnin, en þó lík Nathans meira, ok af því komst mordit upp, er stíngirnir sáust. Voru þau þá tekin ok prófud; þær Agnes neittu, ok svo gjördi Fridrik fyrst, en sídan medgekk hann ok sagdi þá allt óspurt, laust ok upp óknyttum ýmsum um foreldri sín, ok adra, er nokkut voru vid ridnir; hann var skarpr ok árædinn, en vaninn mjök illa, ok þá 17 vetra; stód hann vid þat er hann hafdi þá bert gjört, ok hèlt lengi á því, at hann hefdi gott verk unnit, drepit tvo hina verstu menn, ok þarmed gefit sik sjálfan í

dauda, er enn væri hit þridja verst mannsefni, ok margt þvílíkt lèt hann heyra á sèr, ok þó hann væri úngr ok lítill vexti, þóttust menn varla vita dæmi slíkrar dirfdar; þó var þat þá títt ordit, at enginn illvirki fyrirvard sik. Hann var geymdr med Birni Ólsen á Þíngeyrum, en stúlkurnar annarstadar, ok vaknadi Agnes er stund leid, ok lèzt vilja lída fyrir brot sitt sem fyrst. Var Fridriki dæmt líflát ok þeim öllum, ok skyldu höfud þeirra setjast á stjaka, refsíng var ok dæmd födur Fridriks ok fleirum, er hann hafdi ljóstad upp um annathvort tilvitund eda hlutdeild í því er afladist med stuldum, en módur hans 5 ára betrunarhúss-erfidi, ok gengu sídan málin til yfirrèttar; eptir þat kom út hæstarèttar dómr um fjárdráps-Jón, ok skyldi hann fara utan í þrælkun um 4 ár. Mörg önnur illvirki í stuldum ok ödru gjördu þá sumir lausíngjar í Húnavatnsþíngi, ok svo sídan, þó ei yrdi heyrinkunnugt eda vottfast, því sumir höfdu gjört lykla at hirzlum, ok lokkudu út at sagt væri til penínga, en sumir sviku penínga af ödrum.

CLV. Kap. Frá ritníngarfèlagi.

Þetta sumar fullnægdi biskup Jóni presti í Mödrufelli um þat er á brast upplýsíngar um ritníngar ok Nýja-testament, en mátti þó ei ljóslega greina hverjum í hönd verd hafdi gengit þeirra bóka er seldar voru, hafdi þat gengit mjök ýmislega. Því svaradi Jón prestr aptr, ok þakkadi atgjördir hans, ok harmadi, at eydt var fè ritníngarfèlags, af þeim er þat höfdu undir höndum, bækr óbreiddar út, ok verd þeirra er seldar voru komit í ýmsa stadi, svo verr væri hèr med þat fèlag farit, en hvar annarstadar sem menn vissu dæmi, en fagnadi þó þeirri von, er þá sýndist, til nokkurs ávaxtar; gat ok síns tilgángs, ok lagdi þat til, at ef ritníngarfèlag skyldi standast í landi hèr, yrdi at skýra forlög þess híngat til, ok nærverandi ástand, ok svo halda því fram, ok örfa menn til at taka hlut í, sem gjört væri í öllum löndum ödrum, því medan menn skyldu gánga blint at öllu, ok vita ei til hvers kæmi, mundi lítid á orkast. Sídan gjördi hann margar athugasemdir um útdeilíngarnar, ok sendi biskupi. Var þá gefit til kynna ritníngarfèlaginu enska, hversu hèr stódst af, ok hve lítid var í fèhirzlunni, ok kom svar á þann hátt, at ritníngarfèlagit íslenzka var bedit at halda fram útdeilíngu þeirra bóka, er til voru. Þá gaf biskup Jóni presti nýtt umbod at útskipta nokkrum ritníngum, er til voru, ok var tekit at hugsa meira fyrir þessu en gjört hafdi verit um hríd, en fèsjódir fèlagsins voru allir sóadir hjá landfógetanum, nema 200 dalir.

CLVI. Kap. Embættamanna skipti.

Barnadaudi var jafnan á þessum misserum, en vedr voru gód; audadist ofanverdan vetr frú Steinunn at Hlídarenda, Bjarna dóttir landlæknis, Pálssonar, sú er átt hafdi Vigfús sýslumadr Þórarinsson kansellírád, ok módir Bjarna assessors, merkileg kona; en sídan Helgi gullsmidr Þórdarson á Brandstödum, þvínæst Jón prófastr á Audkúlu, Jónsson biskups Teitssonar, ok margir adrir. Var þá harla vorgott, ok betra ok betra, ok fiskafli gódr sydra, sídan gjördi mikinn afla allstadar vid land. Benedikt, son Vigfúsar prests í Gardi, Bjarnarsonar prófasts á Grenjadarstad, Magnússonar, ok Kristínar Þórdardóttur Árnasonar hins ríka frá Arneidarstödum, hálfbródir Ceciliu á Flugumýri, átti Þorbjörgu, dóttur Jóns prófasts Konrádssonar at Mælifelli, hann var skólagenginn ok audugr, ok keypti Hóla í Hjaltadal af Boga Benediktssyni ok fór þángat, en ádr seldi Bogi ýmsum mönnum stofuna, er Árni biskup Þórarinsson hafdi reista; ok nú, er Jón prestr Jónsson í Stærra-Árskógi, sá er fyrr var í Audbrekku, hafdi fengit Grenjadarstad eptir Hannes prófast Skevíng, en Gísli prestr á Hólum Jónsson biskups Stærra-Árskóg aptr, fèkk Benedikt Hóla kall, reid sudr ok vígdist, voru þá enn vígdir fleiri prestar ok kapellánar. Eyríkr prestr Bjarnason, er lengi hafdi búit embættislaus í Djúpadal, sá er Jörgensen hafdi heitid Mælifelli, fèkk Stadarbakka, en Jón sonr hans vard kapellán til Glaumbæjar. Páll, son Magnúsar Þórarinssonar á Múnkaþverá ok Íngibjargar Hálfdanardóttur, vígdist til Sandfells í Öræfum; fleiri voru prestar vígdir, ok er oss nokkut ókunnugt. Magnús, son Sigurdar prests Jónssonar í Goddölum, þess er fyrr var í Saurbæ í Eyjafirdi, ok Elínar Magnúsdóttur prests í Saurbæ, Jónssonar, var stundum lítt med rádi, þó vígdist hann til Ness nordr, en skipti vid Íngjald prest Jónsson á Hafsteinstödum. Þeir fengu ok prestskap: Bjarni son Eggerts prests á Snæfokstödum, Bjarna sonar landlæknis, ok Jón, son Bergs danabrógumanns úr Skaptafells þíngi. Eyríkr Sverrisson, sýslumadr í Snæfellsþíngi, fèkk þá Mýra sýslu, því Pètr Ottesen var uppgefinn af meinsemd, er hann fèkk vid fall, þá hann reid frá skiptum eptir Þorbjörn gullsmid, var hann mjök skuldugr, ok gaf Jónas Skevíng at Leirá honum stórmikit til lúkníngar. Stephán Gunnlaugsson, prests at austan frá Hallormstad, Þórdar sonar prests, Högnasonar prófasts, Sigurdarsonar, fèkk Borgarfjardarsýslu, er Jónas Skevíng hafdi af látid, ok kom út. Bjarni oeconomus í Svidholti andadist í Junio, hann var fadir Gudmundar prests ok Þórdar; en seinna um sumarit andadist Magnús prestr Árnason, er haldit hafdi Fagranes, ok var hann gamall. Þann tíma visiteradi

amtmadr Húnavatnsþíng, en biskup reid nordr ok visiteradi þíngeyjarþíng. Þá var harla gott sumar, ok grasvöxtr sem mestr ok nýtíng, en þó urdu hey lètt; fiskigángr var þá ok mikill ok allskonar fengr, ok höndlun vid líkara lag. Magnús Stephensen konferenzrád vann mál sitt vid Hald, en umbodit var stiptamtmanni ok biskupi at krefja hann skýrslu ok rèttra reiknínga um prentverkit, ok fengu þeir ei af honum annat en vafnínga. Prentverkit sagdi hann frá sèr, en kalladi þó flesta ófæra til at hafa forsjá þess sídan, ok var talat um at setja þat nidr vid Randará, ok átti nú í þófi um hríd. Sigurdr Thorgrímsen landfógeti var þá kominn í skuldir miklar, voru þar í mestallir ritníngarfèlags peníngar, ríkisbánkapeníngar miklir, ok þrjár þúsundir dala til konúngs fèhirzlu, hann hafdi þó verit skýrr ok glöggr í embætti, hóglátr í kröfum ok vel at fleiru, en sá var skaplöstr hans, at hann mælti jafnan fram vid stiptamtmenn med þurrabúda ok lausíngja lífi; var honum háski búinn fyrir þat, er skorti á konúngsfèhirzluna, en amtmenn, helzt Grímr amtmadr Jónsson, höfdu uppi fjárbón til handa honum, vikust þar margir vel undir, en sumum þótti þat ómaklegt, sumum sýndist ok ósæmilegt fyrir Grím amtmann at beidast þess af amtsbúum sínum, svo stuttu eptir þat þeir gáfu svo mikit sjálfum honum; kom svo, at Sigurdr slapp frá konúngsfèhirzlunni. Hann var svo feitr, at traudt mátti gánga lítid eitt millum húsa í Reykjavík; þá gjördist Ulstrup landfógeti, er verit hafdi vid sýslu í Skaptafellsþíngi, ok sögdu menn at Mösting, er fremstr var í rentukammeri, hefdi dregit hann fram. Margt var þat annat gjört med rádstöfun kammers, er menn skildu eigi: fèkk Abel sýslumadr í Vestmannaeyjum 200 dali í þóknun fyrir verdleika, er fáir vissu hverir voru, ok 240 dali í launa vidbót, en Ólafr Finsen, er utan hafdi farit, fèkk 100 dala þóknun eina ok enga vidbót launa. Magnús prestr Sigurdarson á Hafsteinstödum ætladi þá at undirbúa mál til hæstarèttar af hendi Magnúsar prests Magnússonar í Glaumbæ, ok Sigurdar prests födur síns, en ádr hann færi sudr reid hann til Goddala; hann reid Svartá nær Sölvanesi um nótt, ok í hyl, er einn var til í ánni, ok týndist þar, ok svo hestrinn.

CLVII. Kap. Annat er vid bar.

Kvefsótt gekk mikil um sumarit, ok voru fæstir menn ósjúkir, en margir dóu. Týndust skip útlend vid land, enskt skip í Grænlandsísi, ok komust sjö menn í bátinn, ok med naudum í land á 49 dögum, höfdu lifat á litlu, ok var þat allt þrotid; þeir komust upp í Grinda-

vík; en hollenzkt skip annat braut fyrri vid Strandir, ok lèt Thorlacius, er átti Stykkishólms höndlun, flytja skipverja til Englands fyrir 400 spesíur. Enn braut hollenzkt skip vid Djúpalóns-sand, ok var selt. Þá hafdi Bogi Benediktsson látid af höndlun í Stykkishólmi, ok galt út 24 þúsundir dala, en 12 þúsundir voru heimtar enn af honum, er mál vard af; hann fór at búa á Stadarfelli, ok hafdi aud mikinn, ok drakk heldr; vel var hann um sik í margrahanda frædi, ok hafdi bókasafn gott. Þá hafdi Björn prófastr Pálsson prests frá Þíngvöllum, Þorlákssonar, skipti á Setbergi vid Einar prest á Þíngvöllum Sæmundarson, Einarssonar, var fallinn stadrinn ok hann fèlaus, en Björn prófastr Þorgrímsson gamli, fadir landfógeta, lifdi þar þá enn. Kom út sýslumadr til Snæfells sýslu Kristján, son Skúla sýslumanns Magnússonar á Skardi; en Stephán Gunnlaugsson, sýslumadr í Borgarfirdi, hafdi umsjá Kjósar sýslu fyrir Ólaf Finsen, er hann fór utan. Þá var dæmt í yfirrètti mordsmálit úr Húnavatnsþíngi: Fridrik til aftöku, ok höfud hans at setjast á stjaka, en stelpurnar eins, Sigurdr fadir Fridriks til þrennra 27 vandarhagga, en módir hans í betrunarhús um 5 ár, gekk þat svo til hæstarèttar. Ólafr Stephensen, son Stepháns amtmanns, gjördist þá yfirauditeur. Nú var komin upp biskupsstofan í Laugarnesi ok hafdi konúngr kostad hana nær 30 þúsundum dala, en amtmannsstofa, múrhús einnig, var í smídum á Mödruvöllum, ok voru til lagdar 14 þúsundir dala, ok þótti á skorta, en Bjarni amtmadr Þorsteinsson fèkk ei stofu, því at engin var ádr vestra, ok voru honum lánadir at eins þúsund dalir.

CLVIII. Kap. Mannalát, skadar ok árferdi.

Um haustid andadist Björn prestr Benediktsson í Hítardal ok Solveig Ásgeirsdóttir kona hans, systir Jóns prests í Stapatúni, einnig Sveinn bóndi Hannesson í Snóksdal, födurbródir hans. Týndust 5 menn á sjó í Flatey, en sá er vesælastr var nádist eptir tvo daga á kili; ok seinna týndust 6 menn á Rifsleidum, er farit höfdu úr Stykkishólmi, var þar med Sighvatr, dótturmadr Jóns prests Hjaltalíns, ok Sölvi, sendimadr einn nordlenzkr. Þá brann bær á Höskuldstödum í Laxárdal, ok vard fáu bjargat, en menn voru á engjum, þótti undarlega at bera. Hinn 1ta Novembris gipti Pètr prófastr Pètrsson á Vídivöllum Elinborgu dóttur sína Sigurdi stúdent Arnórssyni; hann hafdi þar upp alizt. Þá dó Margrèt Árnadóttir, systir Magnúsar prests á Fagranesi, er átt hafdi Jón Pètrsson læknir; var þá einkar gott haustid; en á jóladaginn, sumir segja aptaninn fyrir nýjár, vard mord í Vestmannaeyjum af út-

ródrarmönnum tveimr úr Landeyjum, þeir kjálkabrutu einn mann, ok stíngr fannst á honum, vard þat uppvíst. Madr í Rángár þíngi skar ok konu í reidi med knífi, nær höndina af. Bonnesen, er þar var þá sýslumadr, var í þann tíma giptr konu Schrams, er honum hafdi fylgt lengi, hann hafdi ord fyrir framgirni ok at honum væri laus höndin vid menn, en ekki hafdi hann þá mál fyrir at jafnadi. Vetrinn var
1829. svo gódr, at aldrei kom eitt ödru hærra til góu loka, ok varla dóu grös, var hákalls afli hinn mesti á útsveitum nyrdra, ok róit var þá frá Reynistad, ok allstadar var hit mesta bjargrædi af sjó, hvar sem til spurdist; var enginn svo gamall at myndi svo góda tíd jafnlánga; sumir höfdu fengit á 17da hundrad fiska sydra fyrir vertíd, ok hladafli var vestra, en gedveiki gekk vída yfir, helzt á konum. Grímr Jónsson amtmadr lèt stefna til deydíngar utanlands skuldabrèfum nokkrum Mödrufells hospítals, sakir þess at brunnit höfdu skjöl fyrir þeim skuldum þá amtshúsit brann. Jakob Havstein kaupmadr í Hofsós tók húdvatnssýki mikla, kom til hans læknir Páll Þorbergsson at nordan, er út hafdi komit, ok fengit dóttur Jóns prests Jónssonar á Greujadarstad, hann var ok systurson hans, gat hann ei at gjört þat er dygdi, ok andadist Havstein í Martio; hann hafdi þótt kaupmadr þúngr, en vel var hann viti borinn ok at sèr um margt annat, hafdi ok kosti. Med imbruviku skipti um, ok var brídasamt til páska, var þá ís kominn, en páskadagr var þá seinasti sunnudagr í vetri. Sídan fyllti allt med ísi, ok gjördi hríd svo mikla hinn seinasta dag Aprilis ok 1ta Maji, at menn mundu ei slíka á þeim tíma, urdu stórfannir ok hinir mestu fjárskadar vída, týndist 70 fjár í Valdarási í Húnavatns þíngi, ok 100 samtalit frá fleirum bæjum í Vídidalstúngu, svo at dó, eda var daudvona; spilltust þá öll andvirki, ok vard óhagnadr mikill af bleytum, ok fannaleysíngum, en kalt sydra. Margir urdu þá heylausir, þó ólíklegt þætti, því jörd ok hey höfdu verit harla lètt, en hvalkoma var nokkur sumstadar, ok nádust marsvín í ísinum; þó vard enn árgott, nema helzt fyrir nordan, þar batnadi ok med midju sumri ok urdu nýtíngar gódar.

CLIX. Kap. Tilburdir um sumarit ok stiptamtmanna skipti.

Grímr Thorkelín var ordinn konferenzrád, ok hafdi andazt um vetrinn; hann hafdi verit geheime-archivarius edr skjalavördr konúngs, fèkk Finnr Magnússon þá sýslu eptir hann ok gjördist danabroguriddari; þeir urdu ok danabroguriddarar Hoppe stiptamtmadr, Steingrímr biskup

ok Árni Helgason stiptprófastr. Lítt fèll á med þeim Hoppe ok Magnúsi konferenzrádi; fór stiptamtmadr alfarinn utan, ok hafdi fengit amt í Danmörku, en biskup visiteradi Árness sýslu. — Haldit var fram fèlögum utanlands ok söguverkum, ok var fornfrædafèlagit ordit konúnglegt. Þá var algjör amtsstofan at Mödruvöllum, ok hafdi kostad ærit, skyldi heita Fridriksgáfa med stadnum, ok hafdi amtmadr fengit leyfi af konúngi til þess, en sumum skildist ei at svo hèti nema stofan sjálf. Stiptamtmadr sá er verit hafdi fèkk allgódan ordstír, en sá hèt Krieger er út kom med því embætti aptr, ok hugdu menn gott til hans, af afspurn; hafdi hann lagt sik ádr fast nidr vid at nema íslenzka túngu, ok var svo virt, sem gjört væri til þess, at hann fengi því heldr atdugat þörfum landsins, ok svo er ætlanda, en hún var þá í áliti allmiklu; hann var ok haldinn, sídan hann kom út, lagamadr gódr, en mjök tekinn af vorkun þeirri hinni miklu ok hlífni, er þá var tíd vid allar afgjördir. En ádr Hoppe var farinn kom út herskip fyrir sunnan, danskt, ok á mjök margir menn úngir, er farit höfdu til at æfa sik; er sagt at hann hafi viljat banna því fyrst inn, er þat sást álengdar, ok fyrirbodit því lótsmann, ætlad vera óvina skip; hafdi þat fengit lótsmann sjálft, ok tók hann því vel er þat var inn komit, ok margir adrir; þar voru á margir menn er Gunnlaugr Oddsson dómkirkjuprestr kenndi, því hann hafdi mentad þá, ok sögdu sumir þar hefdi verit tveir mjök mikilsháttar menn. Þeir skipverjar beiddust at mega skjóta öllum fallbyssum senn fyrir Reykjavík, ok líkadi þat öllum vel, en vard þó eigi af því, hefir sagt verit at þat olli, at Magnús Stephensen konferenzrád í Videy hafi grunat ædarfuglinn mundi fælast. Enskr barónett kom ok út, stóraudugr mjök, en þóttist þó eigi mega fyrir fèskorti halda sèr uppi í Lundúnum sem honum sómdi þar, ok gaf sik þá í ferdir med styrk fèlags eins, hann reid til Heklu ok Geysis, ok er sagt hann hafi látid velta steinum ofan í hverinn Strokk, ok stífla hann, fór hann ok sjóleid til Jökuls vestr, ok þat ætludu margir, at hann mundi rída nordr til Hóla, en lítt vard meira af ferdum hans, fór hann utan ok gaf gott lof landsfólkinu. Hannes Bjarnason, bródir Eyríks prests á Stadarbakka, var þá vígdr til Rípr, ok hugdu menn Vidvíkr sókn mundi frátekin braudinu ok lögd til Hóla, ok svo vard seinna, ok þótti óvidkvæmt er Rípr prestr var fátækr en Hóla prestr audugr. Þá átti Bogi Benediktsson at Stadarfelli mál vid börn Thorlacius kaupmanns, þótti þeim hann draga frá sèr þær 12 þúsundir dala af höndlunarfè í Stykkishólmi er fyrr getr, var reynd sættaleitun ok vard ei af at sinni. Batnadi þá fyrst undir mitt sumar, ok vard kálvöxtr nær enginn, en grasvöxtr lítill á túnum, sæmilegr á engjum, ok nýtíngar

gódar. Mjök var fátítt þat sumar í landi, en um haustit andadist Þorkell prestr Gudnason á Stad í Hrútafirdi, ok Árni prófastr Þorsteinsson á Kirkjubæ, vel hálf-áttrædr. Haustit var hit bezta, ok fiskafli hvervetna, ok inni í sundum sydra. Þá voru gefnar nafnbætr, er konúngr hafdi gipt adra dóttur sína Ferdínand frænda sínum, ok vard Bjarni amtmadr Þorsteinsson riddari, en Bjarni assessor jústizrád, en bændr margir danabrogumenn; var einn Þórdr í Skildínganesi. Hval rak í Þorlákshöfn, sá er sagt at væri 90 álnir milli spords ok höfuds. Þann tíma vann Stephán Skevíng hvalmál sín í hæstarètti, vid Bjarna amtmann.

CLX. Kap. Frá Gudmundi Skevíng.

Gudmundr Skevíng átti Halldóru Benediktsdóttur frá Stadarfelli, ok börn mörg; Davíd hèt einn son hans, hafdi fyrst gengit í skóla, en fadir hans tekit hann frá því, fór hann þá utan ok eyddi fè sínu, ok er hann kom aptr, hafdi Gudmundr verit honum hardr; giptist hann dóttur bónda eins í Tálknafirdi, ok skildu þau skjótt, ok fór hann aptr utan ok gekk sem fyrri; sídan hafdi hann enn heim komit, ok sat vid lítinn veg. Gudmundr hafdi sókt um metnadarnafn, er menn kalla „rang," þótti þat ófallit, ok var ei gjört at álitum í þat sinn; en er arfr var sagt mikill hefdi fallit utanlands systkinum nokkrum í Dölum eptir bródur þeirra, er var Indíafari, höfdu kaupmenn í Stykkishólmi bodizt til at hafa umsjá arfsins, en gjalda þeim af í rentu svo mikit vidrværi sem þau þurftu, þá urdu þær lyktir á gjörfar. Þau systkin voru atgjörfislaus at öllu, en Gudmundr vildi mægjast vid þau, sakir arfsins, gipta börn sín í ætt þeirra; hann kunni því illa, at Boga hafdi verit gefit Stadarfell af födur sínum umfram Halldóru, ok átti vid hann þræsur um þat í þenna tíma; mörg átti hann mál önnur um þat, er hann þótti veita ágáng, ok lèt úti allmikit í peníngum fyrir flest í samníngi. Þorkell Gunnlaugsson í Haga, stjúpfadir hans, var móti honum jafnan, en þó Gudmundr væri lítt vinsæll sumum, þótti þat illa gjört, því hann hafdi mannat Þorkel, ok farit vel vid hann. Gudmundr var ríkr ok audugr.

CLXI. Kap. Vetrarfar, ok tilburdir med Lángdælum.

1830. Vetr þessi hinn næsti var afargódr til mids, svo at enginn mundi slíkan, frusu varla mýrar, ok lagdi lítt ár, voru ýmist stadvidri frostlaus, eda med litlum stirdnanda, eda hlákur hægar. Þá var kominn

hæstarèttar dómr yfir þeim er myrdu Nathan Ketilsson, ok stadfest líflát Fridriks ok Agnesar ok Sigrídar; en Sigrídr var þó nádud af kóngi med æfilaungum tukthúss-þrældómi undir strángri vöktun. Björn Blöndal sýslumadr lèt færa þau Fridrik ok Agnesi í Vatnsdalshóla, ok stefna til fjölmenni, ok átti Gudmundr, bródir Nathans, at höggva þau, því at þess hafdi verit bedit at þau væri tekin hèr af, til at spara landinu kostnad med útsiglíngu þeirra, hann hafdi ok gefit sik til þess, fèkk hann 30 spesíur ok gaf þær fátækum. Agnes hafdi verit líkleg til umvendunar lengi, ok orkt idrunarsálm, en bágt veitti vid Fridrik; hann var at Þíngeyrum med Birni Ólsen, ok hafdi fengit lykla at járnum, en þat kom fyrir, ok var hans gætt, sagdi hann þá at Pètr Skúlason á Gili hefdi sent sèr ledrskædi, er hjá honum fundust, ok heitid sèr at koma sèr undan ef hann færi til Eyjólfs, skiptafèlaga hans, ok dræpi hann. Ymsir töldu um fyrir honum, ok var kallat at hann hefdi snúizt hina seinustu daga, ok kannazt vid sök sína, ok mælt fagrlega á aftökustad, var ritud upp eptir honum tala, ok gjör sálmr af, ok var hann gudrækilegr ok skynsamlegr; var þat hinn 12ta dag Januarii er Gudmundr hjó þau Agnesi, ok tókst vel, en höfud voru sett á stengr; þau hurfu skömmu sídar af staungunum. Þat kvöld hit sama var stúngit hross, er Holtastada-Jóhann átti, Jónsson, hann var ódrengr mikill, ok ryktadr vid marga stuldi ok adra varmennsku, en sá madr er Bjarni hèt, — mágr Strjúgs-Jóns, er kalladr var, fènídíngs mikils, ok hafdi fyrir at hafa stolit opt úr skemmu Jóns ok gjört honum marga tilbekkni, ok fyrir mörgu illu var Bjarni sá hafdr, — hann var óvinr mikill Jóhanns, ok eittsinn er stolit var frá Strjúgs-Jóni, leitadi Bjarni hjá Jóhanni med ödrum mönnum, því rykti lá á Jóhanni um stuldi forna frá Jóni, þá var þat eittsinn, at Bjarni greip fóla nokkurn úr tadhlada, ok synjadi Jóhann þverlega fyrir; sýndist ok líklegt at Bjarni hefdi þá komit því þángat; ok litlu sídar var hrossit stúngit, ok eignat rádum Bjarna. Var þá tekit til at prófa málin, ok stefnt fjölmenni. Bjarni hafdi leidt at ok stefnt mörgum vitnum, er bera skyldu föll á Jóhann, ok jafnframt sent stúlku til fundar vid Eyjólf Jónasson, med brèf ok spesíu, ok bedit hann ei bera sèr mótvitni, en hún fór ódult med, ok treystist Eyjólfr ei at leyna eda vildi ei, ok fór á fund Arnljóts hreppstjora á Gunnsteinstödum, ok sýndi honum brèfit ok spesíuna; hann spurdi hvort hann mátti nokkut vitna móti Bjarna um stuld, Eyjólfr kvad þat ei vera, en sagdi hann hafa bedit sik at drepa Arnljót ok Strjúgs-Jón, kvadst aptr skyldu drepa Pètr Skúlason, ok gefa 10 spesíur milli morda. Fleiri menn báru á hann fyrirætlan um mord vid adra menn, en engir nema einir

sèr, sannadist ok á hann saudastuldr; en tvö vitni, er hann hafdi stefnt, kvádu hann hafa fengit sik til ljúgvitnis. Allt kalladi hann ósannindi er vitnin báru, þó 3 eda 4 væri samsaga, ok vard vafi á öllu, þó var hann dæmdr til hirtíngar í landsyfirrètti, ok þrír adrir nokkut, fyrir rángan vættisburd; slíkir menn voru þá í Lángadal.

CLXII. Kap. Tilburdir ok mál um vetrinn.

Hinn 10da dag Februarii mánadar fèll aurskrida á Ráeyri í Siglufirdi, mikil ok breid, tók hún bæinn allan ok eina konu gamla inni, ok kvikfènad allan nema 6 ær, ok túnit allt, en menn adrir gátu borgit sèr sem nauduglegast, ok hey nádist sídan ótekit. Prestalát urdu þá nokkur; andadist Einarr prestr á Reynivöllum Pálsson, prests á Þíngvelli, Þorlákssonar. Ásgrímr Hellnaprestr hafdi verit utan í málum sínum, ok sýnt sik þar hinn sidlátasta mann, ok mjök hóflega mælt um þat er hann þóttist aflaga borinn, ok svo var hann grandvarr vid drykk, at ei þóttist smakka mega vín nema blandat; er mælt, at lítt hafi verit minnzt framferda hans fornra í því máli, er hann var þá dæmdr frá prestskap í, ok kæmi því lítt fyrir framferdir hans utanlands, en Guldberg hinn úngi var talsmadr hans í hæstarètti, ok var þá svo allt virt, sem hann hefdi lidit ójöfnud, var hann fríkenndr ok hèlt prestskap, ok margir urdu til at gefa honum, vid þat kom hann út, ok var enn spakr í hafinu, þar til er hann sá Ísland, þá umsnerist hann, tók at drekka ok lèt mjök illa; sídan hafdi hann setzt í prestskap, ok braut þá Bjarni amtmadr af vid hann; sat hann þá ok um hríd nokkut á sèr, ok var nú gamall, en í þenna tíma, er nú er frá sagt, tók hann aptr at hefja fornar framferdir vid menn. Svo sögdu sumir, en sumir þóttust ei til vita, at hann hefdi dreymt eina nótt mann koma at sèr med spjóti, ok mæla: „Nú fæ ek at drepa þik, en þó ei at þessu sinni, medan þú sefr; verdr þegar þú sofnar ödru sinni;" en þat bar mönnum saman um, at dag þann, er sagt var væri eptir þá nótt, rádstafadi hann húsi sínu, hafdi þá verit kránkr nokkut stundum ádr, ok kvadst ei mundi vakna af svefni hina næstu nótt, skyldi þá leggja sik í prestshempu í tvær líkkistur, ok grafa 4 álnir í jörd; þat kvöld háttadi hann, ok er menn vöknudu eptir um morguninn var hann daudr; urdu sóknarmenn hans fegnir. Selafli var þá fyrna mikill á Siglunesi ok vídar í útfjördum. Bjarni assessor Thorarensen hafdi gjört útkast til bótar ok skerpíngar á refsilögum, ok Grímr Jónsson amtmadr lagt þartil, en lítt gekk þat enn fram í kansellíi; lagdist Bjarni Þorsteinsson amtmadr heldr í móti. Bjarni amtmadr hafdi þá undir höndum Jónsbók, er

Magnús konferenzrád hafdi farit utan med ok haft vid skýríngar sínar ok ætladi at fá af mikinn frama, ok fá lögtekna at nokkru, hafdi þeim lítt skilizt hún í Danmörku, ok falit Bjarna amtmanni at taka úr henni ok hafa fyrir lögmál þat er Íslandi þætti nytsamlegt, en var í rádi stjórnarinnar at aftaka hana at ödru, ok leida inn dönsk lög, ok vísa til þeirra tilskipana annara er fylgja skyldi; hann sýsladi lítt í því, vildi helzt lögtaka hana at meiri hluta. Þá höfdu ræníngjarnir í Árness þíngi, Sigurdr Gottsvinsson ok þrír adrir, verit dæmdir í hæstarètti til þrælkunar æfilángt ok hýdíngar, ok einn til rasphúss, en ödrum dæmdust hýdíngar smærri, en er Gottsvin skyldi hýdast, mælti hann: „tvisvar verdr gamall madr barn." Sigurdr var kagstrýktr utanlands, ok gjördi sèr af gaman; er þá sagt at bætt hafi verit á hann, svo hann frýdi ei. Magnús Stephensen konferenzrád átti í málum vid Erichsen, sídan fyrir jól ok til hins 10da dags Februarii, ok gengu vitnaleidslur margar, var Stephán Gunnlaugsson, sýslumadr í Borgarfirdi, af hendi Vigfúsar Erichsens, ok eyddi mjök málum fyrir konferenzrádi; horfdi honum fleira óvænlega, ok fór málit utan med póstskipi, ok fylgdu þrjú rèttarskjöl frá konferenzrádi, sterkord, til landsyfirrèttar í Kaupmannahöfn, ok lèt hann enn vel yfir sèr, en þó var honum þá andstætt fleira; hafdi hann eigi lengi tíundat báta sína ok skip á Akranesi, ok kallat þau kúgildi sem föst, ok reyndist eigi svo, ok var þat ákært, en þó kom Krieger stiptamtmadr þar á sáttum. Þá andadist kona Ulstrups landfógeta, vel látin, höfdu þau verit trúlofud 12 ár, en 2 saman; ok voru veittir Reynivellir Jóhanni, er þènt hafdi stiptamtmanni ok fleirum höfdíngjum, syni Páls prests at Undirfelli Bjarnasonar, en Stadr í Hrútafirdi Gunnlaugi presti Gunnlaugssyni at Kvennabrekku; Helgastadir nordr Sigurdi presti í Fjördum, ok Þaunglabakki aptr Birni, syni Þorvalds prests Bödvarssonar; Kvennabrekka Hálfdani Einarssyni prests, Thómassonar prests á Grenjadarstad, Skúlasonar, mági Jóns prests í Mödrufelli ok fóstrsyni. Þá gjördi vetr rysjóttan frá ymbruviku, med snjóum ok umhleypíngum; drukknudu 22 menn sydra, var þar med Grímr bóndi Árnason í Þíngholti ok Hannes Gizurarson snikkari, er nefndist Ólsen; kom íshrodi nyrdra, ok batnadi þó vedr seint í Aprili, ok voru kópar mjök margir drepnir á jökum hvervetna um Skagafjörd ok vídar. Voru þá í Eyjafirdi málaþræsur nokkrar, en sumstadar spurdist þat, at hestar voru stúngnir eda skornir af illgjörnum mönnum.

CLXIII. Kap. Frá ýmsu.

Vid lok Martii mánadar týndist merkilegr sjófaramadr vestra, ok vel at sèr um fleira, Ólafr Matthíasson, Þórdarsonar í Vigri, Ólafssonar á Eyri, frá 6 börnum eda 7, hann var bródir Jóns prests Matthíassonar, drukknudu med honum 8 menn, allir sjólidar gódir; en fátítt var var þá um mannalát ok ósótthætt. Jóhann Pálsson gaf sik aptr frá Reynivöllum, er svo sagt, at hann hafi sókt helzt í þeirri von, at fá ekkjunnar Ragnhildar Magnúsdóttur lögmanns, var hún gód kona, en þá hann sá hana þótti honum ófríd, ok hugdi bædi af henni ok kallinu; en hvat fleira dró til vitum vèr ei. Kirkjubær var veittr Birni presti á Eydum Vigfússyni, Bjarnarsonar, ok Laugarbrekku þíng Hannesi Jónssyni, Jónssonar prófasts á Stad í Steingrímsfirdi, Sveinssonar, bródursyni Hjalta prófasts í Steingrímsfirdi. Mál voru vestra: Bogi Benediktsson á Stadarfelli átti vid erfíngja Thorlacius um fè þat, er hann skyldi svara þeim, en Gudmundr Skevíng vid hann um Stadarfell, er hann hafdi hlotid umfram jafnadararf vid Halldóru systur sína, konu Gudmundar; bar hann fram brèf, ok þótti hvergi vafalaust, þó samdist med þeim. Vor var einkar gott á sjó ok landi, ok höfdu allir menn nægtir, en kólnadi þegar fram kom á sumarit; komu skip at vanda, ok sögdu þá frid, ok var kauphöndlun engu lakari en hit fyrra árit. Á Siglufjörd kom skip mikit, nálega nýtt, vandat ok eyrslegit, ok fagrt álitum ok hafdi vöru mikla, en Þorleifr Þorleifsson á Siglunesi, er lótsmadr var, ok þó ei svarinn, hafdi svo mikla vangá vid, ok skiparinn sjálfr hyggjuleysi, at þá skip þetta hafdi steytt á hellunni fyrir Siglunesi, ok því vard snúit af henni, var því hleypt á hana aptr, ok er þat kenndi grunns ödrusinni, vildi Þorleifr láta halda fram, ok bída flóds ef þat festi, braut þá gat á botninn, ok stódu menn í sæ undir hendr, björgudust þó menn allir, en skipit festi ok snerist á snaga, ok fór varan um allan sjó, ok spilltist, var lengi ádr nokkru yrdi bjargat. Sídan var bodit upp þat er vard, ok fengust engin gód kaup, því at höndlunarmenn komu úr öllum áttum, ok hleyptu upp hverjum smámun, vard Gunnlaugr Briem kammerrád ok sýslumadr, er upp baud, fyrir ámæli af sumum, fyrir þá óskipun er á var, ok hafdi þó eigi sök í; hann átti mjök vandstadit vid amtmann þann tíma. Mikit rak upp, þat er ei vard hirt, ok nádu því margir ok leyndu ok urdu vel staddir eptir, en vid mikinn fengu fjardarmenn úr flakinu, ok annat. Sumarit var gott sydra, kalt nyrdra, en þó nýtíngagott, grasvöxtr minni á engjum en túnum, spratt lítt í Þíngeyjar þíngi. Ár var enn gott til sjáfar, ok haustid gott. Á því sumri spurdust stórtídindi frá útlöndum: unnu

Frankismenn Algier, en litlu sídar var þar í landi gjör uppreist, ok konúngr neyddr til at láta af ríki. Skiptjón vard í Fljótum med 5 mönnum, en fáir dóu nafnkenndir, má þó telja Jón bónda Þorvaldsson hinn gamla í Deildartúngu danabrógumann, ok Íngibjörgu at Svínavatni. Reynivellir voru veittir Sigurdi presti Sigurdarsyni at Bægisá, bródur Jóns á Böggvistödum, hafdi hann leitad þess, þó hann væri vid aldr, ok fór sudr. Þá dó Páll prestr Hjálmarsson at Stad á Reykjanesi.

CLXIV. Kap. Fra Frú Ragnheidi.

Frú Ragnheidr konferenzráds-ekkja hafdi nú verit á Akreyri um hríd, ok reynt margt þúngt, þar hafdi komit út til hennar fyrir ári sídan Jóhann, son hennar, ok kalladr gott mannsefni, ok andazt er hann var á land kominn; þat eitt skipti þóttust menn sjá at henni brygdi nokkut vid til sorgar um augabragd; en í þenna tíma bjuggu synir hennar í Eyjafirdi: Ólafr, er læknisnám hafdi stundat, Magnús ok Stephán, en Margrèt dóttir hennar var med henni ógefin. Frú Ragnheidr átti eignir allmiklar, ok hafdi þó vidrlífispenínga ríflega, en var bædi rádsvinn ok stadlynd ok eigi ör, ok þóttist nú eigi þurfa at hafa sèr allt í hendi lengr, ok vill midla börnum sínum jördum ok ödru, er hún hafdi ein setid at eptir testamenti; baud hún þeim þá til skipta, komu þau er vid voru, en Páll Melsted sýslumadr, er þá var ordinn audugr mjök, kom úr Múla þíngi, vegna konu sinnar, hafdi hann ok umbod Gudrúnar, ekkju Gísla prests; Lauritz sýslumadr Thorarensen kom at vestan, hann hafdi ok umbod Odds apótekara, bródur síns; fengu þau nú öll nokkut, helzt jardir, en þó all-lítid þau sem mest höfdu uppborit ádr, lá vid þeim semdi ekki, ok at skotid væri til sýslumanns, en þó vard ei af því. Frú Ragnheidr hafdi bodit Margrètu, dóttur sinni, marga samastadi, ok vildi hún enga þiggja, en med því hugdi hún helzt at geta komit henni frá Akreyri ef hún færi þadan sjálf, ok vissi þó enginn hvort hún hafdi í rádi at fara; eigi vildi Margrèt fara med módur sinni, ok vard hún at skilja hana þar eptir; en hún bjóst sjálf þegar er Lauritz sýslumadr var vestr farinn, ok vissi enn eigi um fyrirætlan hennar, ok fór austr med Páli Melsted til Ketilstada, ok bar ei á mörgum hestum, sem til brádabyrgdar edr reynslu.

CLXV. Kap. Tídindi.

Í þann tíma, er skip voru á för hèr til lands um sumarit, er þat alsagt,

at Bjarni Sigurdarson riddari hafi hitt norrænt skip í hafi, hladit vidi, er híngat ætladi, ok rádit því frá þeirri ætlan, sagt at timbr lægi hèr ærit fyrir, en landsmenn mundu ei kaupa meira en þriggja eda fjögra dala verd í vidi hverr, þó at ekkert lægi fyrir ádr, ok snúit því svo aptr. Þat sumar urdu mörg tídindi í útlöndum, þau er híngat spurdust um haustid. Frankismenn skipudu stjóru sinni, ok settu annan konúng, er fylgisamari var vid þjódarríkit, ok urdu adrar stjórnir því samþykkar, en óeyrdir ok uppreistir hófust vída, ok er hèr skammt sagt af því öllu. Þá vard þat ok, at kapteinn sá danskr, er Graah hèt, ok verit hafdi hèr í landi, fann, at sögn manna, Austrbygd eina á Grænlandi, er menn ætludu vera mundi Íslendínga bygd hin forna, því fólk var þar meira vexti ok ljósara en Eskimóa kyn, ok líkt Nordrálfubúum, en ekki kannadi hann til hlítar at því sinni, svo at ei spurdist hver sidr þar var. Um vorit hafdi Stephán Skevíng á Íngjaldshóli látid af Stapa umbods sýslu, en tekit vid Árni, er sik nefndi Thorstensen, hann var son Þorsteins, bónda eins, Runólfssonar frá Vadstakksheidi, en födurmódir þess Runólfs var dóttir Jóns Magnússonar gamla, sýslumanns. Páll prestr á Bardi, Árnason biskups Þórarinssonar, fèkk þá Bægisá. Þá gjördi kast ok snjókomu mikla á allraheilagra messu, ok jardbönn mikil nordr undan ok á útkjálkum, ok var lengi at leysa upp; var
1831. lógat allmiklum peníngi nyrdra, en vetrinn vard þó einkar gódr, ok nálega því betri sem á leid meira, ok engir mundu slíkan einmánud, kom þó ís, ok var sem at engu bagadi; dó þá fátt nafnkenndra manna, ok var fátítt lengi allstadar at spyrja.

CLXVI. Kap. Mannalát.

Á þorra týndust skip á Sudrnesjum ok á ellefu menn; var vestan átt, ok þá hart vestra. Sigurdr Thorgrímsen landfógeti var þá lagztr, lá hann í 18 vikur, mjök þúnga legu, ok andadist hinn 21ta dag Februaríi; hann fèkk þat álit af merkum manni ok vitrum, at hann hefdi verit lagamadr gódr ok gáfumadr, en þó skadlegr í embætti, þar sem hann hefdi haldit fram lausamönnum ok þurrabúdamönnum, ok spillt hinum dönsku amtmönnum í því efni, þarmed sóat bædi konúngs peníngum ok bánka ok ritníngarfèlags, svo at trautt mundi sídan íslenzkum manni trúat fyrir landfógeta sýslu. Vart vard þá vid ginklofa sydra, ok dó eitt barn í Reykjavík, ok mjök veik var frú Gudrún í Videy af brjóstþýngslum, ok frú Sigrídr, kona Ísleifs etazráds á Brekku. Eggert prófastr Gudmundarson í Reykjaholti var ok at bana kominn af kvidarstíflu, þó gat landlæknir hjálpat honum nokkut um sinn.

Bjarni Thorarensen jústizrád á Gufunesi fèkk þá ei enn fram þat er hann vildi til umbótar sakalögum, lagdist Krieger stiptamtmadr þegar á móti því ósèdu, svo fast fylgdi hann alvöruleysi vid brotamenn, en Bjarni lèt ei svar sitt fyrir honum, var hann vitr madr ok einardr, ok lagamadr mikill, ok var laungum hvorr þeirra stiptamtmanns í móti ödrum. Tók Bjarni jústizrád þat þá upp, ok fèkk med sèr Þorgrím gullsmid Thómasson, at hefja fèlag til vegabóta á fjöllum, fèkk hann í þat marga sydra, stiptamtmann ok svo konferenzrád í Videy, þó þeim væri þat ei all-ljúft í fyrstu, ok mjök marga adra, ok sendi sídan bodsbrèf í sýslur. Þá var kominn á fót aptr barnaskólinn, ok sagt at forlagi Gunnlaugs prests Oddssonar í Reykjavík. Jóhann Thómasson, er prestr var ordinn at Tjörn á Vatnsnesi, lèt af því kalli, þó fèkk hann þá þegar eptir Hest-þíng, er Jón prestr Bachmann hafdi miszt, en Björn, son Jóns prests á Höskuldstödum, dótturson Bjarnar prests í Bólstadarhlíd, fèkk Tjörn, ok Stephán prestr Þórarinsson frá Eyjadalsá Bard í Fljótum. Í midjum Martio andadist Jón Jónsson sýslumadr gamli, er fyrr var á Ströndum, ok bjó þá í Bæ, þar hann hafdi lengst verit, med Bjarna Fridrikssyni Þórarinssonar, dóttursmanni sínum; hann hafdi jafnan verit spakr ok atkvædahægr, en vel viti borinn. En um sömu mundir, eda nokkru fyrr, andadist frú Ragnheidr Finnsdóttir, er átt hafdi Magnús lögmadr Ólafsson at Medalfelli, var hún á 81ta ári. Þorsteinn, son Helga Sigurdarsonar konrektors, er fyrr var á Móeidarhvoli, hafdi komit út frá háskóla um haustid fyrir, var hann frá barnæsku trúlofadr dóttur frúar Steingríms biskups, en þá sagdi hann upp einkamálunum, ok fleiri voru atkvædamenn, er þá rufu trú med þeim hætti.

CLXVII. Kap. Fra Grími amtmanni.

Grímr amtmadr Jónsson á Mödruvöllum, er þar kalladi Fridriksgáfu, ok hafdi fengit konúngs leyfi at svo mætti heita sídan stofan var sett, hafdi ákært jarda-nidrsetníngar, er Jón Espólín hafdi gjört at fornum sid, sem fyrr segir, en nú setti hann upp margar jardir eptir jardabók Skúla landfógeta, ok þó stólsjardir einar fornar, því hann hafdi hana ei at sinni yfir adrar, ok leitadi útskriptar í kammeri, svo hann mætti setja allar eptir henni, en bændajardir hafdi þó Skúli sjálfr sett nidr, sem adrir sýslumenn, ef honum þótti þess þörf, þá hann var í Skagafirdi, en tekit saman jardabókina sudr í Videy af all-litlum rökum, ok var hún aldrei lögtekin, heldr en adrar jardabækr; en amtmadr hafdi fylgt því, at kammerit kalladi hana rètta jardabók, en hvorki bók Árna

Magnússonar, nè þá er commissarii sömdu seinast í byrjun 19du aldar, var því kennt um, at tilsagnir hefdi verit svo rángar vid þá commission, at ei væri eptir farandi; en eptir jardabók Skúla skipadi amtmadr sumar í 60, eda 80, eda 90 hundrud, er ei voru ádr meir en hálfgildar, ok ei betri en 20 hundrada jardir í nágrenni, eda 5 eda 8 hundrada kot sum á Austrlandi, ok baud at heimta ok taka út konúngstíundir eptir því. Þótti mörgum þat órètt ok ritudu honum um, var einn Björn Blöndal sýslumadr, hann kvadst ei mega taka út af þeim tíundir eptir slíku, nema betri rök væri til færd at svo ætti at vera; væri jardabók Skúla ei gilt af kóngi, ok sumar jardir hafi verit í samri tíund sem enn meir en um ellifu tugi ára, ok ei hafi þær breytzt sídan jardabók Skúla kom út, enda kammeri fyrir laungu kunnugt, at svo var. Þó ætludu margir þat til lítils koma mundu, sakir þverlyndis amtmanns, en sumir gátu til, at hann vildi gefa mönnum tilefni til at leita nýrrar jardavirdíngar, ok vissu menn at hverju slíkt hafdi komit, en ei fóru ord hans fjærri þeirri gátu, hvort sem var framvarp eitt eda meira. Þat þótti öllum undr, hve miklu hann gat afkastad í brèfagjördum ok sumu ödru, svo smámunasamr sem hann var um alla hluti, ok torveldadi allt fyrir þeim er hann átti vid at skipta, meir en hèr þótti haglegt, enda skar lítt úr mörgu, ok engir urdu handritarar lengi med honum; — lèt hann allt vera í því fólgit, at hefla form á öllu, þó dugdi lítt at leita ráda hans brèflega, var hann þá opt vandfýsnastr á eptir, ok stundum framar en þörf þótti; en í munnlegum rádum ok tali var hann harla mjúkr vid þá menn er hann virdi nokkurs, ok þótta þau rád þó ei allskostar traust. Klaustraforstödumenn ok landsetar kveinudu þúnglega um nýjar álögur ok vandrædi, en sýslumenn þóttust nálega verst farnir, er þeir máttu hvergi undan leita, þóttust allir þreyttir, ok bundnar hendr sínar í öllu því er mest reid á, svo þeir yrdi at gjöra margt í hèradsstjórn á móti sannfæríngu ok samvizku sinni; ok svo mjök vildi hann eyda öllu hèradsvaldi þeirra, at hann sló því fram fyrir adra landstjóra, at bezt færi at amtmenn gjördi ályktanir í öllum smá-reglumálum í hèradsstjórn, þar tók helzt Bjarni Thorarensen jústizrád sízt undir; heimti hann nú nýtt form á manntalsbókum, sem flóknast mátti verda, ok þótti þó til einkis koma, ok svo grein yfir allar aukatekjur. Tóku nú klaustra-umbodsmenn at segja af sèr sumir, fyrst Björn í Lundi danabrógumadr, ok sídan hreppstjórar flestir í Þíngeyjar þíngi ok Vadla þíngi, þó þeim gengi þat ei öllum. Björn var grófyrdr ok áleitinn er hann var ölhreifr, ok gætti þó þess at saknæmt yrdi ei vottfast, valdi hann amtmanni mörg ill ord á Akreyri ok fleygdi á hann skarni, er þeim bar í milli, en þó

höndlunarmenn yrdi þess vísir, lètu þeir sèr lítt at þykja, ok er þeir höfdu mælzt vid á Fridriksgáfu, ok Biörn var ridinn þadan, sneri hann aptr til þess at strída amtmanni, lèzt hafa nokkut ómælt; amtmadr spurdi hvat þat var; hann mælti: „ætlar þú nú, Grímr, at vera lengi hèr í Steinkuntu?" — svo kalladi hann stofuna, — ok reid sídan. Eptir þat kom upp nídkvedlíngr nyrdra, ok gekk medal þeirra sem hagordir þóttu, svo at hverr skyldi auka eyrindi í, ok er ei æfandi þat er fyrir hefir flogit af. Björn lèt sídan sem hann vildi fara utan, en amtmadr slètti þá allt vid hann, sem hann hafdi átalit, sem framast mátti verda. Ok fannst vitrum mönnum vidbjódr á slíkum dæmum, ok heldr margt stefndi til ósida ok dælsku, ok batnadi þat lítt vid alvöruleysi þat, er var títt ordit í því er á reid, en vandhæfi í því er minna var vert.

CLXVIII. Kap. Ár ok mannalát.

Vorit var gott ok svo sumarit, nema rigníngasamt nokkut á hundadögum, ok vard mikit af því sydra, svo stórum skemmdi hey, voru æ jafnan sunnanáttir, svo at nær þótti undarlegt. Reyk vard ok vart vid mikinn á öndverdu sumri, ok vissi enginn víst hvadan kom, þó hugdu flestir vera mundi fyrir Reykjanesi, því þar hafdi ordit vart elds um vetrinn, ok sögdu menn at fallit mundi hafa á jörd. Þá urdu manna-drukknanir: rèri Steinbach kaupmadr í Stykkishólmi í hákallalegu vid 11ta mann, þar var med hreppstjóri einn, en sumt voru bændr, ok flestir rosknir hásetar, hèt einn Gunnar, bródurson Einars í Raudseyjum, ok kalladr tveggja maki þar vestra; vard ei vart vid þá sídan, ok ætludu menn hvalr hefdi grandat þeim. Sídar um vorit fór Páll Þorbergsson læknir at nordan, er átti dóttur Jóns prests á Grenjadarstad, hafdi hann fengit læknis-embætti á Vestfjördum eptir hinn danska lækni Hvidsteen, er þar var dáinn, var kona hans eptir; fór hann allt í Stykkishólm, en ætladi skipaleid til Skardsstrandar, ok týndist í straumi vid Hrappsey vid níunda mann. Fimm menn drukknudu adrir á Breidafirdi, ok einn á Laugufjörum. Þá gjördist Skúli sýslumadr Magnússon á Skardi kammerrád. Þat var nokkru eptir andlát Sigurdar Thorgrímsens landfógeta, ok öndvert sumar, at Jónas Skevíng kansellírád, á Leirá, var einn dag med ödrum mönnum at fást vid hesta sína, mjök marga, ok gátu sumir til at hann hefdi komizt nokkut vid, en þat vissu menn, at honum gjördist brjóst-þraungt, andadist hann nokkut fljótlega um kvöldit eda snemma nætr, ok var þá sextugr at aldri; hann hafdi setid at sameiginlegu fè konu sinnar eptir testamenti, sídan hún dó, ok gefit mörgum mjök stórum: Pètri Ottesen sýslumanni, til

at leysa skuldir hans, mjök mikit, Jónasi syni Jóns prests á Miklabæ í Skagafirdi, er bar nafn hans, 300 spesíur, ok Ragnheidi, dóttur Jóns Þorsteinssonar landlæknis ok Elínar Stephánsdóttur amtmanns Stephensens, þúsund dali, ok sett þá penínga á rentur, en eigi grynnti honum fjármagn; er svo sagt, at Magnúsi konferenzrádi væri ei um, at Stephán Gunnlaugsson, sýslumadr í Borgarfirdi, skipti sèr af búinu, var þar lítt vingat sídan Stephán var í móti honum af hendi Erichsens, ok var kallat at Sigurdr Thorgrímsen hefdi þá studt hann, en nú var þess eigi kostr, en þó dæmdi Stephán Gunnlaugsson erfingjum frúr Ragnheidar arf, er konferenzrád var einn af, ok geymdu þeir sèr appellsrètt Stephán Skevíng ok Oddr Thorarensen apótekari, vegna frúr Ragnheidar, módur sinnar. Jónas hafdi átt í landaþrætu-máli nokkru, af hendi Bjarnar sekretera, vid Pál, prest til Borgar, Gudmundarson, Vigfússonar, en hann var jafnan óeyrinn til málasókna ok lítt vinsæll, gaf Stephán Gunnlaugsson sik í mál fyrir hann. Stephán Skevíng var tekinn til at flytja inn í Eyrarsveit, at Bár, er hann spurdi lát bródur síns, brá hann þá þeirri ætlan, ok fór sjóleid sudr ok fluttist at Leirá.

CLXIX. Kap. Frá málum ok ödru.

Magnús Stephensen konferenzrád hefir nú átt um hríd mál vid Vigfús Erichsen utanlands, ok var Guldberg af hans hendi, en vid hann var ei audvelt at fást; segja menn hann hafi umbætt ok lagat mörg skjöl ok ástædur konferenzráds, þar honum þótti helzt til frekt ok framgjarnt, ok þegit af honum ósmá laun, enda þótti þat med ólíkindum í Kaupmannahöfn, hvat honum vannst, en þat var þó ei á annan hátt, en at drepin voru í hofs- ok stadar-rètti ord hvors til annars, konferenzráds ok Vigfúsar, en Erichsen sektadr um illyrdi til konferenzráds á prenti um hundrad dali; þó taldi Magnús Stephensen sèr þat allmikinn sigr, en Erichsen skaut máli til hæstarèttar ok þó deiglega fyrst, til þess er hann var eggjadr fram, fèkk hann ei at halda því fram kostnadarlaust, en þó at vera laus vid aukagjöld rèttarins. Annat mál var dæmt í hæstarètti um atgjördir Bjarnar Blöndals sýslumanns vid Bólstadarhlídararf eptir Björn prest Jónsson, hafdi þat verit dæmt í landsyfirrètti ádr, ok rèttlættar framferdir sýslumanns; hafdi sá madr fengit ekkju Bjarnar prests, er Björn hèt, Árnason, ok hafdi haldit málinu fram at rádum Gríms amtmanns, en nú stadfesti hæstirèttr yfirrèttardóminn, ok felldi þarmed á Björn málskostnad, 100 dali. Spekúlant einn skaut sik þá viljandi sydra, ok vissi enginn tilefni, rèdi Krieger stiptamtmadr því, hvat sem adrir lögdu til, at hann var jardadr í kirkjugardi, ok gjör sæmileg útför hans. Þá drukknudu sex menn í Siglufirdi, hèt sá Jón

Þorsteinsson er fyrir var, en hinir voru lidlèttir ok höfdu sókt helzt til lángt. Þat sumar kom frú Ragnheidr, konferenzrádsekkja, at austan aptr til Akreyrar frá Ketilstödum, ok var med henni Gudrún dóttir hennar, er átt hafdi doktor Gísli Brynjúlfsson prestr at Hólmum, fór hún at Enni til Lárusar sýslumanns bródur síns. Þá gengu fram vegabætr þær, er Bjarni Thorarensen jústizrád hafdi upphafit á fjöllum, ok höfdu margir lagt rýrt til, mundu menn tillög sín til ritníngarfèlagsins, komust 110 vördur á Holtavörduheidi, ok sæluhús upphvelft af grjóti ok strengjum í Fornahvammi, án annars vidar en í hurdina fór; var ok rudt vel á Sandi ok Þorvaldshálsi, ok gjört rád fyrir at taka fyrir á ödru sumri Húnvetníngavegi ok Eyfirdíngaveg; ok margt var þá Bjarni Thorarensen vidridinn, ok þótti mikils vert um hans tillögur, því hann var hinn skarpvitrasti. Þeir áttu þann tíma í málum Gudmundr Skevíng ok Eggert prestr Jónsson, ok hafdi hvorgi þeirra vel, ok Gudmundr sídr, sem fyrr segir, en Eggert prestr komst í mál af því, at Sigurdr Breidfjörd skáld seldi honum óheimilar jardir í makaskiptum, ok vid Eyjólf prest Gíslason, Ólafs sonar biskups, um tilkall hans til leigna af Stadarhóli, er Eggert prestr átti hlut í, en hafdi umbod yfir sumum.

CLXX. Kap. Framferdir í landi ok aldar sidr.

Margt þótti þá öfuglega fram fara í landi á ýmsum stödum, þó meiri væri þekkíngin en fyrri; olli þat mjök, at lítt var skipt sèr vída af sidferdinu, ok þótti yfirmönnum flestum, þeim er ædstir skyldu, sèr þat lítt skylt, ok heldr at gánga eptir smámunum, en kirkjuaga engan tjádi at nefna; höfdu þá nokkrir prestar fallit í hórdóma: Jón prestr Hallgrímsson Bachmann, fyrri at Hesti, ok misst prestskapar, en Ingjaldr, son Jóns prests Þorvardssonar á Breidabólstad í Vestrhópi, er þá var at Nesi í Adal-Reykjadal, var borinn vid slíkt, ok margt annat, ok flæktist hann frá sjálfr, ok lètst vilja fá annat kall, en fór sídan vestr at Stad á Reykjanesi til Fridriks prests, bródur síns, er þat kall hafdi fengit, ok var prófastr ordinn, ok þó ei meir en medallagi ágætr. Hinn þridi var Þorlákr at Presthólum, Hallgrímsson ok Sigrídar Þorláksdóttur prófasts Þórarinssonar. Mjök var mikit af slíku vída, ok mannspilltust margir af lausúngum ok sjálfrædisgirni, ok allskonar eigingirnd ok stadfestisleysi, þó þat yfirbragd væri á, at sidir væri fegri en fyrir mannsaldri hafdi verit, ok svo þótti, sem umskipt hefdi þá mikit um hin næstu 10 ár, um munadargirni, ok svo sjálfbyrgíngskap, er aldrei hafdi jafnmikill ádr verit med alþýdunni, helzt þeim, sem minnst háttar voru, ok svo med illgjördamönnum, því at enginn

þeirra feiladi sèr. Gjördist flestra manna hugr at halda sèr til med yfirlæti í klædum ok látbragdi, ok at því einu virdu flestir hvern mann, ok at kænsku í kaupum ok sölum, en fáir at kostum, ok fæstir at neinum gódum rádum, ok hugdu ei á annat en eigingirni ok sjálfbyrgíngskap blygdunarlausan ok undirgefnislausan, ok tók slíkt hverr eptir ödrum, en virdu at engu sannyrdi; var eigi undarlegt þó at ótíd gjördist undirgefni, því at henni var heldr fyrirmunat en fram haldit af þeim, er stjórna áttu, ok þó stundum væri áskilit, at hlýda skyldi yfirbodum, kom þat helzt fram vid þá, er ödrum skyldu stýra, ok í því sem lítils var vert, ok skorti eigi vandhæfni vid sýslumenn ok adra umsjármenn í Nordrlandi í slíkum hlutum, en þar var þó margt undirfólk baldnara ok sèrvitrara en vída annarstadar, lauslæti ok sèrplægni ok brall, helzt fyrir vestan Yxnadalsheidi; óskipan var á mörgu, þvíat árin voru gód, en umvöndun lítil; urdu þá sumir veraldlegir yfirmenn, er þó unntu eigi straumnum, leidir á at halda mönnum til sida, er þeir fengu engu vid komit nema med torveldum málarekstrum ok amtmanna samþykki þar á ofan, hversu lítid sem var, en þeir voru þar fyrir utan allmargir, er unntu aldarhætti sjálfir. Mannfólk var í flesta lagi, en þó fèkkst hvergi hjú nema med hinum mestu afarkostum; urdu þeir at fala þau ári fyrri, sem þau vildu hafa, ok sviku þau þó sum á hverri stundu allt til skildaga fram, ok svo á midjum vistartímum, ok vard ei at gjört; olli þat, at bændr hylmudu sjálfir lausamennsku, ok tóku húsmenn hvar sem stód, ok mislíkadi þat fæstum hinum hærri yfirmönnum, en allt giptist sem því kom vid, ok tók nýbýli eda jardarpart; voru ok margir eigi haldandi, höfdu börn eitt eda tvö eda fleiri í eptirdragi, en vildu enga starfsvinnu leggja á sik fyrir adra, sízt fjárgeymslu, þoldi ok ekkert hjú hálfkvedit ord húsbændum, ok þau sem fengust vildu hafa kvikfènad, eda sjálfsmennsku at nokkru; var þá fjarstædast því sem verit hafdi fyrir 20 árum: þá fèkk eigi nema hit gagnlegasta fólkit vistir, en nú fèkkst varla kerlíng eda ómagi, því at allt fèkk sjálfsmennsku er eigi giptist; allra sízt vildi nokkurr vistast med stórmenni, ok enn sízt ef nokkurr sidr var heimtr, því at hjá kotúngum var sjálfrædi mest, ok hægast at beita afarkostum ok ráda sèr, en þat eitt var stundat. Allar sveitir voru sudr ok nordr fylltar med hross, ok hvergi meira en í Borgarfirdi ok Skagafirdi, ok vard til hinnar mestu ánaudar ok beitarspillis ardpeníngi; vildi hvert hjú eiga hross: eitt, tvö, þrjú eda fjögr, ok hverr kotbóndi lagdi hug á hrossafjölda, en engan mátti rádum bera, hvort hagadi fè sínu ödrum til gagns eda ógagns. Gjördist á því torveldni mikil, er kvikfènadr jókst í landinu, en hross báru þó annan peníng ofrmagni, ok afrèttir

fengust ei nema med afarkostum ok uppurdar. En um þetta ok annan búnadarhag mátti enga reglu skipa, ok ei mundi hún dugat hafa, þó sett hefdi verit, med því fylgi er þá var á nytsamlegu lögmáli, eda þó amtmenn hefdi fram fylgt med eindæmi sínu, ok unnt engum ödrum valds med sèr, til adstodar sèr, ok haft sèr svo samhenda; enda var þann veg, at þó fleiri af þeim eda allir hèldi á einu í regluleysi um þessa hluti, þá var þat afkárt, at sitt stjórnaratferli hafdi nálega hverr amtmadr, ok reid þó helzt at um alla stjórn því er þeir vildu; lèt annarr þat ósæmanda, er ödrum þótti allvel fara, ok því var eigi kyn þó at þess midr gengi jöfnudrinn; var þeim, er nokkra sýslu höfdu á hendi, illa stætt fyrir nordan, en fyrir vestan var flest þolat þeim, ok sydra var umburdarlyndi mikit vid ósidamenn, en hvergi skar mikit úr, því þat var kallat móti löggjöfinni. Voru vída vestanlands einbrotnir sidir, ok fór þar sumstadar allvel fram, er svo var, þó urdu þar einstöku hlutir undarlega óskipulega, sem þat, er madr einn í Dölum hafdi skilit vid konu sína, fyrst med ósamlyndi, en sídan med hórdómi, svo þau voru dæmd skilin, ok voru nú gefin saman aptr af presti eptir mörg ár. Grímr amtmadr nyrdra vildi skilja hverjar sem einar persónur, er barn höfdu getid saman, ok var þat í móti kansellíbrèfi, er komit var, en sydra, næst stiptamtmanni Krieger, var því svo lítid sinnt þó menn hèldi frillur sínar, at einn hafdi haldit vid eina at konunni lifandi í margt ár, ok getid vid 4 eda 5 börn, ok var ekki at gjört. Margar konur vildu þá eigi missa eljur sínar af heimili, ok mörg var þá ill sambúd ok óhreinleg.

CLXXI. Kap. Frá nokkrum yfirmönnum.

Eigi var þat um Grím Jónsson amtmann, at hann hèldi med glæpum eda mælti fram med illgjördamönnum, þó at svo fèlli fyrir honum sem ödrum, sakir ofstækis aldarinnar, ok óhaglegs atferlis, er títt var ok á komit; hann lagdi þat ok til, at þeir, er honum þóttu at nokkru merkilegir, nyti af því. Á þann hátt studdi hann at því, ok svo vard, ásamt med tillögum Finns Magnússonar prófessors, at Jón Espólín fèkk í vidbótar-penínga 100 dali um ár, sakir árbóka hans ok annara ritlínga, ok hafdi hann nú notid þess á þridja ár, er hèr var komit. Þat gjördi hann enn, er merkilegt mátti verda ef vel rèdist, at hann lagdi til vid Jón bónda Sigurdarson á Böggvistödum, er þá var gamall ok ekkjumadr, sat at eignum konu sinnar ok var audugr mjök, at hann gæfi hluta fjár síns amtinu, ok skyldi þat koma til gagns mönnum í hardindum sídan. En ei má telja af hinum ædri mönnum þá, er sèrlega tók til at fylgjandi væri sidvendni, ok margri framkvæmd, veraldlegum,

adra en Bjarna Thorarensen jústizrád, voru ok sýslumenn nokkrir, er gjördu þat at er þeir máttu, at hepta stór-ósidu: Þórdr Bjarnarson kansellírád ok Björn Blöndal, Eyríkr Sverrisson í Mýra sýslu, ok Gunnlaugr Briem sæmilega, ok enn fleiri nokkrir. Bjarni ok Gunnlaugr prestr Oddsson konsistorial-assessor er sagt hafi beidzt í þann tíma at taka vid stjórn prentverksins, ok var enn ei komit svar, en ádr hafdi bókmentafèlags deildin í Reykjavík gefit kost á at taka þat at sèr, ok láta prenta allt yfirsýnarlaust.

CLXXII. Kap. Tídindi úr útlöndum, ok annat.

Þá var haldit fram fèlögum, ok komu sögur út í fornfrædafèlaginu, var eitt Haralds saga Sigurdarsonar ok sona hans, en hinar eldri konúngasögur voru komnar ádr; ámæltu þá nokkrir námsmenn, ok helzt Baldvin Einarsson frá Hraunum, yfirsetníngu Rafns, er þat fèlag hóf, á Knytlíngasögu, ok tók Rasmus Rask prófessor upp fyrir hann, en Finnr Magnússon, er þá var geheime-archivarius ok riddari, fylgdi þeim nokkut, ok vard af þessu hin mesta misklíd. — Embættismadr einn í ríki Danakonúngs ritadi hart á móti einvaldsstjórn, en þó honum væri gefnar sakir á því, ok þó miklu minni en fyrr hafdi verit venja, þá vildi þó konúngr gjarnan gjöra þegnum sínum ánægju, sem tídkadist í ödrum löndum, ok veita atgaungu umbodsmönnum hverrar þjódar úr ríki sínu, til at bera sik fram vid stjórnina, ok ei skyldu vandaefni lögtekin, fyr en slík atkvædi voru skodut; var þar Íslendíngum veitt hit sama vilyrdi sem ödrum, ok skyldu sízt kjósast til slíkra umbodsmanna eda fulltrúa konúngs embættamenn; en þó at þetta væri nú fyrst frumvarp eitt, ok eigi enn skipan algjör, ok þó at hinir vitrari menn þættist sjá, at ei mætti ödruvísi verda, edr traudlega, en at slík skipan gengi einhverju sinni fram, þá var mælt, at sumum embættamönnum fyndist lítt til þeirrar nýjúngar. Bjarni jústizrád var mjök á því, en margir gátu til at Íslendíngar mundu ekki verda vel sammála, ok trautt mundi þat til líkinda snúast, nema allsherjar samkomu yrdi á komit hèr á landi, sem alþíng hafdi verit. Þá var í þann tíma ófridr af uppreist Pólína móti Rússum, en svo mikil drepsótt gekk yfir Rússland, ok allan Austrveginn, ok vída um heim, at varla vard varit nema lítid eitt, med mörgum ok stórum vidburdum, ok svo brád, at margir dóu eptir fjórdu stund er hún tók þá, en sumir eptir fáa daga; svo var hún næm, at hún festist vid alla hárkynjada hluti eda línkynjada, ok jafnvel penínga, ok gekk hún þá mest yfir med Austrsænum, ok dó ærinn mannfjöldi, ok í hvern heimshluta var hún komin á þeim misserum, var því ætlat at enga þjód mundi undan bera; var herskipa-

vörn höfd fyrir Danmörku, sem vid vard komit, ok hvervetna skipadar hardar varúdarreglur, er qvarantaine-reglur eru kalladar; lèt ei Grímr amtmadr í Nordrlandi sitt eptir liggja um þat, ok voru tveir menn í Siglufirdi sóktir til saka, er fóru fram á hollenzka duggu, ok vídar urdu slík tilfelli í landi; voru kaupmenn mjök margir uggandi um sinn hag, er þeir fóru frá landi, ok vissu ei hvat reka mundi fyrir sèr er heim kæmi, eda kaupförum sínum, en þó dodnadi sú áhyggja brátt um sinn, fyrir þeim sem á Íslandi voru, ok ekki sá hennar mikil merki í framferdum manna. Þá var enn sem fyrri gott ár, ok heyskapr mikill ok gódr, helzt fyrir nordan Yxnadalsheidi, því sunnanáttir voru jafnan, var mjök vott sydra ok spilltust hey. Þat haust fèkk Þórdr í Svidholti Bjarnason, stúdent ok administrator Þykkvabæjar klaustrs, Gudlaugar, dóttur Ara læknis á Flugumýri ok Cecilíu Vigfúsdóttur, var hún gódlát mey ok gjörfuglig, ok var bod inni á Flugumýri, fámennt ok gódmennt, ok mjök margar urdu þá hjónavígslur ok bod, sem mest hafdi verit.

CLXXIII. Kap. Hvat at utan kom, ok frá Magnúsi Stephensen.

Bod kom nú frá kansellíi til stiptamtmanns ok biskups, at taka skyldu prentverkit af Magnúsi Stephensen konferenzrádi, ok bodit var honum at gjöra skil á allri rádsmennsku sinni; var sýnt af því, at ei var med öllu lokit ákærum til hans, þó hann hefdi unnit þat á at Erichsen vard fyrir fèsekt í hofs ok stadarrètti; hafdi Erichsen ok verit hvattr til framhalds fyrir hæstarètt, ok svo kom, at Sporon vard talsmadr hans, málafylgismadr mikill. En Magnús Stephensen ritadi þat til Nordrlands, at hann hefdi nú fengit þat hann hafdi lengi beidzt eptir, at láta frá sèr prentverkit, en þó hefdi stipamtmadr og biskup bedit sik at halda vid þat til vors. Á þessu lèk ord, ok töludu merkir menn, en ei vitum vèr þat víst, því at ei sáum vèr þat brèf; hitt er ljóst, at hann vann sídan sjálfr á vid stiptamtmann, at hann eptirlèt honum at halda því fyrir þridjúngi minna afgjald en adrir budu, ok leitadi því stadfestíngar, ok grunadi suma at þat mundi eptir látid, þar sem konúngur hafdi ödruvís bodit. Hann var ern madr, ok sá einn um allt í Videy, því frú Gudrún var mjök vanfær, en Ólafr vice-sekreteri, son þeirra, var búlaus; hann átti þá Mörtu, dóttur Stepháns amtmanns Stephensens, systur þeirrar er hann átti fyrri. Konferenzrád var mjök fyrir vid skipti á Leirá um haustid, eptir Jónas kansellírád, mág sinn, var þar ærit fè saman komit, þó Jónas hefdi gefit mörgum mikit, sumum þúsund, summum nokkur hundrud dali, þeim er hann rækti mest, en þat var virt, er eptir var, til þrjátíu ok þriggja þúsunda dala; voru kýr sem á

tveimr búum stórum, hross 200, ok höfdu þau vída gengit, ok saudfè þúsund; komu fyrir skuldabrèf konferenzráds til Jónasar uppá fimm þúsundir dala, ok er sagt því hafi nokkut verid midlat vid skiptin, ok fengi Stephán Skevíng nokkut umfram hlut í Leirá, ok bætt hafi verit vid frú Ragnheidi, systur hans; hafi konferenzrád látid vinnuhjú heimta kaup ríflega, ok hafdi rádsmadr med Jónasi, er þar hafdi verit nokkur ár, grædt svo mikit, at hann var vel búfær at kvikfè ok ödru, en þó bydi konferenzrád honum at heimta kaup fyrir hvert ár, tæki hann til tólf spesíur, en þá hafi honum bodnar verit sextán, ok færi þat fram; ok var þat óhaglegt dæmi, ef sönn er sú sögn, ok lagit til þess at kenna at setja afarkosti, er þá þurfti þó eigi. Svo hefir ok sagt verit, at ei væri skipt börnum Stepháns amtmanns, er bródir var frúr Ragnheidar, ok ákærdi þau sídan, ok væri ókljád; en vèr erum ennþá ófródir um þenna hlut. Þessi misseri ofanverd andadist Kristín Þórdardóttir, Árna sonar hins ríka á Arneidarstödum, kona Bjarnar prófasts Halldórssonar í Gardi, en hafdi fyrr átt Vigfús prest Bjarnarson; var hún módir Benedikts prests á Hólum, ok þótti verit hafa mikilsháttar kona.

CLXXIV. Kap. Torfalækjarmál.

Ólafr Íngimundarson bjó at Torfalæk í Húnavatnsþíngi, hann var skólagenginn, en hafdi aldrei vígzt, var ok lítill lærdómsmadr; hann hafdi átt ekkju Erlendar, er fyrrum hvarf frá Torfalæk, en var nú konulaus, ok heldr vid aldr; allra manna hafdi hann verit mjúkastr í lidum ok glímnastr, en orkulítill; nokkut var hann framgjarn ok óvæginn í ordum, ef honum líkadi ekki. Ástrídr hèt rádakona hans, er þá var, dóttir Halldórs prófasts Ámundasonar á Melstad; en svo vída var títt skeytíngarleysi ok frekja, ok eigi sízt í Húnavatnsþíngi, at med því marki var þessi kona ein fyrir sik. Þar bjó á sumu landinu sá madr er Ögmundr hèt, rádsvinnr madr kalladr, Ástrídr hèt ok kona hans, Ólafsdóttir frá Valadal; Björn hèt bródir hennar, Ólafsson, hórgetinn, en adrir brædr hennar voru í Skagafirdi. Björn var einn af Lángdælum, ok mannúdlegr í bragdi, sem þeir fleiri, en lítill vitmadr, ok heldr ósidvandr sem lagsmenn hans, var hann í styrkara lagi, hann hafdi látid konu sína eina, ok haldit vid fridlur, hèt ein Medonia, ok var þá í vændum at giptast Holtastada-Jóhanni, ok óskipulegt væri þar nokkut vid, en Björn hafdi nú athvarf at Torfalæk med systur sinni. Þat var mælt hann legdist á hugi vid Ástrídi Halldórsdóttur, ok vard hún þúngud, hugdu margir hann valda því, en Ólafr húsbóndi hennar kunni því illa, ok hafdi látid þat á sèr heyra, at hún hefdi stundum samrekkt sèr. Nú leggst hún á gólf at barnburdi, ok sat þá

Björn eittsinn hjá henni ok kvad henni til skemtunar, þat var í húsi Ólafs, kom Ólafr inn, ok lèt honum allt illa fara, settist nidr ok ámælti Birni mjök, segir hann forbert hafa Ástrídi á móti sèr, ok var þrámæltr á því. Þá kom Ástrídr kona Ögmundar inn, ok sá at Ólafr þreif til Bjarnar ok í hár honum, ok voru þá illordir bádir; Björn stjakadi honum af sèr. Var þá Ögmundr sóktr at skilja þá, hann var at slátri, sá hann at Ólafr fór þá halloka, ok skildi þá ok sefadi, ok settist sinn nidr í hvorjum stad, ok var þá gengit frá þeim. Sveinn einn 14 vetra, ok þó sagt væri greindr, var þar hinsvegar í badstofunni, hann heyrdi dýnk mikinn, ok litlu sídar kalladi Björn, ok kvad Ólafi meint ordit, komu menn þá inn, ok sáu at Ólafr var daudr, en Björn hlaupinn út; var Ólafr skodadr, ok var marit höfud hans á hnakkanum, ok meidsli á kinn, ok á honum sem kirkíngartak. Vildi Ástrídr Halldórsdóttir ekkert bera, kvadst ekkert sèd hafa þó hún væri þar í húsinu í rökkri, en hafa breidt upp yfir höfud sèr, ok hugsat um þjáníngu sína; kenndi hún barnit Ólafi, er hann var dáinn, en þat var af tekit at ljósmædr mættu spyrja at faderni; sókti fadir hennar hana, ok fór hún heim med hinni mestu þverúd, en Björn vildi ekkert medkenna þá prófat var, ok hafdist vid í ýmsum stödum, til þess er hann var settr til Einars prests á Hjaltabakka, Gudbrandssonar. Ari læknir var sóktr at skoda líkit ok gaf skýrslu, hún var send sudr til Jóns Þorsteinssonar landlæknis, en hann kvad hana svo óskýra at hann mætti ekkert af henni dæma. Átti Björn Blöndal sýslumadr vanda mikinn vid málit, er hvorki fengust skýr rök nè vitni, ok þótti þó líkara at ei hefdi verit rádit manndráp, en þó af völdum Bjarnar væri, ok ordit heldr í áflogum þeirra Ólafs. Þíngadi sýslumadr nokkur þíng um þat, ok dæmdi at lyktum fyrir þorrakomu, ok Birni stórhýdínguna auk málskostnadar. 1832.
Landsyfirrèttrinn vísadi þó málinu heim sídan, er amtmadr hafdi appellerat, ok þótti skorta eidsafleggíngu Ástrídar.

CLXXV. Kap. Um vetrinn ok annat.

Sumarit fyrir höfdu komit svo miklir silfrpeníngar í höndlun med kaupmönnum, at ei höfdu ádr flutzt jafnmiklir, ok var, er hèr var komit, allr kaupskapr betri en at undanförnu, en látin var spesía ok tekin sumstadar fyrir 3 dali vöruverds, sumstadar fyrir tvo dali og fjögur mörk, þó var hún eptir kúrsi lítid meira en tveir dalir í nefndarverdi. Þá var vetr einkar gódr til mids, ok öll tíd var hagfelld á sjó ok landi. Spurdist lát Kjerulfs læknis hins danska af Austrlandi, ok hafdi þó sked á hinu fyrra ári, var ok talit fráfall Hjörleifs Árnasonar, Hafnar-bródrs, sakir frábrigdis þeirra brædra; hann var þá

gamall; er þat merki um afl hans med sönnu, at hann bar á baki á túni 100 fadma þann stein, er vóg nær 9 vættum, ok hóf um seilíngu stafn á skipi, en annar madr óvalinn, ok þó afstyrmislaus, mátti ekki láta vatna; ok eptir því var annat; ei var hann sídr frækinn til glímu ok fimleiks, en afls, ok hafdi hlaupit hæd sína í lopt upp. Jón lifdi þá enn, ok var þeirra brædra mun sterkari. Eptir midjan vetr gjördi áköst, ok þadan af, en þó mátti hann aldrei hardan kalla.

CLXXVI. Kap. Frá námsmönnum.

Þann tíma komu bækr út úr bókmentafèlagi Íslendínga, ok frá sögufèlagi, Færeyínga saga ok enn fleiri, málsháttabók Gudmundar prófasts Jónssonar á Stadarstad, kvædabók Eggert Ólafssonar, ok bók sú er Þorgeir Gudmundarson ok Baldvin Einarsson skrádu, ok köllud var Ármann á alþíngi. Eitthvat var ok prentat sydra. Skírnir, eda tíðindi, komu hvert ár; voru þá margir námsmenn Íslendínga í bókmentafèlaginu, med mörgum höfdíngjum íslenzkum ok útlenzkum, ok innlendum í Danmörku. Árni stiptprófastr Helgason var forseti deildarinnar fyrir sunnan, en Þorgeir Gudmundarson í Kaupmannahöfn. Þeir voru af námsmönnum í fèlaginu Íslendíngar í Danmörku: Þorgeir ok Eggert Jónsson, bródir Jóns sýslumanns á Melum, ok miklu ýngri, en þó roskinn madr, hann skyldi vera læknir ok fèkk brátt læknis-embætti í Nordrlandi, því Hoffmann var frá, ok kom hann seinna út á Hofsós. Baldvin Einarsson, candidatus í lögum, ok Þórdr Jónasson frá Höfda hit sama. Baldvin hafdi fengit ávinníng ok álit í þrætu sinni vid Rask, ok tekit examen jafnframt, ok fengit bezta vitni í lögvísi, ok þótti þat mikit, hann hafdi ok skrád bæklíng um stètta eda standa samkomu þá, er í þann tíma var verit at rádast um, ok helzt fyrir Ísland, ok þótti vel ritinn; lagdi hann þat til, at engir fulltrúar yrdi í sambandi vid hina dönsku, ok alþíng tækist upp út hèr, ok því fylgdi Bjarni jú若stizrád ok fleiri sydra, ok margir fèllust á þat, ok sumir í Kaupmannahöfn, ok jafnvel allt kansellíit, nema í efa var um Stemann sjálfan, formanninn. Greifinn Holstein ok Jens Möller prófessor urdu því fylgjandi, ok marskálk Moltke, sá er fyrr var stiptamtmadr hèr, ok Finnr Magnússon, voru teknir til hlutdeildar í fulltrúa samkvæmi. Þessir voru enn adrir námsmenn í fèlaginu: Skúli Thorarensen, bródir Bjarna jú若stizráds, hann nam lækníngar ok vildi Sveinn Pálsson at hann fengi sína sýslu eptir sik, því hann sagdi af sèr; Brynjólfr Pètrsson prófasts frá Vídivöllum, hann stundadi lögvísi; Hallgrímr Bachmann, Jónsson prests Hallgrímssonar; Þorsteinn Helgason, er nefndr hefir verit; Jón Jónsson; Thómas Sæmundsson undan Eyjafjöllum; Hallgrímr, son Þórdar

kansellíráds; Hannes Árnason; Geir Bachmann, Jónsson prests Hallgrímssonar; Hannes, son Steingríms biskups; Gísli, son Ísleifs etazráds; Torfi Eggertsson; Oddgeir Stephensen, son Bjarnar sekretera; Brynjúlfr, son Boga Benediktssonar á Stadarfelli, ok enn fleiri, ok þótti sem námsmenn Íslendínga hefdi fengit þá frama mikinn ok álit. Lauritz hèt einn námsmadr, son Sigurdar í Geitareyjum, hann hafdi framazt vel, en hann andadist á þessum misserum. Þá komu margir af þeim út um vorit, ok var einn Ögmundr, son Sigurdar prests Ögmundarsonar, fylgdist med honum danskr madr, candidatus einn, er hafdi nokkurn styrk af konúngi til at fara híngat, ok var fáum líkr, hann hèt L. Kristján Müller, ok var ágætr at sidprýdi ok gudrækni, þótti honum undarlegr kristinndóms-lærdómr sydra, ok eigi gódr gudfrædis-andi koma út frá Bessastödum, enda kom þeim þar lítt hans álit, en vel líkadi honum til Bjarna jústizráds, ok þeim hvorjum til annars, um lærdóm, þó at nokkrum sunnan-lærendum væri lítt um álit Bjarna í kristinndómi. Illir þóttu Müller prestar þeir er drukku mikit, en Ögmundr fèkk hann í lagsmennsku til at heimsækja födur sinn, ok vard hann þar at kynni tvær nætr eda þrjár, ok var Sigurdr prestr drukkinn jafnan, en lèt þá allra manna verst; var ok Ögmundr óskapvarr í fleiru, ok lítt átti hann aptrkvæmt til Hafnar. Svo sagdi Müller í brèfi til eins manns hèr, at flesta vissi hann stúdenta hina íslenzku ókunnuga kristinndómi, en lèt þó á sèr heyra, at von mundi betri tídar, ok fór hann utan aptr um sumarit.

CLXXVII. Kap. Frá Vestanmönnum.

Þá kom út vestra Benedikt, son Boga á Stadarfelli, sá er kvæntr var í Kaupmannahöfn ok audugr, og Brynjólfr bródir hans; taldi hann Brynjólf á at láta af bóknámi, ok gánga í kauphöndlun, ok bundu þeir fèlag vid Pètr, son Jóns Kolbeinssonar í Stykkishólmi; sagdi Bogi svo, at hann hefdi fengit hverjum sona sinna þúsund spesíur, en hverri dóttur fimm hundrud; hann var þá at semja sýslumanna-sögur, ok sáttr var hann ordinn vid Thorlacius erfíngja, hafdi ordit midlunar mál; látinn var ok Gudmundr Skevíng af tilkalli vid hann um Stadarfell, ok sat hvorr þeirra at súnu; hafdi Gudmundr kaupfarir miklar, ok þrjár skútur í veidum, ok afladist svo mikit vestra um sumarit, at af þeim öllum fèkk hann 322 tunnur hákallalifrar. Hann hafdi gipt Þóru dóttur sína Magnúsi, bródur Þorkels í Haga ok Ásmundar, en Davíd sonr hans kvæntist þá aptr, ok fèkk dóttur Sigurdar í Geitareyjum, Katrínar. Ádr hafdi Fridrik prófastr Jónsson á Stad á Reykjanesi bedit Þóru til handa hreppstjóra einum, ok fengit heitord, ok er þat brást,

lèt Gudmundr úti vid hann, þó þykkti Fridrik prófastr þat jafnan; var í þenna tíma med prófasti Íngjaldr bródir hans, er prestr hafdi verit nordr í Nesi. Fridrik prófastr átti Valgerdi, dóttur Páls prests Hjálmarssonar ok Íngibjargar Bjarnadóttur prests Pètrssonar, bjó Íngibjörg þar nálægt, ok var þá kominn til hennar Árni Vídalín, Geirsson biskups, er átti Steinunni, adra dóttur hennar. Ólafr Pálsson Hjálmarssonar bjó í Midhúsum vid Reykhóla.

CLXXVIII. Kap. Frá höfdíngjum.

Mjök vel fèll á med stiptamtmanni Krieger ok Magnúsi konferenzrádi, ok sást med ödru á því, er hann lènti honum prentverkit med hinum beztu kostum, ok vænti konferenzrád at fá samþykki um þat; en midr var med stiptamtmanni ok Bjarna jústizrádi, þótti Bjarna hann heldr lèttlátur vid óverknadi, ok var þat satt, því at helgidagsbrotum eyddi hann med öllu, ok svo var enn fleira; en þat var ein höfud-undirstada til ósida ok þverúdar, at flestir voru ordnir trúræknislitlir. Bjarni Thorarensen lèt þat sumar rydja Vatnahjalla ok Eyfirdínga veg. — þeir ætludu bádir at rída nordr, stiptamtmadr ok hann, ok settist stiptamtmadr aptr, því hestar fáir fengust færir um vorit, en Bjarni reid allt í Eyjafjörd. Þá kom út um sumarit kammerjúnkæri Þorkell Hoppe, bródir stiptamtmanns er fyrri var; hann var hár madr, grannlegr, álitlegr at sjá ok gódlátlegr, átti hann at búa sik undir at standa fyrir íslenzkum málum í kammeri, í stad Knuths greifa, er fengit hafdi embætti annarstadar; fór hann um land at kynna sèr lenzku, fyrst vestr, ok sídan nordr, ok hafdi ærit tillag úr jardabókarsjódi; var þat ætlad til 3000 dala; hann var mjök lèttlátr, mjúkr ok gjörhugull um hvat eina er fyrir hann bar, ætladi hann at vera sydra um vetrinn eptir, ok fara annat sumar um land at vestan, ok seinast um Austfirdi, ádr hann færi utan. Grímr amtmadr fór fram tilkalli at upphækkadri jardatíund eptir bók Skúla, ok var því andæpt af sumum mönnum, svo at fyrir kom í Danmörku; þótti mönnum þá sumt þat merkjast, er vísadi til, at eigi mundi hans ætlan fram gánga. Sókti hann nú hvat eptir annat um lausn hèdan, ok embætti í Danmörku, ok bar mjök fyrir at eigi mætti manna hèr börn sín, med ödru. Þá kom út læknir til Vestrlands, Jón Sigurdr Ögmundsen, son Sigurdar Ögmundarsonar faktors á Eskifirdi ok Málmfrídar Jónsdóttur sýslumanns, Sveinssonar lögmanns, Sölvasonar.

CLXXIX. Kap. Annat er vid bar um sumarit.

Á þessu vori brugdu nokkrir menn búi, en mörgum lá nærri, fyrir

því at hvergi fengust hjú, þó gáfu þeir ei betri kosti en adrir, er brugdu, því at halda vildu þeir peníngi sínum; var vor kalt ok sídgróit, ok ei mikill grasvöxtr á túnum eda þurengi, ok á votengi gódr, ok vard hin bezta nýtíng, ok ár gott var at spyrja um allt land med þurvidrum, en allstadar voru hin sömu vandrædi med hjúaleysi ok lausíngjafjölda, ok hrossamergd. Þá dó í Apríli Benjamín prestr á Höfdaströnd Jónsson, í húsvitjan, hann var hátt á hinum áttunda tugi, ok hafdi eigi þótt klerkr sèrlegr, en verit gæfr ok gódlátr, ok hinn gildlegasti af sèr; átti hann þat eitt barna, er lítt er at telja; fèkk Páll prestr Erlendsson, Hjálmarssonar, kapellán hans, kallit. Ingjaldr prestr hinn gamli í Múla nordr dó einnig, á tíunda tugi, ok hafdi lengi verit embættislaus, hann var födurbródir Ebenezers sýslumanns ok systkina hans. Þat spurdist þá, at 14 menn týndust á Sólheimasandi, en 4 bátar á Sudrnesjum. Dó ok Sesselja, er átt hafdi Teitr prestr Jónsson, ok kona Odds Hjaltalíns læknis, hún var dönsk. Þat spurdist med skipum út híngat, at andadr var Ólafr Ólafsson Íslendíngr hinn gamli, prófessor ok Vasareglu riddari, ok kona Frydensbergs, er fyrr var landfógeti, hún var tengdamódir Finns Magnússonar. Eggert prófastr Gudmundarson í Reykholti andadist þá einnig, af steinsótt, ok mannskadar urdu á sjó á Ísafirdi ok Ströndum. Þat spurdist til sóttarinnar, at hún var komin í Holsetuland, ok þó vægri en fyrri, ok gekk um England, Skotland, Írland ok Frakkland allákaflega. Vestra dó Ragnheidr Bogadóttir hins gamla úr Hrappsey, kona Bjarnar Gottskálkssonar, ok týndist hákallaskip med 8 mönnum, er átti Jens Jakob kaupmadr, son Boga Benediktssonar á Stadarfelli, þar var einn á Hilarius, son Eyjólfs prests Kolbeinssonar, bródur Jóns í Stykkishólmi, hafdi prestr sá ord gott, ok var þó mótlætismadr. Ari prestr Skordal í Adalvík dó einnig. Í Julio andadist frú Gudrún Vigfúsdóttir, kona Magnúsar konferenzráds í Videy, ok fengust margir til at yrkja henni eptirmæli. Þat sumar var höndlun allgód, ok fluttust peníngar miklir — en í þurkum þeim er voru urdu bæjabrennur af vangá fyrir nordan ok austan, brann á þremr bæjum í Eyjafjardar sýslu til skada ok fèmissu, en á Þíngmúla í Skriddal badstofa ok gaung, ok fengu tveir menn bana; brann ok Hafrafell, er fólk var eigi vid, ok mikit af túni. Sá madr bjó í Stokkhólma í Skagafirdi er Árni hèt, Sigurdarson, hagr madr ok ötull, hann hóf fèlag til þess at leita steinkola í Jökulsárgili, ok Nýjabæjarfjalli, ok fèkk marga til, en þó þeir þættist finna vitneskju, skorti verkfæri, vildi hann þó fram halda ok leitadi adstodar amtmanns til at fá styrk af konúngi. Þá voru veitt prestaköll, fèkk Jón Þórarinsson prests Jónssonar, bródurson Benedikts Gröndals ok vel framadr í Kaupmanna-

höfn, Audkúlu, ok efldu Svíndælir hann til sudrfarar ok vígslu, en er hann kom þar hafnadi hann því, ok fór austr; en Stepháni presti Þorsteinssyni á Völlum var veitt Reykholt. Þá voru auglýstar tilskipanir um þat af hinum fyrri, er gildti á Íslandi, ok enn fleira. Mjök sókti í þann tíma Grímr amtmadr um embætti í Danmörku. Thómas Sæmundsson candidatus undan Eyjafjöllum hafdi gefit út skrá um skólabót, ok þótti allmjök úr skera. Þat sumar urdu sýslumenn kammerrád, Páll Melsted ok Tvede, hann var kammer-assessor ádr, sýslumenn í Múla sýslu, ok Ólafr Finsen son Hannesar biskups í Gullbríngu sýslu. Thómas Sæmundsson candidatus hóf þá ferd sína út í lönd, en andadist annarr íslenzkr, ok kom inn hèr til lands: Lauritz, son Sigurdar í Geitareyjum, hinn mesti námsmadr, sem ádr var getid. Þann vetr öndverdan tók Þórdr Bjarnason í Svidholti hálfvisnan ok málleysi, en eigi spurdist med póstskipi hvat vard um mál Magnúsar Stephensens konferenzráds, því þat var ei tekit fyrir í hæstarètti fyrr en þat var lagt út heiman.

CLXXX. Kap. Lyktir.

Nú vildi sá, er flest hefir tínt saman af þessu til undirlags árbóka, gjöra lyktir á sínu máli, ok er því eigi þessu haldit fram lengr; taldi hann til þess þrjár röksemdir helztar: sú er hin fyrsta, at öllum frásögnum verdr at ljúka í einhverjum stad, ok er þá líkast at ljúka þeim þegar sá er skrásetr er svo frá sýslunum kominn ok vidskiptum vid menn, at fátt getr med rökum upp spurt, eda nidrskipat tilburdum. Sú er önnur, at þar er líkast at ljúka máli sínu, er madr er svo aldri farinn ok heilsu, at aldrei er örvænt nær daudi eda sjúkleikr eda sjónarbrestr yfirstígr hann. En sú er hin þridja, at fyrir utan þat, er frásagnir verdr því vandara at semja hverjum fyrir sik, sem nær er því er yfir stendr, ok færra gjörkunnugt, þá verdr þat allra vandast þegar fjölbreytni eykst jafnan á öllum hlutum, ok von er stórra tídinda ok tilburda, meir en fyrri, ok er þá eigi hægt at byrja á miklu efni ok margbrotnu fyrir þann, sem aldrei verdr audit at sjá þar lyktir á. En þó at enginn fái lengr frá tídindum sagt, en honum endist til sjálfum æfi eda orka, þá má þó geta þess til, at sá aldr, er hefst eptir þat er hèr er talit, muni engu frásagnaminni verda en sá, er lidinn er, heldr miklu tídindaríkari, ok miklu fleiri þeir er þau munu á band festa en hèrtil hefir verit; ok lyktum vèr mál þetta fyrir þær sakir allar, er hèr eru taldar.

REGISTR.

A.

Abel, sýslumaðr, 118, 124, 137, 164.
Agnes, sakakona, 161, 162, 165, 169.
Alexander, Rússakeisari, 73, 74.
— Jones, enskr kapteinn, 29—42.
Álfheiðr Einarsd. (prófasts) Hálfdánars., 14, 128.
— Jónsd. (prests í Möðrufelli) Jónss., 129, 144.
Ámundi, smiðr, 73.
Andreas Mitchell, enskr kaupmaðr, 18—20, 46.
Anna Sigríðr Stephánsd. (amtmanns) þórarinss., frú, 52, 60, 84, 129.
— Stephánsd., frá Presthólum, 23.
— Stephánsd. (prests) Ólafss., 98, 120.
Annika, grænlenzk kona, 56.
Ari Aras. (prests) þorleifss., læknir, 2, 23, 95, 150, 155, 183, 185.
— Guðlaugss. (prófasts) þorgeirss., prestr, 45, 49.
— Jónss. Aras., bóndi í Njarðvík, 15, 60, 76, 104.
— Skordal, prestr í Aðalvík, 189.
Arngrímr Jónss. Jónss., lögsagnari, 143.
Árni, bóndi í Skaptafells sýslu, 139, 140.
— Eyríkss., sakamaðr, 149.
— Eyríkss. Jónss., bóndi, 95.
— Geirss. (biskups) Jónss., Vídalín, 141, 142, 188.
— Halldórss., á Ásum, 115.
— Halldórss., prestr í Stærra-Árskógi, 83, 84, 133.
— Hallgrímss. Sigurðars., frá Sigluvík, 8.
— Helgas. (prests) Einarss., stiftprófastr, 45, 47, 61, 66, 81, 90, 119, 124, 127, 136, 141, 142, 146, 148, 149, 151, 152, 167, 186.
Árni Illhugas. (prests) Halldórss., prestr at Hofi, 154.
— Jónss., bóndi, 70.
— Jónss., kallaðr Reynistaðar-mágr, kaupmaðr, 30, 33, 42, 45, 125, 160.
— Jónss., sakamaðr, 152.
— Ketilss., lótsmaðr, 16, 21.
— Magnúss., bóndi í Halakoti, 104.
— Magnúss. Jónss., assessor, 126, 175,
— Sigurðarson, bóndi á Stokkhólma, 189.
— Sigurðars. (prests) Jónss., prófastr at Breiðabólstað, 1, 96, 112.
— Sigurðars. (landþíngsskrifara) Sigurðars., sekreteri, 66, 76.
— Skaptas. Jósepss., prestr, 53.
— Snorras. (prests) Bjarnars., prests at Felli, 11, 73.
— þórarinss. (prests) Jónss., biskup á Hólum, 7, 50, 76, 103, 117, 163, 174.
— þórðars. Árnas., ríki, 23.
— þóroddss., formaðr, 149.
— þorsteinss., prófastr at Kirkjubæ, 105, 131, 168.
— þorsteinss. Benediktss., í Bólstaðarhlíð, 4.
— þorsteinss. (bónda) Runólfss., Thorstensen, sýslumaðr, 174.
Arnljótr Árnas., hreppstjóri á Gunnsteinstöðum, 143, 145, 169.
Arnórr Árnas. (biskups) þórarinss., prestr, 103.
— Jónss. Arnórss., sýslumaðr, 7.

Arnórr Jónss. (prests) Hanness., prófastr, 14, 47, 96, 120, 149.
Aschlund, lieutenant, 98, 99.
Ásgeirr Jónss., prófastr í Ísafirði, 131.
Ásgrímr Pálss. (í Gufunesi) Jónss., prestr, 1.
— Vigfúss. (frá Eyri) Helgas., prestr til Hellna, 7, 69, 76, 148, 170.
Ásmundr Gunnlaugss. (prests) Magnúss., prestr, 116, 149, 187.
Ástríðr Bjarnad. (sýslumanns) Halldórssonar, 47.
— Halldórsd. (prófasts) Ámundas., 184, 185.
— Ólafsd., á Torfalæk, 184, 185.
Auðunn, ráðsmaðr í Viðey, 19.
— Jónss. (prests) Auðunnars., prestr í Blöndudalshólum, 7.
— Jónss. (prests) Hanness., prestr til Stóruvalla, 96.
Austmann, sjá Jón Austmann.

B.

Bachmann, sjá Geir Jónss., Hallgrímr Jónss., Jón Hallgrímss. og Kristín Hallgrímsd. Bachmann.
Baden, sjá Þorkell Baden.
Baldvin Einarss. (á Hraunum) Guðmundars., cand. juris, 156, 182, 186.
Balle, biskup á Sjálandi, 93.
Banks, sjá Jóseph Banks.
Barth, sjá Georg Daníel, Gísli Kristján og Jakob Espólín Barth.
Bech, sjá Vorm Símonars. Bech.
Benedikt, á Ey á Skagaströnd, 77.
— skáld, 139, 140.
— Árnas., prófastr í Hjarðarholti, 111, 124, 154.
— Bogas. (í Hrappsey) Benediktss., at Stadarfelli, 8, 14, 70, 112, 142.
— Bogas. (á Staðarfelli) Benediktss., kaupmaðr, 112, 113, 147, 187.
— Guðmundarson (sýslumanns) Bjarnas., Skevíng, prestr, 112.
— Halldórsson. (klaustrhaldara) Bjarnas., Vídalín, 12, 123, 157.
— Hanness. (prests) Bjarnarsonar, prestr, 90.
Benedikt Íngimundars. (prests), prestr at Stað í Grindavík, 142.
— Jónass. (prófasts) Benediktss., prestr, 61.
— Jónss. (í Brokey) Pètrssonar, í Hrappsey, 142.
— Jónss. (prests) Þórarinss., Gröndal, assessor, 29, 33, 45, 50, 52, 84, 90, 96, 154, 189.
— Magnúss., prestr at Mosfelli, 105.
— Pálss., prestr at Stað á Reykjanesi, 70.
— Vigfúss. (prests) Bjarnars., prófastr, 23, 163, 184.
Benjamin Jónss., prestr, 13, 189.
Bergmann, sjá Helgi Ólafsson, Magnús Ólafss. og Þorkell Bergmann.
Bergr, dannebrogsmaðr, 163.
— prestr at Prestbakka, 64.
— Benediktss., settr sýslumaðr, 88.
— Magnúss., prófastr at Stafafelli, 142.
Bergþór Jónss., þjófr úr Vestmannaeyjum, 114.
Bjarnhèðinn Guðmundars., prestr í Vestmannaeyjum, 97, 124.
Bjarni, kallaðr Hnausa-Bjarni, 89, 93.
— oeconomus í Sviðholti, 163.
— þjófr í Húnavatnsþíngi, 169.
— Arngrímss. (prests) Jónss., prestr at Melum, 84, 97, 121, 122.
— Benediktss. (lögmanns) Þorsteinss., 99.
— Bjarnas., morðíngi, 2, 3, 22.
— Bogason, 148.
— Eggertss. (prests) Bjarnas., prestr, 163.
— Eyríkss. (í Holti) Jónss., á Geirlandi, 64.
— Friðrikss. (prests) Þórarinss. 175.
— Gíslason, þjófr, 145.
— Halldórss. (prests) Árnas., sýslumaðr, 111.
— Halldórss. (biskups) Brynjólfssonar, Thorlacius, kaupmaðr, 90.
— Jónsson, þjófr, 156.
— Jónss., meistari, rektor í Skálholti, 143.

Bjarni Jónss. Gíslas., prestr at Mælifelli, 13, 35, 38, 41, 137.
— Jónss. (frá Grjótnesi) Jónss., prófastr, 47.
— Nikuláss., sýslumaðr, 125.
— Páls. (prests) Bjarnas., landlæknir, 96, 163.
— Páls. (prests) Bjarnas., prestr at Felli, 97, 116.
— Pètrss., prestr til Útskála, 49.
— Pètrss. (á Kálfaströnd) Bjarnasonar, prestr at Melstað, 97, 188.
— Sigurðars. (bónda), Sivertsen, kaupmaðr, 16, 20, 22, 25, 39, 56, 59, 66, 73, 104, 142, 148, 174.
— Steindórss., í þórormstúngu, 116.
— Vigfúss. (sýslumanns) þórarinss., Thorarensen, amtmaðr, 52, 64, 66, 75, 76, 90, 96, 108, 111, 113, 116, 118, 129, 132, 134, 137, 140, 153, 163, 168, 170, 175, 176, 179, 182, 186—188.
— þórðars., bóndi á Barðaströnd, 128.
— þorsteinss. (bónda) Steingrímss., amtmaðr, 3, 79, 95, 118, 124, 134, 136, 141, 142, 150, 153, 165, 168, 170, 171.
Bjartmarr Hnausa-Bjarnas. þjófr, 89, 93.
Björg Halldórsd. (umboðshaldara) Bjarnasonar, 8, 107, 112, 157.
— Pètrsd. (sýslumanns) þorsteinss., 105, 131.
Björn Árnas., bóndi, 178.
— Arnórsson (prests) Árnas., prestr, 103.
— Auðunars. (prests) Jónss., Blöndal, sýslumaðr, 7, 117, 122, 130, 143, 145, 169, 176, 178, 182, 185.
— Benediktsson (prests) Hannessonar, prestr at Hítardal, 160, 165.
— Gottskálksson, í Hrappsey, 113, 150, 189.
— Guðmundars., bónði á Auðólfsstöðum, 29.
— Gunnlaugss. (smiðs), yfirkennari, 71, 126.
— Halldórss., prestr, í Garði, 83, 84, 133, 184.
Björn Jónss., frá Lundi, hreppstjóri, 88, 132, 156, 176, 177.
— Jónss. (í Bólstaðarhlíð) Árnasonar, prestr í Bólstaðarhlíð, 4, 38, 67, 90, 103, 147, 154, 175, 178.
— Jónss. (prófasts) Pètrss., prestr, 175.
— Magnúss. Bjarnars., prófastr, 23, 117, 131, 163.
— Ólafss., sakamaðr í Húnavatns sýslu, 184, 185.
— Ólafss. (hreppstjóra) Guðmundars., Ólsen, umboðshaldari, 9, 11, 14, 26, 29, 34, 67, 77, 79, 81—83, 100, 107, 113, 115, 118, 122, 162, 169.
— Ólafss. (stiptamtmanns) Stephánss., Stephensen, sekreteri, 47, 62, 178, 187.
— Pálsson, 23.
— Páls. (prests) þorlákss., prófastr at Setbergi, 92, 165.
— Sigurðars., prestr í Hítarnesi, 123.
— Snorras. (prests) Bjarnars., prestr, 71, 117.
— Vigfúss. (prests) Bjarnars., prestr, 23, 82, 84, 131, 172.
— þorgrímss., prófastr at Setbergi, 33, 59, 72, 92, 95, 148, 165.
— þorlákss. (í Skriðu) Hallgrímssonar, 159.
— þorsteinss. (prests at Hofi), prestr at Staðarbakka, 7.
— þorsteinss. (prests at Tjörn), Bjarnarsonar, 7.
— þorvaldsson (prófasts) Böðvarss., prestr, 171.
Blander, sjá Gottskálk Gottskálksson Blander.
Blöndal, sjá Björn Auðunars. Blöndal.
Bóas Sigurðars. (smiðs) Oddss., prestr í Grímsey, 6.
Bogi Benediktss. (á Staðarfelli), Bogas., 70, 112, 113, 116, 132, 134, 142, 147, 160, 163, 165, 167, 168, 172, 187, 189.
— Benediktss. (í Hrappsey), Jónss., í Hrappsey, 142, 189.

Bonnesen, sjá Ísak Jakob Bonnesen.
Bóthildr Guðbrandsd., 112.
Breiðfjörð, sjá Sigurðr Eyríkss. Breiðfjörð.
Briem, sjá Gunnlaugr Guðbrandss. Briem.
Bright, enskr ferðamaðr, 47.
Brynjólfr Árnas., prestr, 136.
— Bjarnas. (prests) Jónss., prestr at Miklaholti, 38, 137.
— Bogas. (á Staðarfelli) Benediktss., kaupmaðr, 112, 187.
— Gíslas. (prests) Sigurðars., prófastr í Heydölum, 95, 126, 156.
— Halldórss. (prests) Eyríkss., á Sandfelli, 126.
— Ólafss., prestr at Stöð, 96.
— Ólafss. (prests) Gíslas., prestr at Hálsi, 12.
— Pètrss. Brynjólfss. (prests), læknir, 12.
— Pètrss. (prófasts) Pètrss., í Kaupmannahöfn, 186.
— Sigurðars. (landþingsskrifara) Sigurðars., prestr at Útskálum, 61.
— Sigurðars. Sigurðars. (lögmanns), sýslumaðr í Hjálmholti, 92.
Böðvarr Högnas., 49.
— þorvaldss. (prófasts) Böðvarss., prófastr, 50, 126, 134.
Börge Thorlacius, prófessor, 3.

C.

Castenskjold, stiptamtmaðr, 51, 52, 56—59, 64—66, 68, 69, 72, 75, 76, 79, 86—89, 100, 114.
Clausen, kaupmaðr, 86.
— læknir, 94.

D.

Dagr, dáti, 27, 33, 34, 41, 44.
— Hákonars. (þjófs), 156.
Davíð Guðmundars. (sýslumanns) Bjarnasonar, Skevíng, 112, 168, 187.
— Hansson (klaustrhaldara) Láruss., Skevíng, sýslumaðr, 84, 142.
— Jónss. (á Mýri) Jónss., kallaðr Mála-Davíð, 64.
Didrik Hölter, kaupmaðr, 1.
Dómhildr Eyríksd. þorsteinss. (prests), 4.

E.

Ebenezer Henderson, enskr prestr, 74, 81, 104, 112, 145—147.
— þorsteinss. (prests) Jónss., sýslumaðr, 7, 55, 58, 108, 139, 160, 189.
Effersöe, sjá Otti Guðmundars. Effersöe.
Eggert Bjarnas. (landlæknis) Pálss., prestr til Stórnvalla, 96, 163.
— Eyríkss. Eggertss., prestr í Glaumbæ, 36, 37, 57, 68, 73, 113.
— Guðmundars. (tuktshús-ráðsmanns) Vigfúss., prófastr í Reykholti, 22, 27, 71, 116, 174, 189.
— Jónss. (frá Melum), læknir, 186.
— Jónss., prestr, 179.
— Ólafss., bóndi í Hergilsey, 116.
— Ólafss. Gunnlaugss., vicelögmaðr, 53, 81, 186.
— Rafnss. (prests) Jónss., 100, 107, 112, 113, 118.
— Sæmundars. (prests) Hrólfssonar, prestr, 70.
Egill Jónss., prestr at Staðarbakka, 143.
— Sveinbjarnars., bóndi í Njarðvík, 15, 76.
Einar, í Kalmanstúngu, 36.
— í Rauðseyjum, 177.
— kallaðr Dúkr, 46, 61.
— Árnas., prestr at Sauðanesi, 129.
— Ásmundars., Hjaltested, faktor, 9.
— Bjarnars. (prófasts) Magnúss., prestr at þíngmúla, 97, 117.
— Gíslas., frá Ási, 20.
— Guðbrandsson (prests) Sigurðars., prestr at Hjaltabakka, 78, 90, 100, 185.
— Guðmundars., á Hraunum, 156.
— Guðmundarson, doktor, 147.
— Hafliðas. (prests) Bergsveinss., 45.
— Hallgrimsson (prests) Thorlacius, prestr at Saurbæ, 104, 128.
— Hjaltas, prestr til þóroddsstaðar, 97.
— Jónss., hreppstjóri í Kollafjarðarnesi, 88, 148.
— Jónss., prestr at Desjarmýri, 50.

Einar Magnúss. Bjarnars., sýslumaðr í Stranda sýslu, 112.
— Pálss. Gunnarss. (prests), 26.
— Pálss. (prests) þorlákss., prestr at Reynivöllum, 97, 124, 170.
— Sveinss., bóndi á Sviðnum, 92.
— Sæmundars. (prests) Einarss., prófastr, 125, 165.
— Tómass. (prests) Skúlas., prestr, 14, 106, 129, 144, 171.
— þorsteinss., biskup á Hólum, 23.
— þorsteinss. (í þykkvabæ) Magnúss., sýslumaðr, 54.
Elín Kristín Erlendsd. (prests) Vigfúss., 93.
— Magnúsd. (prests) Jónss, 163.
— Stephánsd. (amtmanns) Ólafss., Stephensen, frú, 1, 113, 178.
— Stephánsd. (prests) Ólafss., 47.
— Vigfúsd. (prests) Bjarnars., 23.
Elinborg Pètrsd. (prófasts) Pètrss., 165.
Elizabeth, kona Jóns prests á Rafnseyri, 55.
— Guðmundard. (sýslumanns) Pètrss., 131.
Elling Hansson, skipstjóri, 147.
Engilbert Jónss., prestr at Lundi, 77, 115.
Erichsen, sjá Loðvík og Vigfús Árnas. Erichsen.
Erlendr, bóndi á Torfalæk, 184.
— Guðmundars., bóndi á Holtastöðum, 115, 149.
— Hanness., prestr, 6, 55, 70.
— Helgas., sakamaðr, 118.
— Hjálmarsson (lögrèttumanns) Erlendss., klaustrhaldari, 128, 139, 146, 189.
— Jónss., prófastr at Hrafnagili, 7.
— Ólafss. Jónss., sýslumaðr, 67.
— Vigfússon (í Hjörtsey) Sigurðars., prestr, 57, 93.
Espólín, sjá Hákon Jónss. og Jón Jónss. Espólín.
Evert Hanss. (sýslumanns), Wium, 97.
Eyjólfr Gíslas. (prests) Ólafss. (biskups), prestr, 179.
— Guðmundars. (tukthús-ráðsmanns) Vigfúss., stríðsráð, 95.
Eyjólfr Jónass. (frá Gili) Jónss., 157, 159, 169.
— Kolbeinss., prestr at Eyri við Skutulsfjörð, 124, 189.
— Sigurðars., prestr á Brúarlandi, 13.
Eyríkr, prestr at Útskálum, 49.
— Bjarnas., prestr, 13, 35, 41, 63, 167.
— Bjarnas. (á Geirlandi) Eyríkss., 64.
— Guðmundarson (prests) Eyríkss., prestr, 4.
— Guðmundars. (prests), Hoff, prentari, 46.
— Jónss. Sighvatss., í Holti, 64.
— Ólafss. (prófasts) Einarss., prestr, 126.
— Sverriss. (bónda) Eyríkss., sýslumaðr, 64, 136, 163, 182.
— Vigfúss. (prófasts) Jónss., prófastr, 22, 57.
— þorsteinsson (prests) Gunnlaugss., (prestr í Saurbæ), 4.

F.

Faber, kaupmaðr, 22.
Ferdinand, arfaprinz til Danmerkr, 168.
Finnr Arnórss. (sýslumanns) Jónss., 7.
— Jónss. (prófasts) Halldórss., biskup í Skálholti, 70.
— Jónss. (biskups) Teitss., sýslumaðr, 2, 7, 12, 13.
— Magnúss. (lögmanns) Ólafss., prófessor, 33, 59, 67, 75, 86, 95, 121, 127, 142, 147, 166, 181, 182, 186, 189.
Finsen, sjá Jón Hanness. og Ólafr Hanness. Finsen.
Fjeldsteð, sjá Vigfús og þorkell Jónss. Fjeldsteð.
Friðfinnr Hallgrímss. Kjærnesteð, 132.
Friðrik 5ti, konúngr í Danmörku, 74.
— 6ti, konúngr í Danmörku, 11, 25, 52, 56, 97.
— arfaprinz, 4, 74.
— undirmaðr á Akureyri, 52.
— Guðmundars. (prests) Guðmundars. prestr at Ásum, 137.

Friðrik Jónss. (prests) þorvarðss., prófastr, 179, 187, 188.
— Kristján Holm, faktor, 113.
— Lynge, kaupmaðr, 63, 67, 68.
— Sigurðars. Ólafss., morðíngi, 161, 162, 165, 169.
— Trampe, greifi, stiptamtmaðr, 1, 11, 12, 18, 25—30, 39—42, 44, 45.
— þórarinsson, (sýslumanns) Jónss., prestr, 93, 113, 175.
Frísak, sjá Hans Frísak.
Frydensberg, sjá Rasmus Frydensberg.

G.

Gamalíel þorleifss., prestr at Myrká, 57, 73, 115.
Geirr Jónss. (prests) Hallgrímss, Bachmann, prestr, 187.
— Jónss. (prófasts) Jónssonar, Vídalín, biskup, 4, 28, 63, 75, 76, 82, 97, 104, 108, 116, 136, 140, 141, 146, 158, 160, 188.
Georg Daniel Barth, Ingenieurlieutenant, 147.
— Mackenzie, enskr barón, 47.
Gestr þorlákss., prestr á Kjalarnesi, 129.
Gilpín, enskr kapteinn, 17, 18, 19, 21.
Gísli, í Sveinatúngu, 64.
— dáti, 27.
— Auðunars. (prestr) Jónsson, prestr til Húsavíkr, 117.
— Brynjólfss. (prófasts) Gíslas., doktor, prestr, 95, 126, 134, 136, 144, 149, 156, 160, 173, 179.
— Evertss. Hanss. (sýslumanns), Wíum, prestr, 97, 157.
— Gíslas., prestr í Vestrhópshólum, 84, 100, 111, 137.
— Guðmundars., dáti, 19, 27, 43, 99.
— Guðmundarson (tukthús-ráðsmanns) Vigfúss., prestr, 66, 67, 97, 126.
— Gunnlaugsson (prests) Snorrasonar, prestr, 55, 70.
— Ísleifsson (assessors) Einarssonar 187.
— Jónss., klaustrhaldari, 14
— Jónss. (prests) Bjarnas., 12.
Gísli Jónss. (sýslumanns) Jakobss., prestr í Noregi, 147.
— Jónss. Ólafss. (brita), á Breiðumýri, 106.
— Jónss. (biskups) Teitss., conrektor, 1, 4—6, 12, 13, 46, 96, 163.
— Kristján Barth, 147.
— Magnúss. (prests) Árnas., 106.
— Magnúss. (prests) Einarss., prestr at Tjörn, 7.
— Magnúss. (sýslumanns) Gíslasonar, prestr, 47.
— Magnúss. (prests) Markúss., biskup á Hólum, 47, 111.
— Ólafss. (biskups) Gíslas., prestr, 49, 78, 108, 116, 119, 179.
— Sigrborgarson, dáti, 27.
— Sigurðars. (prests) Sveinss., prestr í Heydölum, 126.
— Símonarson (frá Málmey), kaupmaðr, 22, 46, 59, 69, 73, 74.
— þórarinss. (sýslumanns) Jónss., prófastr í Odda, 11, 57, 72, 83, 90, 119.
— þórðars. (í Teigi) Brynjólfss., Thorlacius, rektor, 7.
Gottskálk Gottskálkss. Blander, hreppstjóri, 155.
— Nikolásson, biskup á Hólum, 97.
Gottsvin Jónss. Gottsvinss., bóndi, 63, 158, 159, 171.
Graah, danskr kapteinn, 174.
Grímr Árnas., bóndi í þíngholti, 171.
— Bessas., prestr á Hjaltastað, 53.
— Grímss., sakamaðr úr Múlaþíngi, 115.
— Grímsson, at Giljá, 64, 95, 99.
— Jónss. (prests) Grímss., amtmaðr, 95, 111, 118, 126, 143, 144, 146, 149, 156—158, 161, 166, 170, 175—178, 181, 188.
— Jónss. Teitss. (sýslumanns), Thorkelín, etazráð, 16, 94, 142, 166.
— Pálsson, prestr at Helgafelli, 115, 116, 131, 148.
Gröndal, sjá Benedikt Jónss. Gröndal.
Guðbrandr Erlendss., úr Hjaltadal, 92.

Guðbrandr Jónss. (sýslumanns) Jónss., sýslumaðr, 59, 152.
— Vigfúss. (sýslumanns) Jónssonar. apótekari, 129, 144.
Guðlaug Andrèsdóttir, 23.
— Aradóttir (læknis) Aras., 183.
— Eyríksdóttir, 64.
Guðlaugr Sveinbjarnars., prestr, 96.
— Sveinsson (prests) Guðlaugss., prófastr í Strandasýslu, 14, 85.
— þorgeirsson, prófastr í Görðum, 45.
Gúðmann, kaupmaðr, 75.
Guðmundr, prestr, 105.
— prestr í Aðalvík, 53.
— Aðalsteinsson, 72.
— Bergss., prestr at Kálfholti, 96.
— Bjarnas. (í Arnarbæli), 110.
— Bjarnas. (frá Sviðholti), prestr, 95, 141, 148, 163.
— Bjarnas. (sýslumanns) Einarss., Skevíng, sýslumaðr, 7—9, 37—40, 45, 59, 81, 112, 142, 168, 172, 179, 187, 188.
— Böðvarss. Högnasonar, prestr at Kálfatjörn, 49.
— Dagss. Hákonars., þjófr, 156.
— Eggertss. (prófasts) Guðmundars., skólapiltr, 116.
— Eyríkss. (prests) Guðmundars., prestr at Stað í Hrútafirði, 4.
— Guðmundars., prestr at Undirfelli, 137.
— Guðmundars. Aðalsteinss., 72.
— Guðmundars. Teitssonar (sýslumanns), prestr, 26.
— Íngimundars., í Breiðholti, 53.
— Jónss., hreppstjóri á þorbergsstöðum, 150.
— Jónss., lögrèttumaðr, í Skildínganesi, 27, 75, 95.
— Jónss. (á Sólheimum) Stephánss., prófastr at Staðastað, 122, 148, 186.
— Ketilsson, 169.
— Ketilss. (prests) Jónss., sýslumaðr, 43.
Gudmundr Lassen, prestr at Kaldaðarnesi, 107.
— Magnúss. (prests) Sæmundars., prestr at Kálfatjörn, 11, 49, 96.
— Ólafss., þjófr, 89.
— Pètrss. (sýslumanns) þorsteinss., sýslumaðr, 9, 12, 53, 63, 82, 131.
— Sigurðars. Guðmundars., á Hallbjarnareyri, 60.
— Sigurðars. (á Brjámslæk) Sigurðars., sýslumaðr, 57.
— Teitss. (sýslumanns) Aras., 26.
— Torfas. (prófasts) Jónss., prestr, 149.
— Vigfúss. (í Hjörtsey) Sigurðars., tukthússráðsmaðr, 22, 57, 66, 95—97, 126, 136, 178.
— þórðars., faktor, 95, 113.
— þorgrímsson (sýslumanns) Sigurðars., prestr á Lambastöðum, 75, 95, 108, 129.
— þorsteinss. (prests) Jónss., prestr, 59, 160.
Guðni Guðmundars. (prests) Magnúss., prestr at Miðdal, 11, 96.
Guðný Eyríksd., sakakona, 149.
Guðríðr Halldórsd. (prests) Pálss., frú, 6, 115.
Guðrún Bjarnad. Benediktssonar (lögmanns), 99.
— Bjarnard. (prests) Jónss., 90.
— Egilsd. (bónda) Sveinbjarnars., 15.
— Einarsdóttir (Dúks), 46.
— Einarsd. (prests) Tómass., 106.
— Jónsd. (prests í Möðrufelli) Jónss., 129.
— Jónsd. (prests) Sveinss., 48.
— Oddsd. (prests) þorvarðss., frú, 120, 127.
— Ólafsdóttir, sakakona, 114.
— Runólfsdóttir Runólfss., 9.
— Sigurðard., kona Bjarna prests Arngrímss., 122.
— Skúladóttir (landfógeta) Magnússonar, 62, 90, 92.
— Stephánsd. (prests) Halldórss., 90.

Guðrún Stephánsd. (amtmanns) þórarinss., frú, 126, 134, 144, 160, 173, 179.
— Tómasd. (prests) Skúlas, í Hofstaðaseli, 4, 14.
— Vigfúsd. (sýslumanns) Hanss., Skevíng, frú, 25, 120, 174, 183, 189.
— Vigfúsd. (sýslumanns) þórarinss., 111, 137.
— þorsteinsd. (á Laxamýri) Benediktss., 8.
Guldberg, hæstarèttar-talsmaðr, 170, 178.
Gunnarr, háseti, 177.
— Einarss. (sýslumanns) þorsteinssonar, 54.
— Gunnarss. (prests) Hallgrímss., prestr í Laufási, 28, 160.
— Hallgrímss., prestr í Laufási, 88, 160.
— Jónss., þjófr, 123.
— Pálss. (prests) Bjarnas., prófastr, 26, 111.
— Philippuss. (prests) Gunnarss., 54.
Gunnlaugr, smiðr á Vatnsnesi, 71, 126.
— Eyríksson þorsteinss. (prests), prestr, 4.
— Guðbrandss. (prests) Sigurðars., Briem, sýslumaðr, 1, 2, 5, 8, 9, 33, 35, 37, 45, 47, 48, 50, 60, 65, 78, 83, 86, 88, 106, 115, 133, 144, 149, 155, 156, 172, 182.
— Gunnlaugss., prestr at Stað í Hrútafirði, 171.
— Gunnlaugsson (lögrèttumanns) Ólafss., prestr at Hálsi, 8.
— Magnúss. (prests) Pètrss., prestr at Hafsteinsstöðum, 93, 116, 149.
— Oddsson, dómkirkjuprestr, 59, 128, 147, 167, 175, 182.
— Sigurðars., prestr í Saurbæ, 4.
— Snorras., prestr, 55, 70, 126, 147.
— þórðars. (prests) Högnas., prestr á Hallormsstað, 126, 163.
Guttormr Guðmundarson (sýslumanns) Pètrss., 82, 131.
— Hjörleifsson (prófasts) þórðars., sýslumaðr, 131.
Guttormr Pálsson (prófasts) Magnúss., prófastr, 96, 124.

H.

Hafliði Bergsveinsson Sölmundarsonar, prestr, 45.
— Helgason Steindórss. (sýslumanns), í Grundarfirði, 60.
Hákon Guðmundars. Bjarnas. (í Arnarbæli), 110.
— Jónss. (sýslumanns) Jónss., Espólín, prestr, 128.
— Jónss. (í Deildartúngu) þorvaldss., prófastr, 93, 94.
— Vilhjálmss., í Kirkjuvogi, 40, 103, 123.
Hald, danskr, 159, 164.
Hálfdan Einarss. (prófasts) Hálfdanars., meistari, 14, 117, 128, 137.
— Einarss. (prests) Tómass., prestr, 14, 129, 144, 171.
— Magnússon (klaustrhaldara) þórarinss., 90.
— Oddss. (prests) þorvarðss., prestr, 23.
Halldór Ámundason (smiðs), prófastr at Melstað, 73, 78, 184.
— Árnas. (kaupmanns) Jónss., prestr at Stað í Grindavík, 124.
— Bjarnas. (sýslumanns) Halldórss., Vídalín, klaustrhaldari, 8, 107, 125.
— Brynjólfss. Ásmundars., biskup á Hólum, 90, 116.
— Davíðsson (Mála-) Jónss., 64.
— Eyríksson (prests) Ólafss., prestr, 126.
— Finnsson (biskups) Jónss., prófastr í Hítardal, 3, 70.
— Guðmundars. (prests) þorgrímss., Thorgrímsen, sýslumaðr, 75, 108.
— Hallss. (prófasts) Ólafss., prestr at Breiðabólstað, 27.
— Hjálmarsson (lögrèttumanns) Erlendss., conrector, 1, 4.
— Jakobss. (við Búðir) Eyríkss., sýslumaðr, 47.
— Jónss. (prests) Jónss., prestr at Mosfelli, 96.
— Magnúss. (sýslumanns) Gíslas., 111.

Halldóra Benediktsdottir (at Staðarfelli) Bogasonar, 8, 112, 168, 172.
— Skúlad. (landfógeta) Magnúss., 123.
— þorsteinsd. (bónda) Jónss., 159.
Hallgrímr Eldjárnsson (prests) Jónss., prófastr, 77, 78, 91, 128.
— Hanness. (prófasts) Láruss., Skevíng, yfirkennari, 85, 104, 106, 157.
— Jónss. (prests) Hallgrímss., Bachmann, Cand. jur., 186.
— Jónss. (prófasts) Magnúss., prestr í Görðum, 154.
— Jónss. þorgrímssonar, Bachmann, læknir, 10, 49, 60, 92, 123.
— Pètrss., prestr, skáld, 124.
— Sigurðars. (frá Svalbarði) Jónss., 8.
— Thorlacius, prestr, 6, 47, 48, 50, 53—55, 77, 88, 104, 128.
— þórðarson (sýslumanns) Bjarnars., 112, 186.
— þorsteinss. (prests) Hallgrímss., 90.
Hallr, á Akranesi, 41.
Hannes Árnas., apótekarasveinn, 187.
— Arnórss. (prófasts) Jónss., prestr, 149.
— Bjarnas., prestr til Rípr, 167.
— Finnss. (biskups) Jónss., biskup í Skálholti, 46, 59, 76, 95, 118, 124, 128, 134, 190.
— Gizurars., Ólsen, snikkari, 171.
— Jónss. (prests) Jónss. (prófasts), prestr at Laugarbrekku, 172.
— Láruss. Hanness., Skevíng, prófastr í Laufási, 57, 85, 104, 156, 157, 163.
— Steingrímss. (biskups) Jónss., kaupmaðr, 187.
— Stephánsson (amtmanns) Ólafss., Stephensen, prófastr, 1, 153.
Hans Frisak, lieutenant, 10, 51.
— Hauge, bóndi í Noregi, 2.
— Klingenberg, á Krossi, 3.
— Koefod, sýslumaðr, 7, 17, 18, 24, 42, 44, 45, 54—56, 59, 69, 75, 148.
— Oddss. (lögrèttumanns) Jónssonar, Hjaltalín, kaupmaðr, 128.
Hans Wium, sýslumaðr, 97.
Hansen, skipari, 17, 21.
Hauge, sjá Hans Hauge.
Havstein, sjá Jakob og Katrín Jakobsd. Havstein.
Helga, á Botnastöðum, 159.
— Brynjólfsd. (sýslumanns) Sigurðarsonar, 92.
— Finnsd. Arnórss. (sýslumanns), 7.
— Guðmundard. (sýslumanns) Sigurðarsonar, 57.
— Jónsd. (prófasts) Steingrímss., 129.
— Steingrímsdottir, 3.
— Tómasd. (prests) Skúlas., 14, 128.
Helgi, prestr á Reynivöllum, 90.
— smiðr á Steinum, 13.
— Benediktss., prestr í Húsavík, 115.
— Einarss. Hafliðas. (prests), prestr, 45, 90.
— Guðmundars., þjófr, 145, 150.
— Guðmundarson (faktors) þórðars., Thordersen, biskup, 95, 113, 116, 153.
— Ólafss. (hreppstjóra) Guðmundars., Bergmann, 9.
— Sigurðars., conrector í Skálholti, 112, 175.
— Steindórsson (sýslumanns) Helgasonar, 60.
— þórðars., gullsmiðr á Brandsstöðum, 163.
Hemmert, faktor, 8, 35.
Henderson, sjá Ebenezer Henderson.
Henkel, kaupmaðr, 37, 93.
Herdís Guðmundard. (sýslumanns) Bjarnasonar, Skevíng, 112.
Hilaríus Eyjólfss. (prests) Kolbeinss., 189.
Hildr Bogad. (á Staðarfelli) Benediktss., frú, 112, 116, 132.
— Guðmundard. (sýslumanns) Bjarnasonar, Skevíng, 112.
— Magnúsd. (prests) Pètrss., 8, 112, 160.
Hinrik Eyríkss. Eggertss., á Reykjum, 73, 113.
Hjálmar Guðmundars. (prests) Guðmundarsonar, prestr í Tröllatúngu, 26, 112.

Hjaltalín, sjá Hans Oddss., Jón Oddss. og Oddr Jónss. Hjaltalín.
Hjaltested, sjá Einar Ásmundars. Hjaltested.
Hjalti Jónss. (prófasts) Sveinss., prófastr at Stað í Steingrímsfirði, 106, 159, 172.
Hjörleifr Árnas. (í Höfn) Gislas. (prests) sterki í Snotrunesi, 185.
— þorsteinss., prestr at Hjaltastöðum, 160.
Hjörtr Jónss., prestr at Gilsbakka, 2, 3, 22.
Hoff, sjá Eyríkr Guðmundarson Hoff.
Hofmann, sjá Jörgen Hofmann.
Holland, enskr ferðamaðr, 47.
Holm, sjá Friðrik Kristján, Jörgen, Kristján Lodvík og Sæmundr Magnúss. Holm.
Hólmfríðr Halldórsdóttir (klaustrhaldara) Bjarnas., 125.
— Jónsd. (vicelögmanns) Ólafss., 113.
— Pètrsdóttir (sýslumanns) þorsteinssonar, 63.
Holstein, greifi, 186.
Hooker, enskr ferðamaðr, 42, 47.
Hoppe, sjá Pètr Fjeldsteð og þorkell Hoppe.
Hvidsteen, læknir, 94, 177.
Högni Sigurðarson, prófastr, 163.
Hölter, sjá Didrik, Martha Didriksd. og Pètr Hölter.
Höwisch, kaupmaðr, 42.

I.

Illhugi Halldórss. (prests) Árnas., prestr, 154.
— Hannesson, prestr at Ólafsvöllum, 104, 123.
Ínga þorfinnsdóttir, á Merkigili, 114.
Íngibjörg, á Svínavatni, 173.
— sakakona, 2.
— Bjarnad., í Vallholti, 150, 152.
— Bjarnad. (prests) Pètrss., 188.
— Bjarnard. (prests) Jónss., 67.
— Bjarnard. (prófasts) þorgrímss., 92.
— Brynjólfsd. (prófasts) Gíslas., 126.
Íngibjörg Brynjólfsd. (frá Sandfelli) Halldórss., 126.
— Grímsd. (á Gíljá) Grímss., 64.
— Hálfdanard. (meistara) Einarss., 117, 137, 163.
— Markúsd. (sýslumanns) Bergss., 8.
— Ólafsdóttir, 90.
— Pálsdóttir (prests) Hjálmarss., 188.
Íngigerðr Halldórsd. (conrectors) Hjálmarssonar, 1.
Íngimundr, prestr í Gaulverjabæ, 143.
— Gunnarss., prestr at Ólafsvöllum, 139.
Íngiríðr Hrólfsd., sakakona, 114.
Íngjaldr Jónss. (frá Einarsstöðum) Jónss., prestr í Múla, 59, 189.
— Jónsson (prests) þorvarðss., prestr, 78, 115, 179, 188.
Íngunn Ólafsd. (frá Frostastöðum), 150.
— Vigfúsd. (prests), 82, 131.
Ísak Jakob Bonnesen, sýslumaðr, 96, 98—100, 106, 107, 119, 123, 129, 166.
Ísfjörð, sjá þorlákr Magnússon Ísfjörð.
Ísleifr, bóndi á Akranesi, 3.
— Einarss. (rektors) Jónss., assessor, 5, 11, 17, 18, 24, 27, 30, 31, 33, 45, 51, 66, 79, 81, 83, 85, 90, 93, 94, 96, 146, 174, 187.
— Jóhanness. (á Breiðavaði), þjófr, 69, 100, 107, 122, 130, 131, 143, 145, 150.
Ívar, vinnumaðr í Vallholti, 150, 152, 155.

J.

Jacobæus, sjá Kristján Jacobæus.
Jakob Árnason (prófasts) Sigurðars., prófastr, 112.
— Espólín Barth, 147.
— Havstein, faktor, 8, 26, 34, 43, 67, 78, 122, 132, 156, 166.
— Snorras. (prests) Bjarnars., smiðr, at Húsafelli, 124.
Jarðþrúðr Jónsd. (prests) Sigurðars., 112.
Járngerðr Bjarnad. (kaupmanns) Sigurðarsonar, 59, 148.
Jens, þjófr úr Húnavatnssýslu, 68.

Jens Jakob Bogas. (á Staðarfelli) Benediktss., kaupmaðr, 112, 189.
— Jónss. (sýslumanns) Arnórssonar, prestr, 55, 70.
— Klog, verzlunarfulltrúi, 54.
— Möller, prófessor, 186.
Jóhann Bjarnas. Bogas., prestr, 148.
— Hammerich, stórkaupmaðr, 151.
— Jónss. Arngrímss. (lögsagnara), frá Holtastöðum, þjófr, 143, 145, 169, 184.
— Pálss. (prests) Bjarnas., prestr, 171, 172.
— Stephánss. (amtmanns) Þórarinss., Thorarensen, 173.
— Tómasson (á Ásgeirsá) Tómass., prestr, 50, 109, 143, 175.
Jóhanna Severina Gíslad. (prests) Jónss., 147.
— Sophia Bogad. (á Staðarfelli) Benediktss., 112.
Jóhannes, á Breiðavaði, 69, 100.
— Jónss., prestr í Grímsey, 6.
— Ólafss. (prests) Jónss., prestr í Vestrhópshólum, 1.
— Rasmuss., Lynge, hreppstjóri, 63.
Jón, á Grófargili, 118.
— at vestan, 114.
— bóndi í Papey, 14.
— dáti, 27.
— þjófr at vestan, 76, 89.
— sakamaðr frá Botnastöðum, 159, 162.
— kallaðr Strjúgs-Jón, 169.
— kallaðr Lukku-Jón, 82.
— kallaðr Dúks-Jón, 91.
— Arason (prests) Guðlaugss. prestr, 45, 49.
— Árnas. (í Höfn) Gíslas. (prests), sterki á Bakka, 186.
— Árnas. (prófasts) Sigurðars., prestr til Sanda, 96.
— Árnas. (á Arnheiðarstöðum) Þórðarsonar, sýslumaðr, 23.
— Árnas. Þorsteinss., í Bólstaðarhlíð, 4.
— Arngrímss. (lögsagnara) Jónss., 143.
— Arnórss. (sýslumanns) Jónssonar, sýslumaðr, 55, 70.
Jón Ásgeirss. (prófasts) Jónss., prestr í Stapatúni, 10, 57, 72, 119, 165.
— Ásgeirss. (prests) Bjarnas., prófastr, 47, 49.
— Austmann, prestr í Vestmannaeyjum, 96, 137, 138.
— Benediktss., prestr, 96.
— Bergss. (dannebrogsmanns), prestr, 163.
— Bergss. (prófasts) Magnúss., prestr, 142.
— Bjarnars. (frá Bustarfelli) Pètrss., 13.
— Bjarnas., bóndi á Bakka, 13.
— Bjarnas., prestr í Fellsmúla, 12.
— Brynjólfss., kapellán at Dvergasteini, 96.
— Brynjólfss. (prófasts) Gíslas., 126, 149.
— Daníelss., hreppstjóri í Stóru-Vogum, 104.
— Eggertss. Guðmundarsonar, sýslumaðr, 85.
— Egilss., bóndi á Vatnshorni 7.
— Einarss., læknir, 93, 94.
— Einarss. (prests) Tómass., 106, 107.
— Engilbertss. (prests) Jónss., 77, 78.
— Eyríkss. (prests) Bjarnas., prestr, 163.
— Eyríkss. Jónss., konferenzráð, 95.
— Finnss. (biskups) Jónss., prófastr, 104, 149.
— Gíslas., prófastr at Hvammi, 150.
— Gottsvinsson, 63.
— Grímsson, prestr, 26.
— Grímsson (á Giljá) Grímss., garðyrkjumaðr, 64, 99.
— Grímss. (á Gilja) Grímss., prestr í Görðum, 62, 64, 95, 111, 127, 143.
— Guðmundars., prestr at Melstað, 60.
— Guðmundarson (í Skildínganesi) Jónss., kallaðr greifi, 27, 30, 33, 37.
— Guðmundars. Jónss. (prests), prestr at Skeggjastað, 84.
— Guðmundars. Jónss. (frá Núpi), sýslumaðr í Skaptafells sýslu, 7, 38, 45, 78, 83, 87, 114, 116, 137.

Jón Hákonars. Guðmundars., 110.
— Halldórss. Magnúss., (sýslumanns) prestr, 97, 111.
— Halldórsson þorbergss., prestr at Völlum, 60, 76, 113, 129.
— Hallgrímsson, prestr at þíngmúla í Múla sýslu, 84.
— Hallgrímss. (læknis) Jónss., Bachmann, prestr, 60, 92, 175, 179, 186, 187.
— Hanness. (biskups) Finnss., Finsen, 59, 95, 128.
— Hanness. (frá Marteinstúngu) Jónss., prestr at Mosfelli, 14, 96.
— Helgas., sýslumaðr í Skaptafells sýslu, 128.
— Högnas., prestr í Vestmannaeyjum, 156.
— Högnas., prófastr á Hólmum, 6.
— Íngjaldsson, prestr, 149.
— Jakobss. Eyríkss., sýslumaðr, 2, 6, 7, 15, 16, 105, 147, 154.
— Jónsonius, sýslumaðr, 58.
— Jónsson, á Mýri, 64.
— Jónss., bóndi í Samkomugerði, 47.
— Jónss., hreppstjóri við Hellna, 71.
— Jónsson, kennari, 17, 85, 93.
— Jónsson prentari, 72, 93.
— Jónsson, prestr, 3.
— Jónss., prestr at Auðbrekku, 45, 55, 84, 124, 133, 163.
— Jónsson, prestr at Barði, 99, 117.
— Jónss., prestr at Gilsbakka, 90.
— Jónss., prestr á Hnausum, 131.
— Jónss., prestr at Holti, 67.
— Jónss., prestr í Miklabæ, 114, 150, 159, 178.
— Jónsson, prestr at Núpufelli, 14.
— Jónss., prestr at Stóradal, 104.
— Jónss. (frá Melum), sýslumaðr í Stranda sýslu, 122, 139, 186.
— Jónss. (sýslumanns) Eggertssonar, lektor, 85.
— Jónss. (prests) Halldórss., prestr at Myrká, 113.
— Jónss. Högnas., sýslumaðr í Bæ, 32, 64, 77, 78, 79, 83, 89, 98, 99, 107, 115, 118, 175.
Jón Jónss. (sýslumanns) Jakobss., Espólín, sýslumaðr, 5, 12, 15, 32, 34, 36, 74, 84, 89, 90, 105, 113, 114, 118, 120, 128, 130, 145, 150, 155, 157, 158, 160, 175, 181.
— Jónsson (sýslumanns) Jónssonar, administrator á Stóra-Ármóti, 63, 186.
— Jónsson (administrators) Jónssonar, (seinna jústízráð), 186.
— Jónss. (prests) Jónss., prestr at Möðrufelli, 6, 14, 48, 50, 74, 75, 81, 95, 105, 121, 127, 128, 133, 134, 144, 146, 151, 162, 171.
— Jónss. (prests at Möðrufelli) Jónss., skólahaldari, 128, 144.
— Jónss. (prófasts) Jónss., sýslumaðr at Móeiðarhvoli, 46, 59, 63.
— Jónss. (prófasts) Jónss., Vídalín, stýrimaðr, 63, 92, 140, 142, 159, 160.
— Jónss. (lögmanns) Sigurðars., frá Hèraðsdal, 8.
— Jónss. (prófasts) Sveinss., prestr at Auðkúlu, 48, 92, 172.
— Jónss. (biskups) Teitss., prófastr í Húnavatnsþíngi, 94, 112, 163.
— Jónss. þorkelss., Therkelsen, stúdent, 3.
— Jónss. (prests) þorvarðss., Reykjalín, prestr, 96, 115, 131, 147.
— Ketilss. (prests) Jónss., í Kiðey, 14, 51, 92, 111.
— Kolbeinsson, í Stykkishólmi, 187, 189.
— Konráðss., prestr at Mælifelli, 45, 46, 122, 123, 130, 159, 163.
— Magnúss. Jónss., sýslumaðr, 126, 174.
— Magnússon (sýslumanns) Ketilssonar, prestr at Hvammi í Norðrárdal í Borgarfirði, 107.
— Matthiass. þórðars. (í Vigri), prestr í Arnarbæli, 94, 122, 172.
— Michaelsson, prestr í Vestrhópshólum, 77.
— Nott, enskr stríðskapteinn, 26, 27.

Jón Oddss. (lögrèttumanns) Jónss., Hjaltalín, prestr, 12, 50, 94, 109, 112.
— Óleigsson, 14.
— Ólafss. (brita á Hólum), 106.
— Ólafsson (smiðs), á Síðumúla, 57.
— Ólafss. (hreppstjóra) Guðmundars., á Hnausum, 9.
— Ólafsson Gunnlaugss., í Khöfn, 53.
— Ólafsson (frá Eyri) vícelögmaðr, 111, 113.
— Ormss. Daðas., prófastr í Sauðlauksdal, 114, 116, 160.
— Parker, enskr consúll, 52, 54, 56, 59.
— Pètrsson, í Brokey, 142.
— Pètrss. (frá Einarsstöðum), prófastr at Höskuldsstöðum, 96, 175.
— Pètrss. Oddss., læknir, 165.
— Sighvatsson, 64.
— Sighvatss., bóndi í Njarðvík, 40, 104.
— Sigurðars., bóndi á Böggvisstöðum, 38, 78, 173, 181.
— Sigurðarson, kapellán, 148.
— Sigurðars., lögmaðr á Reynistað, 8.
— Sigurðars., prestr á Kvíabekk, 143.
— Sigurðars., prestr at Stað í Grunnavík, 112.
— Sigurðars. Ásmundars. (frá Ásgarði), prestr á Rafnseyri, 55, 124.
— Sigurðarson (sýslumanns) Jónss., prestr at Hvammi, 90.
— Sigurðarson (faktors) Ögmundars., læknir, 188.
— Skúlas. (landfógeta) Magnúss., landfógeti, 62, 115.
— Snorras. (prófasts) Jónss., sýslumaðr, 62, 90.
— Steingrímss., prestr í Hruna, 64, 107.
— Steingrímss., prófastr í Skaptafells sýslu, 3, 79, 118, 129.
— Stephánss., faktor á Djúpavogi, 110.
— Stephánss., prestr í Vallanesi, 1.
— Stephánss. (prests) Halldórssonar, prestr at Helgastöðum, 115.
— Sveinss. (prests) Guðlaugss., prófastr, 159, 172.
— Sveinsson (prests) Pálss., prestr í Goðdölum, 8, 48, 159.
Jón Sveinss. (lögmanns) Sölvas., sýslumaðr, 188.
— Sæmundarson, undan Jökli, 72.
— Teitsson (prests) Pálss., biskup á Hólum, 1, 4, 5, 46, 85, 94, 112, 123, 157.
— Vigfússon, þjófr, 76.
— þórarinss. (prests) Jónss., prestr, 189.
— þorbergss. (prests) Einarss., Thorberg, assistent, 6.
— þorkelss., af Mýrum, 3.
— þorkelss. (prests) Arngrímssonar, Vídalín, biskup í Skálholti, 97.
— þorláksson (prests) Guðmundars., prestr, skáld, 15, 23, 65, 91, 92, 97, 112, 113.
— þorláksson (í Skriðu) Hallgrímss., Kjærnested, 132, 156.
— þorleifss. (landþíngsskrifara) Nikolássonar, sýslumaðr, 58.
— þorvaldss., í Deildartúngu, 93, 173.
— þorvarðss., prestr í Glæsibæ, 78, 94, 96, 115, 131, 136, 148, 179.
— þorsteinss., bóndi í Kalastaðakoti, 49, 63.
— þorsteinsson, formaðr, 179.
— þorsteinsson (bónda) Steindórss., Thorstensen, landlæknir, 116, 185.
Jónas Benediktss. (prests) Jakobss., prófastr, 61, 90, 96, 113.
— Jónsson, bóndi á Gili, 157.
— Jónsson (prests) Jónss., 178.
— Stephánsson (amtmanns) Ólafssonar, Stephensen, 117.
— Vigfúss. (sýslumanns) Hanssonar, Skevíng, sýslumaðr, 7, 25, 43, 63, 87, 90, 120, 150, 157, 163, 177, 184.
Jónathan Sigurðarson (smiðs) Oddsonar, prestr at Stað í Hrútafirði, 22.
Jones, sjá Alexander Jones.
Jónsonius, sjá Jón Jónsonius.
Jórunn, kerlíng, 17.
— Sigurðard. (landþíngsskrifara) Sigurðarsonar, 11, 122.
Jósep Banks, enskr lávarðr, 25, 27.
Jörgen Holm, faktor, 26.

Jörgen Jörgensen, uppreisnarmaðr, 24, 27—46, 60, 78, 79, 86, 87, 99, 122, 160, 163.
— Kjerulf, læknir, 114, 185.
— Wichman Hofmann, læknir, 124, 150, 155, 186.
Jörgensen, sjá Jörgen Jörgensen.

K.

Karen Sibylla Gísladóttir (prests) Jónss., 147.
Karítas Magnúsd. (sýslumanns) Ketilssonar, 38.
Karl Jóhann, konúngr í Svíþjóð, 52, 73.
Katrín Jakobsd. (faktors), Havstein, 132.
— Jónsd. (biskups) Teitss., 123, 157.
— Sigurðard. (bónda í Geitareyjum), 187.
Ketill Jónsson (í Kiðey) Ketilss., Melsteð, sveitarhöfðíngi, 51.
Kjartan Ólafss. (á Munaðarhóli) Bjarnars, 10, 16, 17.
— þorlákss. (sýslumanns) Magnúss., Ísfjörð, kaupmaðr, 67, 68, 95.
Kjerulf, sjá Jörgen Kjerulf.
Kjærnested, sjá Friðfinnr Hallgrímss. og Jón þorlákss. Kjærnested.
Klemens Sæmundarson, bóndi í Innri-Njarðvík, 150.
Klingenberg, sjá Hans Klingenberg.
Klog, sjá Jens og Tómas Klog.
Knudsen, kaupmaðr, 22, 25, 68, 76, 114.
Knuth, greifi, 88, 90—92, 188.
Knútr Herleifr Pètrsson, skipari, 100.
Kofoed, sjá Hans Kofoed.
Kort þorvarðss. (í Brautarholti) Einarss., í Flekkudal, 123.
Krieger, stiptamtmaðr, 167, 171, 175, 178, 181, 188.
Kristín, kona Runólfs prests, 55.
— Eyríksdóttir, 62, 110, 143.
— Gíslad. (á Breiðumýri) Jónss., 106.
— Hallgrímsd. (læknis) Jónss., Bachmann, 10, 92.
— Jakobsd. (frá Búðum) Eyríkss. 112.
— Magnúsdóttir, 63, 158.
— Nikolásd. (prests) Magnúss., 126.
— Vigfúsd. (sýslumanns) þórarinss., 111.
— þórðard. Arnas. (á Arnheiðarstöðum), 23, 83, 163, 184.
— þorvaldsd. (prófasts) Böðvarss., 129.
Kristján 7di, konúngr í Danmörku, 4, 15.
— 8di, konúngur í Danmörku, 74, 152.
— Finnss. (sýslumanns) Jónss, 13.
— Jacobæus, kaupmaðr, 22.
— Jóhannss., prófastr í Stafholti, 6.
— Jónsson (frá Lundi), hreppstjóri, á Illugastöðum, 88, 132, 156.
— Loðvík Holm, faktor, 103.
— Skúlason (sýslumanns) Magnúss., sýslumaðr, 165.
— Vigfúss. (prests) Benediktss., settr sýslumaðr, 128.
Krog, sýslumaðr, 2.
Kuld, kaupmaðr, 81.

L.

Lárus Sigurðarson (bónda í Geitareyjum), Stud. theol., 187, 190.
— Stephánss. (amtmanns) þórarinss., Thorarensen, sýslumaðr, 95, 134, 157, 160, 173, 179.
Lassen, sjá Guðmundur Lassen.
Lewer, kaupmaðr, 101, 123.
Lisebeth, sakakona, 115.
Lodvík 18di, konúngr Frakka, 73.
— Erichsen, kammerráð, 7.
— Kristján Müller, Cand., 187.
Lyngdal, sjá Nathan Ketilss. Lyngdal.
Lynge, hin úngi, kaupmaðr, 75, 94, 101.
— sjá Friðrik, Jóhannes Rasmuss. og Rasmus Lynge.

M.

Mackenzie, sjá Georg Mackenzie.
Magnús, bóndi í Hvammi, 34.
— Árnas. (prests), prestr í Fagranesi, 106, 136, 147, 163, 165.
— Árnason (prófasts) Sigurðars., 1.
— Árnason (biskups) þórarinssonar, prestr, 50.

Magnús Bjarnars. Pálss., 23.
— Einarsson, prestr, 7.
— Einarsson (sýslumanns) Magnúss., prestr, 112.
— Erlendsson, prófastr, 63.
— Gíslason (biskups) Magnúss., sýslumaðr, 47, 111.
— Gunnlaugss. (prests) Magnúss., 187.
— Jónsson Bjarnars. (frá Bustarfelli,) prestr í Saurbæ, 13, 163.
— Ketilss. (prests) Jónss., sýslumaðr, 38, 51, 103, 107, 111.
— Magnússon, prestr at Glaumbæ, 73, 164.
— Ólafss. (hreppstjóra) Guðmundars., Bergmann, 9, 152.
— Ólafsson Gunnlaugssonar, lögmaðr, 53, 172, 175.
— Ólafss. (stiptamtmanns) Stephánss., Stephensen, (konferenzráð), 4, 9, 11, 12, 15, 16, 24, 25, 29—31, 37, 40, 41—45, 50, 51, 53, 57, 58, 62, 65, 69, 70, 75, 76, 79, 83, 86—89, 92, 95, 98, 103, 108, 111, 114, 117, 118, 120, 122, 123, 129, 130, 131, 140, 141, 147, 159, 160, 164, 167, 171, 175, 178, 183, 184, 188—190.
— Sigurðarson, prestr, 57.
— Sigurðars. Bjarnas. (sýslumanns), hreppstjóri á Leirum, 125, 129, 135.
— Sigurðarson (prests) Jónss., prestr, 163, 164.
— Stephánsson (amtmanns) Ólafss., Stephensen, sýslumaðr, 1, 95, 142, 148.
— Stephánss. (amtmanns) þórarinss., Thorarensen, 173.
— þórarinsson (sýslumanns) Jónss., klaustrhaldari, 90, 95, 111, 117, 133, 137, 163.
Malena Örum, 82.
Málmfríðr Guðmundardóttir (sýslumanns) Pètrss., 131.
— Jónsd. (sýslumanns) Sveinss., 188.
Malmqvist, sænskr beykir, 40, 41, 59.
Margrèt Árnadóttir (prests), 165.
— Bogad. (í Hrappsey) Benediktss., 23.
Margrèt Jónsdóttir (prests í Möðrufelli) Jónss., 105, 128.
— Pálsdóttir, 122.
— Stephánsd. (amtmanns) þórarinss., Thorarensen, 173.
— þorsteinsd. (bónda) Jónss., 159.
María Guðmundard. (sýslumanns) Pètrss., 131.
Markús Bergss. Benediktss., sýslumaðr, 8.
— Magnússon (prófasts) Teitss., stiptprófastr, 5, 8, 57, 98, 106, 124, 154.
— Sigurðars. (prests) Jónss., prestr, 103.
Marteinn Hansen Tvede, sýslumaðr, 96, 129, 190.
Martha Didriksdóttir (kaupmanns) Hölter, frú, 1, 4.
— Stephánsd. (amtmanns) Ólafssonar, Stephensen, frú, 1, 183.
Matthías þórðars. (í Vigri) Ólafss., 172.
Medonia, friðla, 184.
Melsteð, sjá Ketill Jónss., Páll Pálsson, Páll þórðars. og þorsteinn Jónss. Melsteð.
Mitchell, sjá Andreas Mitchell.
Mohr, faktor, 120.
Moltke, stiptamtmaður, 114, 117, 121, 125, 129, 130, 134, 142, 144, 186.
Müller, prófessor, 121.
— sjá Lodvík Kristján Müller.
Möller (Rasmus), biskup, 146.
— sjá Jens Möller.
Mösting, stjórnarherra, 158, 164.

N.

Napoleon Bonaparte, Frakkakeisari, 11, 51, 52, 66, 73, 79, 85.
Nathan Ketilsson Lyngdal, 143, 145, 149, 161, 169.
Niels Nielsson, höndlari, 149.
Nikolás Brynjólfss. (prófasts) Gíslas., 126.
— Magnúss., prestr í Berufirði, 126.
Nott, sjá Jón Nott.

O.

Oddgeir Bjarnarson (sekretera) Ólafssonar, Stephensen, 187.
Oddr Guðmundarson (sýslumanns) Pètrss., 131.

Oddr Jónsson (prests) Oddss., Hjaltalín, læknir, 12, 94, 98, 109, 116, 139, 189.
— Stephánss. (prests) Ólafss., yfirrèttarnótaríus, 63.
— Stephánss. (amtmanns) þórarinss., Thorarensen, apótekari, 118, 132-134, 144, 173, 178.
— Sæmundars. (prófasts) Magnúss., 50.
— þorvarðss. (í Brautarholti) Einarss., prestr á Reynivöllum, 23, 123.
Ólafr, briti á Hólum, 106.
— Bjarnars., hreppstjóri á Litlu Giljá, 89, 90.
— Bjarnars. þorsteinss. (prests), smiðr á Munaðarhóli, 7, 10, 16, 119.
— Brynjólfss. (læknis) Pètrss., læknir, 10, 12, 92.
— Einarss., prófastr í Kirkjubæ, 126.
— Einarsson (á Vatneyri) Bjarnas., prófastr at Ballará, 160.
— Gíslas. (prests) Jónss., prestr, 12.
— Gíslas. Ólafss., biskup í Skálholti, 49.
— Gíslason (prests) Ólafss., prestr, 49, 90.
— Guðmundars. (sýslumanns) Bjarnas., Skevíng, 112.
— Hanness. (biskups) Finnss., Finsen, assessor, 124, 134, 164, 165, 190.
— Íngimundars., stúdent á Torfalæk, 113, 181, 185.
— Jónsson, á Eyri, 172.
— Loptsson, í Reykjavík, 49.
— Magnússon (konferenzráðs) Ólafss., Stephensen, sekreteri, 4, 62, 76, 95, 114, 160, 183.
— Matthíass. þórðars. (í Vigri), 172.
— Ólafsson, lektor, 147, 150, 189.
— Pálsson (prests) Hjálmarss., á Miðhúsum, 188.
— Pálsson (í Gufunesi) Jónss., 129, 139.
— Sigurðars., prófastr í Flatey, 137.
— Stephánsson (amtmanns) Ólafss., Stephensen, auditeur, 1, 76, 95, 128, 147, 165.
— Stephánsson (prests) Ólafss., Stephensen, stiptamtmaðr, 2, 5, 19—21, 25, 29, 47, 61, 118, 143, 157.
Ólafr Stephánsson (amtmanns) þórarinss., Thorarensen, læknir, 95, 132—134, 144, 173.
— Tómasson (prests) Skúlas., prestr, 14.
— þórðarson (í Hlíðarhúsum), Thorlacius, kaupmaðr, 84, 172.
— þorleifsson (bónda) Jónss., prestr at Kvíabekk, 1, 15.
— þorsteinss., bóndi á þyrli, 63.
Óli Egilsson, Sandholt, kaupmaðr, 56, 66, 77.
Ólsen, sjá Björn Ólafsson og Hannes Gizurarson Ólsen.
Óluf Hallgrímsdóttir (prófasts) Eldjárnss., 77, 128.
— þorvarðsdóttir, 64.
Ottesen, sjá Pètr Oddsson Ottesen.
Otti Guðmundarson (í Skildinganesi) Jónss., Effersö, sýslumaðr, 75, 95, 103, 104.

P.

Páll, piltr í Skaptafellssýslu, 139, 140.
— skáld, prestr, 42.
— Árnas. (biskups) þórarinss., prestr, 7, 76, 78, 119, 174.
— Benediktss., á Múnkaþverá, 38.
— Bjarnason (prests) Pètrss., prestr at Undirfelli, 97, 117, 171.
— Erlendsson (klaustrhaldara) Hjálmarss., prestr, 189.
— Guðmundars. Pálss. prófastr, 131.
— Guðmundars. (sýslumanns) Pètrss., sýslumaðr, 12, 82, 131.
— Guðmundarson (tukthúsráðsmanns) Vigfúss., prestr, 96, 136, 178.
— Gunnarss. (prófasts) Pálss., prestr, 26, 111.
— Halldórss. (klaustrhaldara) Bjarnas., 89.
— Hjálmarsson (lögrèttumanns) Erlendss., prestr, 5, 46, 72, 146, 149, 173, 188.

Páll Jónsson, klaustrhaldari í Gufunesi, 1, 95, 111, 129.
— Jónss., þjófr úr Hnappadals sýslu, 114.
— Magnússon Jónss. (frá Einarsnesi), prófastr, 96.
— Magnúss. (klaustrhaldara) Þórarinss., prestr, 163.
— Ólafss. Pálss. (í Gufunesi), prestr at Ásum, 129, 136, 139, 140.
— Pálss. (klaustrhaldara) Jónss., prófastr, 95, 111, 136.
— Pálsson (amtmanns) Þórðarsonar, Melsteð, sýslumaðr, 60.
— Pètrsson, stúdent, 96.
— Sigurðars., timburmaðr, 117, 118.
— Þorbergss., læknir, 166, 177.
— Þórðars. (prests) Jónss., Melsteð, (amtmaðr), 60, 82, 84, 96, 129, 134, 144, 160, 173, 190.
— Þorlákss. (Guðmundars.), prestr á Þíngvöllum, 92, 97, 123, 165, 170.
Pálmi, bóndi á Holtastöðum, 143.
— Magnúss., bóndi í Vallholti, 150.
Parker, sjá Jón Parker.
Paterson, enskr prestr, 74.
Pètr, frá Botnastöðum, sakamaðr, 159, 161.
— Brynjólfsson (prests) Ólafss., 12.
— Einarsson Halldórss. (í Ólafsvík), prestr, 70.
— Fjeldsted Hoppe, stiptamtmaðr, 143, 144, 166, 167, 188.
— Guðmundars. (sýslumanns) Pètrss., 131.
— Hölter, kaupmaðr, 4.
— Jónsson, frá Merkigili, 114.
— Jónsson (prests) Jónss., 99.
— Jónss. (í Stykkishólmi) Kolbeinss., kaupmaðr, 187.
— Michelsson, beykir, 99.
— Oddsson (nótaríí) Stephánssonar, Ottesen, sýslumaðr, 63, 163, 177.
— Pètrss. (prests) Bjarnars., prófastr á Víðivöllum, 84, 114, 115, 122, 149, 150, 165, 186.
— Pètrss. (prests) Einarss., prestr, 70.
Pètr Pètrss. (prests) Pètrss., prófastr í Stafholti, 57, 70.
— Skúlason, úr Skagafirði, 145, 157, 159, 169.
— Stephánsson (amtmanns) Ólafssonar, Stephensen, prestr, 1.
— Sveinsson (Hóláráðsmanns) Pètrss., at Bjarnastöðum, 27.
— Þorsteinss. (sýslumanns) Sigurðars., sýslumaðr, 105, 121, 131.
Petræus, sjá Vesty Petræus.
Phelps, sjá Samuel Phelps.
Philippus Gunnarss. Einarss., prestr, 57.
— Gunnarss. Philippussonar (prests), höndlari, 54.

R.

Rafn, prófessor, 182.
Rafn Jónss., prestr at Hjaltabakka, 7, 99.
Ragnheiðr Bogadóttir (í Hrappsey) Benediktss., 189.
— Bogad. (á Staðarfelli) Benediktss., 112.
— Davíðsdóttir (sýslumanns) Hanss., Skevíng, 54, 93, 142.
— Eggertsdóttir (frá Skarði), 114.
— Einarsd. (frá Söndum) Nikoláss., 8, 77, 89.
— Finnsd. (biskups) Jónss., 175.
— Jónsd. (prests) Sigurðars., 90.
— Jónsd. (landlæknis), Þorsteinss., frú, 178.
— Magnúsd. (lögmanns) Ólafss., 172.
— Ólafsdóttir (stiptamtmanns) Stephánss., frú, 157, 178, 184.
— Pálsdóttir, sakakona, 152.
— Sigurðard. (prests) Árnas., 125.
— Stephánsdóttir (amtmanns) Ólafss., Stephensen, frú, 1, 113.
— Stephánsdóttir (amtmanns) Þórarinssonar, 46.
— Vigfúsdóttir (sýslumanns) Hanss., Skevíng, frú, 120, 133, 134, 144, 154—156, 173, 178, 179.
— Vigfúsd. (sýslumanns) Þórarinss., 84, 111, 137.
— Þórarinsdóttir (sýslumanns) Jónss., 62, 115.

Ragnhildr Bjarnad., úr Skagafirði, 114.
— Bjarnardóttir (prófasts) þorgrímss., 92.
Rannveig Grímsdóttir, 117.
— Jónsd. (á Vatnshorni) Egilss., 34.
— Vigfúsd. (sýslumanns) þórarinss., 111, 137.
Rasmus Frydensberg, landfógeti, 5, 24, 42, 45, 51, 59, 86, 189.
— Kristján Rask, prófessor, 66, 74, 80, 81, 92, 104, 112, 119, 182.
— Lynge, 67.
Rask, sjá Rasmus Kristján Rask.
Repp, sjá þorleifr Guðmundars. Repp.
Reykjalín, sjá Jón Jónss. Reykjalín.
Rósa Brynjólfsd. (prófasts) Gíslas., 126.
— Snorrad. (prests) Jónss., 126.
Rúnólfr Erlendss. (prests) Hannessonar, prestr, 55.
— Klemensson, höndlari, 54.

S.

Savignak, enskr kaupmaðr, 24, 27, 33, 46, 47, 56, 57, 59.
Salómon Bjarnarson, prestr at Dvergasteini, 105.
Samson Samsonars. Sigurðars., dáti, 27, 33, 34, 43, 122.
— Sigurðarson, 27.
Samuel Phelps, enskr kaupmaðr, 27, 28, 30, 40—42, 44.
Sandholt, sjá Óli Egilss. Sandholt.
Scheel, lieutenant, 10, 35.
Schram, faktor, 34, 74, 82, 96, 98, 99, 106, 107, 122, 166.
Sesselja, ekkja Teits prests Jónss., 189.
— Stephánsd. (prests) Halldórss, 123.
— Vigfúsd. (prests) Bjarnars., 2, 23, 82, 163, 183.
Sigfús Árnas. (prófasts) þorsteinssonar, prestr, 105, 131.
— Guðmundars. (prests), prestr, 46.
— Sigfúss. (prests) Sigurðars., Bergmann, í Víðidalstúngu, 47, 72.
— Sigurðars. (prests) Einarss., prestr, 72, 90.
Sighvatr, at vestan, 165.
Sigrlaug, at Bakka í Viðvíkrsveit, 15.
Sigríðr, sakakona í Húnavatns sýslu, 161, 165, 169.
— Árnad. (prófasts) þorsteinss., 131.
— Bogad. (á Staðarfelli) Benediktss., 112.
— Gísladóttir (prófasts) þórarinss., frú, 11, 90, 174.
— Guðbrandsdóttir (prests) Sigurðars., 106.
— Guðmundard. (sýslumanns) Pètrss., 131.
— Jónsd. (prests í Möðrufelli) Jónss., 128.
— Jónsd. (stýrimanns) Jónss., Vídalín, 92.
— Magnúsdóttir, frú, 13, 45.
— Magnúsd. (konferenzráðs) Ólafss., Stephensen, 4.
— Snorrad. (prests) Bjarnars., 115.
— Stephánsdóttir (amtmanns) Ólafss., Stephensen, 1, 114, 160.
— Stephánsd. (prests) Ólafss., ýngri, 105.
— Vigfúsd. (prests) Bjarnars., 23.
— þórðardóttir (sýslumanns) Bjarnars., 112.
— þorláksd. (prófasts) þórarinss., 179.
Sigurðr, í Krossanesi, 150.
— bóndi í Geitareyjum, 187, 190.
— Andrèss., bóndi, 13.
— Andrèss., hreppstjóri í Ártúnum, 71.
— Árnas. (frá Sigluvík) Hallgrímss., prestr at Hálsi, 8, 107, 125, 157.
— Árnas. (prófasts) þorsteinss., 131.
— Arnórss., prestr, 165.
— Benediktsson, á Akreyri, 101.
— Bjarnarson (prófasts) þorgrímss., Thorgrímsen, landfógeti, 33, 59, 81, 86, 92, 164, 174, 177, 178.
— Bjarnason (sýslumanns) Nikoláss., 125.
— Bjarnas. (kaupmanns) Sigurðars., Sivertsen, kaupmaðr, 66, 104, 142.
— Brynjólfss. (prófasts) Gíslas., 126.
— Einarss., prestr at Barði, 72.
— Einarsson (biskups) þorsteinss., at Geitaskarði, 23.
— Eyríksson, Breiðfjörð, skáld, 179.

Sigurðr Gíslason (prófasts) þórarinssonar, Thorarensen, prestr, 57, 72, 83, 90, 96, 111, 119, 137.
— Gottsvinsson (bónda) Jónssonar, sakamaðr, 63, 158, 171.
— Grímsson, prestr til Helgastaða, 116, 171.
— Guðlaugss. (prófasts) Sveinss., settr sýslumaðr, 7, 60, 72, 93, 94, 108, 114.
— Guðmundars. (sýslumanns) Pètrss., stúdent, 82, 181.
— Gunnlaugsson (prests) Magnúss., stúdent, 93.
— Hallgrímss., prestr á Ólafsvöllum, 103.
— Íngimundarson (prests), prestr í Arnarbæli, 143.
— Jónss., prestr í Goðdölum, 163, 164.
— Jónss., prófastr, at Rafnseyri, 125.
— Jónsson, sýslumaðr, 90.
— Jónss. (frá Hèraðsdal) Jónss., frá Svalbarði, 8.
— Magnúss., prestr í Miklaholti, 92.
— Oddss., smiðr á Ljósavatni, 22.
— Ólafss., í Kattardal, 161, 165.
— Pètrsson (sýslumanns) þorsteinss., sýslumaðr, 109, 140, 159.
— Sigurðarson, prestr, 78.
— Sigurðars., prestr at Reynivöllum, 173.
— Sigurðars., bóndi á Fjarðarhorni, 157.
— Sigurðars. (á Geitaskarði) Einarss., 23.
— Sigurðarson (prests) Íngimundars., prestr til Efriholta þínga, 142.
— Sigurðars. (prests) Sigurðars., kallaðr Skuggi, sýslumaðr, 136.
— Snorras. (prests) Bjarnars., sýslumaðr, 2, 4, 6, 8, 11, 23, 32, 37, 59, 67, 115.
— Stephánss. (prests) Ólafss., biskup á Hólum, 6, 115.
— Stephánss. (amtmanns) þórarinss., Thorarensen, 103.
— Sveinsson (frá Svínafelli) Jónssonar, prestr, 126.
— Vigfúss. (frá Eyri) Árnas., sterki, sýslumaðr, 13.
— þorleifss., prestr at Hvammi, 96.
Sigurðr Ögmundarson, faktor, 188.
— Ögmundarson (prests) Högnasonar, prestr at Ólafsvöllum, 142, 187.
Sigvaldi Snæbjarnars. (prests) Halldórss., prestr í Grímstúngum, 100, 116.
Símon, í Málmey, 22.
— Davíðsson (Mála-) Jónss., 64.
Sivertsen, sjá Bjarni Sigurðars. og Sigurðr Bjarnason Sivertsen.
Skevíng, sjá Benedikt Guðmundarson, Davíð Guðmundars., Davíð Hanss., Guðmundr Bjarnas., Guðrún Vigfúsd., Hallgrímr Hanness., Hannes Láruss., Herdís Guðmundard., Jónas Vigfúss., Ólafr Guðmundars., Ragnheiðr Davíðsd., Ragnheiðr Vigfúsd., Stephán Láruss., Stephán Vigfúss., Vigfús Hanss., þóra Guðmundard. Skevíng.
Skógalín, sjá þorvaldr Skógalín.
Skordal, sjá Ari Skordal.
Skúli, bóndi í Dýrafirði, 110.
— Bjarnarson (kaupmanns) Halldórss., Thorlacius, 90.
— Magnúss. (prests) Einarss., landfógeti, 90, 175, 176.
— Magnússon (sýslumanns) Ketilss., sýslumaðr, 7, 108, 114, 165, 177.
— Tómass. (prests) Skúlas., prestr í Múla, 14, 94, 134.
— Vigfússon (sýslumanns) þórarinss., Thorarensen, læknir, 111, 186.
— þórðarson (í Teigi) Brynjólfssonar, Thorlacius, jústizráð, 78.
Snorri Bjarnarson (prests) Jónss., prestr á Hjaltastöðum, 10, 23.
— Bjarnars. (prests) Snorras., skólapiltr, 71.
— Bjarnars. (á Hvanneyri) þorsteinss., prestr at Húsafelli, 71, 124.
— Brynjólfss. (prófasts) Gíslas., prestr at Heydölum, 126.
— Jónss. (sýslumanns) Magnússonar, prestr at Helgafelli, 126.
Snæbjörn Bjarnars. (prests) Benediktss., prestr í Vestmannaeyjum, 160.
— Halldórsson (biskups) Brynjólfss., prestr at Grímstúngum, 116.

Solveig Ásgeirsd. (prófasts) Jónss., 165.
— Bogad. (á Staðarfelli) Benediktss., 112, 132.
Sophía Erlendsd. (sýslumanns) Ólafss., 67.
Sporon, hæstarèttar talsmaðr, 183.
Steinbach, kaupmaðr, 177.
Steindór Finnss. (biskups) Jónss., sýslumaðr, 51, 63, 67, 113.
— Helgas., sýslumaðr í Hnappadal, 60.
Steingrímr Jónss. (prests) Jónss., biskup, 3, 46, 50, 74, 76, 79, 118, 146, 148, 151—153, 158, 159, 162, 166, 175, 187.
Steinn Jónsson (prests) Þorgeirss., biskup á Hólum, 97.
Steinunn, sakakona, 2.
— Bjarnadóttir (landlæknis) Pálssonar, 111, 163.
— Sigurðardóttir, Sigurðarsonar, 23.
— Þorsteinsdóttir (bónda) Jónss., 159.
Steinvör Gunnlaugsdóttir, 82, 131.
Stemann, stjórnarráðherra, 186.
Stephán Árnas. (prófasts) Þorsteinssonar, prestr at Valþjófsstað, 131.
— Benediktss. (prófasts) Árnas., prestr at Hjarðarholti, 124.
— Benediktsson (klaustrhaldara) Halldórssonar, Vídalín, 157.
— Engilbertss. (prests) Jónss., 77, 78.
— Gunnlaugsson (prests) Þórðarsonar, landfógeti, 163, 165, 171, 178.
— Halldórsson (á Bakka), prestr í Laufási, 90, 115.
— Jónsson, biskup í Skálholti, 97.
— Lárusson Hanness., Skevíng, prestr í Presthólum, 156.
— Ólafss. (stiptamtmanns) Stephánss., Stephensen, amtmaðr, 1, 4, 10, 32—34, 37, 40, 51, 53, 61, 69, 76, 95, 108, 109, 117, 120, 124, 127, 128, 142, 147, 148, 153, 160, 165, 178, 183, 184.
— Pálsson, prestr í Vallanesi, 81.
— Stephánsson (amtmanns) Ólafss., Stephensen, prestr, 1, 97, 143.
— Stephánss. (amtmanns) Þórarinss., Thórarensen, 173.
— Vigfúss. (sýslumanns) Hanssonar, Skevíng, umboðshaldari, 7, 60, 69, 94, 120, 150, 168, 174, 178, 184.
Stephán Þórarinsson (frá Eyjadalsá), prestr, 175.
— Þórarinss. (sýslumanns) Jónssonar, amtmaðr, 5, 15, 16, 37, 38, 45, 51, 52, 54, 55, 60, 66, 69, 70, 76, 80, 83, 84, 89, 92, 95, 101-103, 105, 108, 113, 114, 118, 126, 127, 129, 130, 132—134, 157, 160.
— Þorsteinss. (prests) Hallgrímssonar, prestr, 78, 190.
Stephensen, sjá Björn Ólafsson, Elín Stephánsdóttir, Hannes Stephánss., Jónas Stephánss, Magnús Ólafss., Magnús Stephánss., Martha Stephánsdóttir, Oddgeir Bjarnars., Ólafr Magnússon, Ólafr Stephánss., Pètr Stephánss., Ragnheiður Stephánsdóttir, Stephán Ólafsson, Stephán Stephánsson, Sigríðr Magnúsdóttir, Sigríðr Stephánsdóttir og Þórunn Magnúsdóttir Stephensen.
Strube, kaupmaðr, 22, 59.
Sveinbjörn Egilss. (bónda) Sveinbjarnars., rektor, 15, 76, 112, 136.
— Þórðarson, bóndi á Hvítárvöllum, 49, 127.
Sveinn Benediktsson, prestr at Sandfelli, 136.
— Bernharðsson, 6.
— Guðlaugsson, prestr, 14.
— Hanness. (prests) Bjarnars., bóndi í Snóksdal, 165.
— Pálsson (á Steinstöðum), Sveinss., læknir, 137, 186.
— Pètrsson, prófastr í Skaptafells sýslu, 148.
— Pètrsson (á Bjarnastöðum) Sveinss., 27, 41, 44.
— Sölvas. Tómassonar, lögmaðr, 188.
Sverrir Eyríkss. Bjarnas., bóndi á Rauðabergi, 64.
Sæmundr Brynjólfss. (prófasts) Gíslas., 126.
— Einarsson, prestr til Útskála, 57, 125, 157, 165.
— Hálfdanars., prestr í Teigi, 97.
— Magnúss., Holm, prestr at Helgafelli, 71, 78, 92, 94, 105, 108, 109, 111, 116, 119, 122.

Sæmundr Magnúss., (í Bræðratúngu) Sigurðarsonar, prófastr, 50.
— Oddss. Sæmundarsonar (prófasts), prestr at Tjörn, 50, 139, 143.
— þorsteinsson, prestr í Garpsdal, 15, 81.
Sölvi, norðlenzkr sendimaðr, 165.

T.

Teitr Arason (í Haga) þorkelss., sýslumaðr, 26.
— Jónsson (biskups) Teitss., prestr á Kvennabrekku, 85.
Therkelsen, sjá Jón Jónss. Therkelsen.
Thielsen, höndlunarmaðr, 59, 60.
Thomsen, faktor, 16.
Thomsen, sjá þorgrímr Tómass. Thomsen.
Thorarensen, sjá Bjarni Vigfúss., Jóhann Stephánsson, Lárus Stephánsson, Magnús Stephánsson, Margrèt Stephánsdóttir, Oddr Stephánsson, Ólafr Stephánss., Sigurðr Gíslason, Sigurðr Stephánss., Skúli Vigfúss., Vigfús Stephánsson og þórarinn Stephánsson Thorarensen.
Thorberg, sjá Jón þorbergss. Thorberg.
Thordersen, sjá Helgi Guðmundarson Thordersen.
Thorgrimsen, sjá Halldór Guðmundarson, Sigurðr Bjarnars., Torfi Guðmundarson og þorlákr Bjarnarson Thorgrimsen.
Thorkelín, sjá Grímr Jónss. Thorkelín.
Thorlacius, sjá Bjarni Halldórss., Börge, Einar Hallgrímss., Gísli þórðarson, Hallgrímr, Ólafr þórðarson, Skúli Bjarnas., Skúli þórðars., og þórðr Skúlason Thorlacius.
Thorstensen, sjá Árni þorsteinsson og Jón þorsteinsson Thorstensen.
Thyrrestrup, kaupmaðr, 101.
Tómas Guðmundars., prestr í Villíngaholti, 124.
— Klog, landlæknir, 49, 54, 88, 109, 148.
— Sigurðars. (sýslumanns) Sigurðars., prestr í Garpsdal, 136.
— Skúlas. (prests) Illhugas., prestr at Grenjaðarstað, 6, 14, 94, 128, 129, 144, 171.
Tómas Sæmundars., prófastr á Breiðabólstað, 186, 190.
— Tómasson, at Ásgeirsá, 4, 13, 50, 130, 143.
Torfi Árnason, stúdent, 120.
— Eggertsson (prests), stúdent, 187.
— Guðmundarson (prests) þorgrímss., Thorgrimsen, stúdent, 95, 129.
— Jónsson (prófasts) Finnss., prófastr at Breiðabólstað, 104, 149.
— Magnússon, prestr, 96, 127.
Trampe, sjá Friðrik Trampe.
Tvede, sjá Marteinn Hansen Tvede.

U.

Úlfdís Jónsdóttir (í Botni) Ísleifssonar, 12.
Ulstrup R. C., landfógeti, 124, 137, 148, 164, 171.

V.

Valgerðr, lausakona, 118.
— Jónsdóttir (sýslumanns) Jónssonar, frú, 46.
— Pálsdóttir (prests) Hjálmarssonar, 188.
Vernharðr þorkelsson (prests) Guðnas., prestr, 96.
Vesty Petræus, kaupmaðr, 22, 25, 30, 42, 56, 59, 114.
Vídalín, sjá Árni Geirss., Benedikt Halldórss., Geir Jónss., Halldór Bjarnason, Jón Jónss., Jón þorkelsson, Sigríðr Jónsdóttir og Stephán Benediktsson Vídalín.
Vigfús, prestr at Valþjófsstað, 82, 131.
— Árnas. (bónda) Eyríkss., Erichsen, Cand. juris, 95, 159, 171, 178, 183.
— Benediktsson, prestr at Kálfafelli, 128.
— Bjarnars. (prófasts) Magnúss., prestr at Garði, 23, 82, 83, 131, 163, 172, 184.
— Erlendsson (prests) Hannessonar, stúdent, 6.
— Eyjólfss., prestr á Reynivöllum, 123.

Vigfús Eyríksson (prófasts) Vigfúss., prestr at Hvammi, 57, 73.
— Fjeldsted, 38.
— Hanss. (klaustrhaldara) Lárussonar, Skevíng, sýslumaðr, 98, 120.
— Pètrss., kallaðr trèfótr, 109.
— Stephánss. (amtmanns) þórarinss., Thorarensen, kansellisti, 95, 133-135, 144, 154, 155.
— þórarinsson (sýslumanns) Jónss., sýslumaðr, kansellíráð, 3, 51, 52, 62, 78, 83, 84, 111, 137, 163.
Vilborg Högnadóttir, 111.
Vorm Símonarson Sigurðarsonar, Bech, á Geitaskarði, 161.

W.

Wíum, sjá Evert Hanss., Gísli Evertss. og Hans Wíum.
Wulff, kaupmaðr, 35, 88.

Þ.

þóra Bjarnardóttir (prófasts) þorgrímss., 92.
— Guðmundard. (sýslumanns) Bjarnasonar, Skevíng, 112, 187.
þórarinn, hreppstjóri í Sjáfarhólum, 90.
— Jónss. (sýslumanns) Jónss., sýslumaðr, 15, 105.
— Jónsson (prests) þórarinss., prestr í Múla, 90, 189.
— Magnússon (klaustrhaldara) þórarinss., Öfjord, sýslumaðr, 95, 111, 117—119, 136, 137, 139, 140, 142, 161.
— Sigfúss. (prests) Sigurðars., prestr at Tjörn, 72.
— Stephánss. (amtmanns) þórarinss., Thorarensen, 75, 101, 132, 144.
þorbergr Einarsson prestr, 6.
þorbjörg Bjarnadóttir (sýslumanns) Halldórssonar, 47, 111.
— Jónsdóttir (prests) Konráðss., 163.
þorbjörn Ólafsson (smiðs), gullsmiðr á Lundum, 13, 57, 159, 163.
þórdís Árnadóttir (prófasts) þorsteinss., 131.
þórðr Árnas. (á Arnheiðarstöðum) þórðars., 23, 83, 163, 184.
þórðr Bjarnarson (sýslumanns) Tómass., sýslumaðr, 35, 37, 48, 50, 51, 53, 63, 83, 112, 134, 144, 182, 186.
— Bjarnas. (frá Sviðholti), stúdent í Sviðholti, 163, 183, 190.
— Gunnlaugsson, prestr, 97.
— Högnas. (prófasts) Sigurðars., prestr, 163.
— Jónass. (prests frá Höfða), assessor, 186.
— Jónss., hreppstjóri í Skildínganesi, 168.
— Jónsson (prests) Halldórss., prestr at Völlum, 60, 76, 82, 129.
— Ólafss. (á Eyri) Jónss., í Vigri, 172.
— Skúlason (jústizráðs) þórðarsonar, Thorlacius, sýslumaðr, 9, 63, 64, 67, 78.
— Sveinbjarnarson (bónda) þórðars., (síðan konferenzráð), 49, 127.
— þórðars. (sýslumanns) Bjarnarsonar, 112.
— þorsteinss., bóndi á Meðalfelli, 63.
— þorsteinsson, prestr, 14.
— þorsteinss. (prests) þórðars., prestr, 105.
þorfinnr Sigurðarson, lögrèttumaðr, 90.
þorgeir Guðmundarson, prestr, 186.
þorgrímr Tómasson, Thomsen, gullsmiðr, 17, 141, 175.
þórhalli Magnúss. (prests) þórhallasonar, prestr at Breiðabólstað, 84, 93.
þorkatla Sigurðardóttir (sýslumanns) Vigfússonar, 13.
þorkell, bóndi í Skagafirði, 35.
— Árnason, prestr, 96.
— Baden, prófessor, 127.
— Bergmann, kaupmaðr, 9, 81.
— Guðnas., prestr at Stað, 22, 96, 168.
— Gunnlaugsson (prests) Magnússonar, bóndi í Haga, 54, 93, 116, 168, 187.
— Hoppe, stiptamtmaðr, 144, 188.
— Jónsson, hreppstjóri, 137, 138.
— Jónss. (prests) Sigurðars. Fjeldsted, stiptamtmaðr í þrándheimi, 143.
— Ólafsson (biskups) Gíslasonar, stiptprófastr, 6, 72, 115.
þorlákr, bóndi í Skaptafells sýslu, 139, 140.

Þorlákr Bjarnarson (prófasts) Þorgrímss., Thorgrimsen, prestr, 92, 95.
— Hallgrímss., bóndi á Skriðu, 76, 88, 123, 131, 132, 156, 159, 160.
— Hallgrímsson, prestr á Svalbarði, 96, 104, 179.
— Jónsson, prestr at Stað á Snæfjallaströnd, 96.
— Loptsson, prestr til Kjalarnesþínga, 116.
— Magnússon Sigmundars., Ísfjörð, sýslumaðr, 67, 95.
— Þórarinss. Þorlákss., prófastr, 179.
Þorleifr Guðmundarson (prests) Böðvarss., Repp, túlkr, 95.
— Jónsson, bóndi á Siglunesi, 15.
— Jónsson, prestr til Árness, 148.
— Nikoláss. (sýslumanns) Magnúss., landþíngsskrifari, 1.
— Sæmundars., prestr að Stað í Kinn, 22.
— Þorleifsson, á Siglunesi, 172.
Þorsteinn, prestr at Hofi á Skagaströnd, 7.
— Arason, bóndi á Höfða, 15.
— Benediktsson, 4.
— Benediktss. (lögmanns) Þorsteinss., á Laxamýri, 8.
— Bjarnars. (prests) Þorsteinss., prestr at Tjörn á Vatnsnesi, 7.
— Einarsson, prestr at Staðarhrauni, 127.
— Erlendsson (klaustrhaldara) Hjálmarss., prófastr, 128, 139, 146.
— Guðmundars. (sýslumanns) Pètrss. 82, 131.
— Gunnlaugsson (prests) Sigurðarsonar, prestr, 4.
— Hallgrímsson (prófasts) Eldjárnss., prestr, 78, 90.
— Helgason (conrektors) Sigurðars., prestr at Reykholti, 175, 186.
— Jónsson, kapellán, 151.
— Jónsson (frá Einarsstöðum) Jónss., prestr at Skinnastöðum, 59.
— Jónss. (í Kiðey) Ketilss., Melsteð, snikkari, 14.
— Jónsson (prests) Sveinss., bóndi í Húsey, 159.
Þorsteinn Ketilss. (prests) Eyríkss., prófastr, 4.
— Runólfsson, bóndi á Vaðstakksheiði, 174.
— Steindórsson, bóndi á Ásum, 116.
— Steingrímsson, bóndi, 3, 79, 118.
— Sveinbjarnars., prestr at Hesti, 77.
— Þórðars. (prests) Þorsteinss., prestr, 105.
Þórunn Bergsdóttir (prests), 64.
— Bjarnardóttir (prests í Bólstaðarhlíð) Jónssonar, 117.
— Guðmundard. (sýslumanns) Pètrss., 82, 131.
— Guttormsdottir (sýslumanns) Hjörleifssonar, 131.
— Hannesdóttir (biskups) Finnss., frú, 118.
— Magnúsd. (konferenzráðs) Ólafss., Stephensen, 4, 153.
— Pálsd. (prests) Guðmundars., 131.
Þorvaldr, bóndi á Naustum, 154, 155.
— Böðvarsson (prests) Högnas., prófastr, 14, 47, 50, 54, 96, 124, 126, 129, 134, 171.
— Gottskálkss., prestr at Miklabæ, 155.
— Jónss. (garðyrkjumanns) Grímss., á Gauksmýri, 99, 100, 107, 112—114, 118, 123.
— Skógalín, 154, 155.
Þorvarðr Jónss. (prests) Þorvarðss., prestr, 136, 148.
— Oddss. (prests) Þorvarðss., í Brautarholti, 23.
Þrúðr Vigfúsd. (prests) Bjarnars., 23.
Þuríðr Ásmundardóttir, 98.

Ö.

Öefjord, sjá Þórarinn Magnúss. Öefjord.
Ögmundr, bóndi á Torfalæk, 184, 185.
— formaðr frá Staðarstað, 72.
— Högnason, prestr, 142.
— Sigurðarson (prests) Ögmundars., prestr, 142, 187.
Örum, sjá Malena Örum.
— assistent, 82.
— kaupmaðr, 46.

Registr tilburða ok hluta.

A.

Aldarháttr, 5, 179—181.
Amtmannaskipti, 4, 51, 124, 133, 143.
Árferði, 3, 4, 6, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 24, 43, 48, 50, 51, 53—55, 57, 70, 75—78, 85, 91, 95, 96, 99, 103, 106, 107, 111, 112, 116, 122—125, 129, 131, 134, 135, 139, 142, 143, 150, 151, 153, 159, 160, 163—168, 171, 172, 174, 177, 183, 185, 189.

B.

Barnadauði, 124, 159, 160, 163.
Barnaskóli, 75, 175.
Barnaveiki, 159.
Biskupaskipti, 140, 141, 148.
Biskupssæti, 152, 165.
Bókmentafèlag, 80, 92, 95, 96, 104, 121.
Bylr, 48, 92.
Bækr prentaðar, 15, 58, 76, 95, 97, 98, 104, 106, 111, 118, 121, 123, 126—128, 134, 136, 139, 142, 146, 147, 153, 182.

C.

Commissionir, 2, 5, 45, 66.

D.

Deilur höfðíngja, 159, 171.
Dómar, 2, 6, 7, 10, 54, 118, 119, 160, 162, 171.
Draugar, 15.
Druknan, sjá Mannadruknan.

E.

Eldgos, 125, 137.
Eldíngar, 104.
Eldr í sjó, 177.

F.

Fellir, 8, 43, 49, 51, 54, 55, 94, 127.
Ferðamenn útlendir, 47, 66, 74, 80, 81, 167, 187, 188.
Fiskiafli, 4, 15, 43, 44, 46, 52, 55, 62, 82, 85, 99, 106, 107, 111, 122, 123, 128, 131, 135, 139, 151, 153, 163, 166, 168.
Fiskileysi, 24, 53, 69, 71.
Fiskr fásèðr, 148.
Fjárskaðar, 10, 54, 151, 166.
Flóð, 14.
Framkvæmdir, 104.
Frèttablöð, 103, 117.

G.

Gjafir, 3.
Grasmaðkr, 78.
Grasvöxtr, 53, 82, 117, 124, 131, 153, 164, 167, 172, 189.

H.

Hafísar, 8, 14, 54, 55, 91, 123, 125, 153, 166.
Hákallsafli, 166.
Halastjarna, 54.
Harðindi, 4, 8, 11, 16, 51, 54, 55, 62, 65, 69, 71, 125, 127.
Haugagröptr, 136.
Hjátrú, 55.
Hnýðíngarekstr, 43, 85.
Hundafaraldr, 159.
Húsabrennur, 14, 60, 156, 165, 189.
Hvalrekar, 14, 50, 54, 60, 85, 94, 95, 150, 166, 168.
Höfðíngjadeilur, sjá Deilur.
Höfðíngja- ok mannalát, 1, 4, 6—8, 10, 11, 13—15, 22, 23, 26, 43, 45, 47—50, 53—55, 57—59, 61, 67, 70, 72, 76, 77, 81, 82, 84, 90,

92, 93, 96, 98, 103, 110, 111, 113—117, 120, 122, 123, 129, 132, 133, 139, 142, 148, 154, 156, 157, 159, 160, 163, 165, 170, 171, 173—175, 177, 185, 189.

J.

Jarðasala, 67.
Jarðyrkja, 75, 132.
Júbilhátíð, 97.
Jökulhlaup, 137, 138.

K.

Kályrkja, 75, 107, 123, 132, 151.
Kammerbrèf, 88, 138, 148.
Kansellíbrèf, 1, 6, 110, 117, 126, 129, 138, 148.
Kapitulstaxti, 101—103.
Kauphöndlun, sjá verzlan.
Kaupstaðarbúar, 22.
Konúngabrèf, sjá Lög ok konúngabrèf.
Konúngaskipti, 15.

L.

Landamælíngar, 51.
Landskjálftar, 160.
Lestrarfèlög, 4.
Læknar, 12, 94, 114, 116, 124.
Lög ok konúngabrèf, 1, 6, 10, 23, 24, 42, 66, 68, 69, 79, 80, 91, 92, 94, 102—104, 110, 111, 113, 116, 117, 126, 129, 134—136, 139, 148, 152.

M.

Mál, 47, 63, 71, 77, 83, 84, 89, 90, 99, 100, 105, 107, 108, 110, 114, 115, 117—119, 122, 130, 139, 149, 150, 152, 156—159, 169, 170, 172, 178, 179, 183—185.
Manna-aftökur, 169.
Mannadrukknan, 13, 23, 49, 53—55, 63, 70, 72, 77, 78, 82, 84, 85, 92, 96, 99, 104, 128, 131, 148, 149, 157, 165, 171—174, 177, 178.
Mannafellir, 48, 55, 65.
Mannalát, sjá Höfðíngja- ok mannalát.
Manntal, 106, 117, 124, 148.
Marsvínareki, 11, 60, 68, 76, 107, 129, 150, 166.
Morð, 152, 161, 162, 165.

N.

Nafnbætr, 96, 97, 128, 136, 166, 168, 190.
Námsmenn íslenzkir, ytra, 95, 147, 186, 187.

O.

Ófriðr í útlöndum, 11, 12, 52, 60.
Ótíð, 62—65.

P.

Penínga-breytíng, 79, 80.
Prentverk, 76, 106, 164, 183.
Presta- ok prófasta-skipti, 45—47, 49, 50, 57, 60, 72, 73, 76, 78, 84, 94, 96, 97, 104, 105, 107, 112, 115—117, 124—127, 134, 137, 149, 153, 163, 167, 171, 172, 189, 190.

R.

Rán, 16—21, 24, 143, 158.
Rit, 15, 16.
Ritníngarfèlag, 81, 92, 96, 127, 145, 146, 151, 162.

S.

Sakamál, 3.
Sjáfarflóð, 1.
Skattamál, 8—10.
Skipabruni, 41.
Skiprekar, 98, 121.
Skiptapar, 4, 82, 83, 93, 121, 122, 129, 142, 164, 165, 172.
Skólaflutníngr, 22.

Skriður, 4, 15, 105, 106, 151, 170.
Slysfarir, 13—15, 26, 53, 55, 70, 78, 82, 85, 91—93, 104, 106, 107, 122, 124, 131, 139, 140, 155, 160, 164, 178.
Snjóflóð, 160.
Snjókomur, 94, 125.
Sóttir, 53, 54, 59, 63, 68, 70, 81, 86, 113, 122, 153, 157, 164.
Stiptamtmannaskipti, 1, 25, 66, 79, 114, 167.
Strandamælíngar, 10.
Stuldir, 62, 63, 76, 89, 114, 123, 143, 145, 162.
Sveitarþýngsli, 69, 70.
Sýki, 49, 150.
Sýslumannaskipti, 2, 7, 12, 58, 59, 67, 77, 95, 96, 107, 112, 118, 122, 129, 136, 137, 139, 142, 163, 165.

U.

Utanfarir höfðíngja, 41, 42, 59, 75, 76, 79, 83.
Útkomur höfðíngja, 25, 52, 59, 75, 79, 88, 95, 144, 187.

V.

Vegabætr, 179.
Veizlur, 153, 183.
Verðlaun, 112, 150.
Verzlan, 24; 26, 42, 44, 52, 56, 67, 68, 75, 76, 79, 86, 88.
Viðarreki, 139.
Víkíngar, 16—21.
Vísur, 36, 65, 68, 99, 108—110, 120, 140.

Y.

Yfirgángr Jörgensens, 27—40.

100427737 - 2

